

VALENŠTAJN.

Dramatično delo.

Spisal

Miroslav Šiler.

Poslovenil

France Cegnar.

V TRSTU

Založila tržaška Čitalnica. — Tisk avstrij. Lloyda.

1866.

VALENŠTAJN.

Dramatično delo.

Spisal

Miroslav Šiler.

Poslovenil

France Cegnar.

V TRSTU

Založila tržaška Čitalnica. — Tisk avstrij. Lloyd.

1866.

PROLOG.

Govoril se je v Vajmarji vinotoka meseca 1798. leta,
ko se je gledališče zopet odprlo.

~~~~~

Podob šaljivih in ozbiljnih igra,
Kej radi nastavljali ste uhó,
Okó i dušo mehko njoj pojili,
Združila nas v dvorano to je spet. —
I glej! vso novo, prerójêno zdaj
Umetnost v hram je boder okrasila,
Da harmonije duh visoki veje
Iz blagovrstnih nam le-téh stebróv,
Slovesne čute v prsih obujáje.

A vendar to je še gledišče staro,
Moči mladôstne marsiktere zibel
I mnogih darovitih gláv proprišče.
Mi smo še stári, ki se v pričo vas
Goréčim trudom izobraževásmo.
Umetnik stal je tukaj plemenít,
Umetnostijo vas i stvarnim umom

Še enkrat pesnikova fantazija
Naj pélje mimo vas to mrklo dobo ;
Vi pa se veselejši ozirájte
V sedánjest i prihódnjest uponosno.

V te vojne srédo zdaj vas pesnik deva.
Užé šestnajst lét pustotí se zemlja,
Ter pléni v stiskah i nadlogah bojnih.
Razbegan ves i zmešan vrè še svet;
Mirú ne sije ni od daleč up,
Orožije brenkoče po Nemčíí ;
Podrta mesta so, Devín je gromblja ;
Umetnost in obrt sta poteptána ;
Meščán je rob a sam vojščák gospod ;
Prodrznost roga npravom se brez kazni ;
Surove jate, oduréle v vojni
Predolgej, zdaj ležé po tleh puščôbnih.

Na dnu temotne dobe té se zári
Počétije oholosti prodrzne
I mož poguma strmoglávega.
Znan smélih vam je čét stvoritelj — on,
Ki vojnom je malík, deželam šiba,
Opôra i trepèt cesarju bíl,
Prečuden sreče opotočne sín.
Dvigáli k višku so ga časi vgodni,
Da slave je najviše vrh dorastel.
Ko dalje vedno je nesit hrepênel,
Čestí pekoči glad ga je uničil.
Motná od črta i ljubezni strank
Spodób mu v zgodovíni omahuje ;

A vašim naj očém ga zdaj umetnost
I srcu vašemu pripelje bliže,
Ker ona, ka mejí ter veže vse,
V prirodo vrača spet izkrajnjest vsako,
Človeka vidi v bojevítej žizni,
Ter krivd njegovih večó polovíco
Nesrečnim zvezdam odvalí v odgovor.

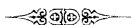
Nocoj ne bode njega na ta oder ;
A v trumah drznih, ke mogočno vodi
Njegov ukàz, ke duh njegov oživlja,
Podoba sénčna sréte vas njegova,
Dokler vam samega bojéča muza
Ne dene pred oči v telesi živem ;
Ker le oblast mu srce zapeljuje ;
Ostrog njegov le greh njegov razkriva.

Torej prizanesíte pesniku,
Da precej ne potegne vas na konec
Dejan'ja tega, no veliko zgodbo
V podobah več le zaporédoma
Očém odgrinjati se vašim upa.
Nocojšnje igre nenavadni glas
Naj srcu in ušesu se prikupi,
Naj v tisto dobo vas nazaj premakne,
Na tuji, bojeviti oder tisti,
Ki čini svojimi ga naš junák
Napolni skoro.

Če nocoj spet muza,

Plesú i pesmi boginja svobodna,
Pravice stare nemške, stíkov igre,

Ponižna se lotí — ne grájajte!
Hvaléžni mar bodíte, da resnice
Podobo mrklo v radostni okrog
Umetnosti prestavlja, zmoto svojo
Odkrito sama niči, videza
Resnici prevarljivo ne podméta.
Život ozbiljen, bodra je umetnost.

VALENŠTAJNOV OSTROG.

OSOBE.

Stražnji glavár, } od karabinskega polka, kemu
Trobár, } ukazuje Trčka.
Puškar.
Strélci.
Dva Holkova lovca konjika
Butlarjevi dragonci.
Samostrélniki od Tifenbahovega polka.
Oklopnik od lombardskega {
Oklopnik od valonskega } polka
Hrvatije.
UlanCI.
Novák.
Meščán.
Kmet.
Kmetov sin.
Kapucinec.
Vojáški učitelj.
Krčmaríca.
Strežajka.
Vojáški otroci.
Hobojisti.

Pred Pólznjjo na Češkem

Prvi nástop.

Krčmarski šatori, pred katerimi so prodalnice z novim blagom i starinoj. Vojaci raznih barv i znamenij se gnjetó sem ter tija; polno jih je okoli vseh miz. Hrvatije in ulanci kuhajo pri ognji; vojaški otroci kockajo na bobni; v šatori pojó.

Kmet i njegov sin.

Sin.

Oče, tu huda nama bode péla;
Pustiva ta vojaška krdéla.
Ti pajdaši so ošábniki pravi;
Da le ne bi dobíla po glavi.

Kmet.

E nu! Menim, da naju ne požró,
Če tudi se nékamo drzno vedó.
Vidiš? nova ljudstva od Sale i Ména
Prišla so, prinesla nam pléna,
Kaj redkih i kaj drazih stvari!
Zvijáča podá jih nama v pesti.
Za stotnikom, kega je drug bil zaklál,
Pri meni je sréčen kober ostál,
I denes tukaj naj mi oznani,
Moč li v sebi stáro še hrani.
Na jok se drži, briši okó,
Ker ljudijé naglosrčni so to;
Po hvali se radi ozirajo krog,
I kakor dobodo, tako jim teče iz rok.

Če nam po vagánih odnašajo žitni vršáj,
Mi žlicoj ga moramo grebsti nazáj;
Če mahajo mečem oní srdíto,
Mí se pa dobrikamo, vêdemo zvíto.

(V šatori pojó i vriskajo.)

Kakó pa tam vriskajo — Bog se usmili!
Vse to so s kmetove kože dobíli.
Mesecev osem užé ta roj leží
Po hlevih nam i po naših posteljah spí;
Široka planota vsega okroga
Zdaj kljuna več nejma niti ne róga,
Da gladni moramo i golí
Glodáti lastne svoje kostí.
Nadloga nas hujša nej odirála,
Ko sáska truma je tod ropotála;
Pa vendar cesarska se imenuje le - tá!

Sin.

Oče, tam-le gresta iz kuhinje dvá;
Ne kaže, da mnogo bi s sáboj nosila.

Kmet.

Češka je zemlja ta dva porodíla;
Karabínca Trčkine sta čéte,
V šatore le-té uže davno sprejéte.
Vseh toteh krdél ta četa najhuje
I najoholéje se napihúje,
Ker méni, da precej se ognjusi,
Če s kmetom kozarec vina pokusi.
Poglej, na desnej tamkaj sedé
Pri ognji brzi strelci trijé.
Gotovo domá na tirolskih so tléh;
Le pojdi, Vanek! lotíva se téh

Veseli ptiči so, radi kramljájo,
Lepó se oblače, pa novce imajo.
(Odideta k šatoru.)

— — —

Drugi nástop.

Poprejšnja. Stražnji glavár. Trobár. Ulanec.

Trobár.

Kaj bi rad, kmet? Poberita se, potepuha!

Kmet.

Gospódije, kapljico vina, rezánc kruha!
Nič toplega nejsva še denes kosíla.

Trobár.

He, vedno pa rada bi žrla i pila.

Ulanec (s kozarcem).

Nič nejsta še jedla? Pes, ná, pij!

(Kmeta odvêde v šator; óna dva stópita naprej.)

Stražnji glavár (trobárju).

Ka meniš, da to se kar takisto godí,
Da nam denes priboljšek so dali,
Samó naj pili bi, naj prepeváli?

Trobár.

Saj vojvodíco denes k nam pripeljó
I ž njoj gospodičino knéževo —

Stražnji glavár.

Le zdí se takó;

Toda iz tujih pokrajín krdéla
Semkaj so v Polzenj k nam prišuméla,
Pa treba, da naša jih vojska napase,

Pijačoj prikléne jih precej náse,
Da ne bi se tukaj nič jim tožilo,
Temuč pajdaštvo jih z nami spojilo.

Trobár.

Da, zopet se nekaj gotovo snuje.

Stražnji glavár.

Gospódije tabórniki i generali —

Trobár.

V zavétii nejsmo ne, kakor se čuje.

Stražnji glavár.

Ki množno so tu med nami se zbrali —

Trobár.

Prodájat nejso prišli dolzega časa.

Stražnji glavár.

I kar se pripravlja, kar šepetá —

Trobár.

Vse res!

Stražnji glavár.

Kodélja z Dunaja mrtvolása

Od včeraj tod okoli hlačá,

Za vratom jej zlata grívna visí —

V njej stávim da skriven pomèn tíči.

Trobár.

Pazíte dobro, to spét je vohonski pes ;

Za vojvodoj lazi, podoben je vès.

Stražnji glavár.

Nu, vidiš? Vére nejmajo v nas,

Pláši jih vojvodin skrivni obráz;

Prišèl je do prevelíke slave,

Sklatíli bi radi ga z višáve.

Trobár.

A mi ga držimo po konci, mi,
Če misle vsi drugi, ko jaz i ti!

Stražnji glavár.

Naš polk i štirije tisti še z nami,
Kim vlada Trčka, vojvodin šurják,
Truma najbistrejša nad vsemi vrstámi,
Vse njemu je verno, udán mu je vsák.
Sam nas gojil, med nami je vedno stal;
Vse stotnike nam le on je odbrál;
Zatôrej pa vsak bi rad zanj življenje dal.

Tretiji nástop.

Hrvat prinese grivno (ovratno verižico). Za njim pride
strélec. Prejšnja.

Strélec.

Kde si to grivno ukradel, Hrvat?
Čemú je tebi? Jaz kupim jo rad;
Zánjo ta dva samokrésa ti dam.

Hrvat.

Odlazi! Ti me varaš, ja znam.

Strélec.

Nu, višnjevo po vrhi še kapo ná,
Prinesla je tódi mi jo loterija;
Lepote dovolj za vsako godišče imá.

Hrvat (obrne grivno na solnce).

Do duše, biseri sami su i granati.
Evo, kako u suncu se lanac sija!

Strélec (vzame grivno).

Še čutaro vzemi, če te veseli.

(Progledáva jo)

Do tega mi je, ker takó se blešči.

Trobár.

Kakó pa Hrvata cigáni le-tá!

Vsak pol, strélec, pa hočem molčati.

Hrvat (pokrivši kapo).

Ja kápico tvoju htéo bih ipak imáti.

Strélec (pomignovši trobárju).

Bog daj sréčo! Za príči sta vídva obá.

Četrtni nástop.

Prejšnji. Puškar.

Puškar (stopi k stražnjemu glavárju).

Nu, brat karabinec, kove pa vaše so misli?

Doklé si tu roke še bodemo gréli,

Ko vrági so krog se užé razletéli?

Stražnji glavár.

Čemú je taka teginja? Kdo vas síli?

Še nejsó pótije se ugládili.

Puškar.

Kar tíče se mene, léga mi je v číslí;

A sél je príšél, donesel nam vest,

Da Ratisbona pala vragu je v pest.

Trobár.

He, torej pa bodemo skoro sedláli.

Stražnji glavár.

Da morda za Bávarca bi se maháli,
Ki nej bil knezu prijatelj nikdár?
Prenaglo ne bodemo k njemu dirjáli.

Puškar.

Ka rés ne? — Vam je pač znana vsaka stvar.

Péti nástop.

**Prejšnji. Dva lovca. Potem krčmarica. Vojaški
otroci. Učitelj. Strežájka.**

Prvi lovec.

Pogléj nu, pogléj, tam pa sedí
Glasna družba veselíh ljudi.

Trobár.

Od kod sta pač zelénca ta,
Ka hodita lična po konci obá?

Stražnji glavár.

Holkovca; rés pa srebrnih, ke sta si prišila,
V Lipski na semnji si nejsta kupíla.

Krčmarica (prinese vina).

Gospóda, sréčen príhod!

Prvi lovec.

Kaj? stréla!

Pa vendar nej Krepeníkova Jéla?

Krčmarica.

Kako pa! I če prav se mi zdí,
Tríplatov dolgovézni Peter ste ví,
Ki v Glikštati naše ste vojne gostil,

Očetove zlate rumenčke zapil,
Mošnjico v noči veselej ožél.

Prvi lovec.

Odvrgel peró ter za puško prijél.

Krčmarica.

Midvá sva stara znanca tedáj!

Prvi lovec.

I spét sva na Čěškem dobila se zdaj.

Krčmarica.

Denès le-tód, prijatelj, jutri drugód —

Kakor po tléh širocega svéta

Rázkava metla nas bojna pométa;

Hodila sem jaz uže marsikód.

Prvi lovec.

Kaj ne bi? Jako verjétno je to.

Krčmarica.

Promérivši ogersko širno zemljó

Pred Temešvarjem sem krčmaríla,

Ko Mansfelda vojska je pred sebój podíla;

Z vojvodoj sem pri Stralsundi stala,

Kder vso mi je robo nesréča pobrala;

Pred Mantovoj bila s trumoj pomoznih čét,

Od koder vrnóla se s Ferijoj spét;

Pa z nekim španskim regimentom

Mudíla nekoliko sem se pred Gentom:

No zdaj po taborjih té deželé

Potérjala rada bi stare dolgé,

Če vojvoda mi pomóč nakloní.

Tam-le pa moja krčma stojí.

Prvi lovec.

Tu imaš vkup dolžnike — to pravi je pot!

Kam pa ti izginol je mož, tvoj Škot,
Ki nekdam pri tebi je vedno bil?

Krčmarica.

Slepár! Kako me grdó je navíl.
Več nej ga. Obral me je, pa je utékel,
Pustivši mi ónega sámó lenéta!

Vojaški deček (priskače).

Mati! imaš-li v mislih očeta?

Prvi lovec.

Nu, nu! saj tega je cesarju redíti,
Ker vojska se vedno mora sama plodíti.

Učitelj (pride).

Tecíte, páglavci! Hajd' v učilišče!

Prvi lovec.

Le malo jih mika tesno stanišče.

Strežajka (pride).

Teta, odšli bi radi.

Krčmarica.

Zdaj zdaj!

Prvi lovec.

Poglej, kdo pa je srčni obrazek tá?

Krčmarica.

Moje sestre hči je, v Nemcih domá.

Prvi lovec.

Preljubeznjiva sinovka tedaj?

(Krčmarica odide.)

Drugi lovec (déklico drže).

Ostani, ljubče, vendar malo pri nas.

Strežajka.

Imámo tam pivece, brani mi čas.

(Iztrga se ter odide.)

Prvi lovec.

Prosnéto je zálo to deklè! —
Pa teta njena — bes te opali!
Kakó so nekdej vojáci se
Pulili vsi zánjo, kakó zavidáli!
A kako naglo čas nam beži. —
Kaj moral uèakati bodem še!

(Stražnjemu glavárju i trobárju).

Gospóda, na zdravije, môzi Bog vama!
Ne dasta-li malo prostora nama?

Šesti nástop.

Lovca. Stražnji glavár. Trobár.

Stražnji glavár.

Prelepa hvala. Na radost najvéèó.
Zmekníva se. Bog daj na Čèškem sreèó!

Prvi lovec.

Vi tukaj na gorcem ste mirno sedéli,
Mi dosti v sovražnej deželi trpéli.

Trobár.

Prelíšpana sta, da bi vama verjéli.

Stražnji glavár.

Da, da, po Mišnji pa tamkaj ob *Sali
Vam slave gospodom nejsó speváli.

Drugi lovec.

Molèíta mi! Kdo bi takisto govoril?
Hrvat je delo pred nami bil storil,
Le páberki nam so za njím ostajáli.

Trobár.

Ovrátnike zobci prelépi vama krasé,
I hlače se vaju kaj pristojno držé!
Klobúkovo périje, tenka preobléka,
Kovo to moč imá do človéka!
Da sreča le vam bi se vedno smijala.
Nam tacega kaj nikoli nej dala!

Stražnji glavár.

A nam pa Fridolančev polk se pravi,
I vse nas česti, nas jako spoštuje.

Prvi lovec.

To druge vojáke vrlo malo radúje,
Ker mí smo njegovega tudi imena.

Stražnji glavár.

Vi spadate res takisto k njegovej množávi.

Prvi lovec.

Kaj da ste ví posebnega pleména?
Samó na suknjah je vsa razlíka,
A meni je moja zadosti velika.

Stražnji glavár.

Kako se mi, lovec, vendar smilite ví,
Da zunaj med kmeti živíte vse dní;
Uglájene šege, običeje prave
Nahajaš le blizu taborníkove glave.

Prvi lovec.

Kar vi ste od njega učili se, vam preséda.
Pač znate, kak hrka i pljuje, to se vé da,
Kaj tacega urno vsak zagléda;
Mogočnega dúha, ni bistrega uma
Nej pridobíla si straže njegove truma.

Drugi lovec.

Grom te udári! vprašájte, če vam je dragó,
Dívije nas Fridolančeve lovec zovó,
Iména le-téga nikdár ne grdímo —
Prodrzni v pláho deželo vršímo
V prijateljsko i sovražno polje zelêno,
Skoz mlado setev, skoz pšenico rumêno —
Za Holkov lovski rog vsi znajo povsód! —
V trenóti naglem hitímo tod i drugod,
Liki strašnje povodenj, prinese nas pot —
Ko svítli požár v tihoti mrkle noči
Zapali hiše, v kterih vse mirno spí —
Vse nič ne pomaga, ni vpor, ni bég,
V bezrédii ni sramežljivost, ni jék.
Zvíja se — milosti vojska ne zna —
Devíca nam v žilavih rokah, i trepetá —
Vprašájte, ne govorím, da bi se hvalil,
Kakó je náš roj v Baruti pálil;
Kakó po Vestfálii smo vojeváli —
Otroci se bodo i vnuci spominjáli,
Ko mine sto i družih sto lét,
Še zmérom Holka i njegovih čet.

Stražnji glavár.

Poglej ga! Vedno le dír in dej!
Ka morda vojaku družega tréba nej?
Mére je treba, čuta i spretnosti,
Razuma, naména, umetnosti.

Prvi lovec.

Svobôde je treba. Vse drugo je slama!
O tem je zastónj govoričiti nama. —
Ménda uk zató na kljuko sem děl,

Da v taborji vojnem bi zopet našel
Tlako i galéjo trdó?
Da v tesno pisalnico spet me zapró?
Tu v rádoti plavati lén čem i nevozlán,
Vidévati kaj novega dan na dán,
Tekočemu hipu odpírati sluh,
Minolim, bodočim pa uram slep i gluh —
Zató sem kožo svojo cesarju prodál,
Skrbí nobene da ne bi se bal.
Zdaj precej v bitvo naj idem srdíto
Skoz Rene deroče vodó valovíto,
Vsak trétiji mož naj pade v kri prolíto;
Ne bodem se dolgo vam obotávljal. —
Sicer pa moram prosíti vas,
Da ne bi nihče mi zopet zabavljal.

Stražnji glavár.

Nu, nu, ničésa nečeta sicer od nas?
To vam bi lahko pod mojoj suknjoj dobili.

Prvi lovec.

Kakó so nas trli, kakó nas gulili
Pri Gustavi, pri ljudotrápnem Švedi,
Ki tabor, ko cerkev, imèl je v redi!
Naj padel je mrak, naj zor je poknol rudèč,
Mej bobnanijem smo morali skupaj molíti;
A če hotéli smo kolikaj se veselíti,
Sam nas je okaral, na kljuséti sedèč.

Stražnji glavár.

Resníca, da pobožen gospód je bil.

Prvi lovec.

Dekléta je posebno vražil;
Vsak moral je svójo peljáti pred oltár.

Prebiti mogel več nejsem, bežal sem kar.

Stražnji glavár.

Zdaj ni tamkaj neté več takisto živéti.

Prvi lovec.

Na to prejáhal pa k zveznej sem čéti,
Ko se napravljála Devín je prijéti,
Drugače nam bilo je tam, pošteno res,
Svobôde z vrhom, zadosti veselija vmés,
Pijačo, igró pa deklín so nam dali;
Kako smo poskočno se védli, kakó rajálí!
Tili bil poglavár je bistríh očés,
Držal je v tesnih brzdah le svoje teló,
Vojaka pestil nikdár nej ostró,
Da le njegove bolélo nej mošnjíce;
Rékal je: žívi sam, drugim ne kradi žlíce!
A to je, da sreča mu nej ostala zvesta --
Udárila ga je nezgoda lipskega mesta.
I kar počénjali smo od tiste dobe,
Vse nam je hodílo povsod na róbe;
Kder koli smo trkali, nej se odprlo,
Nobeno se v nas pozdravljáje okó nej ozrlo;
Od mesta smo do mesta ponižni taváli,
Nikoder se ljudijé nas nejso več bali. —
Odbegnovši zopet sem hitel mej Sase,
Misléč, da sreča tam še le dobra mi vzrase.

Stražnji glavár

Nu, k Sasom o pravem časi bil ste prišél,
Rubíli so Čehe.

Prvi lovec.

Slabó sem zadel.

V pretrdem so strahi nas vedno iméli,

Nejsmo ko pravi sovražniki delati smeli ;
Pred carskimi grádi nam bilo na straži je stati,
Oprézati, súkati, viti se, pripogibáti ;
Vsa vojna je lézla, kakor otrôčija šala,
Zató nam pa nikdar nej duše užgála.
Nikogar se nejsmo krepko lotili —
S kratka, le malo čestí smo dobili,
Takó, da srcé mi dajálo nej več mirú,
K pisalneji mizi hotel sem teči domú ;
Glej, takrát pa Fridolanec je vstál,
Po cestah i potih vojakov iskál.

Stražnji glavár.

Doklé pa ménite vendar prebiti pri nás?

Prvi lovec.

Šaljívec ! dokler o n vladal bode, ves čas
Ne mislim, za dúšo, nikdár uskočiti.
More li kde se vojaku bolje godíti?
Tu ide vse, kakor na vojski je red,
Vse mérjeno je na véliko péd,
I duh, ki v totem zbranem krdéli živí,
Najmanjšega konjika silno dreví,
Liki vetrovni viharji, s sebój.
Kder koli sem, pogum je vedno z menój ;
Teptáti drzno meščáne smem i ratárje,
Ko vojvoda kneze i svítle vladarje.
Meč je edín gospod bil nekdáj,
I takisto pri nas je zopet sedáj.
Med nami le ena grehóta je, zlo samo êno:
Objéstno vpréti se temu, kar je naročêno.
Kar nej prepovedano, to je vse dopuščêno ;
Kaj véruješ, tega živ te krst ne vpraša ;

Ter sploh samó se o dvéh rečéh govori:
Kaj hoče i kaj neče vojska naša;
Ter le k prapôru držé me vezí.

Stražnji glavár.

Zdaj ste mož, lovec! To so prave beséde,
Konjika fridolanskega vrédne.

Prvi lovec.

Poveljstvo mu nej za dolžnóst ali dar,
Ni za oblast, katero podál mu je cár!
Na službo cesarjevo malo misli;
Kdaj bil mu cesarjev dobiček je v čisli?
Morda je moč njegovih bojnih krdél
Branila kdaj, varovála dežél?
Vojaško državo hotel je osnováti,
Zapáliti svet in otrováti,
Najdrznejšo ígro pogumno igráti —

Trobár.

Molčíte! Kdo upal bi tacih beséd se lotíti!

Prvi lovec.

Kar mislim, to vendar smém govoríti.
Beseda je svôbodna, rekel je vojvoda nam.

Stražnji glavár.

Takó je; od njega sem često slišal sam:
„Beséda naj svobôdno se glasí,
Dejánije naj molči, naj pokornost ne gléda,“
To resnično je ust njegovih beseda.

Prvi lovec.

Ne vém, je-li to govorjenije réš njegovo;
A kakor praviš, takó je ta reč gotovo.

Drugi lovec.

Junáška mu sreča se ne iznevéri,

Kar drugim se tako rado priméri.
Tili je svojo nadživel slavo,
Za bojno Fridolančevo pak zastávo
Dobro vé m, da zmaga jo vedno spremljúje.
Prisilil je srečo, da poleg njega stoji.
Kdor kóli pod njegovim prapôrom vojúje,
Krepé ga i brane posebne močí.
Saj to pač veliko i málo zna,
Da zlodeja v službi iz pekla imá.

Stražnji glavár.

Resníca je, da ga meč ne more zatéti,
Ni kopije mu ni puška ne kože načéti.
Ko bilo pri Lieni krvavo streljánije,
Jezdaril ti je skoz ognjéno bliskánije
Sem ter tíjâ mirnosrčân.
Klobúk je krogami razvotljân
Ovrátnik probít i škorno imèl,
Lehkò na obéh si známen'ja štèl;
Nobeno mu zrno telesa nej obrazilo,
Ker brani ga peklénsko mazilo.

Prvi lovec.

Kaj še! Precej se morajo čuda godíti!
Ovrátnik iméva iz losovine,
Ktere nobena krogla ne prošíne.

Stražnji glavár.

O ne, mazila so čarodéjne trave,
Ka se o bajálnih besedah varé.

Trobár.

Samó ob sebi to pač ne more biti!

Stražnji glavár.

Da tudi na zvezde gleda, svét govóri,

Beróč prihodnje bližnje i daljne stvari ;
A jaz pa bolje vém, kakó je to :
Možíček sív hojéva k njemu kesnó
Po noči skozi trdno zaprte duri ;
Večkrát ogovárjala straža je v nočnej ga uri,
I kadar prišèl sivosúknjik v stan je njegov,
Kak velik dogodek je vselej bil potlej gotóv.

Drugi lovec.

Da, zapisal v zvezo se je s hudiči ;
Zató smo tudi m í tak veseli ptiči.

Sédmi nástop.

Prejšnji. Novák. Meščán. Dragonci.

Novák

(stopi iz šatora ; na glavi ima kositarjevo lebko, v roci
vinsko steklenico.)

Pozdrávi očeta i stríce domá. Jaz idem ;
Voják sem, domú nikdár več ne pridem.

Prvi lovec.

Pogléj, nováka lê-sem peljó!

Meščán.

France ! verjemi, žal ti bode zató.

Novák (poje).

Bobni, piščáli,
Trombe doné !
Da potováli
V daljne zemljé
Z mečem o boki
Bodemo v skoki,

Konje igráje,
Srčno sukáje
Brezi skrbí,
Ko ptíca živí
Na vejah drevésnih
I v zracih nebésnih!
Hej, k Fridolancu prišèl sem na boj!

Drugi lovec.

Poglej ga, vrlo prinesel je srce s sebjó!
(Pozdravljáje ga.)

Meščán.

Pustíte ga! ljudijé njegovi so pošteni.

Prvi lovec.

Ni mi za plotom nejsmo rojeni.

Meščán.

Verújte, mnogo posest mu je vredna.
Potípljíte sukňo, kakó je tenka i čédna.

Trobár.

Sukňja cesarska na zemlji najvíša je část.

Meščán.

Málo krznaríjo dobode v last.

Drugi lovec.

Svôbodna volja človéku nad vse je draga.

Meščán.

Od bávice prodálnico polno blága.

Prvi lovec.

Sramota! Kdo bi prodájal gobo kresílno!

Meščán.

Od kume tudi vina obilno;
V hrami dvanajst velícih posód leži.

Trobár.

S tovarši veselími je posuší.

Drugi lovec.

Pojdi v moj šator stanóvat, čuješ me, ti!

Meščán.

Nevesta mu toči brezúpná solzé.

Prvi lovec.

To je prav, da železno ima srcé.

Meščán.

Od žalosti babica pojde pod zemljó.

Drugi lovec.

Kaj to! Vsaj precej pograbi njeno blagó.

Stražnji glavár.

(modróstno pristopi ter nováku roko položi na lebko).

Vidiš! Dobro si sklenol o svojej réči.

Zdaj novega moral človeka si obléči;

Bistri meč i šlem te vrstíta

Mej krdéla mogočnočestíta.

Obkriliti mora ponosen te duh --

Prvi lovec.

Posebno pa nikdar ne bodi skopúh!

Stražnji glavár.

Sreči si naménil se v čoln

Stopíti pogumnosti poln,

Vesoljni svet zdaj pred táboj leží;

Kdor se ne tvéga, naj upa nikár ne gojí.

V óbrten védno vrté se meščáni,

Léni i tópi, ko vóli na próso zagnani;

Vojniku do vsega odprta je cesta,

Ker vojska države krotí zdaj i mesta.

Pogléj pač mene, družega ne govorím!

V tej suknji cesarsko pálico držím.

Vsa moč i vse gospostvo, dobro me pázi,

Iz gole pálice je porojêno ;
Celó v kraljévej roci žezlo rumeno
Le palica je, to vé, kar hodi i lazi.
I kdor je desétnik, stojí na gredéh
Do najviše oblásti pri zémskih ljudéh,
Kar čaka tudi še tebe, če kaj veljáš.

Prvi lovec.

Ako le brati i písati znaš.

Stražnji glavár.

Precej lehkó ti v izgled podám,
Kar videl na svoje oči sem nedavno sam.
Butlar se zove povéljnik dragonskeje čéti,
A pred kacimi tridesetými léti
V Kelni sva renskem bila obá še prostáka,
Zdaj pa vse tabórni tisočnik mu pravi,
Zató, ker dobrega se je pokazal junaka.
Da čudi širni svét se njegovej slavi ;
A moje zasluge le skrite so bile povsód.
Celó Fridolanec sam, naš vojskovód,
Vidiš, ki zdaj oblasten je gospód,
Najprvi mogotec i velikáš,
Prej le máli bil je plemenitáš ;
Pa ker je vojaškeje se boginji zavézal,
Zató do višáve je tolike vzplézal.
Cesarjev doglavnik je imenován,
A morda ni zdaj njegov nej ték dokonán ;
(Šegavo.) Kajti jutri bode tudi še dán.

Prvi lovec.

Da, z nizkega res visoko stojí.
V Altdorfi, ko je v učilnici drgnol klopi —
Ne bodi ponôseno, kar bodem pravil —

Vpijât je bil i nékamo lehke krvi,
V jezi je svojega skoro slugo zadavil,
I norimberška gospôda mu je prisodila,
Naj bi ga kar ječa pokorila.
Bila je nova, trébalo je jo krstiti,
Imé od prvega prebivalca dobíti,
I kakó je obrnol? Vse je nasmódil!
Promišljeno psa je najprvo v trančo zapodil.
Pa še dan denes pásije nosi imé;
To naj si prava grča vtísne v srcé.
Mej njegovimi vsemi velikimi čini
Meni ostal je ta v posebnem spomini.

(V tem je deklica prišla stréč; drugi lovec se
šali ž njoj.)

Dragonec (stópi médnja).

Tovarš, mirúj! Kaj ti mari je deklè!

Drugi lovec.

Ki zlodej more vtikati se!

Dragonec.

Deklè je moje, poslušaj za vselej enkràt!

Prvi lovec.

Ta sam bi hranil si ljubico rad!

Dragonec, kam pa vendar pamet si dèl?

Drugi lovec.

V ostrogi sam bi rad kak posébek imèl,
Vsake déklice lepota

Mora vseh biti, kakor solnčna gorkota!

(Poljubi jo).

Dragonec (deklè strani potegne).

Ponavljam, da prepovedujem to!

Prvi lovec.

Vesêlije! rádost! Pražáni gredó!

Drugi lovec.

Pripravljen sem, če morda hočès prepír!

Stražnji glavár.

Poljúb je svobôden! Gospóda, mir!

Osmi nástop.

Rudarji nastope i zagodó valcer, iz prva počasi, potle pa čedalje hitreje. Prvi lovec pleše sè strežájkoj i krčmarica z novákóm; deklica uteče, lovec pa za njoj, da bi jo ujél, ter se zaletí v kapucínca, ki pristopi.

Kapucíнец.

Júheja! Hópsasa! Dideldidám!

To je ropòt! Prišèl sem tudi jaz k vam!

Ti vojščáki da so kristijani?

Ka Turci smo, ali smo psijani?

Mordà je to na čast presvete nedélje?

Ali roké so Bogú oboléle,

Da ne more užgáti več stréle?

Zdaj li čas je vinom se zaliváti,

Pojédati i praznováti?

Quid hic statis otiosi?

Čemú brez dela tu križem róke držíte?

Ob dunajskeje réki vojne rohné gromovíte;

Sovražnik je trdni bavarski jéz požrl,

Nohtí je v Ratisbono zadrl;

Vojska pa tukaj mej Čehi leží,

Trebuh si pase ter nič ne skrbí;

Rajša brénka steklom nego jeklom,
Jezik če rajša brusíti nego sablje ostríti,
Rajša z babami se jezdihá,
Rajša govéda žre nego Švéda.
V pepéli i prahi krščanstvo drgetá,
Voják pa le grabi i v torbo nabíra.
Svét joče, ker ga nadloga zatíra,
Na nébi vidimo čuda i prikazni,
Krvavi plašč je vôjskine bojázni
Obesil Bog v obláke nam nad glavó;
Vteknòl v nebéško je ôkno goréčo metló,
Ko šibo, ktera grozí nam strašnó;
Po zemlji stiske i žalosti je brez mére,
Po krvi plava ládija svete vére.
Bogú se usmíli! — rimska držáva
Zdaj bi se morala zvati rimska mršáva;
Šuméča Rena je krvavéča péna;
Samostanišča so prazna gnjezdíšča,
Vladikovinstva samo še jadikovinstva;
Opatije i vérski zalôgi
Razdrtíje so zdaj i tatínski brlôgi;
Vse nemške oblážene krajíne
Promenjéne so v obnážene pustíne. —
Zakaj pa je to? Vam hočem jaz oznaníti:
To zarad vaše hudobe je moralo priti,
Zarad gnjusa i zarad poganskih mlak,
Po kterih se valja čestník i prosták;
Kajti greh je magnetni kamen,
Ki vleče v deželo železo i plámen.
Za krivicoj se plázi gorjé,
Kakor za trpkój čebúloj solzé;

Za ukánijem hodi vekánije,
To uči abecédno znanije.

Ubi erit victoriae spes,
Si offenditur Deus? Kakó bi zmagáli,
Ko v cerkvi nikoli nej vaših ušés,
Ker brani k božijej besédi vam plés,
I k maši vam brane vinski bokali?
Evangeljska bila ženica
Našla izgubljeni denár je spét,
Savel očetove oslíce sléd,
Jožef poredne brate spét;
A mej vojaki nihčè ne ugléda
Ni božijega strahú ni lepega reda,
Ni sramežljivosti kratko ni malo,
Pa naj bi se mu sto svetílnic prižgalo.
K oznanjevalcu v puščavi,
Kakor sveti evangelíst nam pravi,
Tudi vojaci so tekáli,
Pokorili se i krstíti dajáli,
Vprašáje ga: quid faciendum est?
Kaj treba, da pridemo k Abrahamu sést?
Et ait illis. Ter odgovorí:
Neminem concutiatis,
Nikár ne odírajte ljudi,
Neque calumniam faciatis,
Opravljivost i grde laží krotíte;
Contenti estote, zadovoljni bodite
Stipendiis vestris, da se plača vam dáde;
Odslovíte vse hudobne razváde.

Zapoved uči: ne kvási
Imena bož'jega o nepotrebnem časi!

A kde se toliko proklinja i psuje,
Ko tu, kder Fridolanec šatorúje?
Naj vsak obzvoníti bi morali sákramént
I vsako strelo v deželi i plent,
Kar se izproži jih z vaših jezikov,
Hitro imeli bi premalo zvoníkov;
Naj vam zarad vražije vsake molítve,
Ktera iz ust umázanih vam rogovíli,
Padel iz glave bi lásec, brez noža i britve
V enej bi noči gladko pléšo dobíli,
Pa ko bi Absalonove kodre nosíli.
Saj tudi Józuva bíl je voják;
Gólijata je usmrtil David junák;
A kde pa kdo je zapisano bral,
Da jima jezik je zlodej majál?
Ménim, da ust nej treba šírje odpréti
Na : „Bog pomágaj!“ nego na : „hudič prokléti“!
A česar v sebi posoda preveč imá,
To kipi íž njé, to íž nje vrvrá.

Še druga zapoved veléva : ne krádi !
Zarés, to po črki dopolnjujete radi,
Ker úzmate vse spred očij ljudém.
Vašim grabljívim, jástrebiim nohtém,
Vašim zvijačam, vašim urnim pestém
Nej spravljeno v zaprtej skrinji blagó,
Ni skrito v kravi teléčije nej mesó;
Z jajcem še kuro umáknete v svojo rokó.
Kaj pravi oznanjeválec? Contenti estote,
Bodíte veséli, da komísa dobote.
Ali kdo bi hlapcem pohvalo dajál,
Ker médnje glavár je greh zasejál!

Kakoršni udije, taka je glava ;
Kaj on veruje, to se še zdaj povprašáva !

Prvi lovec.

Pop ! če se v nas vojáke zadiráš,
Glej, da vojskovoda nam ne obiraš.

Kapucíneec.

Ne custodias gregem meam !
Pravi Ahab je in Jerobéam,
Ki narodom sveto vero odpravlja,
Namesti njé pa malike postavlja.

Trobár i novák.

Tvoj nam jezik tega naj več ne ponavlja !

Kapucíneec.

Pravi Bramarba, pravi lomást,
Ki hoče vse trdne gradove dobiti v last.
Brezbožno se ustil je svojej čéti,
Da mesto Stralsund mora vzeti,
Naj tudi veríge pripnó ga v nebó.

Trobár.

Kakó, da ust ne zamaši mu kdó ?

Kapucíneec.

Pravi Savel, ki hude duhove rotí,
Pravi Jehu i Holofern je to ;
Kakor Peter, Gospóda tají :
Zató petelín'jega pétija se bojí —

Oba lovca.

Pope ! zdaj ti gré za glavó !

Kapucíneec.

Pravi zavítec, lisiják Heród —

Trobár in oba lovca (nanj planovši)-
Molči ! Živ ne pojdeš od tod !

Hrvatije (stope vmés).

Ne boj se, pope, ne boj se, ostáni,
Izusti reću, i nam ju obznani.

Kapucíneec (glasneje kriči).

Pravi oholi Nebuhodonozár,
Grešnikom oče, plesnjív krivoverski slepár,
Veléva si rékati Valenštajn;
Saj res je na pot zaváljen panj,
Da vse pohujšuje, zadéva se vanj,
I dokler od vójske ga cesar ne požene domú,
Dotléj v dežêlo ne bode mirú.

Mej poslednjimi besedami, ktere govori krepkim, pov-
zdigljenim glasom, začenja se počasi umikati ; a Hrvatije
ga brane družih vojakov.)

Deveti nástop.

Poprejšnji brez kapucínca.

Prvi lovec (stražnjemu glavarju).

Povédite, kaj o petêhi govori,
Da vojvoda slišati se ga bojí?
Menda to pravi, da njemu le rógal bi se?

Stražnji glavár.

Jaz vé m, zakáj. Nej vsega prazno to ne!
Vojskovód je čudnih lastnostij zarés,
Posebno pa jako srbljívih usés:
Máciih glásov ne more trpéti,
I zôna ga ima, ko sliši kura zapéti.

Prvi lovec.

Ni lev ne čuje rad petelína.

Stražnji glavár.

Krog njega mora biti néma tišina,
Kar stražam vedno vsem ukazúje,
Ker pregloboke reči promišljúje.

Glasovi (v šatori. Hrup).

Držite sleparja! Udríte, udríte!

Kmetov glas.

Na pomagánije! Milost!

Drugi glasovi.

Nikár ne tepíte!

Prvi lovec.

Pásija dlaka! Tam je tepéžen dán!

Drugi lovec.

Jaz moram tijkaj! (Oba tečeta v šator).

Krčmarica (pride iz šatora).

Slepár i tat zažgán!

Trobár.

Gospodínja, kaj vas je takó razkačilo?

Krčmarica.

Raztrganec! pritepúh strupovíti!

Da v mojej to krčmi se moralo je pripetíti!

Vsem častnikom bode me sramotílo.

Stražnji glavár.

Kaj pa je, strína?

Krčmarica.

Kaj nékij? Kmeta imájo,

Pa ga nadévajo in uhájo,

Ker je krivične kobre prinesel v igró.

Trobár.

Njega i sina semkaj vlekó.

Deseti nástop.

Vojáci privlekó kmeta.

Prvi lovec.

Ta mora viséti!

Strelci i dragonci.

K profosu! k profosu!

Stražnji glavár.

Še le nedavno so ukáz nam dali.

Krčmarica.

Ni ura ne mine, ko bodo ga obešáli?

Stražnji glavár.

Po slabem déli nej dobrega plačila.

Prvi samostrelník (druzemu)

To sama brezupnost je storíla.

Pomíslite, do pólti slekó je najpréj,

Potem pa mogoče brez tatbe živéti jim nej.

Trobár.

Kaj? Kaj? Vi še celó zagovarjate psà?

Hudič je omámil vam glávo mordà?

Pervi samostrelník.

Človek je — takó rekóč -- tudi kmet.

Prvi lovec (trobárju).

E molči! Tifenbáhovca sta;

Samí krajáci so to z rokavičarji vréd!

V Brígí so žedéli na posádi;

Kaj vedó, kakó je na vojski v navádi?

Enajsti nástop.

Poprejšnji. Oklopnika.

Prvi oklopnik.

Mir! Kaj hočete kmetu? Kaj je zakváril?

Prvi strelec.

Slepár je; krivično je igrál.

Prvi oklopnik.

Morda je tebe oslepáril?

Prvi strelec.

Do dobrega me je okožuhál.

Prvi oklopnik.

Ka ti si Valenštajnov? To je lepó,

Da moreš takó se pod nôge dajáti,

Da sram te s kmetom nej igráti!

Teče naj, kar podplátuje ga nesó.

(Kmet pobegne: vojáci se zberó.)

Prvi samostrélnik.

Ta je nagel i kratkih besedí;

Takó se mora z le-témi ljudmí!

Od kod je? S Češkega vém da ne.

Krčmarica.

Njega pošténiju čast! Valonec je!

Papenhajmov nekđaj oklopnik je bil.

Prvi dragonec (pristopivši).

Zđaj Pikolomínovič njih je glavárstvo dobil,

Ker v bitvi pri Lipski prav samí,

Ko Papenhájma so izgubíli,

Za polkóvnika so si ga izvolíli.

Prvi samostrélnik.

Ka prodrznoli so se do tacih reči?

Prvi dragonec.

Polku temu večje oblasti so dane ;
Prvi je vselej bil, kder so pádale rane.
Ima svojo posebno sodnjo pravíco ;
Valenštajn ljubi ga, kakor v očesi zeníco.

Prvi oklopnik (druzemu).

Če je le res ? Kdo vam je povedal novíco ?

Drugi oklopnik.

Sam polkovnik, torej smo gotovi.

Prvi oklopnik.

Da te hudič ! Saj nejsmo psi njihôvi.

Prvi lovec.

Kaj nekij je ? Kakó se grozíta !

Drugi lovec.

Gospóda, nas tudi li tíče se, kar govoríta ?

Prvi oklopnik.

Nobenega nej, da bi mogel se veselíti.

(Vojaci pristopajo.)

Na Nizozemsko hoté nas posodíti ;
Oklopnikov, lovcev i strélcev na konjéh,
Vseh osem tisóč naj odíde v malo dnéh.

Krčmaríca.

Kaj ? Kaj ? Da treba je spét na nogé ?
Iz Flandrije prišla sem včeraj še lé.

Drugi oklopnik (dragoncem).

Butlarci, morali boste i ví sedláti.

Prvi oklopnik.

Posebno pa mí Valonci naj hitímo.

Krčmaríca.

Potlej pa trume najboljše izgubímo.

Prvi oklopnik.

Milančana tajakaj nam je spremljati.

Prvi lovec.

Kraljeviča! To se kaj čudno mi zdí!

Drugi lovec.

Popa! To so prokléte reči.

Prvi oklopnik.

Da Fridolanca mari bi pusčáli,
Ki skrb za vojnika takó po gosposki imá,
Za Španijola skópega se bojeváli,
Ko ga črtímo iz živega srcá?
Tega ne! Rajši bežimo drugàm.

Trobár.

Kaj, za vraga, délali bodemo tam?
Cesarju svojo prodali smo krí;
Španski rudéči klobuk nas malo skrbi.

Drugi lovec.

Na Fridolančevo besedo samó,
Na véro njegovo med kónjike smo stopili;
Da mí ne maramo zanj takó,
Za Ferdinanda nas bi zastonj lovili.

Prvi dragonec.

Nej-li nas moč Fridolančeva ustanovila?
Njegova naj sreča nas bode vodila.

Stražnji glavár.

Pazíte me, da vam dopovém.
Prazne besede malo koriste možém.
Jaz dalje vidim, nego kdo izmej vas;
V hudo past lové i njega i nas.

Prvi lovec.

Molčíte! „Ukázne bukve“ govore!

Stražnji glavár.

Strinka, požírek z mélniške goré
Najprvo vtočíte, da si dušo priklénem ;
Potlej misli vam svoje razodénem.

Krčmarica (toči).

Náte, gospod glavár ! Strah me proléta.
Menda se vendar nič hudega ne obéta !

Stražnji glavár.

Gospôda, res je, tudi to nekaj veljá,
Da vsak promišlja, kar baš na dláni imá ;
Toda, kakor naš vojvoda pravi,
Celôta naj vselej na tébtnico se postavi.
Vojska vsi Fridolančeva se zovêmo ;
Pod svojo streho nas jemlje meščán,
Postréženi jêmo pri njem i pijêmo ;
Kmetič vóli, kljuséta nam noč i dan
Naprezati mora pred bojne vozove,
Nič ne pomagajo tožbe njegove.
Če se iz daleč okrožiju kake vasí
Poddesétnik z vojaki sedmémi približúje,
On je gospod, i kakor njemu se zdí,
Takó gospodari in ukazúje.
Za vraga ! vendar pa strmo gledajo nas,
Da bi vídéli rajši hudičev obraz,
Nego ovratnike naše rumêne ;
Grom te ubij ! zakaj nas nihče ne požene ?
Saj na števenije mnogo jih je več,
Grjača jim rabi, kakor nam britki meč ;
Zakaj se jim drzno v zóbe režimo ?
Ker v strahovítem krdéli stojímo !

Prvi lovec.

Res, v celôti moč je, v celôti samó !
To Fridolancu posebno se je odkrilo,
Ko cesárju — pred leti osmémi je bilo —
Nabíral je presílno vojskó!
Dvanájst le tisoč so jih prvič hotéli iméti ;
On reče: ti nejmajó ob čém živéti ;
A šestdeset hočem tisoč jih nabráti,
Pa vé m, da ne bode jim treba stradáti.
I takó smo njegovo suknjo oblékli.

Stražnji glavár.

Na príliko, naj bi odsékli
Od petih prstov, ktere imám,
Na desníci meni mazíнец sam,
Ka ménite, da le mazíнец ste mi ločili ?
Ne, za hudníka, vso róko ste mi shromíli !
Okršek ostál je, pobegnola moč,
Takó tudi kónjikov teh osem tisoč,
Ki naj poslové se, od nas jahajóč,
Našej vojski le mazínček so máli,
I če odidó, porečéte mordà :
Saj le petíno od sebe smo dali ?
Kakó pa ! celôta je ž njimi šla.
Spoštovan'ja ne bode ni straha več ne,
A kmetu grebén se zopet napnè,
I z Dunaja potlej brzo ukaže nam se :
Kde spati smemo, kaj se nam k ognju pristavi,
Pa zopet stáro beraštvo nam bode na glavi !
Doklé pak ostane še potlej takó,
Da i vojskovoda nam ne vzemó ?
Prijáteljev ima na Dunaji malo ;

Če pride še to, kar vse bi razpálo !
Kdo pomore potem, da se plača nam dá ?
Kdo, da beseda v pogodbah nam obveljá ?
Kdo je zadosti razumen, zadosti krepák,
Dovólj bistrogláv i možán junák,
Deváje v red vsa naša razna krdéla,
Iz kósov da vojska teh porodí se cela ?
Na príliko, povej dragonec tí,
Kde tvoja dédina stojí ?

Prvi dragonec.

Daleč v Hibernii rod je mojih ljudi.

Stražnji glavár (oklopnikoma).

Vi ste Valonec, a laške vi deželé,
To se užé po jezíci vé.

Prvi oklopnik.

Od kod sem jaz ? Ne vém, dasi vprašal sem dosti ;
Ukraden bil sem v prvej mladôsti,

Stražnji glavár.

Níti vi nejste blizu od tod domá ?

Prvi samostrélnik.

Iz Búhave od jezéra federskega,

Stražnji glavár.

A vi, sosed ?

Drugi samostrélnik.

V Švicu na svét sem prišél.

Stražnji glavár (druzemu lovcu).

Lovec, kde so pa tebe došli ?

Drugi lovec.

Za Vižmarjem zibel sem imél.

Stražnji glavár (kažé trobarja).

Le-tega i mene pak so v Hebi krstíli.

Nu, ali pa vidi se, ali se zná,
Da vojska od juga i séverja ta znesêna
V kraje tote je nametêna?
Nejsmo-li, kakor iz enega lesá?
Ali sovražniku se ne vémo braníti,
Kakor zlépljeni, kakor zlíti?
Se-li ne strnemo v hipi, ko mlinski tečaj,
Kadar nam reče ali mígne se vsáj?
Kdo nas je mogel tako trdno skováti,
Da nam nihčè razločka ne more poznáti?
Valenštajn edin je narédil takó.

Prvi lovec.

Kar sem živ, nej bilo na misli mi to,
Da v táko celôto smo zložêni,
Ker le neskrbnost bila v čisli je mêní.

Prvi oklopnik.

Glavarju moram stražnjemu pritrdíti.
Vojástvu namérjajo do živega priti,
Vojnika bi radi poteptáli,
Da potlej samí bi gospodováli.
Zarotba je to, osnovana skrivàj.

Krčmarica.

Za Boga presvétega! Zarotba tedàj?
Potem pa gospôda plačáti mogli ne bodo.

Stražnji glavár.

Kaj pa! Vse pojde na boben sedàj,
Stotnikom, vojvodam mnogim na škodo,
Ker iz mošnje svoje so polke zbiráli,
Kajti bili bi radi se pokazáli,
Pa svoje moči so prenapéli,
Mislèč, da velik dobiček bodo želí;

A novce zdaj pogubé vsi tí,
Če glava, če vojvoda izpodletí.

Krčmarica.

O svéta pomagálka! To je gorjé!
Na rováši imam pol vojské:
Sám grof Izoláni, ta léni plačnik,
Za dvésto križeváčov mí je dolžnik.

Prvi oklopnik.

Pajdáši! kaj nam je tedàj počéti?
Le en a reč more biti pomóč nam dá;
Združeni bodemo vsi otéti;
Stójmo vsi vkup za enega možá!
Ukazom, povelijem se ne klonímo,
V zémľjo češko petó zasadímo,
Ne premikájmo se, naj se kar koli zgodi!
Za svojo čast se voják zdaj bori.

Drugi lovec.

Ne damo se kar takisto po zemľji vodíti!
Naj semkaj pridó, če hoté izkusíti!

Prvi samostrelnik.

Gospódije ljubi, promíslite, prosim vas,
Cesar poslal je ta nam ukáz.

Trobár.

Ne bodemo dosti vprašáli cesarja

Prvi samostrelnik.

Naj tega več jezik tvoj ne izgovarja!

Trobár.

Pa vendar, kar sem rekel, nejso laži.

Prvi lovec.

Da, da, takó sem slišal povsód,
Da Valenštajn sam je tukaj gospod.

Stražnji glavár.

Res je; takisto v njegovej pogodbi stoji.
Vsa oblást je njegova, morate znáti.
Zavojščiti more i tudi mir sklepáti,
Rubljáva lehkó za srebro i za blágo,
Obéša i mílostí, če mu je drágo;
Částnike smé i polkovnike volíti,
S kratka, o vsakej částnej réči sodíti.
Vse to mu podpisal cesar je sam.

Prvi samostrélnik.

Vojvoda veleumen i silen je, znam;
A vendar ostane, kakor vsi mí,
Le hlapec ponižen cesarske moči.

Stražnji glavár.

Ne kakor vsi! Tega ne veste ví.
Držávi le slúžen, sícer svobôden vladár,
Samooblásten gospod je, kakor Bavár.
Morda nejsem pri sebi očij imèl,
Ko v Brándisi bil sem na stražo príšèl,
Pa cesar mu sam je rekel glasno,
Naj knéžijo si pokrije glavó?

Prvi samostrélnik.

Bilo je zarad meklenburške zemljé,
Ktero v zastavo je vzél iz cesarske roké.

Prvi lovec (stražnjemu glavárju).

Kaj? Pred samim cesarjem pokrit je stál?
To nej kar bodi, kar ste dejál!

Stražnji glavár (segne v žep.)

Če nečete mojej besedi verjéti,
Resnico vam lehkò je rokój prijéti.

(Pokaže novec.)

Čegáv ta napis je i glava?

Krčmarica.

Pokážite jo!

He, Valenstajnovec! To déte razsódi.

Stražnji glavár.

Nu, kaj hočete še? Nej dovolj to?

Nej-li vladár on, kakor kateri si bodi?

Nejma-li, kakor Ferdinand, novčne kovi?

Nejma-li zêmlje i podložnih ljudi?

Tudi „njegova svetlóst“ se mu pravi!

Zatôrej pa mora iméti vojáke v državi.

Prvi samostrélnik.

Saj tega mu niti ne izpodbija nihčè;

A mi zavezáli cesarju smo se,

I cesar je tisti, ki novce nam daje.

Trobár.

Z óčij v óči zavrnoti moram tè,

Cesar je tisti, ki novcev ne daje!

Desét uže mesecev nam obétajo plačo;

Vendar v žépi še denes imamo kačo.

Prvi samostrélnik.

E kaj? Ne bójte se zarad platéža!

Prvi oklopnik.

Mir, gospódije! Menda ne bode tepéža?

Kaj, prepirate se i razgovárjate mar,

Ali nam cesar je ali ne gospodár?

Baš zató, ker bi radi pošteni bili,

Mej konjiki vrlimi njemu služili,

Za črédo mu nečemo biti nikdár;

Nečemo, da nas bi razpošiljali,

Dvorjani i popi ustrahováli.

Sodíte! Nej rás, da vladár le dobiček imá,
Če se vojska njegova pod nóge ne dá?
Kdo ga dela, razen bojníkov,
Da najsílnější on je vseh oblastníkov?
Mogóčno besedo mu daje i čuva povsód,
Koder koli prebiva kršćanski rod?
Jarem njegov naj vzeli náse bi tisti,
Ki milosti njegove jedé koristi;
Ki ž njim gosté se v zlatej dvorani;
Nam, nam od njegovega bléska ne hrani
Druzega nič se, nego trud i težave,
Pa kar si dájemo v srci samí veljave.

Drugi lovec.

Vsi trinogi silni so takisto sodíli,
Ter vsi cesarji, a jako modri so bili;
Vse drugo skruníli so i teptáli,
Vojákom se védno prilizováli.

Prvi oklopnik.

Vojaku je treba, da se mora čútíti.
Kdor gosposkega, blazega nejma srcá,
Nej za vojsko, nàj rajší ostane domá.
Če hočem glávo v nevarnost vréči srěno,
Moram še kaj više od njé ceníti,
Ali pa dam se kar zakláti,
Kakor Hrvát — i moram se zaničeváti.

Oba lovca.

Da, prvo skrbéti za čast je, potém za glávó.

Prvi oklopnik.

Nihčè za lopáto, za plug nej meča kováł;
Ne bil bi moder, kdor njim bi orál.
Nam ní bílka ni setev ne zelení;

Brez doma vojak se okoli podí,
Ubéžen potúje po širocem svéti,
Ne smé pri svojej se peči gréti ;
Mimo bliskotnih mu iti je mést,
Mimo zelenih trat prijazne vasíce ;
O žétvi, trgatvi mora le s cést
Iz daleč ozírati se v veselíce.
Povédite, káko blagó i veljávo imá,
Če sam čestíti vojak se ne zná?
Nekaj pač mora njegovega biti ;
Sicer požígati človek začne i moríti.

Prvi samostrélnik.

Živénije naše res nej medéno !

Prvi oklopnik.

Vendar né dám ga za drugo nobéno.
Vídite, mnogo svetá sem oblázil,
Marsikaj slišal i zapazil.
Užé sem se za Benečána boril ;
Tudi v španske dežeze službi
I pri Napolitanci sem bil :
A sreče nejsem nikder imel v družbi.
Videl trgovce i viteze sem plemeníte,
Rokodélce in jezuvíte ;
Pa suknje želézne svoje ne hotel bi sléči,
Mej vsemi najboljše mi je po všéči.

Prvi samostrélnik.

Ne! tega bi jaz ne mogel trdíti.

Prvi oklopnik.

Kdor misli na zemlji si kaj pridobíti,
Délati mora, trdó se potíti ;
Kdor vpraša, kde do čestí so vrata,

Naj húli se pod breména zlata ;
Kdor želán je zakonske sréče,
Otročíče bi rad i vnuke ljubéče,
Naj mirno délo prime v rokó :
Jaz — jaz bi ne mogel takó.
Svobôden čem dihati in umréti,
Nikomur ni prej ni po smrti nič vzéti,
Na gomázen ozírati se pod sebój
Neskrbno raz konja, ki dirja z menój.

Prvi lovec.

Takó je ! Enako jaz mislim s tebój.

Prvi samostrélnik.

To je da utegne prijétneje biti,
Drugim po glavah konja podíti.

Prvi oklopnik.

Prijatelj, mi v srédi težávnih smo lét.
Od téhtnice dan denes meč je vzét;
Tôrej naj bi se náme nihčè ne obrégnol,
Da rajši po britki meč sem ségnol.
Tudi voják se človéski more vladáti :
A drv pa ne dam na sebi kláti.

Prvi samostrélnik.

Kdo pa je krív, ne mi vojniki,
Da na smetéh so delalci, naši redniki ?
Preglávica, vojna i huda zadréga
Šestnajst debélíh lét je dežélam nadléga.

Prvi oklopnik.

Brate, kakó bi mogoče bilo,
Da Boga ob enem vse bi hvalílo ?
Ta bi rad solnca, ktero družega žge ;
Ta suše, oni dežévija če ;

Kder ti nahajaš le stisko, nadlôgo i zlo,
Ondúkaj živienije sije meni vedró.
Ako meščanu i kmetu se dela krivíca,
Žal mi je, to je gotova resníca;
No kaj čem? Saj se pomôči ne dá!
Ta réč je, kakor tedaj, ko boj vzropotá:
Konj zarzgáče, v dír se spustí;
Kdor koli mi sredi poti leží,
Bodi brat mi, bodi lastni moj sín;
Dušo naj trga njegovih mi glas bolečín:
Čezenj moram vihárno zletéti,
Ne smem ga na láhko strani déti.

Prvi lovec.

E, kdo bi se trudil, za druge skrbéti!

Prvi oklopnik.

I ker se takó je ta réč zasukála,
Da sréča se nam je nasmijála,
Moramo se je obema rokáma prijéti;
Dolgo ne bodemo več razgrajáli po svéti.
Mír nam prinese morda tiha noč;
Pa bode pri kraji vsa naša moč:
Voják razsedlá, a kmétič napréže spet,
I v hipci pvrne stári se réd,
Zdaj pa smo skupaj še, roj grozéc;
Še je v našej roci meč:
Toda, ako se damo razkropíti,
Potem ni kropa nam ne dadé osolíti.

Prvi lovec.

Ne, to se nikoli zgodíti ne smé!
Vsi za enega si podájmo roké!

Drugi lovec.

Zmenimo se, česar nam treba se zdí.

Prvi samostrélnik

(izlékši usnjéno mošnjíco, krčmaríci.)

Strinka, plačal rad bi svoje reči.

Krčmaríca.

E, skoro nej vredno besedí!

(Štejeta.)

Trobár.

Dobro, da pojdetá od nas ;

Le družbo sta kalíla ves čas.

(Samostrélníka odideta.)

Prvi oklopnik.

Žal mi je zánje! Sicer so poštenjáki.

Prvi lovec.

A govoré pa, kakor pravi bedáki.

Drugi lovec.

Samí smo, zdaj lehkò razložíte,

Kakó zavrêmo naklépe jim zvíte.

Trobár.

Kaj? Nikamor ne hodímo od tod!

Prvi oklopnik.

Gospôda, pokornosti je treba povsód!

Vsak naj k svojeji četi gré,

Tovaršem pametno besedo pové,

Da bodo vse na tanko uméli.

Predaleč bi sézati ne sméli.

Za svoje Valonce sem porok vam jaz ;

Vsi ene smo míslí, kar je nas.

Stražnji glavár.

Trčkíni polki, pešci ino jezdéči,

Gotovo ta sklep so vsi potrdéči.

Drugi oklopnik (stopi k prvemu).

Lombard Valonca ne popustí.

Prvi lovec.

Svobòde same se lovec vedno drží.

Drugi lovec.

Moč le podaja svobòdo ljudém,

Za Valenštajna živim i v pogubo grém.

Prvi strelec.

Lorénca s seboj potéza le véliki tok,

Kder je vesela sréčnost i rádosten skok.

Dragonec.

Ircu pa največ je sréče már.

Drugi strelec.

Tirólčev gospod je samó vladár.

Prvi oklopnik.

Da se toréj za polke vse poskrbí,

Naj bi „pro memoria“ lično spisáli.

Da mí vsi radi bi skupaj ostáli ;

Da ni zvijačoj ni síloj nikdár

Od Fridolanca nas ne bi odganjáli,

Ker on je vojakom oče i gospodár.

To potlej damo pokorno v roké

Pikolominu — sinóvi, to se vé —

On take rečí kaj dobro uméje,

Fridolanec mej najprve ga štéje,

I sama cesaróst ga celó

Čisla posebno i ljubi močno.

Drugi lovec.

Hajdi! Udárimo v róke, da to se zgodi!

Pikolomínovič zánas naj govori.

Trobár. Dragonec. Prvi lovec. Drugi oklopnik.

Strelci (vsi ob enem).

Pikolomínovič zánas naj govori.

(Hoté oditi)

Stražnji glavár.

Samó en kozarček, tovarši, zdaj še izpraznímo
Svitlemu Pikolomínoviču nazdravímo!

(Pije).

Krčmarica (prinese steklenico vina).

Rada ga dam. To ne pojde na rováš.

Gospôda, naj srečen bíl posel bi vaš!

Oklopnik.

Bojniki naj živé!

Oba lovca.

Redníki naj dadé!

Dragonec i strelca.

Vojska naj bi cvetéla!

Trobár i stražnji glavár.

I Fridolanca za glavarja iméla!

Drugi oklopnik (poje).

Tovarši, na konje, na konje tedáj!

V bojišče, kder svôboda vlada.

Le v bitvi možák je vréden še kaj,

Tam srce v skodélo pokláda;

Tam zanj se drug nihčè ne borí,

Oprt je le náse, na svoje močí.

(Zadaj stoječi vojaci se mej petijem zblížajo ter zapojó v zbori.)

Zbor.

Tam zanj se drug nihčè ne borí,

Oprt je le náse, na svoje močí

Dragonec.

Svôboda vzéla slovó od svetá,

Zdaj hlapca le zreš i gospoda:

Lokávstvo, zvižáča v oblasti imá

Sinove mehkúžnega roda.

Svobôden mož je bojník samó,

Ki smrti glédati more v okó.

Zbor.

Svobôden mož je bojník samó,

Ki smrti glédati more v okó.

Prvi lovec.

Trepèt, skrbí odvrže na strán,

Bojáznim prsi zakléne;

Osođi jezdi naproti drzán,

Če denes ne, jutri zadéne;

Če jutri zadéne, pa denes naj vsak

Posréblje še hípov ostanek sladák.

Zbor.

Če jutri zadéne, pa denes naj vsak

Posréblje še hípov ostanek sladák.

(Kozarce zopet nalijó; trknovši pijó.)

Stražnji glavár.

Vesél mu padel je žréb iz nebés,

Nej tréba se zanj ukvarjáti;

Tlačán od prstí ne obrne očés,

Ker méni zaklád izkopáti.

Pa kôplje i rije, dokler živí,

I grêbe, da sam si grob naredí.

Zbor.

Pa kôplje i rije, dokler živí,

I grêbe, da sam si grob naredí.

Prvi lovec.

Ko jezdec pridírja i vranec njegov,

Vsa družba se zdrzne od straha.

Po gradi so luči i polno svatón,

K ženítvi nevábljen prijaha.

Ne snubi dolgo, ne kaže zlatá;

Ko mignol bi, zmore trdnjávo srca.

Zbor.

Ne snubi dolgo, ne kaže zlata;
Ko mignol bi, zmore trdnjavo srcá.

Drugi oklopnik.

Deklè brezupno, kaj plakaš na glas?
Naj gre, saj se mora ločiti!
Domovija nejma nobena mu vas,
    Ne vtégne zvestobe hraníti!
Osoda nagla pogánja ga v dir;
Z njim ide srca njegovega mir.

Zbor.

Osoda nagla pagánja ga v dir;
Z njim ide srca njegovega mir.

Prvi lovec.

(prime oba soseda za roki; drugi storé takisto, i vsi, kateri so
govorili, stope v polkrog.)

Tovarši, vrzimo na konja brzdo,
    Naj srce oddáhne se v bóji!
Šumí živénije, vre še gorkó,
    Na nóge! da kri ne odróji.
Kdor nej života se tvégal nikdár,
Za céno mu bilo njegovo nej mar.

Zbor.

Kdor nej života se tvégal nikdár,
Za céno mu bilo njegovo nej már.

Drugi lovec.

Na meča konico zdaj svét je opt:
    Mečniki, radóstni bodíte!
Do sreče, oblásti vam pot je prodt,
    Če združeni krepko stojíte!
Nikdér tak visoko nej krone svetlé,
Da srčen skakač bi ne skočil do njé.

Zbor.

Nikdér tak visoko nej krone svetlé,
Da srčen skakač bi ne skočil do njé
(Zagrinjalo pađe, predno zbor izpoje.)

OBA PIKOLOMINA.

V petih dejanih.

OSOBE.

Valenštajn, fridolanski vojvod, najviši cesarski vojskovod v tridesetletnej vojni.

Oktavij Pikolomini, general lajtnant

Maks Pikolomini, njegov sin, oklopniškega polka glavár.

Grof Trčka, Valenštajnov šurjak, več polkom glavár.

Ilo, maršal, Valenštajnov prijatelj.

Izolan, Hrvatom general.

Butlar, dragonskega polka glavár.

Tifenbah,

Gec, { Valenštajnovi generali.

Kolalto, }

Najman, konjičin stotnik, Trčkin pribočnik.

Kvestenberg, vojni svetovalec, cesarjev poslanec.

Krstnik Seni, zvezdar.

Fridolanska vojvodica, Valenštajnova žena

Tekla, vojvodičina, njena hči.

Grofinja Trčka, vojvodičina sestra.

Konjičin praporščak.

Grofa Trčke Ključar.

Fridolančevi plemiči i služabnici.

Trčkini služabnici i hbojisti.

Več polkovnikov i generalov.

PRVO DEJANIJE.

Gotiška dvorana v mestnej svetovalnici v Polznji.
Kradi jo več praporov i drugo vojaško orodije.

Prvi nastop.

Ilo, Butlar pa Izolan.

Ilo.

Grof Izolan, prišli ste pozno — ali
Prišli ste! Dolga pot vas izgovarja.

Izolan.

I nejsmo s praznimi prišli rokami!
Pri Donavvertu smo dobili vest,
Da Švedu pelje hrane šest sto voz —
Hrvatije so to pobrali še
I semkaj pripeljali.

Ilo.

Prav nam pride,

Njoj pogostimo prišlece obilne.

Butlar.

Tu je uže vse živo, kakor vidim.

Izolan.

Da, da, še cerkve polne so vojakov.

(se krog sebe ozre.)

I v mestnej svetovalnici uže ste
Vdomáčeni. — Nu! nu! vojak pomaga
Si tako dobro, kakor vé i more.

Ilo.

Ze tridesét tabornikov je prišlo
Od vseh strani, i tukaj zbralo se,
Uže je Trčka tu i Tifenbah,
Kolalto, Gec, Maradas, Hinersam,
I sin in oče Pikolomini —
Pozdravite več starih prijateljev,
Le Galasa še nej, ni Altringarja.

Butlar.

Ne pričakujte Galasa!

Ilo (osupne).

Kaj veste —

Izolan (mu v besedo seže).

Maks Pikolomini je tu? O, k njemu
Peljite me. Še vidim ga — desét
Užé je lét — ko pri Desávi smo
Z Mansfeldom bili se, kakó je z vrancem
Poskočil z mosta i deroči Lab
Preplul k očetu, ki je v stiski bil.
Takrát še dobro nej obradel, zdaj
Pa nekij vitez je od nog do glave.

Ilo.

Še denes videli ga boste. Pélje
Vojvódico i vojvodičino
S Koroškega; še to dopoldne pride.

Butlar.

I hčer i ženo knez je sem poklical?
Veliko jih poklical je.

Izolan.

Tem boljše.

Da tukaj bo o samih potih, topih,

Naskokih govorica, mislil sem;
Pa gledi! knez je skrbel i za tó,
Da nas kaj ljubeznjivega vraduje.

Ilo

(se je zamislil, Butlarju, kega na stran pelje).

Kakó pa veste, da ne pride Galas?

Butlar (važno).

Ker mene tud je hotel pridržati.

Ilo.

I vi ste bili trdni!

(mu roko stisne).

Vrli Butlar

Butlar.

Dolžnost sem storil, ker je knez mi jasni
Velél.

Ilo.

Res, general major! Iz srca
Vam srečo vošim!

Izolan.

Zarad polka, ne?

Ki ga mu knez je dal? I kakor čujem,
Polk isti, v katerem prost je konjik bil?
Nu, to je res! v izglèd, v spodbado vsemu
Je polku, ako star vojak, ki ima
Zasluge, do visoke časti pride.

Butlar.

Ne vem, al smem vošilo že sprejeti.
— Za tacega me car še nej potrdil.

Izolan.

Le primi! primi! roka, ka te je
Povišala, le-tá je dosti močna,
Vzdrži navzdor te carju i ministrom.

Ilo.

Ko vsi bi pomišljáli se takó!
Od carja nejmamo ničesar — vse
Od kneza je, kar upamo, imamo.

Izolan (Ilu).

Prijatelj dragi! Sem užé povedal?
Knez hoče moje platiti dolgé,
Po zdaj sam hoče biti moj blagajnik,
Da bom poštenega imena mož —
I to uže je v tretije, pomisli!
Da blagodušnostijo me kraljevoj
Otél pogube je i čast ohranil.

Ilo.

Da more vselej, kakor sam želi!
Svetá, podložnikov bi dal vojakom.
Pa kako v Beči roko mu kréé,
Strigó peruti, kder je le mogoče! —
Pej! nove, vmazane térjatve té,
Ke nam prinesel je ta Kvestenbergar!

Butlar.

I jaz sem čul o tem zahtevanü
Cesarskem — ali upam, da se knez
Nikakor i nikoder ne umekne.

Ilo.

Gotovo v pravdi ne, če le ne — z mesta!

Butlar (se prestraši).

Al vi to veste? Vstrašili ste me.

Izolan (z Butlarjem vred).

To nas bi vse podrlo!

Ilo.

Tih o! tiho!

Sedaj ta človek semkaj gre, i ž njim
Je stari Pikolomini.

Butlar (sumljivo glavoj maje).

Bojím se,

Ne vrnemo se, kakor prišli smo.

Drugi nástop.

Prejšnji. Oktávij Pikolomini. Kvestenberg.

Oktavij (bližaje se).

Je res? Al prišlo je še gostov več?
Prijatelj! pritegníte, trebalo je
Te solz obilne vojne, da je zbralo
V ostrogi slavnih toliko se mož.

Kvestenberg.

Kdor hoče slabo misliti o vojni,
Nikar ne hodi v Valenštajnov ostrog,
Pozabil skoro njenih sem nadlog,
Ko sem opazil preizvrstni red,
Ki svét razdeva i sam sebe hrani,
Ko videl slavna sem njegova dela.

Oktavij.

I tu, pogledi! hrabra dva junaka
Izmej junakov mnogobrojne vrste.
Grof Izolan i ž njim polkovnik Butlar. —
Pred nama tu je vsa vojaščina.

(Pokaže Butlarja in Izolana).

Prijatelj! tu je v združbi moč in urnost.

Kvestenberg (Oktaviju).

I mej obema moder svetovalec.

Oktavij (pokaže Kvestenberga).

Ta vredni gost je Kvestenberg, komornik,
Vojaški svetovalec, vojski velik
Zavetnik i patron, prinesel je
Cesarjeve ukaze vojski v tabor.

(Vsi molčé.)

Ilo (se bliža Kvestenbergu).

Gospod minister, denes v taborji
Nas počestili nejste prvokrat.

Kvestenberg.

Že enkrat bil pred temi sem prapori.

Ilo.

I se spominjate, kde to je bilo?
To bilo v Znojmu na Moravskem je.
V to mesto car vas takrat je poslal
Ponižno prosit kneza, naj prevzame
Poveljstvo.

Kvestenberg.

General, ponižno prosit?

Imel ukaza nejsem tacega,
I niti take ne gorečosti.

Ilo.

Nu, če je vam po všeči, silit ga.
Predobro mi v spominu je. Na Liki
Sovražnik zmogel je i Tili padel.
Bavarsko bilo je sovražnim jatam
Odprto — brez ovire mogle so
V srcé dežel avstrijskih planoti.
Takrät prišli ste vi i Vrdenberg,

Tiščali prošnjoj v našega gospoda,
Nemilostijo carjevoj grozili,
Če knez ne vsmili se nadlog i stisk.

Izolan (pristopi).

Da, da! umejemo, gospod minister,
Zakaj spominjate neradi se
Ukaza starega pri tem ukazu.

Kvestenberg.

Zakaj se ne bi ga spominjal? Saj
V ničem nasproten drug nej družemu!
Takrät je šlo za to, da Češka se
Sovražniku iz rók iztrga, denes
Otnem jo varuhom i prijateljem.

Ilo.

Lep posel! Lastnoj krvijoj smo Sase
Pognali s Češkega, zato bi radi
Nam dobro plačo dali tem, da nas
Iz oproščene vržejo dežele!

Kvestenberg.

Da reve z revoj ne zameni bedna
Dežela, treba, da sovražnikove
I prijateljve znebi se šibe.

Ilo.

I kaj pa! Dobra letina je bila,
Kmet zopet lahko dá.

Kvestenberg.

Gospod maršal,

Da, ako mislite o pašnikih
I čredah —

Izolan.

Vojna daje vojni hrano.

Če zmanjša kmetov se število, car
Obogati za toliko vojakov.

Kvestenberg.

In obuboža za enoliko
Podložnikov!

Izolan.

Ba! vsi njegovi smo

Podložniki!

Kvestenberg.

Z razločkom, grof! Nekteri
Zakladnice koristnim delom polne,
Nekteri jako praznoti je znajo.
Cesarja meč je obubožal; plug
Ga mora zopet obogatiti.

Butlar.

Ne bil ubog bi car, da toliko
— Pijavk deželnega ne pije mozga.

Izolan.

I tako hudo tudi nej. Saj vidim,
(stopi predenj i progleduje njegovo obleko.)

Da vse zlató se nej skovalo še.

Kvestenberg.

Naj Bogu hvala bode! Malo smo
Poskrili jat hrvaških dolgim prstom.

Ilo.

Ba! Slavata i Martinic, i taki
I tem enaki naj poplatijo
Pogubno vojno, ker so vžgali jo

Samí; ti, ktere car v pohujšanje
Vsem dobrim Čehom milost'jo obsipa,
Ki pasejo od ropa se izgnancev,
Ki od vesoljne rastejo gnjilobe,
Ki žanjejo samí v nesreči občnej,
Ki rogajo v kraljevej se bliskoti
Deželi jadnej: ti naj platijo.

Butlar.

I ti lizuni, ki imájo vedno
Pod mizo carjevo nogé, ki vedno
Po vseh dobrotah lakomno hlapajo,
Ti hočejo vojaku, ki v okó
Sovražnikovo gleda, kruh lomíti,
Obrezovati mu račune?

Izolan.

Pomnil

Bom, dokler bodem živ, ko v Beči bil
Pred šestimi sem leti, priganjaje,
Naj v polkih naših vsaj dopolni se
Konjica: kako so vlačili me
Iz druge v drugo svetovalnico;
Kakó sem dolge ure moral stati
Za stoli teh pojeděžev, ko da
Prišél sem prosit vbogajme. Naposled
Poslali kapucinca k meni so,
Že menil sem, da zarad mojih grehov,
Al vendar ne, to bil je mož, ki ž njim
Imel za konje sem se pogoditi,
Pa mogel nejsem nič opraviti.
Potem mi v treh priskrbel dnéh je knez.
K a r v Beči v tridesetih nejso mogli.

Kvestenberg.

Da, da! v računih se je našlo to,
I še do danes vse nej plačano.

Ilo.

Surovo rokodelstvo vojna je,
Vojak povsod ne more krotek biti,
Povsod ne more prizanašati.
Ak čakamo, da se najmanjše zlo
Na Dunaji izbere izmej štir
I dvájsetih, čakali dolgo bi!
Naravnost k cilju, to je mnogo boljše!
Naj počí, kar že hoče! Po navadi
Zna ljudstvo krpati, skrpávati,
V dolžnost sovražno vé udati se,
Izvolije pa mu je trpko, britko.

Kvestenberg.

Da! res je! Knez je nas izvolija
Oprostil.

Ilo.

Knez je vojski skrben oče,
Kaj misli z nami car, to vidimo.

Kvestenberg.

Za vse stanove ima isto srce,
Ne more stana dati stanu v dar.

Izolan.

Zató v puščavo paha nas mej zver,
Da drage svoje ovce obvarúje.

Kvestenberg (se roga).

Grof! vaša je ta prilika, ne moja.

Ilo.

Da taki smo, ko menijo na dvori,
Nej varno bilo svobodo nam dati.

Kvestenberg (ozbiljno).

Svobóda vam je vzeta, a ne dana,
Zató je treba, da jo obrzdate.

Ilo.

Tedaj dobó naj konja div'jega.

Kvestenberg.

Lehko ga boljši jezdec ukrotí.

Ilo.

Kdor ga ukrotíl je, le tega nese.

Kvestenberg.

Ko ukročén je, za otrokom gre.

Ilo.

Otroka, vem, úže so našli mu.

Kvestenberg.

Dolžnost skrbí naj vas, a ne imé.

Butlar

(ki je do zdaj s Pikolominom na strani stal, pa
pogovor pazljivo poslušal, stopi bliže).

Gospod minister! cesar ima v nemških
Deželah mnogobrojno vojsko, v tem
Kraljestvu trideset je tisoč je,
Na Sleskem šestnajst tisoč, i deset
Krdel stójí na Vizéri, na Reni
I Meni; šest krdel na Švabskem; na
Bavarskem v bran stójí dvanajst jih Švedu,
I to je brez posad, ke taborje
Na mejah brane; Fridolančevim
Je stotnikom pokorna vsa ta vojska.

Vsi izučili so glavarji v istem
Se učilišči, isto mleko je
Gojilo je, isto srce moč
Jim daje. Ptujci so na zemlji tej,
Le služba jim je dom i domovina.
Ne vnema jih ljubezen do očestva,
Ker tisočero z manoj vred rojenih
Je v ptujej zemlji; tudi ne do carja,
Ker polovico jih ubegnolo
Iz ptuje službe je i prišlo k nam,
Al je dvogłavi orel, lilii,
Al lev je na praporih, ne prašaje.
I vse te vodi na mogočnej brzdi
Le eden, veže je ljubeznijo
I strahom v eno ljudstvo, eno telo.
I kakor strela svobodno i hitro
Po strelovodu švigne: tako vlada
Njegov ukaz od zadnje daljne straže,
Ka čuje, kako Belt na Dvine burka,
Ka gleda v strašne dole na Adiži,
Do straže, ka je svojo stražnico
Postavila pred carjevoj palačoj.

Kvestenberg.

Kaj dolge te pomenjajo besede?

Butlar.

Da ne podeduje za njim kdor bodi,
Ki cesar ga iz Beča pošlje nam,
Zaúpa, čislosti, udanosti,
Ki nas v oblast so dali Valenštajnu,
V spominu živem je ostalo nam,
Kak Fridolanec je dobil poveljstvo.

Al mu njegovo veličanstvo je
Pripravljenih krdel za vojno dalo,
Krdelom le poveljnika iskalo?
— Krdel celó nej bilo. Fridolanec
Je moral ja vstvariti, nej prejél,
A dal ja je cesarju! Valenštajna
Nej dal za vojevodo cesar nam.
Durgako je, drugako! Valenštajn
Cesarja za gospoda nam je dal.
Na te prapore veže nas le on.

Oktavij (stopi vmes).

Spominjam le, gospod vojaški svetnik,
Da v taborji sedaj ste mej vojščaki. —
Svoboda, drznost pristuje vojščaku. --
Če delati prodrzno smé, zakaj
Ne smel bi drzno govoriti? Drugo
Se vjema z drugim. — Ta prodrzni častnik,
(pokaže Butlarja.)

Ki zdaj v namenu se le zmotil je,
Cesarju zlato Prago je otél
Pogumom, drznim svôm dejanjem,
Ko je posada v strašnem hrupu vstala.
(Od daleč se čuje vojaška muzika.)

Ilo.

Prišli so! Straže je pozdravljajo.
Strel znani, da prislà je kneginja.

Oktavij (Kvestenbergu).

Tedaj prišél moj sin je tudi. Ponje
Šel na Koroško je i sem je spremljal.

Izolan (Ilu).

Al skupaj pojdemo pozdravljat je?

Ilo.

Prav, prav! polkovnik Butlar, idite!

(Oktaviju).

Pomislite, da snidemo pri knezi

Z gospodom tem še to dopoldne se.

Tretiji nástop.

Oktavij i Kvestenberg ostaneta.

Kvestenberg (osupel).

Kaj slišati sem moral, general!

Kak razuzdan upor i kake misli!

— Če misel ta je občna mej vojščaki —

Oktavij.

Nad polovico vojske čuli ste.

Kvestenberg.

Gorjé! od kod nam dojde nova vojska,

Da straži te! Bojím se, Ilo še

Zlobnéje misli, nego govori. I Butlar

Zakrivati ne more zle menitve.

Oktavij.

Razdražena oholost — nagla jeza —

Sicer nej družega! O Butlarji

Obupal nejsem, vé m, kakó izženem

Iž njega zloprtečega duhá.

Kvestenberg (zelo nemiren sem ter tija hodi).

Prijatelj! to je hudo, tako hudo,

Da v Beči še o tem senjali nejsmo.

Dvorjanskimi smo gledali očmí,

Kim vid jemljó sijajnosti prestolne,

Še videli v njegovem taborji

Vojvode nejsmo vsemogočega.
Tu je vsa druga! Tukaj nej cesarja.
Sam knez je car! Kar gledal sem hodé
Sedaj po taborji na vašej strani,
To mi je v srci nadejo podrlo.

Oktavij.

Zdaj vidite sami, kakó nevaren
Je posel, kega sem dobil od dvora —
Kakó je polzka pot, po kateri hodim!
Najmanjši sum, ki v knezu izbudím,
Svobodo i življenje mi vzame,
Pospeši drzni le namen njegov.

Kvestenberg.

Kak slabo smo provdarili, ker dali
Orožije zbesnelcu smo v rokó,
I toliko mu izročili moč!
Prehuda temu nečuvanemu
Je srcu bila izkušnja! Ali
Še boljšemu bi možu morala
Nevarna biti! Branil bode se,
To pravim, carjev spolniti ukaz —
On lahko to stori, i on stori —
Njegov upor, ki kazen zasmehuje.
Sramotno razodene našo revo.

Oktavij.

Kaj menite, da hčer i ženo brez
Namena k sebi v ostrog je poklical
Sedaj, ko se pripravljamo na vojno?
Pokazal je, da vstaja skoro počí,
Ker svôbode je zadnji zastavi
Odpeljal iz cesarjevih dežel.

Kvestenberg.

Gorjé nam ! kako bomo stali v vihri,
Ka vleče se od vseh vetrov na nas ?
Državni vražnik je na meji, v rokah
Imá že Donavo, že dalje seza —
V državi bije vstaja plat zvoná,
Kmet je v orožii — vsak stan osoren —
I trume, ki zanašamo se nanje,
Zdiv'jane, zapeljane, nepokorne —
Odtrgane državi i cesarju,
Veleva vrtoglavec vrtoglavim,
Orodije so slepo, grozopolno
Pod solncem najdrznejšemu človeku.

Oktavij.

Prezgodaj ne obupajmo, prijatelj !
Beseda je drznejša vselej, nego
Dejanije, v gorečosti slepotnej
Zdaj misli marsikdo do konca stati,
A naglo srce najde v svojih prsih,
Ko se izreče hudobije pravo
Imé. I celo brez obrambe nejsmo.
Grof Altringar i Galas v strahu i
Pokorščini imata male trume —
Vsak dan je množita. — Prenaglit
Ne more nas. Vi znate, da zajél
Sem krog i krog s sluhovti ga. Najmanjšo
Pozvem stopinjo precej — razodene
Celo mi lastni jezik jo njegov.

Kvestenberg.

Ne morem razumeti, kako je

Mogoče, da ne zre na svojej strani
Sovražnika.

Oktavij.

Ne mislite, da stregel

Sem mu hinavski i legal umetno,
Takó se mu prikupil, da zaupa
Zató mi, ker sem njemu se sladkal;
Če tud veleva mi providnost i
Dolžnost, ki dolžen sem državi jo
I carju, da mu krijem pravo srce:
Hinavskega mu nikdar kazal nejsem!

Kvestenberg.

To je očitna volja božija.

Oktavij.

Ne vem, kaj veže ino kaj ga vleče
Tak silno k meni, k sinu mojemu.
Kar nosiva jeklenke, prijatelja
I brata sva, navada in enaka
Osoda naju zgodaj je zvezala.
Spominjam se še dneva, ko mi srce
Kaj naglo zaupljivo je odprl.
Zarana bilo v licenškeje bitvi,
Zle sanje so me gnale ga iskat,
Ponujat v bitvi družega mu konja,
I našel sem ga daleč od šatorjev
Pod drevom spečega. Ko ga izbúdim
I mu bojazen svojo razodenem,
Strmé je dolgo gledal me, potem
Objél me strastno, bil je tako ganjen,
Da mala skrb nej bila tega vredna.

Od tega dne zaupan'je njegovo
Za manoj hodi tako, kakor moje
Beží od njega.

Kvestenberg.

Svojemu ste sinu

Gotovo razodeli tajnost?

Oktavij.

Ne.

Kvestenberg.

Ne? Morali bi vsaj svaríti ga,
V kakovej hudej roci je.

Oktavij.

Njegovej

Nedolžnosti prepuščati ga moram,
Odkritej duši je hinavstvo ptuje,
Svobodo dušno ohraniti more
Mu le nevednost, v kej se vara knez.

Kvestenberg (skrbno).

Prijatelj vredni! Jaz najboljše mislim
O Pikolominoviču — al — če —
Pomislite —

Oktavij.

To moram vagati — Molčíte! Sem gre.

Četrty nastop.

Prejšnja. **Maks** Pikolomini.

Maks.

Tu-lè je. Bog vas sprimi, oče!

(Objame ga. Ko se obrne, zapazi Kvestenberga i se
mrzlo umakne.)

Vidim,

Da ste v opravkih; nečem vas moliti.

Oktavij.

Kaj, Maks? pogledi dobro tega gosta!
Pazljivosti je vreden star prijatelj,
I čast poslancu gre cesarjevemu.

Maks (mrzlo).

Minister Kvestenberg! Bog sprimi vas,
Če prišli v tabor z dobrim ste namenom.

Kvestenberg (mu poda roko).

Grof Pikolomini! Ne odtegujte
Mi roke, ne sem vam podal samó
Jo zarad prijateljstva starega,
Še mnogo važnejše namene imam.
(prime oba za roke).

Oktavij i Maks Pikolomini!
Imeni blagosni i pomembni!
Nikdár se Avstrii ne skrije sreča,
Doklér dve taki zvezdi sijeti
Blagosti, brambi našemu gospodu!

Maks.

Le-tó nej posel vaš, gospod minister,
Vi nejste prišli hválit — oponášat,
To vem, i grájat prišli ste, jaz nečem
Celo nič boljši mimo družih biti.

Oktavij (Maksu).

Prišél je z dvora, kder z vojvodoj nejso
Takisto zadovoljni, kakor tukaj.

Maks.

Kaj spet mu imate očítati?
Da sklepa sam, kar sam ume? To dela
Gotovo prav, i tako tud ostane. —

On vstvarjen nej, da gledal družih bi,
Po njih obračal se, črtí njegova
Natora to, ne more tega, duša
Njegova se je povladarila,
Ker na vladarsko mesto je posajen.
O, blágor nam, da je takó. Le malo
Jih je, ki vladati samí se znajo
I rabiti razum razumno. — Blágor
Celoti, ako vstane mož, ki je
Središče i držalo tisočerim,
Ki se postavi, kakor trden steber,
Na kateri lahko se oklepamo
Veselijem, zaupanijem. Ták mož
Je Valenštajn, i če prilega dvoru
Kdo drug se boljše — vojski je le ták
Po godi.

Kvestenberg.

Vojski! To se vé, da je!

Maks.

Veselo gleda človek, kako on
Budi, krepí, oživlja vse krog sebe,
Kakó na videz deva vsako moč,
Darove iz mrtvila vse budi!
Krepóst v vsakterem vidi prirojeno,
Povzdigne do najviše jo stopínje,
Skrbí, da vsak ostane to, kar je,
Da vedno je na svojem mestu vsak;
I tako vseh ljudi kreposti vse —
Kreposti svojej veleumno druží.

Kvestenberg.

Kdo pravi to, da ne pozna ljudi,

Da rabiti ne zna jih! Da je služnik,
To zabil čisto je v vladánii,
Ko da je rojen v veličastvu svojem.

Maks.

A morda nej? Kreposti vse za tó
Imá, i poleg teh še to krepóst,
Da streči vé popolnoma natori,
Vladarskemu pribojevati umu
Vladarsko mesto.

Kvestenberg.

Torej blagodušnost

Njegova le razsodi, koliko
Še kde veljati smemo!

Maks.

Redki mož

Zaupanjé zahteva redko. Dajte
Mu prostor, cilj si sam postavi.

Kvestenberg.

Dajte

Poroštvo.

Maks.

Da, da! Taki-le ste vi!
Strah grabi vas pri vsakej reči, ka
Globoko seza, nejmate mirú
Nikod, le onde, koder je prav plitvo.

Oktavij (Kvestenbergu).

Udajte voljno se, prijatelj dragi!
Le-temu tu ne pridete do konca.

Maks.

Vi precej kličete v pomoč duhá,
Pa groze drgetate, ako se prikaže.

Največa, nenavadna dela naj
Godé se, ko navadna! V boji silna
Sedašnost je. — Osobnost vladati
I lastno mora gledati okó,
Vojvodi treba vseh je veličín
Natornih, torej naj se mu privoši
Život v natornih vélikih razmerah.
Naj sluša živega duhá, ki prsa
Njegova polni, a ne mrtvih knjig,
Uredb starih i plesnjivih listov.

Oktavij.

Sin moj! ne zaničuj nekdanjih tesnih
Naprav! predrage so, necenjene
Uteži, ktere stiskani je človek
Na svojih zatiralcev urno voljo
Privezal; vselej bila samovoljnost
Je strašna — Redna steza, i če ima
Krivine, nej ovinek. Strela, krogla
Iz topa gre naravnost grozno pot,
In urno po najkrajšem tiru cilj
Doseže, razdevaje dela sama
Si prostor, da razdeva delj i delj.
Sin dragi! pot, po kterej človek hodi,
Po kterej se blagóst sprehaja, ta
Drži ob rekah, po krivinah dolnih,
Pšenice se i nograda ogiblje,
Odmérjenih pridelkom mej se ne
Dotika, daljša je, al cilj doseza.

Kvestenberg.

O, slúšajte očeta svôga, njega,
Ki nej junak le, temuč tudi človek.

Oktavij.

Sin moj, iz tebe vojna govori.
Odgojil te je petnajstletni boj,
Mirú nikoli nejsi videl! Slava
Vojaška še največa cena nej;
Namen poslednji v vojni vojna nej;
Oblasti nagla i velika dela,
Trenótija velika divna čuda
Mirú, moči i sreče stanovitne
Nam ne rodé. Postavi v naglici
Iz platna lehki šator si vojak,
Prične gibanije i hrum se v hipu,
Po trgu ljudstvo mrgolí, po cestah
Dovažajo i rekah blago v tabor,
In obrtnik se trudi noč i dan.
Al pride dan, izginejo šatorji,
I trume dalje se pomaknejo,
Tišina, kakor v grobu, zdaj nastane,
Pokopališču je podobna njiva,
Leží po polji setev poteptana,
Nazadnje žetve ni pridelka nej.

Maks.

Ah, oče, mir naj cesar dade nam!
Krvavo lavoriko dam vesel
Za prvi cvet vijolice duhteče,
Ka iz pomlájene zemljé priklije.

Oktavij.

Kaj ti je? Kaj te ganolo je tako?

Maks.

Mirú nikoli videl nejsem? Videl
Sem ga, i zdaj, prav zdaj sem prišel od

Ondod, vodila me je pot skoz kraje
Cvetoče, koder vojska nej div'jala —
Živenije imá prijetnosti,
Ki jih poznali nikdar nejsmo! Le
Ob lepega života pustih bregih
Po div'jem morji z div'jimi naravi,
Natlačeni v zaduhlej ladii
Smo se vozili, ko razbojniki,
Ki vélike dežele ne poznajo,
Poznajo le zalív, kder rop na suhem
Krijó. Kar zemlja krije v notranjih
Dolinah krasnega, ah, tega nejsmo
Zapazili na div'jej našej vožnji.

Oktavij (pazljiv).

I to ti pokazala je ta pot?

Maks.

Životu mojemu je dala prvi
Oddihljej. Kaj je cilj i cena dela
Težavnega, ko je mladost mi vkralo,
Sreé mi opustošilo, a ne
Okrepilo duhá, ki mu še nej
Omika dala dike? Srcu nič
Ne dade koprnečemu ležišča
Hrupeče gomolen'je, konjsko rzan'je,
Trobente don, vsak dan enaka služba,
Vojaška vaja i glavarjevi
Ukazi. — Delo brez duhá je mrtvo. —
Za drugo radost vé, za drugo srečo.

Oktavij.

Učil se mnogo si na kratkej poti!

Maks.

O, lepi dan, ko se vojak naposled
V življenje, človeštvo zopet vrne!
Prapori razvijó k odhodu se
Veselemu, zapoje boben glasno,
Vojak si diči šleme i klobuke
Zelenim klasom, zadnjim poljskim ropom!
Odpró se mestna vrata na stežaje,
Nej treba, da ja stenolom razbije;
Nasipe mirni polne ljudije,
I pozdravlja je mahajo klobukom,
Zvonovi glasno v vseh pojó zvonikih
Krvavega oznanjevaje dneva
Veseli večer, iz vasi i mést
Pritiska k vojski množica vriščé,
Vprašuje ljubeznjivo, v vrste sili
Marljivo, ter krdelom pot zapira —
Vesel, da je učakal le-ta dan
Vojaku sinu stiska roko starec;
Ko ptujec stopi sin v domačo hišo,
Ko zdavna je zapustil, vejami
Širocimi pokrije ga drevó,
Ko se na šibek naslanjaše prot,
Ko je zapustil dom, i sramežljivo
Naproti mila pride mu devica,
Ko pustil je na prsih maternih.
O! srečni, komur vrata i roké
Odpró se, da objamejo ga milo. —

Kvestenberg.

O, vam je tako daljni čas na srci,
A ne denašnji dan in jutrišnji!

Maks (se naglo k njemu obrne).

Kdo drug je tega kriv, če vi ne v Beči? —
Povem vam brez ovinkov, Kvestenberg!
Ko videl vas poprej sem tukaj stati,
Nevolja mi je stiskala srcé —
Le vi ustavljate se miru, vi!
Vojak se mora bojevati zanj.
Vi knezu grénite življenje,
Vi črnite, vi ga ovirate —
Zakaj? Zato, ker mu je bolj pri srci
Blagost evropska občna, nego péd
Zemljé, ki je cesarstvo ima več
Al menj; za vpornika ga vi imáte,
I vedi Bog, za koga še, ker prizanaša
Sasonom, išče pri sovražniku
Zaúpanija, k miru pot edino.
Če vojna v vojni ne potihne še,
Od kod nam pride mir? Le pojdite!
Črtim vas tako, kakor ljubim dobro —
I tukaj vam obetam, kri prolijem
Za Valenštajna, zadnjo svojo kapljo
Krví prolijem, predno boste vi
Njegovega se pada veselili!

(Odide).

Peti nastop.

Kvestenberg Oktavij Pikolomini.

Kvestenberg.

Gorjé nam! ali je takó?

(nujno i nestrpno.)

Prijatelj, in oditi dala sva

Mu v takej blodinji, nazaj ga brzo
Pokličiva, da mu očí pri tej
Odpreva priči.

Oktavij.

Meni je je zdaj

Odprl i več sem videl, nego želel.

Kvestenberg.

Kaj je, prijatelj moj?

Oktavij.

Prokleta pot!

Kvestenberg.

Zakaj pa? Kaj je?

Oktavij.

Pojdite! Zdaj precej

Na sled nesrečno moram priti mu,

Očesom lastnim zreti — Pojdite —

(ga hoče odpeljati).

Kvestenberg.

Kaj bo? Kam pojdeva?

Oktavij (naglo).

K njej!

Kvestenberg.

Njej —

Oktavij (popravi).

K vojvodi!

Le pojdiva. Najhujšega bojím se.

To vidim, da so mrežo vrgli nanj,

Vrnol se ták nej, kakoršen je šel.

Kvestenberg.

Povejte mi, kaj menite —

Oktavij.

Al nejsem

Poprej že tega slutil? Nejsem mogel
Zapreti mu poti? Zakaj mu sem
Zamolčal? Vi ste prav imeli. Moral
Sem ga svariti, zdaj je že prepozno.

Kvestenberg.

Kaj je prepozno? Spomni se, prijatelj,
Da v samih z manoj govoriš ugankah.

Oktavij (mirnejše).

K vojvódi idiva. Prišèl je čas,
I bliža ura se, ko nam v pogovor
Določil je. Le z manoj idite!
Prokleta pot! prokleta trikrat, stokrat!
(ga odpelje; zagrinjalo pade.)

DRUGO DEJANIJE.

Dvorana pri Fridolanskem vojvodi.

Prvi nastop.

Strežaji postavljajo stole i pogrinjajo preproge. Precej za njimi Seni, zvezdar, črno i čudno oblečen kakor laški doktor. Stopi sredi sobe, v roci ima belo palčico, kateroj zaznamljava svetá štiri strani

Prvi strežaj (hodi s kadilnicoj po dvorani).

Le urno, da bo skoro v redu! Straža

V orož'je kliče. Precej bodo tukaj.

Drugi strežaj.

Zakaj pa odpovedali so izbo

S pomoli, ker se vendar tako sveti?

Prvi strežaj.

To vprašaj matematika. On pravi,

Da je nesrečna soba.

Drugi strežaj.

Bedaćija!

To pravi se nadlegati ljudi.

Dvorana je dvorana. Kako mogel

Imeti bi pomembo kraj?

Seni (važno).

Sin moj!

Na svetu nej stvari najmanje brez

Pomembe. Prvo i najvažnejše
Pa je pri vsakej reči kraj in ura.

Tretiji strežaj.

Natanael, s tem ne začenjaj nič!
Celo gospod ga mora slušati.

Seni (šteje stole).

Enájst! Številka zla! Dvanájst mi jih
Postavite! Zodijsak ima znamenij
Dvanájst; številki sveti, petko i
Sedmico, ima v sebi dvanajstica.

Drugi strežaj.

Zakaj vam enajstica nej po volji?

Seni.

Enajst je greh. Enajst — deset prestopa
Zapoved.

Drugi strežaj.

Tako? I zakaj je petka
Številka sveta?

Seni.

Ker pomenja dušo
Človeško. Kakor človek je iz zla
I dobrega, enako petka prva
Številka je iz lihe ino sode.

Prvi strežaj (tretijemu).

To je neumec prav!

Tretiji strežaj.

E, pusti ga!

Rad ga poslušam. Marsikako misel
Zbudi človeku v glavi.

Drugi strežaj.

Strani! strani!

Uže gredó! Tu-le skoz stranska vrata!

(Strani tekó, Seni gre počasi za njimi.)

Drugi nastop.

Valenštajn. Vojvodica.

Valenštajn.

Vojvódica, al prišli ste na Beč?

Al bili ste pri ogerskej kraljici?

Vojvodica.

Da, bila sem pri njej i carici,

Obema poljubila sem rokó.

Valenštajn.

Kaj rekli so, ker sem poklical ženo

I hčer zdaj v zimskem času v tabor?

Vojvodica.

Po vašem naročilu sem kazala,

Da ste možá izbrali našemu

Otroku, i da bi zaróčnico

Mu radi še pred vojno pokazali.

Valenštajn.

I se dozdevalo jim morda je,

Koga izvolil za možá sem hčeri?

Vojvodica.

Želeli so, naj je ne dademo

Gospodu ptujemu i protestantu.

Valenštajn.

Elizabeta, kaj je vaša volja?

Vojvodica.

To veste, da je bila vaša volja
I moja vselej.

Valenštajn (po kratkem molku)

Nu, i káko so

Sicer sprejeli vas na beškem dvori?

(Vojvodica oči pobesi i molčí.)

Ne zakrivájte mi — Kakó je bilo?

Vojvodica.

Ah, dragi mož — Vse nej več tako, kakor
Je bilo — promenilo se je mnogo.

Valenštajn.

Nej? Al vas nejsó spoštovali, kakor
V poprejšnjih dneh?

Vojvodica.

To ne. Dostojno so

I vredno vedli se. Al našla zdaj
Tam nejsem blagovoljne vljudnosti
I mile, ampak le slovesne šege.
I nežna prizanašba je kazala
Pomilovanije, ne milosti.
Ne! vójvode Albêrta knež'je žene,
Grof Harasove plemenite hčere
Takó ne bili smeli bi sprejeti.

Valenštajn.

Grajáli so gotovo, da ne vedem
Sedaj se, kakor si želé?

Vojvodica.

Ah, da

Bi bili! Zagovarjati že zdavna
Navajena sem vas, tolážiti

Nemirne i srdite duše — Ne,
Nikdó vas grajal nej — Zagrinjali
So v ták se težek i slovesen molk.
Ah, tu navadna zmota nej, tu nej
Le kratka občutljivost — tu zgodila
Se je nesreča, ka popraviti
Ne daje se — Sicer me ogerska
Kraljica vsikdar je pozdravila
Ko svojo teto in objela ob
Ločitvi.

Valenštajn.

Zdaj pa ne?

Vojvodica (si briše solze, po kratkem molku).

Objela me je,

Pa še le, ko sem vzela že slovó,
Za manoj prišla je še le tedaj,
Ko sem obrnola se proti vratom.
Na srce me je stisnola, al ne
Presrčno, ampak britkodušno.

Valenštajn (jo prime za roko).

Srčni

Bodite! Kaj sta rekla Egenberg
I Lihtenštajn i drugi prijatelji?

Vojvodica (maje glavoj)

Nikogar nejssem videla.

Valenštajn.

I španski

Poročnik, ki sicer je tako gorko
Govoril zame?

Vojvodica.

Zdaj za vas imel

Besede nej.

Valenštajn.

Le-ta ne sijejo

Tedaj nam solnce več; vprihodnje mora
Nas lastni ogenj razsvitljévati.

Vojvodica.

Predragi vojvod, ako res je to,
Kar si na dvoru tiho šepetajo,
Pripovedujo po državi glasno —
Kar oče Lamormèn je —

Valenštajn.

Lamormèn!

Kaj pravi on?

Vojvodica.

Dolže vas, da prodrzno

Oblast zaupano presegli ste,
Da zaničujete najviše carske
Ukaze, Španci in oholi vojvod
Bavarski so tožniki zoper nas,
Nad vašo glavo zbira se vihar
Še mnogo groznejši od onega,
Ki vas podrl je v Ratisboni. Pravi,
Da govore — ah! jaz ne morem tega
Izreči —

Valenštajn.

Nu?

Vojvodica.

O drugej —

Valenštajn.

Druhej —

Vojvodica.

I

Sramotnejšej — odstavi.

Valenštajn.

Govoré?

(Ves nemiren hodi po sobi.)

O! silijo me, zoper mojo voljo
Me pahajo na to ozbiljno pot.

Vojvodica (se proseče k njemu pritisne).

O, ako čas je še, preljubi mož!
In ako se odvrnoti še dá,
Ak se ponižate, odjenjate:
Odjenjajte napihnenemu srcu.
On je vaš cesar i gospod. O, ne
Trpите dalje, da kovarska zloba
Dolži strupenim, mrzkim vas jezikom!
Z resnicoj vzdignite se zmagovitoj,
V sramoto pahnite lažnike in
Obrekovalce! Malo prijateljjev
Imamo zvestih. Dobro nam je znano,
Da nagla sreča nam je nakopala
Sovražnikov obilo. Kaj smo, ako
Še carska milost se od nas obrne!

Tretiji nástop.

Grofinja Trčka pripelje vojvodičino Teklo
za roko k prejšnjima.

Grofinja.

Kaj, sestra? O opravkih govoriš
Uže, i kakor vidim, ne veselih,

*

Še predno se je hčere naveselil?

Veselju posvečen je prvi hip.

Tu, oče Fridolanec, hči je tvoja!

(Tekla se mu boječe bliža i se hoče do njegove roke prikloniti; on jo objame i nekaj časa zamaknen gleda).

Valenštajn.

Da! zasijal mi je prekrasen up,

On bode lepše sreče mi poroštvo.

Vojvodica.

Še nežno dete bila je, ko šli ste

Cesarju véliko nabirat vojsko,

Pa ko ste s pomoranske vrnoli

Se vojne, bila je uže v gojišči,

I tam do zdaj bivala.

Valenštajn.

Ko sem v vojni

Se mnogo trudil, da jo poveličam,

I skrbel, da osrečim jo na svetu,

Storila mati je narava v tish

Zidovih samostanskih svoje delo,

I blagovoljno ljubega otroka

Odičila nebeškimi darovi.

Sijajnej zdaj osodi, mojim upom

Naproti pelje jo v prelepej diki.

•Vojvodica (hčeri)

Gotovo, ljuba hčerka, več ne bila

Očeta bi spoznala? Osem let si

Imela, ko si videla ga zadnjič.

Tekla.

Na prvi pogled, mati — Oče moj

Se nej postaral — Kakor meni se

Njegova vtisnola podoba je,
Takó cvetóč stojí mi pred očmi.

Valenštajn (vojvodici).

Preljubko dete! Kako nežno, umno
Izgovorila je besedo! Gledi,
Jezil sem na osodo se, ker nej
Mi dala sina, ki bi mojega
Imena, moje sreče dedič bil,
Očák ponosno vrste knezov slavnih,
Ko vgasne kratko mí življenje.
Krivičen sem osodi bil. Na to
Deviško svetlo glavo položím
Vojaškega života krasni venec.
Zgubljen nej, ako kdaj se promeni
V kraljevi šapelj, kateri smem krog tega
Preljubeznjivega oviti čela.

(Objema hčer, ko pristopi Pikolomini.)

Četrti nastop.

Maks Pikolomini. Kmalu za njim **grof Trčka.**

Prejšnji.

Grofinja.

Ta bil je nam za varuha na poti.

Valenštajn.

Maks, Bog te sprimi! Vselej si prinesel
Al to, al ono lepo radost mi,
I kakor srečna zvezda jutrajnica,
Pripeljal zdaj si mi života solnce.

Maks.

Moj vojvoda —

Valenštajn.

Do zdaj te cesar je

Po mojej roci plačeval, al denes
Zavezal si očeta srečnega,
Ta dolg ti Fridolanec sam poplati.

Maks.

Knez moj! Plačilo dal si jako naglo.
Sramujem se, da, srce me boli,
Dospel sem jedva, hčer i mater tvojim
Izročil rokam, precej mi iz svoje
Konjušnje pripeljati si velel
Prekrasno lovsko vprego, da mi trud
Poplatiš. Res je, da mi trud poplatiš.
Le trud i služba bila je, ne milost,
Kakor sem sodil nepromišljeno
I prišel tebi se za to zahvaljat.
Ne, tega nejsi menil, da bi moj
Opravek bil največa moja sreča!

(Trčka pristopi in izroči vojvodi nekaj pisem, ktera
naglo odpre.)

Grofinja (Maksu).

Da vam je trud poplatil? Svoje vam
Poplatil je veselije. Menitev
Vam nežna pristova, spodobno je
Šurjaku mojemu, da vede vselej,
Povsod se blagodušno, kakor knez.

Tekla.

Tedaj bi tudi jaz dvomiti o
Ljubezni morala njegovej, ker

Okrasil me je miloj rokoj, predno
Odprl mi je očetino srcé.

Maks.

Da, vedno bi dajál i srečo sipal!

(Prime kneginjo za roko, vedno bolj goreče).

O, kolik sem dolžnik njegov! — o, kaj

Besedoj: Fridolanec, ne izrekam!

Jetnik njegovega imena bodem

Do zadnje ure — V njem mi vsaka sreča,

I vsaka lepa nadeja cvetè —

Na to imé osoda me priklepa

Tak trdno, kakor čarovna veriga.

Grofinja.

(ka je mej tem vojvode skrbno pazila, vidi, da se je
zamisлил).

Brat hoče biti sam. Pustimo ga.

Valenštajn.

(se naglo obrne, umiri i veselo govori kneginji).

Ponavljam, kneginja. Bog sprimi vas!

Vi tega dvora gospodinja ste —

Ti, Maks, opravljaj zdaj še staro službo,

Mi imamo gospodove opravke.

(Maks Pikolomini dá vojvodici roko, grofinja odpelje
vojvodičino.)

Trčka (zakliče Maksu).

Ne pozabite, da je denes zbor.

Peti nastop.

Valenštajn. Trčka.

Valenštajn (v misli vtopljen, sam s seboj).

Prav ima ona — Tako je, ujema
Popolnoma se z družimi glasovi —
Storili v Beči so poslednji sklep,
I dali mi uže nastopnika.
Zdaj Ferdinand, kralj ogerski, cesarjev
Otrok negotni, njihov je zveličar,
On zvezda jim je novovshajajoča!
Uže mené, da z nami so pri kraji,
I kakor kacemu mrliču, dali
So nam že dediča. Na delo torej!

(Obrne se ter zapazi Trčke i mu dá pismo.)

Grof Altringar se pismom izgovarja,
I tudi Galas — To mi nej po všeči.

Trčka.

Ak še odlašal boš, odpade drug
Za drugim.

Valenštajn.

Altringar tirolske straži

Soteske, moram koga mu poslati,
Naj milaneškim Špancec je zaprè.
— No, Sesin, stari pogajalec, še le
Te dni se je pokazal spet, kaj nam
Prinesel je od grofa Turna?

Trčka.

Grof

Poroča, da je s švedskim kanclerjem
Govoril v Halberstadt, kder je shod,

Dejal mu je, da se je naveličal,
Da s taboj več pogajati se neče.

Valenštajn.

Zakaj?

Trčka.

Ker nikdar prave nejmaš volje,
Imeti Švede le za bebce hočeš,
S Sasoni proti njim na zvezo misliš,
I meniš novci je ubozimi
Odpraviti.

Valenštajn.

Takó! al misli on,
Da v rop mu katero lepo nemško dam
Deželo, da napósled še na lastnej
Ne bomo zemlji svoji gospodarji?
Proč ž njimi! proč, proč morajo! sosedov
Nej treba tacih nam.

Trčka.

Privoši vsaj

Jim zemlje košček, saj ne gre za tvojo!
Kaj tebi mari, kdo je na izgubi,
Če v igri ti dobiš?

Valenštajn.

Proč ž njimi, proč!

Ti ne umeješ tega, meni naj
Se ne očita, da sem Nemčijo
Na kose strgal, tujcu jo izdal,
Da svoj izvijem del. Česti država
Naj me ko svojega zavetnika,
Pokažem se, ko nemški knez, i vredno
Na stran državnih knezov sedem.

Nobena moč se vkoreniniti
Ne sme v državi, i najmanj ti Got'je,
Ti gladneži, ki gledajo očesom
Zavistnim i za ropom hrepenečim
Dežele nemške blagost. Pripomoči
Mi v mojih morajo namerah, a
Napitati je hočem praznoj žlicoj.

Trčka.

Al pošteneje s Sasi boš ravnal?
Uže vtrpeti več ne morejo,
Ker vedno zanjke pleteš jim. Govôri!
Kaj hočejo te krinke? Prijatelji
So v dvomu, ne vedó, kaj bi počeli —
Ni Oksenstirn, ni Arnhajm še ne vesta,
Kaj mislila o tvojej bi odlašbi.
Naposled jaz lažnik ostanem; v roci
Vse imam. Al podpisal nejsi še.

Valenštajn.

To veš, da jaz ničesa ne podpišem.

Trčka.

Iz česa pa se vidi tvoj namen,
Če za besedoj nej dejanija?
Pritrdi sam. Kar si do zdaj pogajal
S sovražnikom, vse to se lahko je
Zgodilo, da imel si ga za bebca.

Valenštajn

(po kratkem molku ostrim pogledom).

Kakó pa veš, da nejmam ga zares
Za bebca, da vseh vas za bebce nejmam?
Al tako dobro me poznaš? Ne vem,
Da tebi kdaj odkril sem svoje srce, —

Res, cesar z manoj hudo je ravnal!
Če hočem, lahko hudo s hudim mu
Povrnem. Veseli me, da spoznal
Sem lastno moč; če rabil bodem jo
V resnici, tega, menim. boljše ti
Ne veš, no kdor si koli bodi.

Trčka

Torej

Igrača tvoja vedno bili smo.

Šesti nastop.

Ilo. Prejšnja.

Valenštajn.

Kakó je? Ali so pripravljeni?

Ilo.

Takó udani, kakor sam želiš.

Vedó, kaj car zahteva, ter so besni.

Valenštajn.

Kakó se je odločil **Izolan**?

Ilo.

Telesom je i dušoj tvoj, kar si

Poplačal zopet upnike njegove.

Valenštajn.

Kaj pa **Kolalto** pravi? Ali sta

Na strani našej **Tifenbah** i **Bogdan**?

Ilo.

Kar **Pikolomini** stori, storita.

Valenštajn.

Tedaj se smem zanašati na njiju?

Ilo.

Da, ako imaš Pikolomina.

Valenštajn.

Ko sebe samega. Nikoli me

Ta dva ne zapustita.

Trčka.

Jaz svetujem :

Na zvitega Oktavija se ne

Zanašaj toliko.

Valenštajn.

Al podučiš

Me ti, kakovi ljudije so moji?

Šestnajstkrat skupaj sva na vojno šla.

Sicer — prorokovale so mi zvezde,

Pod istim znamenjem sva rojena —

I s kratka —

(Skrivnostno.)

To je kaj posebnega.

Če si tedaj za druge pôrok mi —

Ilo.

Vsi tako govoré, da se poveljstvu

Ne smeš odreči. Čul sem, da poslance

Ti zarad tega pošljejo.

Valenštajn.

Če njim se

Zavežem jaz, tud oni morajo

Se meni.

Ilo.

To se vé.

Valenštajn.

Zagotovilo

Podpisano mi dati morajo,
Priseči, da so brez pogoja moji.

Ilo.

Zakaj ne?

Trčka.

Brez pogoja? Carsko službo
Gotovo pridržé si, i dolžnosti
Do Avstrije.

Valenštajn (odmaje glavoj).

Udati morajo

Se brez pogoja mi; ne dam pridržka!

Ilo.

Na misel mi je nekaj prišlo. Ali
Ne dá nocoj gostí grof Trčka?

Trčka.

Da,

I vsi vojvode so povabljeni.

Ilo (Valenštajnu).

Povedi! ali hočeš, naj ravnám
Po svojej volji? Vojvodov ti vseh
Podpise priskrbím, ko sam želiš.

Valenštajn.

Priskrbi je! Kakó dobóš je, to
Je tvoja skrb.

Ilo.

In ako ti prinesem

Podpise vseh poveljnikov, ki tukaj
So zbrani, da ti slepo se udajo,

Al bo resnica ti potem, al srečo
Poskusiš?

Valenštajn.

Le poskrbi mi podpise!

Ilo.

Pomisli, kaj počenjaš! Tega, kar
Zahteva car, ne moreš privoliti,
Ni tega ne, naj zmanjša vojska se,
Naj polki Špancev se pridružijo,
Če nečeš, da iz rok za vedno ti
Oblasti ne vzemó, pomisli tudi
Še to! Kar hoče i veleva car,
Zasmehovati tega ti ne moreš,
Ne moreš obotavljati se dalje
I čakati, ak nečeš se razpreti
S cesarjem trdovratno. Skleni urno,
Al hočeš ga prestreči drzovitim
Dejanijem? Al hočeš čakati
Do zadnje ure?

Valenštajn.

Zadnje pristuje,

Ker zadnji sklep zahteva zadnja ura!

Ilo.

O, pazi ure, predno ti poteče!
Živenije tak redke ima hipe,
Ki so v resnici važni i veliki.
Kder mora sklenoti se kaj, tam mora
Reči se mnogo srečno strnoti. —
Raztresene i razdeljene sreče
So niti, ke se v priliki le enej
Na enem mestu strnejo v životu,

I v sadonosni vozli zapletó.
Kakó razsodno in usodno zdaj
Se zbira vse krog tebe! Zbrani so
Pri vojvodi kraljevem vojske vse
Najboljši i najhrabrejši glavarji,
I čakajo, da le pomigneš jim —
Ne daj, da se razidejo kar tako!
Takó edinih v vojni vsej nikoli
Ne združiš več. Visoka plima le
Z meline vzdigne težko ladijo. —
V velikej reci množta raste vsako
Srcé. Zdaj je še imaš, zdaj! Al kmalu
Na vse je kraje vojna razkropí.
Duh nizki se pogrezne v lastne male
Skrbi, koristi i dobičke. Kdor
Spozabi se, ker množica ga s saboj
Potegne, ta se strezvi, ko sprogleđa,
Da sam stoji, povrne naglo se
Na staro pot uglajeno vsakdan'je
Dolžnosti, ter poišče varne strehe.
Ko svoje se zavé nezmožnosti.

Valenštajn.

Moj čas še prišel nej.

Trčka.

To vedno praviš.

Kedaj pa pride čas?

Valenštajn.

Ko jaz povem.

Ilo.

O! ti boš ure čakal na zvezdišči,
Da zemsko zamudiš! Verjemi, svoje

Osode zvezde imaš v lastnih prsih,
Zaupanje v lastno moč, pogum
Je tvoja Venera! Le dvomba je
Nesrečna zvezda, ka ti kvvari vse.

Valenštajn.

Kakor umeješ, tako govoriš.
Kolikokrat sem pravil i razlagal!
Mej tvojim rojstvom je zahajal svitli
Bog Jupiter; ti gledati ne moreš
V le t é skrivnosti, v zemljo črno le
Rovati znaš, slep, ko podzemski luč,
Ka ti v život sijala bledim je,
Svinčenim žarkom. Svét vsakdanji vidiš,
Najbližnje pametno z najbližnjim vežeš;
O tem ti upam ino verujem.
Al kar skrivnostno i pomembonosno
V globinah stvari i plodí naravnih —
Duhá gredi, ke iz prahú te zemlje
Molé v zvezdnati svét z nešetimi
Stopnicami, po kterih se nebeške
Sprehajájo oblasti čudovite,
Okroge v krogih, ki stojé krog solnea
Osrednjega tesnejše i tesnejše —
To vidi razsvitljeno le okó
Otrók rojenih v svitu Jovovem.

(Korači sem ter tija po dvorani, potem postoji i
zopet začne.)

Nebeške zvezde ne rodé le dneva,
Nočí, poletija, pomladi — ne
Kažó sejalcu samo setve časa
J žetve. Tud človekovo dejan'je

Je sreče i nesreče setev v mrkle
Prihodnjesti razore zasejana,
Močém osodnim upajoče dana.
Zatorej treba čas pozvedeti
Je setvi, zbrati pravo zvezdno uro,
Nebeške hiše skrbno preiskati,
Al skrit v njihovih kotih nej sovražnik,
Ki žuga rast i kal pokvariti.

Zatorej ne tiščite v me. Spolnujte
Mej tem, kar vam je naloženo. Zdaj še
Povedati ne morem, kaj storím.
Odjenjam vendar ne. Gotovo ne!
Iz rok mi tudi ne vzemó poveljstva —
Za tó sem vam porók.

Hišnik (pride).

Gospod'je generali.

Valenštajn.

Naj pridejo.

Trčka.

Al vsi naj pridejo?

Valenštajn.

Nej treba, Pikolomina obá,
Maradas, Butlar, Forgač, Bogodan,
Karafa, Izolan naj pridejo.

(Trčka odide s hišnikom.)

Valenštajn (Ilu).

Al Kvestenberga si opazoval?
Al nej z nekterimi skrivaj govoril?

Ilo.

Čuvál sem skrbno ga. Govoril je
Samó z Oktavijem.

Sedmi nastop.

Prejšnji, Kvestenberg, oba Pikolomina, Butlar, Izolan, Maradas i še trije drugi generali pristope. Vojskovod pomigne Kvestenbergu i ta sede njemu nasproti, drugi sedejo zapored po častnej svoje stopinii.

Iz začetka vsi molčé.

Valenštajn.

Sicer mi znano je, zakaj so vas
Poslali, Kvestenberg, provdaril dobro
I storil sklep sem, kateri ne ovržem ;
Al pristuje, da čujejo glavarji
Iz vaših ust cesarjeve željé —
Če vam se ljubi, oznanite v pričo
Teh pleminutih glav, kaj car zahteva.

Kvestenberg.

Pripravljen sem, al to pomislite,
Da govori iz mojih ust oblast
Cesarjeva, njegovo veličanstvo,
Ne moja drznost.

Valenštajn.

Treba nej uvoda!

Kvestenberg.

Ko je njegovo veličanstvo, cesar
Pogumnej svoje vojski slavnega
Glavarja dal, i v vojni skušenega
Vojvódo Fridolanskega, zgodilo
Se je le-tó, ker se zanašal je,
Da naglo v vojni se povrne sreča.
Začetek vstrezal je njegovej želji,
Izgnala je Sasone s Českega,

Ustavila zmagavajoče Švede;
Oddahnole so spet se te dežele,
Ko Fridolanski vojvoda potegol
Je skup raztresene sovražne čete,
Ke so ležale na vseh nemških rekah,
Ko na terišče eno je priklenol
Bernarda, Banerja in Oksenstirno
I grofa renskega i celo kralja
Nevžuganega, da pred Norimbergo
Razsodi véliki, krvavi boj.

Valenštajn.

Če vas je volja, govorite nam
O tem, kar spada sem!

Kvestenberg.

Nov duh oznanil

Je precej novega poveljnika,
Tegota slepa nej borila več
S tegotoj slepoj se; prodrznosti
Je stala v bran krepost, umetnost modra
Jemala moč je hrabrosti, zaman
Vabili so ga v bitvo, v taborji
Globejše vedno zakopava se,
Ko večer dom postaviti bi hotel.
V obupu hoče kralj ga zgrabiti,
I v klalnico požene svoja ljudstva,
Ka njemu je moril počasni glad,
I črne kuge strahoviti srd;
Skoz taborjev zasek, za katerim smrt
Preži iz sto i sto ceví, presilni
Udariti, odpreti pot si hoče.
Tu bil popad je, tu je bila bramba,

Da je oko še videlo nej srečno!
Domú z bojišča razmesarjeno
Je ljudstvo peljal kralj, morijoj groznoj
Pridobil zemlje nej, kar je pokrije
Kopito konjsko.

Valenštajn.

Ne pripovedujte

Iz časopisa nam, kar gledali
Samí smo groznoj.

Kvestenberg.

Posel moj i moje

Poslanstvo ukazuje, naj vas tožim;
Al moje srce rado hvalo daje.
V ostrogi norimberškem pustil slavo
Je švedski kralj, življenje pri Licni.
Al kdo se čudil nej, ko bežal je
Z bojišča Fridolanski vojvoda
Na Česko po tem slavnem dnevu, ko
Bi têpen bil, mej tem pa Vajmarski
Junak je mladi brez upora planol
V Frankonijo, prodril na Donavo,
I ko bi trenol stal pred Ratisbono,
Preplašil prave vse katoličane.
Sedaj pokličé v prevelikej stiski
Pomoči nagle vredni knez bavarski —
I car s sedmémi pošlje jezdicí
Vojvodi Fridolanskemu to prošnjo,
Car prosi, kar ukazal lahko bi.
Zastonj! knez v tem trenotii poslušá
Sovraštvo staro le, i stari srd,
Zavrže občni prid, da se nad starim

Sovražnikom meščuje! Tako pala
Je Ratisbona.

Valenštajn.

O katerem času pa je govor, Maks?
Zapustil ves me je spomin.

Maks.

On méni,

Ko bili smo na Sleskem.

Valenštajn.

Tako! Tako!

Pa kaj smo tam opraviti imeli?

Maks.

Imeli smo izgnati Švede, Sase.

Valenštajn.

Res! Tako mi napolnil je ušesa,
Da sem pozabil vojne vse. (Kvestenbergu).

Le dalje!

Kvestenberg.

Na Odri morda spet so pridobili,
Kar bilo izgubljeno je sramotno
Na Donavi. Pričakovali smo,
Da čuda delala ta vojska bode.
Ker bil voditelj je sam Fridolanec,
Ko kraljev tekmeč stal je zoper — Turna,
Arnhajma! I zares so tukaj dobro
Zadeli skupaj, da so kakor gosti
I dobri prijatelji se gostili.
Vso Nemčijo je trla huda vojna,
Mir bil je v Valenštajnovem ostrogi.

Valenštajn.

Za nič i zopet nič bijó se bitve
Krvave marsikdaj, ker treba zmage
Je mlademu vojvodi. Vojvoda
Izkušeni imá pred njim letó,
Da njemu zmage treba nej, da svetu
Pokaže, da umeje zmagati.
Prav malo bilo meni bi pomoglo,
Da s svojo srečo zmogel sem Arnhajma,
Al mnogo Nemčii koristilo
Bi moje bilo prizanašanje,
Da mogel sem pogubonosno zvezo
Raztrgati mej Švedi i Sasoni.

Kvestenberg.

Al mogli nejste, i zato začela
Iznova se krvava vojna je.
I še le tukaj opravičil knez
Je staro slavo. Na štajnarskem polji
Brez boja zmožena je švedska vojska
Orož'je odložila — izmej družih
Je tu pravica bož'ja maščevaleu
V roké uporca dala starega,
Prokleta plamenico vojne té,
Matija Turna, ali v blagodušne
Roké je prišel, plačo je prejel,
Ne kazni, i bogatimi darovi
Obložil je in osvobodil knez
Krvavega cesarjevega vraga.

Valenštajn (se smeje).

Vem, vem — Imeli v Beči ste uže
Najeta okna i pomole, da

Na vozu ga sramotnem vidite —
Naj sem sramotno zmožen bil, Bečani
Bi to mi prizanesli, al ne tega,
Ker sem prevaril je za priliko,
Da nejsjo mogli nazijati se.

Kvestenberg.

Osvobojêna sleska zemlja je,
Vse kliče kneza na bavarska tla,
Ker silno ja teptá sovražna moč.
I res se vzdigne — skoz deželo češko
Počasi krene po najdaljšej poti,
Al predno vidi vraga, naglo se
Obrne, pelje trume v zimski tabor,
Deželo carsko stiska carskoj vojskoj.

Valenštajn.

Pomanjkovalo vsega vojski je.
Pomilovanija je bila vredna,
O tem je ostra zima nastopila.
Kaj méni veličanstvo o vojacih?
Al nejsmo ljudije? Mokroti, mrazu,
I vsem potrebam služni, kakor drugi?
Proklet je stan vojaški! Kamor pride
Vojščak, bežé pred njim — od koder gre,
Tod ga proklinjajo! Vse mora si
Jemati sam! Ničesar mu ne dajo.
Ker mora vsacemu jemati, gnjusi
Se vsakemu. Tu so glavarji moji.
Karafa! Butlar! vi, grof Bogodan!
Povedite, od kdaj že čakajo
Plačila?

Butlar.

Leto že i dan.

Valenštajn.

I dati

Soldatu sold vsakakor mora se,
Ko v službi je, od tod ima imé.

Kvestenberg.

Pred osmimi, devetimi je leti
Knez Valenštajn govoril vse drugače.

Valenštajn.

Da, sam sem kriv, to vem, razvadil sam
Cesarja tako sem. Res! V danskej vojni
Pred devetémi leti štirideset
Sem tisoč, ali petdeset nabral
Vojakov, katerim dal iz lastne mošnje
Nej reparja — Skoz Sasko razsajala
I strah i grozo je nosila vojska
Do Beltovih škrbín! Takrat je bil
Še dober čas! V cesarstvu vsem nej bilo
Imé nobeno tako čislano
I slavljeno, ko moje. Valenštajn
Imenoval je tretiji se kamen
V njegovej kroni! Al ta kamen pal
Iž nje je v ratisbonskem knež'jem shodu,
Tu prišlo je na dan, iz ktere mošnje
Sem gospodaril, kako hvalo sem
Dobil za to, da sem ko zvest mu hlapec
Nakopal si na glavo narodov
Prokletstvo — vojno to, ka je mogočnost
Nje govo le povzdignola visoko,
Poplatil iz zakladov knež'jih? Kaj?

Poslušal car je knezov teh pritožbo,
— Odstavil mene!

Kvestenberg.

Vaša milost vé,
Da v knežijem nesrečnem zboru nej
Imel svobode cesar.

Valenštajn.

Za hudiča!

Imel sem jaz, kar bi jo dalo bilo.
Nikakor ne, gospod! Od kar godí
Se tako slabo mi, da služim ob
Državnih stroških carja, o državi
Sem misliti drugače se naučil.
To žezlo, to se vé, imam od carja,
Al zdaj ga nosim ko državni vojvod
Za občno srečo, za blagost celotno,
A ne, da samo enega veličam!
— Na dan z besedoj! Kaj zahteva se
Od mene?

Kvestenberg.

Najprej hoče veličanstvo,
Naj brzo vojska ide s Češkega.

Valenštajn.

Pozimi, zdaj! I kam se imamo
Obrniti?

Kvestenberg.

Sovražniku naproti.
Njegovo veličanstvo hoče, da še
Pred véliko nočjo iz Ratisbone
Iztira se sovražnik, da se v cerkvah
Več ne oznanja luteranska vera,

Da krivoverski ne oskruni gnjus
Prečistega godu slovesnosti.

Valenštajn.

Vojvode, ali je mogoče to?

Ilo.

Mogoče nej.

Butlar.

Ne more se zgoditi.

Kvestenberg.

Polkovniku Svisu je car ukazal
Uže, naj se pomakne na Bavarsko.

Valenštajn.

I kaj je storil Svis?

Kvestenberg.

Kar bil je dolžen.

On se je vzdignol.

Valenštajn.

Vzdignol? Jaz, njegov

Poveljnik pa sem ostro mu ukazal,
Naj se ne gane z mesta! Al je tako
S poveljstvom mojim? Tó pokorščina,
Ko meni dolžni so, brez ktere se
Ne more misliti vojaški red?
Vi ste sodniki, moji vojvode!
Česá je vreden častnik, ki prelomil
Prisego je, ker slušal nej ukaza?

Ilo.

Smrti!

Valenštajn

(glasnejše, ker drugi zamišljeni molčé).

Grof Pikolomini, česá je vreden?

Maks (dolgo molči).

Po zakonu zapal je — smrti!

Izolan.

Smrti!

Butlar.

Po vojnej sodbi — smrti!

(Kvestenberg vstane, Valenštajn tudi, i za njim vsi drugi.)

Valenštajn.

Zakon k smrti

Obsója ga, ne jaz! Ak prizanesem
Mu jaz, zgodí se to, ker dolžen sem
Cesarja spoštovati svojega.

Kvestenberg.

Če je takó, tu nejam posla več.

Valenštajn.

S pogojem le prevzel poveljstvo sem!
I prvi bil je ta pogoj, da meni
V kvar vtikati ne sme se živa duša
V reči vojaške, celo cesar ne.
Če svojo čast i glavo jaz zastavil
Za srečen konec sem, tedaj gospod
Vojakom moram biti ja z. Zakaj
Nej mogel zmoči Gustava nikdó?
Zató, ker bil je svojeji vojski kralj.
I kralja, ako je v resnici kralj,
Nikoli zmogel nej še mož, ki nej
Enak mu bil — Al k reči. Zdaj še le
Najboljše pride.

Kvestenberg.

Kardinal kraljevič

Spomladi napoti se iz Milana.
Skoz Nemčijo popelje špansko vojsko
Na Nizozemsko. Da bo varno hodil,
Veleva cesar, naj tija ga spremlja
Konjice osem polkov iz te vojske.

Valenštajn.

O, vidim, vidim — Osem polkov! Dobra,
Nakamba dobra, oče Lamormén!
Da tak prokleta modra nej, resnično,
Mikálo bi me reči, da je grozno
Neumna. Osem tisoč konjиков!
Da! Da! resnično, vidim, kaj še pride.

Kvestenberg.

Nakambe druge nej. Providnost hoče
Le-tó, potreba ukazuje.

Valenštajn.

Kako

Gospod poslanec? Kako da ne vidim,
Da moja jim oblast mirú ne daje,
Da siti meča v mojej roci so?
Da željno hlapajo po tej pretvezi,
Imenu španskem, da me oslabé,
Da vpeljejo v državo nove trume,
Ke nejso mi pokorne. Preoblasten
Sem se, da kar takisto spravijo
Me s pota. Jaz pogodbo imam tako,
Da so pokorne mi vse carske čete
Po vseh deželah nemških. Al o španskih
Krdelih, ka s kraljičem po državi

Potujejo, v pogodbi nej besede. —
Natihoma zalezejo za njo,
Najprej me oslabé, potem ne bom
Jim več potreben, i naposled me
Odpravijo kar tako brez ovinkov.
Gospod minister, čemu kriva pota?
Povejte mi resnico! Carja moja
Teži pogodba. On želi, naj idem.
Ustrežem mu, to sklenol sem uže,
Gospod! ko vas še tukaj bilo nej.

(Mej vodii gibanije, ko je vedno živejše.)

Za svoje mi polkovnike je žal,
Ne vidim še, kdo jim zasluženo
Plačilo dá, povrne posojila.
Poveljnik nov ljudi povzdigne nove,
Zasluge prejšnje naglo otemné.
Zunanjikov v krdelih mnogo služi,
Kdor bil sicer je vrl i hraber mož,
Veliko nejssem se pečal za to,
Kaj veruje, iz kterega je kraja.
Drugače tudi to bo zanaprej!
Nu — to me več ne briga.

(Sede.)

Maks.

Bog obvari,

Da kdaj do tega pride! v vojski vsej
Zavrel bi strahovito srd i hrup —
Slepé cesarja, to ne more biti.

Izolan.

Ne more biti; vse bi se podrlo.

Valenštajn.

Podrè se, zvesti Izolan! Na kup
Vse pade, kar zidali smo opazno;
A vendar le se najde vojvoda,
I vojska tudi skupaj steče se
Cesarju, ako boben zaropoče.

Maks

(hodi strastno od družega do družega ter je tolaži).
O, slušaj me, vojvoda! Slušajte
Me vodije! Za bož'jo voljo, knez!
Ničesar zdaj ne skleni, dokler sveta
Ne razodenemo ti. Prijatelji,
Zdaj pojdemo! Še vse na dobro se
Obrne, tako upam.

Trčka.

Idimo!

V dvorani zunaj čakajo nas drugi.

(Odidejo.)

Butlar (Kvestenbergu).

Če vam je drag moj svèt, nikar se javno
V teh prvih ne kazajte urah, zlati
Vas ključ zasrambe ne obvaruje.

(Zunaj glasno gibanije.)

Valenštajn.

Ta svèt je dober — Ti, Oktavij, porok
Si mi za to, da varen bo naš góst.
Bog vas obvari, Kvestenberg!

(Ko hoče ta govoriti.)

O nevšečnej

Tej reči ne besede več! Dolžnost
Storili svojo ste. Kaj družega

Je mož, kaj družega njegov je posel.

(Kvestenberg hoče z Oktavijem iti, pa o tem trenotii planejo v dvorano Gec, Tifenbah i Kolalto, i za njimi še več poveljnikov.)

Gec.

Kde je, ki hoče našega vojvodo —

Tifenbah (z Gecem vred).

Kaj morali smo čuti, ti nas hočeš —

Kolalto (s prejšnjima vred).

S teboj živimo, i s teboj umremo!

Valenštajn (imenitno Ila kažoč).

Maršalu moja volja znana je.

(Odide.)

TRETIJE DEJANIJE.

Soba.

Prvi nastop.

Ilo i Trčka.

Trčka.

Sedaj povejte mi, kako doboste
Ta večer v góstijah polkovnike?

Ilo.

Le pazite! Napišemo prisego,
I v njej se knezu vsi zavežemo,
Da smo njegovi dušoj i telesom,
Da zanj krvi poslednjo damo kapljo,
Dolžnostij ne krateči, ktere do
Cesarja imamo. Le pazite!
Izrečno pridržiimo si dolžnosti
L e t é, da vésti zadostimo. Čujte!
To pismo brát jim damo pred gostijo,
Nobeden ne spotakne se ob njem.
Le čujte! Po gostii, ko odprè
Jim motni vinski duh srcé, zaprè
Oči, potakne se jim drugo pismo
Brez te pridržbe, da ga podpišó.

Trčka.

Al ménite, da so takó abotni!
Prekličejo prisego, kateroj smo
Zvijačno i sleparsko je ujeli?

Ilo.

Vsekako smo ujeli je. — Potem
Naj le kriče, kar koli hočejo,
Da smo je osleparili. Na dvoru
Podpisom bodo verovali bolj,
No najsvetejšemu prisezaniju.
Za izdajalce bodo, morajo
Imeti je, i tako je potreba
V naročije nam vrže.

Trčka.

Zadovoljin

Sem jaz, da le zgodí uže se kaj.
Da se naposled z mesta ganemo.

Ilo.

I tako važno tudi nej, al mnogo
Opravimo z glavarji, dosti je,
Da knezu vero obudímo v srci,
Da so njegovi, če se le ozbiljno
Poprime dela, ko bi je imel —
Imel je bo, potegne je za saboj.

Trčka.

Ne vem, kaj mislil časi bi o njem.
Sovražniku uho nastavlja; Turnu,
Pošiljati Arnhajnu moram pisma,
Sesini razodeva smele sklepe
Odkritosrčno, cele ure z nami
Se pogovarja o naklepih drznih;

Pa kader menim, da uže ga imam,
Kaj naglo se umekne, zdi se mi,
Da mu na srci je samó poveljstvo.

Ilo.

On stare bi iz prs naklepe strgal!
To pravim vam, da noč i dan ne misli
Nič družega, da vsak dan vpraša zvezd.

Trčka.

Da, veste, da zapre se z doktorjem
To noč v zvezdarnico, da pazi zvezd?
Ker imenitna, čujem, noč je ta,
Godilo bode se na nebu nekaj
Velicega, pričakovanega
Že davno.

Ilo.

Da zgodi se le tu doli.

Glavarji zdaj so kakor živi ogenj,
I radi v vse udajo se, da le
Ne izgubé vojvode. Gledite!
Sedaj imamo priliko pri roci
Za trdno zvezo zoper carski dvor;
Nedolžno je sicer imé, ko pravi,
Da hočemo, naj on glavar ostane.
Al, veste, v vročej se potiri kmalu
Začetek izgubi izpred očij.
Že vem, kakó osnujem, da je knez
Dobó, mislèč, da roko mu dadé
Za vsako smelo započetje.
Naj ga zapelje prilika. Ko velik
Storí korak, ki ga ne odpusté
Mu v Beči, dalje ga i dalje zgodeb

Potegne sila, le izvolije
Mu težko je, ak sila ga pritisne,
Njegova moč i volja oživi.

Trčka.

Le-tega čaka tudi sam sovražnik,
Da vojske mu dopelje.

Ilo.

Idite !

Se té dni morava to reč takó
Pospešiti, da v letih nej se tako —
I če posije tukaj doli sreča,
Svetile bodo tudi prave zvezde!
Zdaj idite k tabornikom. Železo
Se kuje, kader je razbeljeno.

Trčka.

Vi, Ilo, idite. Jaz Trčkine
Čakáti moram tukaj grofinje.
I mi brez posla nejsmo. Če protrga
Se ena nit, pripravljena je druga.

Ilo.

Da, vaša gospodinja se smijala
Je tak prekanjeno. Kaj imate?

Trčka.

Skrivnost ! Molčíte ! Sem gre !

(Ilo odide).

Drugi nastop.

Grof Trčka; grofinja Trčkina stopi iz stranske
izbe. Za njoj **strežaj**, nazadnje **Ilo**.

Trčka.

Al pride ona? Jaz ga več ne morem
Zadrževati.

Grofinja.

Precej. Le ga pošlji.

Trčka.

Sicer ne vem, al nam hvaležen bode
Gospod za to. Le-té reči, to véš,
Nikoli nej omenil. Ti si me
Pregovorila, torej znati moraš,
Doklé stopiti smeš.

Grofinja.

To jaz prevzamem.

(Sama zase).

Pooblastila treba nej, šurják,
Molčé umeva se — Nej morda res,
Da sem poklicali so hčer zató,
Nalašč izbrali njega za spremljalca?
Slepljiva ta zaročba s ženinom,
Ki ne pozná ga nikdo, druge naj
Slepí! Jaz dobro vidim v tvoje srce —
Spodobno nej, da v to se vtikaš tí,
Nikakor ne! Ta nežna reč je le
Skrb moja. Sestra tebe ne prevari.

Strežaj (prišedši.)

Glavarji. (Odide).

Trčka.

Skrbi, da možgane mu
Razgreješ, da ga v misli zatopiš —
Da se pomišljeval ne bo podpisom,
Ko pride v gôstije.

Grofinja.

Ti skrb imej

Za zvoje góste! Idi, pošlji ga!

Trčka.

Najvažniše je to, da list podpiše.

Grofinja.

Le h gostom idi!

Ilo (se vrne).

Trčka, kde pa ste?

Uže je hiša polna, vse vas čaka.

Trčka.

Zdaj! Zdaj! (grofinji).

A da se ne mudí predolgo —

Sicer bi stari sumil —

Grofinja.

Prazna skrb!

(Ilo i Trčka odideta.)

Tretiji nástop.

Grofinja Trčkina. Maks Pikolomini.

Maks (bojazljivo pogleda v sobo).

Smem, teta Trčkina?

(Stopí sredi izbe ter se nemirno krog sebe ozira.)

Tu je nej! Kde je?

Grofinja.

Le dobro v oni kot pogledite,
Morda za onim-le zaslonom skrita —

Maks.

I tukaj vidim njene rokavice!

(Naglo se ponje stegne, grofinja ga prestreže).

Nemila teta! Vi tajite mi —

Vi se radujete, ker jaz trpim.

Grofinja.

O, kako ste hvaležni mi za trud!

Maks.

Da znate, kako mi pri srci je! —

Kar tukaj smo — Takó se zdrževati,

Poglede i besede čuvati!

Navajen tega nejsem.

Grofinja.

Marsikaj

Se še navadite, prijatelj krasni!

Jaz moram to zahtevati od vas,

Da mene slušate, to je pogoj,

Da morem s tem pečati se povsod.

Maks.

I kde pa ona je? Zakaj je nej?

Grofinja.

Vse meni morate zaupati,

Kdo more z vami bolje misliti?

Nobeden vedeti ne sme, celo

Vaš oče ne!

Maks.

Saj tudi treba nej,

Tu nej človeka, da mu razodenem,

Kaj trese dušo mi zamakneno.
— O teta! ali vse promenjeno
Je tukaj, ali sem le jaz? Vsi ptuji
Se zdé mi ljudije, Izginole
Poprejšnje so željé i radosti.
Kam prešlo je vse to? Saj nejsem bil
Sicer na svetu tem nezadovoljin.
Kakó vsakdan'je zdaj je vse i pusto!
Tovaršev kar trpeti več ne morem,
Z očetom več ne morem govoriti,
Orož'je, služba prazna je igrača.
Tak čut imel bi le zveličan duh,
Ki vrnol bi iz večne radosti
Se bivališč k otročiiim opravkom
In igram, hrepenen'ju svojemu,
K tovaršem mej ubogi rod človeški.

Grofinja.

A vendar moram vas prositi, le
Ozrite malo se v vsakdanji svét,
Kder mnogo važnega se zdaj godí.

Maks.

Res plete nekaj se krog mene, vidim
Le-tó iz nenavadnega giban'ja;
Ko bo storjeno, i do mene pride.
Kaj mislite, kde bil sedaj sem, teta?
Ne rogate se mi! Hrupeči ostrog,
Neslana šala mnogih znancev, ki so
Tiščali v mé, ničemurne besede
Stiskale so mi srce, bilo mi
Pretesno je, ubegnoti sem moral,
Tihote polnemu iskal sem srcu

I čistega prostora svojej sreči.
Ne smejite se, grofinja! Ubegnol
Sem v cerkev. Samostan je tukaj, v vežo
Nebeško stopil sem, tu bil sem sam.
Visela je v oltarji Mati bož'ja,
Podoba slaba, vendar bila mi
Je prijateljica, ke sem iskal
V tem hipu. O, kolikokrat sem videl
V sijajnej diki veličastno, ko
Goreča srca k njej so koprnela;
Nikoli genola me nej, al zdaj
Umel pobožnost sem, umel ljubezen.

Grofinja.

Vživajte svojo srečo. Pozabite
Svetá krog sebe. Naj mej tem za vas
Zvestó prijateljstvo skrbi i dela.
Bodite pa poslušni tud potem,
Ko vam pokaže se do sreče pot.

Maks.

Kde vendar se mudí! O, zlate ure
Na tej so bile poti, ker je vsak
Nov dan iz nova združil, noč le pozna
Ločila naju. V steklu sul nej pesek,
Na zvon nej bilo kladivo nobeno.
Presrečnemu se zdelo je, da čas
Stoji mu v teku vekovitem.
O! padel iz nebés uže je ta,
Ki mora misliti, da ura mine!
Nikoli srečnemu ne bije ura.

Grofinja.

Kedaj srcé odkrili svoje ste?

Maks.

Govoril prvo sem besedo davi.

Grofinja.

Ne? Še le denes v teh dvajsetih dneh?

Maks.

Na lovskem gradu bilo je, na poti
Mej Nepomukom i tem mestom, na
Postaji zadnjaj tega pota, kamor
Naproti nam ste prišli. Na pomolih
Sva stala, v polje gledala molcé
Pustotno, prijahali so dragonci,
Spremljalci, ke je vojvoda poslal,
Ločitev britka mi srcé je trla,
Tresočim glasom sem jo nagovoril:
Vse to me opominja, gospica,
Da moram denes slovo dati sreči.
Vi najdete očeta v malo urah,
Sprejmó mej sé vas novi prijatelji,
Jaz vam ostanem ptujec, izgubljen
Mej svetom — „Z mojej govorite tetoj!“
Tresočoj mi na to odgovori
Besedoj, videl sem, da rudečica
Jej žarna krasno lice je oblila.
Pobeslo zdaj oko počasi vzdigne,
Pogleda me — Zdaj mogel držati
Se nejsem več —

(Tekla se prikaže na vratih in obstane, grofinja jo
zapazi, ali ne Pikolomini.)

— objel sem drzno jo,

Pritisnol svoja sem na njena usta —

Zdaj v stranskej sobi zašumi. — Ločiti

Sva morala se naglo — Vi ste bili.
Kaj se potem zgodilo je, to veste.

Grofinja

(nekaj časa molči, skrivaj se ozre na Teklo).

Pa tako ste ponižni, ali tako
Neradovedni, da ne brigate
Za mojo tajnost se?

Maks.

Za vašo tajnost?

Grofinja.

Se vé da! Ko stopila v sobo precej
Za vami sem, sestričino tam našla,
Ko srce polno ste imeli, kaj
Ste v prvem hipu tem —

Maks (živo).

Kaj storil sem?

Četrti nastop.

Prejšnja. Tekla (pristopi naglo).

Tekla.

Ne prizadevajte nikar se, teta!
To jaz povem mu bolje.

Maks (se umakne).

Gospica! —

Kaj pa sem rekel, teta Trčkina!

Tekla (grofinji).

Al je že dolgo tukaj?

Grofinja.

Dolgo že.

I kmalu mora iti. Kde ste bili
Do zdaj?

Tekla.

Jokala britko spet je mati.

Trpi — to vidim — mnogo — Vendar srečno
Srcé je moje.

Maks (se jej v obraz zamakne).

Zdaj v obličje

Brez straha gledam jej. Al zjutraj nejssem
Le-tega mogel. Dragih kamenov
Bliskota zakrivala mi je ljubo.

Tekla.

Tedaj me gledalo je vaše le
Okó, ne vaše srce.

Maks.

O! to jutro,

Ko vas mej svojimi, v očetovih
Sem našel rokah, ko sem videl, da
Sem ptujec v tej družini! kako želel
Objeti sem ga v tem trenutii,
I reči njemu: oče! Al ozbiljno
Okó njegovo čut je moj krotilo,
I strašil sem se dragih kamenov,
Ki vas krilaho liki zvezdni venec,
Zakaj je precej, ko je vas ugledal,
Zagradil i ovenčal angela
K daritvi, svojega stanú bremena
Otožna vrgel na veselo srce!

Ljubezen sme se bližati ljubezni,
Al k tej bliskoti sme le kralj stopiti.

Tekla.

O, tiho o le-tem zalupljenii.
Saj vidite, kak naglo ta bremena
Sem vrgla strani.

(Grofinji).

Nej vesel. Zakaj ne?

Vi, teta, srce mu potrli ste,
Saj bil na poti ves drugačen je!
Tak miren! tak vesel, zgovoren! Rada
Bi videla, da vedno ste veseli,
Nikoli ne potrti.

Maks.

Našli ste

V očetovih se rokah v novem svetu,
Ki vam udan je, ki raduje vaše
Okó, i bodi si, ker vam je nov.

Tekla.

Da, res je, marsikaj me tu raduje,
Raduje vojske živo me terišče,
Ko spet obnavlja mi podobo drago,
I veže na život me i resnico,
Ka se mi zdela sta le sanje lepe.

Maks.

Sproménilo je meni srečo v sanje.
V poslednjih živel dneh sem na otoci,
Ki visel je v nebeških visočinah,
Otok na pusto zemljo se je spustil,
I most, ki je v življenje me staro
Nazaj pripeljal, od nebes me loči.

Tekla.

Kdor nosi v srci drag, gotov zaklad,
V život osodni gleda bodrim okom,
I vrne v lepšo vlast se radostnejše,
Ko ga je videl i precénil sam.

(Preneha, britkim glasom.)

Koliko novega, prečudnega
V tem kratkem času tu sem videla!
Al vse to ne primerja čudu se,
Ko nam krijó skrivnostno ti zidovi.

Grofinja (promišljuje).

Kaj' bode to? Saj znani so i meni
Vsi tega grada temni kotije.

Tekla (se smehljá).

Na poti tej so varuhi duhovi,
Krilata leva stražita na vratih.

Grofinja (se smeje).

Ah to! zvezdarnica! Kakó se v prvih
Je urah vam odprlo to svetišče,
Ko tako ostro straže ga sicer?

Tekla.

Odprl mi vrata majhen, sivolas
Je mož, ki bil prijazen mi je precej.

Maks.

To je vojvodin zvezdar, Ivan Seni.

Tekla.

O mnogih me rečéh je vprašal, kdaj
Rojena bila sem, kij dan i mesec —
Al bilo je ponoči, al podnevi —

Grofinja.

Iz zvezd je hotel vam prorokovati.

Tekla.

Pogledal tudi mojo roko je,
Sumljivo glavoj majal, zdelo se
Mi je, da črte nejsu mu po vseči.

Grofinja.

Kakó pa vam je ta dvorana vseč?
Jaz vselej le nekoliko sem se
Po njej ozrla.

Tekla.

Čudno mi je bilo

Pri srci, ko iz bele luči naglo
Stopila vanjo sem, obdala me je
Kar naglo temna noč, razsvitljeváli
So jo le slabo čudopolni žarki.
Krog mene v polukrogu sedem kraljev,
Al osem bilo je vpodobljenih,
Vsakteri je imel v desnici žezlo,
Na glavi zvezdo, zdelo se mi je,
Da vsa svitloba le od zvezd prihaja,
To so planete, reče mi voditelj,
Rodóv človeških vladajo osodo,
Zató so upodóbljene, ko kralji,
Najskrajni, čmeren, temen sivor,
Z rumenoi, kalnoi zvezdoi je Saturn;
Nasproti njega, ta z rudečim žarom,
Za boj opravljen in orožen — Mart,
Oba sovražnika človeškej sreči.
Na strani stala mu je lepa žena,
Na glavi zvezda krasno jej migljala,
Le-tá je Venera, vesel'ja zvezda.
Na levi stal krilati je Merkur,

Pa v sredi mož vesel s kraljevim čelom,
Ko srebro lesketal se čisto je,
To očina je zvezda, Jupiter.
Na strani stalo mu je solnce z lunoj.

Maks.

O! nikdar mu ne bodem oponašal,
Da vero ima v zvezde, v moč duhov.
Z duhovi i skrivnostnimi ne polni
Močmi prostora le ponos človekov,
Pretesen tud ljubečemu je srcu
Život vsakdanji, i pomen je globokejši
V pravljicah mojih let detinskih, nego
V resnici, učiteljici životnej.
Le čud skrivnostnih jasni svét na sree
V radosti utopljeno govori,
Odpira vekovite mu prostore,
Nasproti steza tisočero vej,
Na kterih duh veselija pijan,
Ko lepa rajaska tica ziblje se.
Pravljica je ljubezni domovina,
Mej duhi, Vilami prebiva rada,
V bogove ima vero, ker je bož'ja.
Pravljličnih starih bitij zdaj več nej,
I boginje so izselile se;
Al srcu treba je besede, stari
Nagib imena stara oživí;
Zdaj hodijo po zvezdovitem nebu,
Ka prej v životu bila so prijazna,
Iz visočin ljubečemu migljajo;
Kar slavno je, to Jupiter podári
Še denes nam, i Venera vse krásno.

Tekla.

Če to je zvezdarija, srcem se
Veselim jasnej veri tej udam.
Prijazna, ljubeznjiva misel je,
Da bil nad nami je ljubezni venec
Iz migljajočih zvezd na neizmernej
Spletèn višavi tisti dan užé,
Ko smo ugledali životno luč.

Grofinja.

Ne zgoli rož, nebó i trnje ima.
O, blagor ti! če venca ti ne strga.
Kar srečna Venera zvezala je,
Razdere naglo lahko Mart nesrečni.

Maks.

Zdaj temne vlade bo njegove konec!
O blažena gorečnost kneževa!
On oliko zaplete v lavoriko,
Veselemu podari svetu mir;
Potem njegovo véliko srcé
Ne bo imelo več nobenih želij,
Zadosti je za svojo včini slavo.
Živeti more sebi zdaj i svojim,
Na svoja se imetija umekne.
V Jičinu ima krasen grad, v veselem
Sta kraji Liberec i Fridolan,
Do krkonoških gor prostira se
Njihovih logov lovska branjevina,
Velicemu stvaréčemu nagibu
Uda potem se lahko svôbodno.
Umetnost vsako lahko tam budí,
Vse vredno, plemenito varuje --

Sadí i zida, lahko vpraša zvezd —
Če drzna moč ne more mirovati,
Naj krepko z elementi se bori,
Prestavlja rekam struge, ruši skale,
I gladke ceste dela obrtnii.
Iz naše vojne zgodovine bodo
Potem povesti v zimskih mu večerih —

Grofinja.

Jaz vendar vam bi svetovala, striček :
Prerano meča ne odpašite,
Ker vredna je nevesta, kakoršna
Je ta-le tu, da snubi mečem se.

Maks.

O! da bi mogel mečem jo dobiti !

Grofinja.

Kaj to je bilo? Nejsta čula nič?
Al glasen nej prepir v obednici?

(Odide.)

Peti nastop.

Tekla i Maks Pikolomini.

Tekla,

(ko je odšla grofinja, naglo i skrivaj Pikolominu).

Ne upaj jim. Hinavci so.

Maks.

Bi mogli —

Tekla.

Nikomur tu ne upaj, samo meni.
Opázila sem precej, da imajo
Nekák namèn.

Maks.

Nekák namèn? Kaj bi
Koristilo, da nama up —

Tekla.

Ne vem. Al meni veruj, ne želé
Ni sreče niti zveze najine.

Maks.

I čemu Trčkini? Saj tvojo mater
Imava. Da, preblaga vredna je,
Da razodeneva se jej zaupno.

Tekla.

Nikogar tak ne ceni i ne ljubi,
Ko tebe, ali ne imela bi
Srcá to tajnost skrivati očetu.
Zaradi njenega pokoja mora
Zamólčati se njej.

Maks.

Zakaj povesod
Skrivnosti? Veš-li, kaj storiti mislim?
Poklekнем tvojemu očetu k nogam,
Naj on razsodi mojo srečo, on
Resničen je, odkritosrčen, kriva
Sovraži pota, tako dober je,
I tako plemenit —

Tekla.

Prav ták si ti!

Maks.

Še le od denes ga poznajesh ti,
A jaz devet sem let mu pred očmi.
Al prvokrat bi bilo, da stori
Kaj nenadéjnega, posebnega?
Človeka rad, ko bitije nebeško
Osupne, da strmé raduje se.
Kdo vé, al moje ino tvoje prošnje
Ne čaka zdaj, da združi naju — Ti
Molčiš? Ti me dvomljivo gledaš?
Kaj imaš zoper svojega očeta?

Tekla.

Jaz? Nič, le prêveč ima opravil,
Da naju sreča bi mu v mislih bila.
(Ljubeznijvo ga za roko prime).

O slušaj mene, ne verjemi prêveč
Ljudém; hvaležna Trčkinim bodiva
Za to udanost, al ne upajva
Jim več, no vredni so, opirajva
Sicer se le na svoje lastno srce.

Maks.

O! ali bodeva zares kdaj srečna!

Tekla.

Al nejsva? Al ti nejsi moj? Jaz tvoja?
Pogum je velik v tvojej duši, meni
Ljubezen daje ga — odkritosrčna
Bi tako ne imela biti, moje
Srce bi kriti več imelo tebi;
Le-tó zahteva šega. Ali kde
Pa tukaj najdeš ti resnico čisto,
Ce je iz mojih ust ne čuješ, našla

Sva se, na večno sklenola se trdno.
Verjemi! To je mnogo več od tega,
Kar so hotéli. Torej ohraniva
To, kakor svet rop, v najglobejšem srci.
Z nebeških visočin je nama palo,
I le nebesom bodiva hvaležna,
Storé za naju lahko čudo.

Šesti nastop.

Grofinja Trčkina. Prejšnja.

Grofinja.

Moj mož po vas je vprašal. Zadnji čas je.
Le urno h gostom —

(Ker ne poslušata, stopi mej nja.)

Zdaj ločita se.

Tekla.

O! ne še. Le en hip je še pri meni!

Grofinja.

Sestričina, vam hitro čas mineva.

Maks.

Nej sile, teta.

Grofinja

Precej idite!

Vsi vas pogrešajo. Že dvakrat oče

Po vas je vprašal.

Tekla.

Lejte! Lejte! oče!

Grofinja.

Sestričina, vi to umejete.

Tekla.

Kaj hoče vedno v družbi tej? Zanj nej.
Naj bodo možije zaslužni, vredni,
On je premlad, v tej družbi brez veljave.

Grofinja.

Pri sebi vi ga rajši bi imeli?

Tekla (živo).

Da, tako je! Takisto mislim jaz.
Pustite ga, povedite gospodom —

Grofinja.

Sestričina, al vam se v glavi blodi?
Pogoji vam so znani, grof.

Maks.

Da, moram

Poslušen biti. Z Bogom, gospica!

(Ko se Tekla naglo od njega obrne.)

Kaj pravite?

Tekla.

Nič, idite!

Maks.

Al morem,

Če name se jezite —

(Bliža se jej, z očmi se vjameta; ona za hip molče stoji,
potem se mu vrže na prsi, on jo strastno nase pritisne.)

Grofinja.

Idite!

Če sem kdo pride! Čujem šum. Uže

Se ptuji semkaj bližajo glasovi.

(Maks se izvije iz njenih rok ter ide, grofinja ga spremlja. Tekla iz začetka za njim gleda, nemirno hodi po

izbi, potem pa se zamisli in obstoji. Na mizi leži gitara, vzame jo v roke, nekoliko časa otožno brenklja, potem pa začne:)

Sedmi nastop.

Tekla brenkoče i poje.

Bučí vihár, oblake podí,
Na breg zeleni deklè hití;
Pené se valovi na moč, na moč,
Deklè v temotno zajoka noč
Valovom, ledinam i logom:

Srcé je umrlo, utonil svét!
Pozebel želij na veke cvét!
Svetnica, pokličí dete nazaj!
Veseli vžila na zemlji sem raj;
Ljubezen, živienije z Bogom!

Osmi nastop.

Grofinja se vrne. **Tekla.**

Grofinja.

Kakó ste vedli se? Sram bodi vas,
Sestričina! Obešate se mu
Na vrat. Jaz menim, da vam pristova,
Da bolj čisláte se.

Tekla (vstane).

Kaj menite?

Grofinja.

Pozábiti ne smete, kdo ste vi,
I kdo je on. Da, tako se mi zdi,
Da tega nejste še promislili.

Tekla.

Nu, kaj?

Grofinja.

Da hči ste Fridolančeva.

Tekla.

Nu ? Še kaj?

Grofinja.

Še kaj? Lepo ste vprašali!

Tekla.

Kar zdaj smo mi, on bil je že ob rojstvi.
Rodú je starega lombarškega,
Rodila ga je kneginja!

Grofinja

Senjate?

Zares ! prositi še ponižno bomo
Ga morali, naj svojo roko dá
Najbogatejšej dednici v Evropi.

Tekla

Ne bode treba tega.

Grofinja.

Da, prav bode,

Da take ne nakopljemo si graje.

Tekla.

Njegov ga ljubi oče, grof Oktavij
Ne bode se ustavljal temu --

Grofinja.

Oče

Njegov! Njegov! Sestričina, i vaš?

Tekla.

Da! mislim, da očeta se bojite
Njegovega, saj, kakor vidim, njemu,
Njegovemu očetu tako to
Zakrivate.

Grofinja (jo bistro pogleda).

Sestričina, vi ste

Hinavka.

Tekla.

Teta, ste razžaljeni?

O! dobri mi bodite!

Grofinja.

Mislite,

Da vaša igra je uže dobljena —
Prezgodaj ne vriskájte!

Tekla.

Dobri mi

Bodite!

Grofinja.

Tako daleč nejsmo še.

Tekla.

To verujem.

Grofinja.

Al menite, da vojni

Je daroval življenje veljavno,
Odrekel vsakej se posvetnej sreči,
Da toliko nočij prečul je v skrbi
Samó zató, da vama vstvari srečo?

Da te iz samostanskih izb pokliče,
Slovesno dá v naročije možú,
Ki vseč je tvojemu očesu? Lehko
Bi to cenejše bil dosegel! Setve
Sejal nej té, da ti ostročijoj
Utrgaš rokoj del njegovih cvét,
Ter ga ničemurno pripneš na prsi.

Tekla.

Kar on mi nej sejal, to lahko mi
Iz proste volje krasen sad roč
In ako hoče dobra mi osoda
Iz bit'ja strašnega njegovega
Osladiti življenje z vesel'jem —

Grofinja.

Ti misliš, ko zaljubljeno deklè.
Poglej krog sebe vendar. Spomni se,
Kde si — V vesel'ja dom stopila nejsi,
K možitvi nejso okrašene stene,
Ni svatije ovenčani. Tu razen
Orožija nobene dike nej.
Al misliš morebiti, da so tisoč
I tisoč sem poklicali vojakov
Na raj k možitvi tvojej? V mislih vidiš
Globocih skrbi polnega očeta,
I solze materi v očéh, na vagi
Je naše hiše vélika osoda,
Detinskih čutov zabi zdaj dekliških,
Teh malih želij? Kaži da možá
Preslavnega si hči! Živeti žena
Ne smé le sebi, na osodo ptujo
Privezana je trdno, ino tista

Najboljša je, ka more voljno ptuje
Osode se privaditi, da nosi
Na srci jo ljubeznijoj gorečoj.

Tekla.

Takó učili so me v samostanu,
Do zdaj imela nejssem želij, znala
Sem le, da sem mogočnikova hči.
Njegove slave glas, ki je prodr
Do mene tudi, v meni družega
Budil nej čuta, razen tega, da sem
Namenjena, naj se trpeča mu
Darujem.

Grofinja.

Taka je osoda tvoja.

Udaj se z dobre volje. Jaz i mati
Izgled svi ti.

Tekla.

Osoda pokazala

Mi njega je, ki naj se mu darujem,
Udam se jej vesela.

Grofinja.

Tvoje srce,

Preljubi moj otrok, a ne osoda.

Tekla.

Čutila v srci so osodni glas.
Jaz sem njegova. Nova žizen ta,
Ko zdaj živim, samó njegov je dar.
Pravico do stvari imade svoje.
Kaj jaz sem bila, predno me njegova
Ljubezen lepa je navdušila?
Menj nečem misliti o samej sebi,

No ljubi moj. Ne more nizek biti
Ta, kdor imá zaklad necenjen. Čutim
Moč, ka mi s svojo dana srečoj je.
Ozbilnej duši je ozbiljna žizen.
Zdaj vem, da moč nad saboj imam sama,
Spoznala krepko, kakor skala trdno
Sem voljo v svojih prsih, ako ceno
Dobím najvišo, lahko vse darujem.

Grofinja.

Upirala bi ti očetu se,
Če sklenol je s teboj drugače? Njega
Bi silila? Otrok, pomisli! On
Se imenuje Valenštajn!

Tekla.

Tud jaz.

Naj v meni najde pravo svojo hčer.

Grofinja.

Kakó? Njegov vladar i cesar ga
Ne more siliti, a ti, njegova
Hči, bojevala bi se ž njim?

Tekla.

Česar

Ne upa se nikdó, njegova tega
Sme hči se drznoti.

Grofinja.

Zares! Na to

Pripravljen nej. Overe vse je zmogel,
A trmoglavost hčerina bi nov
Napravila mu boj? Otrok! Otrok!
Do zdaj si videla le smehljaje,
Ne jeze v oku svojega očeta.

Kakó do njega tvojega upora
Trepetajoči se prodrzne glas?
Ko sama si, kaj lahko sklepe kuješ
Velike, delaš lepe govore,
Orožije bojazni ostro daješ.
Al skusi! Stopi pred oko njegovo,
Uprto v tvoj obraz i reci: Ne!
Pred njim boš ginola, ko rože nežno
Peró, ko pali solnčni žarek je.
— Strašiti nečem te, preljubo dete!
Do tega vsaj ne pride, tako upam —
Tud znana volja mi njegova nej,
Mogoče, da se s tvojim srcem strinja
Njegov namen. Al to ne more volja
Njegova biti, da se vedeš ti,
Njegove sreče hči ponosna, kakor
Zaljubljeno deklè, da ponižuješ
Se možu, ki največi dar, ki svetn
Ljubezen daje, za veliko plati
Darilo, če mu je namenjeno.

(Ide)

Deveti nastop.

Tekla sama.

O, hvala ti za opomin! Zdaj vidim,
Da je gotovo zlo, ko mi se je
Dozdevalo. Tedaj je res? Tu nama
Nej prijatelja, niti zv. ste duše —
Tu nejmava nikogar, razen sebe,

Težavni boji naju čakajo.
O ti, ljubezen rajska, moč daj nama!
Prav trdi ona! Blagonosne zvezde
Src najinih ne svetijo zavezi.
Tu nejsjo dvori, kder prebiva up,
Tu gluho le orožije brenkoče,
Ljubezen okovana v jeklo je
Celo za smrten boj opasana.
Po hiši našej hodi duh temán,

Osoda nagloj nam prtí poguboj,
Zalopnola je tihi samostan,
Srcé prikaznijoj mi vžgala ljuboj;
Podoboj vabi rajskoj me s sebó;
Drví se vedno bliže zmaj srditi,
Nebeškoj vleče me v propad moč'jój,
Slabotna jaz ne morem se braniti.

(Od gostije se čuje muzika.)

Če Bog plamenom hišo pokončá,
Blisk iz oblakov gromonosnih šine,
Udari strela z jasnega nebá,
Udari ogenj iz zemljé globine;
Celo radósti slepobesni bog
Verigo smolno vrže v žarni krog.

(Odide.)

Kakó do njega tvojega upora
Trepetajoči se prodrzne glas?
Ko sama si, kaj lahko sklepe kuješ
Velike, delaš lepe govore,
Orožije bojazni ostro daješ.
Al skusi! Stopi pred oko njegovo,
Uprto v tvoj obraz i reci: Ne!
Pred njim boš ginola, ko rože nežno
Peró, ko pali solnčni žarek je.
— Strašiti nečem te, preljubo dete!
Do tega vsaj ne pride, tako upam —
Tud znana volja mi njegova nej,
Mogoče, da se s tvojim srcem strinja
Njegov namen. Al to ne more volja
Njegova biti, da se vedeš ti,
Njegove sreče hči ponosna, kakor
Zaljubljeno deklè, da ponižuješ
Se možu, ki največi dar, ki svetn
Ljubezen daje, za veliko plati
Darilo, če mu je namenjeno.

(Ide)

Deveti nastop.

Tekla sama.

O, hvala ti za opomin! Zdaj vidim,
Da je gotovo zlo, ko mi se je
Dozdevalo. Tedaj je res? Tu nama
Nej prijatelja, niti zv. ste duše —
Tu nejmava nikogar, razen sebe,

Težavni boji naju čakajo.
O ti, ljubezen rajska, moč daj nama!
Prav trdi ona! Blagonosne zvezde
Src najinih ne svetijo zavezi.
Tu nejsa dvori, kder prebiva up,
Tu gluho le orožije brenkoče,
Ljubezen okovana v jeklo je
Celo za smrten boj opasana.
Po hiši našej bodi duh temán,

Osoda nagloj nam prti poguboj,
Zalopnola je tihi samostan,
Srcé prikaznijoj mi vžgala ljuboj;
Podoboj vabi rajskoj me s sebó;
Drvi se vedno bliže zmaj srditi,
Nebeškoj vleče me v propad moč'jó,
Slabotna jaz ne morem se braniti.

(Od gostije se čuje muzika.)

Če Bog plamenom hišo pokončá,
Blisk iz oblakov gromonosnih šine,
Udari strela z jasnega nebá,
Udari ogenj iz zemljé globine;
Celo radósti slepobesni bog
Verigo smolno vrže v žarni krog.

(Odide.)

ČETRTO DEJANJE.

Velika, krasno razsvitljena soba, sredi nje na sprednjem strani bogato obložena miza, za katero sedí osem generalov, mej njimi **Oktavij Pikolomini, Trčka** i **Maradas**. Na desnej i levej, bolj proti zadnjemu koncu, še dve drugi mizi, za vsako šest gostov. Spredaj stoji miza za jed i pijačo. Vsa sprednja stran je prazna za plemiče i strežaje. Vse je živo, Trčkinega polka muzikantije gredó krog miz. Še predno vsi odidejo, pristopi **Maks Pikolomini**, naproti mu gre **Trčka** s pisanijem, **Izolan** s kozarcem.

Prvi nastop.

Trčka. Izolan. Maks Pikolomini.

Izolan.

Gospod brat, to mi ljubimo! Nu, kdé
Tičš? Za mizo, urno! Trčka je
Na čep najboljša materina vina
Nastavil; kakor v raji sultanu,
Takó se nam godí. Najboljše si
Zamudil že. Delé za mizo tam
Klobuke knežije, ponujajo
Posestva Egenberska, Slavatina,
Sternbergova i Lihtenštajnova,

I vse velike češke fevde, ako
Si uren, pade tudi tebi kaj.
Brž! Sedi sem!

Kolalto i Gec (kličeta za drugoj mizoj).

Grof Pikolomini!

Trčka.

Imeli boste ga! i precej! — Beri
Prisego to, ti je sestavljena
Po volji? Brali so jo vsi po vrsti,
I vsak imé zapiše spodaj svoje.

Maks (bere).

„Ingratis servire nefas.“

Izolan.

To bo latinska prislovica. Brat!
Kakó pa to se pravi po slovenski?

Trčka.

„Mož pravi nehvaležnika ne služi!“

Maks.

„Ker se je hotel preoblastni naš vojvoda, prejasni Fridolanski knez, odreči cesarskej službi zarad mnogih krivic, ke so mu bile storjene, po soglasnej našej prošnji pa sklenol še vprihodnje pri vojski ostati, i ne zapustiti nas brez naše dovolitve; tedaj se zavezujemo vsi skupaj, i vsak zase posebe — mesti telesne prisege, da hočemo pošteno i zvesto pri njem ostati, nikdar i nikoli od njega se ne ločiti, i zauj vse, tudi krvi zadnjo kaplo proliti, kolikor to dopušča prisega, ko smo storili cesarju. (Poslednje besede ponavlja Izolan.) Tedaj izrekujemo za naše zveze izdajalca vsacega izmej

nas, kdor bi na to zvezo grešil i zanemarjal občno reč, ter se zavezujemo, da se bomo maščevali nad njegovim imenijem i premoženijem, životom i življenjem. To potrjujemo lastnoročnimi podpisi.“

Trčka.

Al hočeš list le-ta podpisati?

Izolan.

Zakaj ga ne bi! Smé i — mora častnik
Pošten ga vsak — Črnilo i peró!

Trčka.

Zdaj pusti, po gostii.

Izolan (Maksa za seboj uleče).

Idi, idi!

(Oba gresta za mizo).

Drugi nastop.

Trčka. Najman.

Trčka.

(pomigne Najmanu, ki čaka pri pijačnej mizi i gre ž njim na sprednjo stran.)

Al si prepis prinesel, Najman? Daj ga!

Pa je-li tak, da lahko se zamenja?

Najman.

Od vrste sem do vrste ga posnel,
Besede o prisegi le izpustil,
Kakor ste, vzvišeni gospod, veleli.

Trčka.

Tija položi ga, tem pa le precej
Na ogenj! Svoj namen dosegel je.

(Najman položi prepis na mizo, i stopi spet k prejšnjaj mizi.)

Tretiji nástop.

Ilo pride iz druge sobe. **Trčka.**

Ilo.

Kakó je s Pikolominom?

Trčka.

Menim,

Da dobro. Nič nej rekel zoper to.

Ilo.

Le njemu i njegovemu očetu
Ne upam dosti. Pazite obéh!

Trčka.

Kako pa je pri vašej mizi? Menim,
Da ste ogreli goste.

Ilo.

Volje so

Kaj dobre. Mislím, da imamo je.
I kakor vam uže sem pravil — več
Ne govoré o tem, naj v svojej časti
Ostane. Ker uže smo skupaj, carju
Storiti v Beči moramo pogoj,
To méni Montekukuli. Verujte,
Da teh bi Pikolominov ne bilo,
Le-té prevare ne bi trebalo.

Trčka.

Kaj hoče Butlar? Tiho.

Četrty nastop.

Butlar. Prejšnja.

Butlar (pride od druge mize).

Nečem vaju

Motiti; dobro sem umél, maršal,

I srečo vošim — kar se mene tiče,

(Skrivnostno.)

Zanašati se name smeta.

Ilo (živo).

Smeva?

Butlar.

S pridržkom, ali brez pridržka! Vse

Enako! Me umejeta? Naj knez

Zvestobo mojo skuša, kakor hoče,

Povedita mu to: Jaz častnik sem

Cesarjev, dokler ljubi knezu se

Cesarju vojvoda ostati, hlapec

Bom Fridolančev, kadar vseč mu bode

Oklicati, da je sam svoj gospod.

Trčka.

Zamena dobra! On nej Ferdinand,

Ne zavezujete skopuhu se.

Butlar (ozbiljno).

Grof Trčka, jaz zvestobe ne prodajam,

I ne bi vam bil svetoval pred pol

Obrnoti se letom name s tem,

Kar prostovoljno vam sedaj ponujam.
Dà, sebe i svoj polk darujem knezu,
I menim, da izgled, ki dadem jaz,
Ne bode brez dobička.

Ilo.

Komu nej

To znano, da v izgled je vojski vsej
Polkovnik Butlar!

Butlar.

Ménite, maršal?

Nu, ne kesám tedaj se, da sem zvest
Ostal let štirideset, če dobro mi
Ohranjeno ime pošteno kupi
Popolno maščevan'je v šestdesetem! —
Gospóda, ne izpotikujta se
Nad mojimi besedami. Enako
Naj bode vama. kako me dobosta,
I mislim, da ne pričakujeta,
Da vaša zmoti varka moja sodbo —
Da s častne, davno že navajene
Potí nestalnost, lehkomiseljnost,
Razgreta kri zapelje sivoglavca.
Menj trdne volje zarad tega nejmam,
Ker dobro vem, od česa ločim se.

Ilo.

Povejte brez ovinkov, kaj o vas
Imamo misliti —

Butlar.

Za prijatelja

Imejta me! Tu moja roka je.
Z menoj vred vaše je vse to, kar imam.

Ne le vojakov, knez i novcev treba.
Prihranil mnogo sem v njegovej službi,
Posodim mu, i če me nadživí,
Sporočil sem že davno mu, on bode
Moj dedič, jaz nikogar nejmam tu
Na svetu, ne poznajem čutov, ki
Na drago ženo vežejo možá,
I na otroke mile, z manoj moje
Umre ime, končá se bitije.

Ilo.

Nej treba vaših novcev — vaše srce
Iskreno več veljá od zlate gore.

Butlar.

Slab konjik z Irskega sem prišel v Prago
Z gospodom, kega sem pokopal tam,
Osoda vojna, trmoglave sreče
Igrača me iz nizke službe je
Konjuške k časti tej povzdignola
Visokej. Tudi Valenštajn je sreče
Otrok. Jaz ljubim pot, ka mojej je
Enaka.

Ilo.

V rodu so vse krepke duše.

Butlar.

Čas ima večkrat velik, slaven hip.
Pogumnemu i hrabremu je mil.
Kakór iz roke v roko gre drobiž,
Tak menjajo gradovi, mesta nagle
Posestnike. Prastarih hiš potomci
Se izseljujejo, i novi grbi,
Imena nova vstajajo na dan,

Na nemškej zemlji nepovoljno ljudstvo
Se skuša stanovitno naseliti,
Vajmarski knez na vojno se pripravlja,
Da bi na Meni vstvaril kneževino
Mogočno, ako Mansfeld, Halberstatec
Bi delj bil živel, viteškim pridobil
Bi mečem bil si zemelj i posestev.
Kdo izmej teh dosega Fridolanca?
Nič tako nej visocega, da hrabri
Ne sme gredi do njega nasloníti.

Trčka.

Beseda taka pristuje možaku!

Butlar.

Zagotovíte Špancev se i Lahov;
Za Škota Lesleja sem jaz porok;
Al k družbi idimo!

Trčka

Kde je ključar?

Prinesi, kar imaš! Najboljših vin!
Denes veljá! Poganja naša setev.

(Odidejo, vsak za svojo mizo).

Peti nastop.

Ključar z **Najmanom** pristopi. **Strežaji** prihajajo
in odhajajo.

Ključar.

Najboljše vino! Ako stara bi
Gospôda, stara mati videla,
Kakó jedé požrešno i pijó,

Obrnola bi v grobu se! — Da! Da!
Gospod! Ta plemenita hiša pot
Gre rakovo — Nej mere niti konca!
Šurjaštvo jasno to z vojvodom ne
Prinaša nam obilo blagoslova.

Najman.

Obvari Bog! Prične še le se radost.

Ključar.

Al menite? O tem bi govorilo
Se marsikaj.

Strežaj (pride).

Burgundca na četrto mizo!

Ključar.

To je desetkrat sedma steklenica,
Gospod poročnik.

Strežaj.

To je, ker sedi

Gospod tam nemški, Tifenbah.

(Odide).

Ključar (Najmanu).

Nositi

Se previsoko hočejo. V bliskoti
Hoté posnemati volilne kneze
I kralje, kakor dela jasni knez,
Enako tudi milostivi grof.

(Strežajem.)

Kaj tu poslušate? Nabrusim vam
Peté, čuvajte miz i steklenic!
Tu-le! grof Palfi ima prazno čašo!

Drugi strežaj (pride).

Hoté imeti kupo véliko,
Bogato, zlato, s češkim grbom, vi
Že veste katero, rekel je gospod.

Ključar.

Ko Miroslavu je o venčanii
Skoval umetnik Vilijem, prekrasno
To kupo izmej plena praškega?

Drugi strežaj.

Da, to! Nazdravljali si bodo njoj.

Ključar

(maje glavo, ko vzame kupo i jo splakuje)

To dá spet kako poročilo v Beč!

Najman.

Pokažite! To je prekrasna kupa!
Zlatica težka, vzvišanega dela,
Na njej vpodobljene reči so modre.
Na prvem polji precej, dej, da vidim!
Ponosna Amaconka jaše konja
Čez mitre i vladiske palice,
Klobuk na drogu nese s praporom,
Na katerem vidim kelih, ali veste
Povedati, kaj to bi pomenilo?

Ključar.

Ta žena, ko na konji vidíte,
Volilna je svoboda češke krone.
Klobuk okrogli oznanjuje to,
I div'ji konj, na katerem ona jaše.
Človeku je klobuk lepota, kdor
Pred kraljem i cesarjem mora biti
Odkrit, nikakor nej svoboden mož.

Drugi strežaj (priteče).

Ste čuli? Vajmarju nazdravljajo!

Tretiji čuvaj.

Avstrijskemu sovragu!

Prvi strežaj.

Luterancu!

Drugi strežaj.

Poprej napil je Bogodan cesarju,

Pa kakor mutci vsi molčali so.

Ključar.

Pri vinu nejma vozla jezik. Práv

Strežaj ne sme nastavljati ušes.

Tretiji strežaj (tajno četrtemu).

Le dobro pazi, Ivan, da očetu

Kiroži mogla bodeva veliko

Povedati, ker mnogo nama da

Zató odpustkov.

Četrtri strežaj.

Na uho bom vlekel

Za stolom Ilovim, kar mogel bodem,

Prečudne on besede govori.

(Odidejo k mizam.)

Ključar (Najmanu).

Kdo črni je gospod s pripetim križcem?

Grof Palfi govori ž njim tak zaupno.

Najman.

Izmej gospodov tistih, ki preveč

Zanašajo se nanje, Maradas

Mu je imé, na Španskem je domá.

Ključar.

Pečati s Španci nej se, to vam pravim;
I kar je Lahov, vsi so malovredni.

Najman.

O! O! Ne smeli tako govoriti bi,
Ključar! Mej njimi generali
So prvi, vojvoda najbolj se nanje
Zanaša.

(Trčka pride po pismo, za mizami gibanije.)

Trčka vstaja! Pazite!

Vse vstaja! Urno, odmeknite stole!

(Strežaji hité k mizam, nekoliko gostov pride na sprednjo stran.)

Šesti nastop.

Oktavij Pikolomini i **Maradas** prideta v pogovoru, oba stopita spredaj na isto stran prozora. Na nasprotno stran stopi **Maks Pikolomini** sam, zamišljen, ter se ne méni za druge. Na sredi, nekoliko bolj zadaj obstojé **Butlar**, **Izolan**, **Gec**, **Tifenbah**, **Kolalto**. Piecej potem pristopi grof **Trčka**.

Izolan

(mej tem, ko družba prihaja na sprednjo stran).

Kolalto! Trčka! lahko noč! Imel

Uže bi dobro jutro vošiti.

Gec (Tifenbahu).

Gospod pobratim, naj ti dobro tekne!

Tifenbah.

To bila je večerja!

Gec.

Da, gospá

Grofinja to umeje. Naučila
Se je od svekrve. Daj Bog jej večno luč!
Le-tá je bila gospodinja!

Izolan (hoče iti).

Luč! Luč!

Trčka (pride s pisanjem, Izolanu).

Gospod pobratim! dve minuti še.
Podpišite pisanije.

Izolan.

Podpišem,

Kolikorkrat vam drago. Branijem
Pa me nikdar ne nadlegujte.

Trčka.

Nečem

Truditi vas. Prisega je, ki jo
Uže poznate. Le dve, tri poteze.

(Ko Izolan daje pisanije Oktaviju.)

Po vrsti, kamor dospe! Tu nej predstva.
(Oktavij proleti pisanije očmi, kakor da se veliko ne
meni zanje; Trčka ga od strani pazi.)

Gec (Trčki).

Gospod grof! Dovolite mi, da idem.

Trčka.

Nej sile — Povečerek še — Ehej! (Strežajem.)

Gec.

Ne morem.

Trčka.

Kako igrico

Gec.

Ne morem —

Prizanesite.

Tifenbah. (sede).

Odpustite mi,

Gospôda. Naveličal sem se stati.

Trčka.

Gospod glavár konjičin, po domače —

Tifenbah.

Želodec zdrav, i glavo imam vedro,

Al nesti nečejo me več nogé.

Izolan (kaže debeljaka).

Pretežko res ste naložili breme.

Tifenbah.

Potrla me je pomoranska vojna,

Po snegu i po ledu smo gazili,

Dokler bom živ, ne iznebim se tega.

Gec.

Res je! Šved vprašal nej za letni čas.

(Oktavij je podpisal, ter da pisanije Trčki, ta pa Izolanu,

ki gre k mizi podpisat).

Oktavij (stopi k Butlarju).

I vi zelo ne ljubite gostij,

Gospod polkovnik! Dobro sem opazil,

I mislim, da bi radovali bolj se

V viharnej bitvi, nego v gos ...

Butlar.

Se vé da, vaje nejsem se gostiti.

Oktavij (stopi zaupno bliže).

Jaz tudi ne, odkrito moram reči,

I veseli me, vredni polkovnik,

Da sva obá takó enake misli.
Pet dobrih prijateljev, ali šest
Krog majhne in okrogle mize, kupo
Tokajca, i pri tem odkrito srce,
I pameten pogovor — to jaz ljubim.

Butlar.

I jaz pridružim se. če bo mogoče.
(Pisanije pride Butlarju, ki ga podpisat gre k mizi.
Igralnica se sprazne tako, da ostaneta samo oba Pi-
kolomina, vsak na enej strani.)

Oktavij,

(ki je nekaj ča-a od daleč molčé opazoval sina, pri-
bliža se mu nekoliko).

Mudil si dolgo se, moj sin.

Maks (se naglo obrne, zmočen).

Jaz — silni

Zadrževali so opravki me.

Oktavij.

Pa, kakor vidim, zdaj še te nej tukaj?

Maks.

To veš, da v hrupu vselej rad molčím.

Oktavij (se mu še bolj bliža).

Jaz ne bi znati smel, kaj zadržalo

Te je? (prekanjeno.) A Trčka vé.

Maks.

Kaj Trčka vé?

Oktavij (važno).

Le on te izmej gostov nej pógrešal.

Izolan,

(ki je od daleč poslušal, stopi bliže)

Nuj, stari očé, dobro ga ožmì!

Zakuri mu! To nej samó ob sebi.

Trčka (pride s pisanijem).

Ne manjka več nikogar? Ali so
Vsi podpisali?

Oktavij.

Vsi.

Trčka (vpije).

Kdo še podpiše?

Butlar (Trčki).

Štej! Trideset podpisov mora biti.

Trčka.

Tu-lè je križ narejen.

Tifenbah.

Križ sem jaz.

Izolan (Trčki).

Pisati ne umeje, križ je dober
Njegov; čestí ga žid i kristijan.

Oktavij (naglo Maksu).

Polkovnik, pojdiva. Uže je pozno.

Trčka.

Podpisal eden Pikolominov
Še nej.

Izolan (kaže Maksa).

Le pazite! To bo leseni

Ta gost, ki ves večer je bil negóde.

(Maks vzame iz Trčkinih rok pisanije, v katero gleda
nemislé.)

Sedmi nastop.

Prejšnji. Ilo pride iz zadnje sobe, v roci ima zlato kupo, zelo je razgret, za njim **Gec** i **Butlar**, ka si prizadevata vzdržati ga.

Ilo

Kaj hočeta? Pustita me.

Gec i **Butlar**.

Ilo!

Ne pijte več!

Ilo

(se bliža Oktaviju, ter ga objame, pijoč).

Oktavij! Tebi sem prinesel to!

Utone ves naj srd v tem bratovskem

Požirku! Vem, da ljubil nejsi me

Nikoli — Bes me plentej! tudi jaz

Te nejsem ljubil! Zábiva preteklo!

Jaz te neskončno cenim!

(Večkrat ga poljubi.)

Tvoj naj boljši

Prijatelj sem, zapazite si to!

Kdor reče mu hinavski pes,

Ta ima z manoj posel.

Trčka (od strani).

Ali si

Pri pameti? Pomisli, Ilo, kde si!

Ilo (odkritosrčno).

Kaj je? Tu so le dobri prijatelji.

(Veselim obrazom se ozre na okoli stoječe.)

Slepar mej nami nej nobeden, to

Me veseli.

Trčka (naglo Butlarju).

Peljite strani ga!

Lepó vas prosim, Butlar.

(Butlar ga pelje k pijačnej mizi).

Izolan.

(Maksu, ki je do zdaj vpiral oči nemisleč v pisanje).

Al bo kmalu,

Gospod pobratim? Si že preudaril?

Maks (kakor bi se iz sanj probudil).

Kaj hočeš?

Trčka in Izolan (oba kmalu).

Da imé zapišeš spodaj.

(Oktavij ga boječe gleda).

Maks (dá nazaj list).

Počakajte do jutri. To je posel,

Ves zbeگان sem. Pošljite mi ga jutri.

Trčka.

Pomisli saj —

Izolan

Podpiši! Urno! Ne!

Najmlajši izmej gostov vseh je on,

Modrejši saj ne bode hotel biti,

No drugi vsi? Pogledi! Oče je

Podpisal tudi, vsi smo podpisali.

Trčka (Oktaviju).

Ukažite očetnoj mu oblast'jo.

Oktavij.

Dorastel sin je moj.

Ilo (postavi kupo na pijačno mizo).

O čem je govor?

Trčka.

Pisanije podpisati se brani.

Maks.

Do jutri lahko čaka, pravim.

Ilo.

Ne,

Ne more. Vsi smo podpisali. Tudi

Ti moraš, moraš se podpisati.

Maks.

Spi sladko, Ilo.

Ilo.

Ne! takó se ne

Izviješ! Znati mora knez, kdo so

Njegovi prijatelji.

(Vsi gosti se zberó krog Ila i Maksa.)

Maks.

Kakó udan sem knezu, to on vé,

I vsi vedó, i tacih burk nej treba.

Ilo.

Zahvalo tako ima knez zató,

Ker Lahe je najbolj povzdigoval!

Trčka,

(v največej zadregi tabornikom, ki se začnó groziti).

Iž njega vino govori! Nikar

Ga ne slušajte, to vas prosim.

Izolan (se smeje).

Vino

Nič ne izmisli, al odkrije mnogo.

Ilo.

Kdor nej z menó, le-tá je zoper mene.
Kakó imajo tenko vest! Če se
Skoz stranska vrata i pridržkom kakim —

Trčka (mu naglo v besedo seže).

Ves besen je, ne poslušajte ga!

Ilo (glasnejše vpije).

Pridržkom kakim ne mogó oteti.

Pridržek! Kaj? Hudič pridržek vzemi —

Maks.

(pazljiv pogleda zopet v pisanije).

Kaj pa je v pismu tak nevarnega?

Pogledati me sili radovednost.

Trčka (od strani Ilu).

Kaj delaš, Ilo? Ti nam vse pokvariš!

Tifenbah (Kolaltu).

Vem dobro, brali so poprej drugače.

Gec.

Tud meni zdi se to.

Izolan.

Kaj mênì mari?

Kder druga so, naj bo imé še moje.

Tifenbah.

Poprej o carjevej je službi nekij

Pridržek bil.

Butlar (enemu izmej tabornikov).

Sramujte se, gospôda!

Pomislite, o čem se govori,

Sedaj se vpraša, ali obdržimo

Vojvodo v vojski, ali ne? Ne smemo

Preostri biti, i tako natanki.

Izolan (enemu izmej generalov).

Al knez zavaroval se takimi
Pridržki je, ko vam je polk izročil?

Trčka (Gecu).

I vam zaupal vojskino zalogo,
Ka daje tisoč vam pištol na leto?

Ilo.

Sleparji so, ki za sleparje nas
Imajo! Kdor nej zadovoljin, ta
Naj reče: Tukaj sem!

Tifenbah.

Nu! Nu! saj nej

Beseda — konj.

Maks.

(je probral pisanije ter je dá nazaj).

Tedaj do jutri!

Ilo,

(ves srdit i sam iz sebe jecljá, enoj rokoj molí Maksu
pisanije, drugoj nastavlja meč).

Judež!

Podpiši!

Izolan.

Sram te bodi, Ilo!

Oktavij. Trčka. Butlar (vsi kmalu).

Meč

Iz roke!

Maks

(ga naglo za roko zgrabi ter mu vzame meč.)

Trčka, v posteljo ga spravi!

(Odide. Ilo vpije i proklinja, nekteri vodi je ga držé.

Ko vsi odhajajo, pade zagrinjalo).

PETO DEJANIJE.

Soba v Pikolominovem stanovanii. Noč je.

Prvi nastop.

Oktavij Pikolomini. **Hišnik** mu sveti. Precej za
njima **Maks Pikolomini.**

Oktavij.

Ko pride moj sin, precej k meni ga
Pošljite -- Koliko je ura?

Hišnik.

Dan

Se dela.

Oktavij.

Luč postavite mi semkaj —

Zdaj več ne ležemo; spat idite.

(Hišnik odide. Oktavij hodi zamišljen po sobi. Maks
Pikolomini pride, Oktavij ga precej ne opazi. Sin ga
nekoliko trenutij molče gleda.)

Maks.

Al hud si name, oče? Bog je priča,
Jaz nejssem kriv nesrečnega razpora.
— Res, videl sem, da si podpisal ti;
Kar bilo prav je tebi, to i meni

Bi moglo biti — ali bilo je —
Saj veš, v rečeh le-takih vprašam sebe,
Ne drugih. —

Oktavij

(stopi k njemu ter ga objame).

Uprašuj vprihodnjič sebe,
Preljubi sin! Sedaj je bilo prav,
Da svojega očeta slušal nejsi.

Maks.

Razjasni mi le-tó.

Oktavij.

Razjasnem ti.

Kar se zgodilo je to noč, le-tega
Skrivaj ne smeva v prsih zakopati.

(Oba sedeta).

Povedi, Maks! kaj meniš o prisegi,
Ko dali so podpisat nam sinoč?

Maks.

Za celo neškodljivo jo imam,
Če tud običejev ne ljubim tacih.

Oktavij.

Iz družega nikakoršnega vzroka
Se branil nejsi je podpisati?

Maks.

Ozbiljen bil je posel, jaz razmišljen,
I zdelo se mi je, da nej teginje.

Oktavij.

Odkritosrčen bodi, Maks. Al nejsi
Imel sumljivosti?

Maks.

Sumljivosti?

O čem? Nikakor ne.

Oktavij.

Angel varuh

Te je otel, hvaležen bodi mu,
Nedolžnost tvojo rešil je propada.

Maks.

Ne vem, kaj meniš.

Oktavij.

To ti razodenem.

Imel za sleparijo si imé
Podpisati, podpisom se dolžnostim,
Prisegi svojej odpovedati.

Maks (vstane).

Oktavij!

Oktavij.

Sêdi! Sin moj, še veliko

Ti imam razodeti. Mnogo let
V slepoti neumljivej živel si.
Prokleta se zarota plete pred
Očesom tvojim, moč peklena tvoje
Menitve jasni, svetli dan mračí —
Ne smem molčati dalje, sneti vez
Z očij ti moram.

Maks.

Predno govoriš,

Promisli dobro! ako boš govoril
Samó o tem, kar se dozdeva ti —
Bojim se skoraj, da nej družega —

Storiš najboljše, da molčiš. Ne morem
Zdaj mirnoj dušoj te poslušati.

Oktavij.

Luč iz ozbiljnega sovražiš vzroka,
Iz silnega ti moram jo prižgati.
Srcá sem tvojega nedolžnosti
I lastnej sodbi lahko te prepuščal;
Al vidim zdaj, da mrežo so razpeli
Pogubno srcu tvojemu — skrivnost,
(ostro vanj oči vpre.)

Ko kriješ meni, mojo ti odkrije.

Maks,

(beseda se mu ustavi, ko bi rad govoril, v zadregi po-
besi okó).

Oktavij.

Čuj torej, sin! slepé te, ti in jaz
I vsi sramotna smo igrača jim,
Knez vede se, ko hotel bi v resnici
Poveljstvu se odreči; pa v tej uri
Kovari, da ukrade vojska se —
Cesarju, i sovražniku izdá!

Maks.

Ta farška basen mi je znana, ali
Pričakoval iz ust je nejssem tvojih.

Oktavij.

Ta usta, ki iž njih jo čuješ zdaj,
Poroštvo so ti, da nej farška basen.

Maks.

Al vojvodo za besnega imajo!
On mogel bi le-to kovati, da
S potí čestí, prisege i dolžnosti

Vojakov pahne tridesetkrat tisoč,
Da združi je za tako sleparijo!

Oktavij.

Res je, nesramen tako nej. Kar hoče
Od nas, ima nedolžnejše ime.
Mir hoče le, sicer ničesar ne,
I ker sovraži cesar mir le-tá,
Zató primorati ga hoče k miru!
Nasprotnikom vsem hoče ugoditi,
I za plačilo truda svojega
Deželo pridržati češko, katero
Že v rokah ima.

Maks.

Ali mu v zahvalo

Je to, da tako misliva o njem?

Oktavij.

Ne vpraša se, kaj misliva midvá.
Reč sama, jasne priče govore.
Sin moj! Neznano tebi nej, kakó
Nas gledajo na dvoru — al zvijač,
Laži ne slutiš, ke sejo prodrzno,
Da v taborji upor i vstaja počí?
Raztrgane so vse vezi, ke na
Cesarja častnika držé, vojaka
Zaupno vežejo na mirni svét,
Ne zre zakona i dolžnosti do
Države, katero mu je braniti,
Meč žuga zoper njo potegnoti.
Do tega prišlo je, da v hipu tem
Cesarju lastna vojska dela strah,
Da v stolnem mestu, v svojem gradu se

Bojí izdajčevega noža, da
Napotil v beg je nežne vnuke svoje,
Ne zarad Švedov, zarad luterancev,
— Ne! ampak zarad lastnih vojnih trum.

Maks.

Stoj! Ti me strašiš, dušo mi protresaš.
Vem, da jim prazen strah morí sreé.
Nesrečo blodinja rodi gotovo.

Oktavij.

Nej blodinja. Domača vžge se vojna.
Človeškej najprotivnejša naravi,
Če ne odvrnemo je naglim delom;
Podkupljenih uže je davno mnogo
Tabornikov, v zvestobi omahujo
Vojaci, omahujo celi polki,
Posadke cele že, zunanjikom
Zaupane trdnjave naše so,
Sumljivi Šafgoč ima vojsko vso
Na Sleskem; Trčka polkov pet; pehoto,
Konjico Ilo; vsem najboljšim četam
Veleva Kinski, Butlar, Izolan.

Maks.

I midva imava krdela svoja.

Oktavij.

Ker menijo, da imajo že naju.
Da naju njih obeti zapeljó.
I mêní dal je kneževino glaško
S saganskoj vred, jaz dobro vidim trnek,
Na kateri tebe hočejo ujeti.

Maks.

Ne! Ne! Nikakor ne!

Oktavij.

O! odpri vendar

Oči! Zakaj so nam veleli v Polzenj?
Mordà so nas poklicali v posvèt?
Kdaj vprašal Valenštajn za naš je svèt?
Poklicani smo, naj se jim prodamo,
Če vpremo se — život zastavimo.
Zató grof Galas hotel sem nej priti —
Tvoj oče tudi ne bi prišel bil,
Da nej pozvala viša ga dolžnost.

Maks.

On ne zakriva, da poklical nas
Je zarad sebe sem — pritrдите,
Da obdrži se, treba mu je nas.
On storil nam je toliko, zató
Šmo dolžni tudi njemu kaj storiti.

Oktavij.

I veš, kaj imamo storiti njemu?
Pijani Ilo ti je razodel.
Pomisli vendar, kaj si čul i videl.
Potakneno pisan'je, izpuščeni
Pomembonosni kaže nam pridržek,
Da zvezati za dobro nas neté.

Maks.

Kar so to noč pisanijem storili,
To nej nič družega, no slaba šala,
Ko Ilo je izmislil. Pogajači
Le-ti bi radi vse pretegnoli.
To vidijo, da sprl se knez je z dvorom,
Zató mené, da njemu strežejo,

Če spor redé, da sprava nej mogoča.
Verjemi, knez o tem ne zna ničesar.

Oktavij.

Bolí me, da podreti v tvojem srci
Ti moram vero, ko do kneza imaš.
Ne morem prizanašati, pripravi
Se naglo, treba je dejanija.
Ker vedi, vse to, kar sem ti zaupal.
Kar tako se ti neverjetno zdi,
Vse, vse to imam iz njegovih ust —
Iz ust vojvodinih.

Maks (ves vroč).

Mogoče nej!

Oktavij.

On sam mi je zaupal, kar sicer
Že davno sem po drugej poti zvedel :
Da k Švedu hoče vojsko odpeljati,
Na čelu združenih krdel cesarja
Primorati —

Maks.

Krvi je nagle on,

Razžalil hudo ga je carski dvor,
Naj bode, da spozabil se je v uri.
Ko mu nevolja legla je na srce.

Oktavij.

Ko razodel mi to je, bil krví
Je hladne; i ko videl je, da sem
Ostrmel, mislil, da me strah sproleta,
Pokazal mi zaupno saska je
I švedska pisma, ka obetala
So mu pomoč gotovo.

Maks.

Nej mogoče!

Mogoče nej! Mogoče nej! Poglej,
Da nej mogoče! Razodel bi ti
Mu bil gnjusobo, slušal on bi bil
Svaritev tvojo, ali ti ne stal
— Ne stal bi živ na mojej strani zdaj!

Oktavij.

Pomislike sem razodel mu svoje,
Svaril sem ga ozbiljno, živo, ali
Gnjusobo svojo, pravo svoje srce
Globoko sem zaprl.

Maks.

Ták hinavec

Si bil? Očeta mojega navada
Nej to! Verjel besedam nejsem tvojim,
Ko slabo si o njem govoril; še menj
Verjeti morem zdaj, ko obrekuješ
Sam sebe.

Oktavij.

Nejsem silil mu v skrivnost.

Maks.

Odkritosrčnosti zaup je vreden.

Oktavij.

Gotovo! Ali on jo je zapravlil.

Maks.

Še menj je varka tebi pristovala.

Oktavij.

Preljubi sin! Mož vselej tako čist
Ne more biti, kakor dete, kakor

Veleva mu v globokem srci vést.
Ko človek vedno brani se zvijači,
Potuhne tudi se odkrito srce —
Zató je zlo dejanije proketo,
Ker vedno mora zlo iz zla roditi.
Jaz ne modrujem, le dolžnost spolnujem,
Kar hoče car, to moram slušati.
Gotovo rajši slušal bi srcé
Povsod; al moral bi pri tem odreči
Koristnim marsikterim se namenom.
Sin dragi, prvo je cesarska služba,
Naj govori srcé, kar koli hoče.

Maks.

Jaz ne bi denes te umeti smel.
Ti praviš, da ti knez je razodel
Srcé za slab namen, a ti za dober
Namen si ga prevaril! Prosim te,
Nikar več ne govôri! Prijatelja
Mi ne uropaš — pusti mi očeta!

Oktavij (zakrije občtnost).

Ne znadeš vsega še, moj sin! Še imam
Ti nekaj razodeti.

(Po kratkem molku.)

Fridolanec

Se je pripravil že. Zanaša se
Na zvezde. Nepripravljene zajeti
Nas misli — Zlati krog gotovoj rokoj
Doseči méni. On se vara. Mi
Smo tudi se pripravili. On temno
I zlo osodo zgrabi.

Maks.

Oče, ne

Prenagli se! zaklinjam te, za vse
Na svetu: Oče, ne prenagli se!

Oktavij.

Zlo pot je lezel tihotapno; lezlo
Za njim je tiho — zvito maščevan'je;
Stoji nevidno, temno že za njim,
Korak še, i dotakne se ga grozno.
— Pri meni videl Kvestenberga si,
Do zdaj poznaš njegov le javni posel,
Prinesel sem je tudi tajen posel,
Ki dan le meni je.

Maks.

Povedi ga.

Oktavij.

Maks! S toj besedoj v roke ti polagam
Blagost državno, žizen očino.
Drag srcu tvojemu je Valenštajn,
Ljubezni, spoštovan'ja krepka vez
Od zgodnje te mladosti veže nanj —
Željé gojiš — O! čakati ne morem
Odlasajočega zaupanja —
Željé gojiš, da še tesnejše ž njim
Se skleneš.

Maks.

Oče —

Oktavij.

Jaz zanašam se

Na tvoje srce, al zanašati
Se smem, da mirno kri ohraniš? Ali

Obrazom mirnim boš stopiti mogel
Pred kneza, ako razodenem ti
Njegovo vso osodo?

Maks.

Ako me

Prepričaš, da je on zločin.

Oktavij

(vzame pisanije iz skrinjice i mu ga dá).

Maks.

Kaj? Kako?

Odrpto carjevo pisanije!

Oktavij.

Proberi ga.

Maks (se ozre v pismo).

Izgnan, obsojen knez!

Oktavij.

Takó je.

Maks.

O! to je preveč! Nesrečna zmeta!

Oktavij.

Le mirno dalje beri!

Maks

(bere dalje in osuplo pogleda očeta).

Kaj? Ti? Ti si —

Oktavij.

Za kratko dobo — dokler ogerski

Ne more k vojski priti kralj, poveljstvo

Je meni izročeno —

Maks.

Ali meniš,

Da mu je vzameš? — Oče! Oče! Oče!

Ne misli tega! Dan ti posel je
Nesrečen. To pisan'je — to-le! meniš,
Da bo veljalo kaj? Mogočniku,
Ki brani mečev tisoč ga i tisoč,*
Orož'je vzeti kaniš? Izgubljen
Si ti — I s taboj vsi smo izgubljeni!

Oktavij.

To vem. česá se imam tvegati,
Nad manoj čuje bož'ja roka, ona
Zakrije milo svojim ščitom carsko
Pobožno hišo. nočno delo strè.
Služabnikov še zvestih ima car,
I v taborji še mnogo mož je vrlih,
Ki dobro reč branili bodo krepko.
Posvaril zveste sem, obstražil druge.
Stopinje čakam samo prve, precej —

Maks.

Na goli sum se naglo dela lotiš?

Oktavij.

Nikakor ne! trinoštvo car sovraži!
Ne volje. delo hoče kaznovati.
Še ima v rokah knez osodo svojo —
Obraz od hudobije naj obrne,
I vzame se poveljstvo mu na tihem,
Umekne se cesarjevemu sinu;
Prognanstvo častno na gradéh njegovih
Mu večá bo dobrotá, nego kazen,
Al prvo ko stori stopinjo —

Maks.

O kakej govoriš stopinji?
Hudobne ne stori. Al ti (i to

Se je zgodilo) najpobožnejšo
Obrneš lahko v najhudobnejšo.

Oktavij.

Naklep njegov je ostre kazni vreden,
Stopinje, ktere javno storil je,
Pripuščajo še milostivo sodbo.
Ne mislim tega pisma rabiti,
Doklèr se delo ne zgodi, ko brez
Ugovora potrdi sum, i njega
Obsodi zarad vélike izdaje.

Maks.

I kdo dejanije bo sodil?

Oktavij.

Ti sam.

Maks.

O! tega pisma treba nej potem!
Besedo imam tvojo, da boš čakal
Z dejan'jem, dokler me prepričal nejsi.

Oktavij.

Je-li mogoče? Zdaj še meniš, da
Nedolžen je, ko toliko že veš?

Maks (živo).

Motiti more tvoja se menitev,
Ne moje srce.

(mirnejše).

Duh njegov nej tak,

Ko drugih je ljudi. Kakòr na zvezde
Osodo veže svojo, tako jim
Enak je tudi na prečudnej, tajnej
I večno neumljivej poti: Mèni
Verjèmi: njemu se godí krivica.

Razpade vse. Nedolžni vzdigne se
Iz suma črnega sijajen, čist.

Oktavij.

O, da učakam to!

Drugi nastop.

Prejšnja. Hišnik. Precej za njim sel.

Oktavij.

Kaj je?

Hišnik.

Sel čaka zunaj.

Oktavij.

Tako rano?

Kdo je? Od kod je prišel?

Hišnik.

Tega mi

Povedati nej hotel.

Oktavij.

V sobo ga

Pripelji. Drugim nič o njem ne pravi.

(Hišnik odide, Kornet pristopi.)

Ste vi, Kornet? Je vas poslal grof Galas?

Nu, pismo dajte mi.

Kornet.

Le ustno mi

Je naročilo dal, ker bal se je —

Oktavij.

Kaj je?

Kornet.

Poroča vam — Al govoriti
Smem tukaj svobodno ?

Oktavij.

Moj sin vé vse.

Kornet.

Imamo ga.

Oktavij.

Kogá imate ?

Kornet.

Pogajalca !

Sesino.

Oktavij (naglo).

Njega?

Kornet.

Stotnik Morbrand ga
Predvčeranjem v Šumavi je ujél,
Ko šel je s pismi v Ratisbono k Švedu.

Oktavij.

I pisma —

Kornet.

General z jetnikom vred
Ja precej je poslal na Dunaj.

Oktavij.

Vendar !

Zdaj vendar ! To je važno oznanilo.
Ta mož je dragocena nam posoda,
Rečí zakriva važne — Ali našli
So mnogo?

Kornet.

Zvezkov šest, na katerih bil

Je Trčkin grb.

Oktavij.

I knežev na nobenem?

Kornet.

Ne, da bi vedel.

Oktavij.

I Sesina?

Kornet

V strahu

Je bil velikem, ko so rekli mu,
Da v Beč ga pošljejo. Grof Altringar
Pa mu dajal je srce, ako vse
Odkritosrčno razodene.

Oktavij.

Ali

Pri vašem je gospodu Altringar?
Čul sem, da v Lincu je bolan obležal.

Kornet.

Pri generalu je v Globokem že
Dva dni. Junakov vrlih že imáta
Šestnajst praporov zbranih ino vam
Poročata, da čakata ukaza.

Oktavij.

Zgodí se lahko v malo dneh veliko.
Kdaj morate se vrnoti?

Kornet.

Ko boste

Veléli vi.

Oktavij.

Čakajte do večera.

Kornet.

Počakam.

(Hoče iti.)

Oktavij.

Nej-li vas nobeden videl?

Kornet.

Nobeden. Kapucinci, kakor vselej,

Odprli so mi samostanska vrata.

Oktavij.

Počijte zdaj i dobro skrijte se.

Odpraviti vas mislim do večera.

Kaj naglo se reči razvijajo,

I predno ta se nagne dan, ki zdaj

Osodopolno oznanjuje zora,

Razsodni mora pasti kober.

(Kornet odide.)

Tretiji nastop.

Obá Pikolomina.

Oktavij.

Sin moj, i zdaj? Očito vse bo skoro ;

Ker vse, to vem, opravljal je Sesina.

Maks,

(ki je bil mej poprejšnjim nastopom zelo nemiren,
srčno).

Najkrajša pot mi luč prižgati mora.

Bog s taboj!

Oktavij.

Kam? Ostani tukaj!

Maks.

H knezu.

Oktavij (se prostraši).

Kaj?

Maks (se vrne).

V zmoti bil si, ako menil si,

Da jaz ti bom podpora v takej igri,

Naravnost moj držati mora pot.

Resničen z usti, i hinavec v srci

Ne morem biti. gledati ne morem,

Da kdo mi upa. kakor prijatelju,

Vesti ne morem tem tolažiti,

Da kdo v pogubo dela svojo, ker

Ne vé, če nej ga nalegàl moj jezik,

Za kar me kupi kdo. to moram biti.

— K vojvodi pojdem. Denes še od njega

Zahteval bom, naj reši dobri glas,

Naj zanjke, ktere ste umetno spleli,

Pred svetom strga prostodušnim delom.

Oktavij.

To hočeš ti?

Maks.

To hočem jaz. Ne dvomi.

Oktavij.

Prevaril sem o tebi se, to vidim.

Dà, mislil sem, da moder je moj sin,

Ki blagoslovi milostivo roko,

Ka je potegnola od brezdna ga —

Zdaj vidim, da je slep, ker dve očesi
Sti mu zmešali um, ker strast ga vodi,
Da bela dneva luč ga ne ozdravi.
Le idi! vprašaj ga! i bodi tako
Nespameten, povedi mu skrivnost
Očetovo, cesarjevo. Pred časom
K očitnemu prisili sporu me!
Zdaj, ko nebeško čudo je hranilo
Skrivnost do ure te, sumljivosti
Zapiralo okó budeče, naj
Učakam, da moj sin počet'jem besnim
Državne stre modrosti delo trudno!

Maks.

Prokleta bodi ta modrost državna!
Prisilite v državnej tej modrosti
H koraku ga — dà, lahko se zgodi,
Da h hudobii ga primorate.
Ker hočete, naj bode hudodelec,
O! to ne more dobro se končati —
I naj končá se, kakor hoče, v duhu
Nesrečni vidim konec, ki se bliža —
Če ta kraljévi mož, če pade on,
Za padom se^š njegovim svét razruši,
I kakor sredi morja ladija,
Ko plamen jo objame krog i krog.
Skrlopne, i mornarje vse, katere
Nosila je, mej morjem i mej nebom
Izbruhne naglo, tako padajoč
Za saboj on potegne vse, ki smo
Na srečo prikovani le njegovo.

Ti sodi, kakor hočeš! Ali meni
Dovoli, naj ravnaj po svojem srci.
Čist mora mi ostati on, jaz njemu.
Razsóditi se mora, predno stopi
Na strop nebeški truma zvezd nešteta,
Zgubím-li prijatelja, al očeta.

(Ko odhaja pade zagrinjalo).

VALENŠTAJNOVA SMRT.

žalostna igra

V petih dejanih.

OSOBE.

Valenštajn.
Oktavij Pikolomini.
Maks Pikolomini.
Trčka.
Ilo.
Izolan.
Butlar.
Najman, konjičin stotnik.
Pribočnik.
Polkovnik Vrangel, švedski poslanec.
Gordon, velitelj v Hebu.
Četnik Geraldin.
Deverú { stotnika v Valenštajnovi vojski.
Makdonald {
Švedski stotnik.
Več poslancev oklopnikov.
Grofinja Trčka.
Tekla.
Gospica Najbrun, dvorkinja } vojvodičini.
Plemič Rosenberg, konjuh }
Dragonci.
Služabniki, plemiči, ljudstvo.
Igrá se v prvih treh dejanih v Polznji, v zadnjih
dveh v Hebu.

PRVO DEJANIJE.

Soba astrološkiim orodijem, krogi, zvezdovidi, kvadranti i drugoj zvezdoznanskoj pripravoj. Zagrinjalo je vzdigneno pred okroglo stransko izbo, v kateri se vidi sedem čudno razsvitljenih nebeških znamenij, vsako v svojem koticu. **Seni** pazi zvezd, **Valenštajn** stoji pred veliko črno desko, na kateri so vpodobljena nebeška znamenija.

Prvi nastop.

Valenštajn. Seni.

Valenštajn.

Naj dosti bode, Seni. Stopi doli,
Dení se že, i Mart to uro vlada.
Nej dobro več pozvedati. Naj bode!
Zadosti veva.

Seni.

Slavni moj gospod!

Le Venero naj še pogledam. Vshaja
Sedaj na nebu, kakor svitlo solnee.

Valenštajn.

Da, zdaj dospela je najbliže zemlji,
I nam pošilja svoje žarke vse.

(Gleđa podobo na deski.)

O blagi pogled! Vendar, zdaj se le
Zadela srečno skupaj je osodna
Trojica; srečni zvezdi, Jupiter
I Venera zvijaškega zajeli
Mej sé sti Marta, starega kvarilca,
I morati ga, naj me služi on,
Ki dolgo časa bil mi je sovražin,
Navpik je, al pošev rudeče strele
Na moji zvezdi metal, zdaj v kvadratu,
Zdaj v svitlem ščipu njiju blagonosne
Moči slabil; premagali sedaj
Sti oni starega sovražnika,
Ujetega mi peljeti po nebu.

Seni.

I veličanskih teh svetil ne žali
Noben nezgodonosni žar! Saturn
Je brezoblasten, in cadente domo.

Valenštajn.

Pri kraji je oblast Saturnova,
Ka vlada tajni porod v zemlje krili
I dušnih globočinah, svoje žezlo
Drži nad vsem, kar luči se boji.
Nej časa več snovati i kovati,
Ker vlada svitli Jupiter, moč'jó
Na luč poteza delo, ko skovalo
Se v temi je — Sedaj je dela treba,
I dela naglega, da iznad glave
Prikazen srečna ne ubegne mi,
Ker vedno se spominja strop nebeški.

(Nekdo na vrata potrka).

Potrkal je nekdo. Poglej, kdo je.

Trčka (zunaj).

Otvori!

Valenštajn.

Trčka je. — Kaj se takó

Mudí? Imava posel.

Trčka (zunaj).

Deni zdaj

Vse strani. Prosim te. Moj posel ne

Trpí odloga.

Valenštajn.

Odpri, Seni!

(Ko Seni Trčki odpira, zagrinja Valenštajn podobe).

Drugi nastop.

Valenštajn. Grof Trčka.

Trčka (pristopi).

Ali

Si čul uže? Ujel, cesarju ga

Izročil Galas je.

Valenštajn.

Kogá je Galas

Ujel? kogá izročil?

Trčka.

Tistega,

Ki vé vse naše tajnosti, ki naše

Naklepe s Švedi i Sasoni zna,

Ki vse le-to imel je v svojih rokah —

Valenštajn (se prostraši in umekne).

Sesino? saj ne? Reci: ne, za Boga!

Trčka.

Na poti v Ratisbono k Švedom so
Prijeli ga poslanci Galasovi,
Ki mu že davno prišel je na sled.
Vsa pisma Kinskemu, Arnhajmu, Turnu
In Oksenštirni je imel pri sebi;
Vse to zdaj v njihovih je rokah, zdaj
Vedó že vse, kar se je dogodilo.

Tretiji nastop.

Prejšnja. Ilo (pride).

Ilo (Trčki).

Mu je že znano?

Trčka.

Da.

Ilo.

Al misliš zdaj še

Na mir s sesarjem? Iščeš še pri njem
Zaupanja? Če vsem se odpoveš
Namenom, kaj vse to pomore? Dobro
Vedó že, kaj si hotel. Dalje moraš,
Zagradil si za saboj vse poti.

Trčka.

Dokaze pristne v rokah zdaj uže
Imajo —

Valenštajn.

Ne podpisov mojih. Tebe

Na laž postavim.

Ilo.

Tako? Ali meniš,

Da tó, kar sklepal tá je, tvoj šurjak,
V imenu tvojem, ne zadene tebe?
Za tvojo naj njegova bi veljala
Beseda Švedu, a ne beškim tvojim
Sovražnikom?

Trčka.

Podpisal nejsi — Ali

Pomisli, kaj Sesini si govoril.
I bo-li molčal? Če oteti more
Ga tvoja tajnost, al jo bode hranil?

Ilo.

Kak misliti kaj tacega le moreš!
I ker vedó, dokle si drznol se,
Govôri! kaj še pričakuješ? Vzeli
Ti bodo vodstvo, nej ti več pomoči,
Zgubljen si, ako se mu odpoveš.

Valenštajn.

Armada je svoboda moja. Vojska
Mi ne pobegne. Naj vedó kar koli,
Oblast je moja, ona jezik jim
Zaveže — Če za svojo sem zvestobo
Porok, zadosti mora to jim biti.

Ilo.

Armada je svoboda tvoja; zdaj, ta hip
Je tvoja; ali bój počasne se
I tihe časove oblasti. Denes
In jutri tvojih čet udanost še
Te sile varuje; al če odlašáš,
Podkopljejo zvijačami ti dobro

Menitev, ki se nanjo zdaj naslanjaš,
Podkupijo za drugim družega,
Da v prah se razvali črviva stavba,
Ko pribobnel potres bo grozoviti.

Valenštajn.

O, to je zla naključba!

Ilo.

Jaz jo imam

Za srečno, če ti srce dá i k delu
Spodbode naglemu — Polkovnik švedski —

Valenštajn.

Je prišel? Ali veš, kaj je prinesel?

Ilo.

To hoče samo tebi razodeti.

Valenštajn.

Zla, zla naključba — Kaj pa! kaj pa! Preveč
Sesina ve, i molčal on ne bode.

Trčka.

On češki je begun in izdajalec,
Njegova glava se pod mečem trese,
Če more tebi v kvar oteti se,
Al ne izvije se? al bo tajil
Mehkužnik, če na tezo ga razpno?

Valenštajn (zamišljen).

Zaman je zdaj zaupan'ja iskati,
I naj počnem, kar hočem, imajo
Za izdajalca me i bodo me
Imeli; naj k dolžnosti se še tako
Pošteno vrnem, nič mi ne pomore —

Ilo.

To bi te pogubilo. Ne zvestobi,
Prištevali bi to slabosti tvojej.

Valenštajn

(zelo nepokojin sem ter tija hodi).

Al moram zdaj ozbiljno vžgati plamen,
Ker šalil sem poprej se presvobodno?
Proklet je, kdor s budičem šali se!

Ilo.

Če bila je le šala, veruj mi,
Ozbiljno, britko pokoril jo bodeš.

Valenštajn.

Če mora se zgoditi, zdaj se mora,
Ker zdaj je v mojih rokah še oblast.

Ilo.

Če je mogoče, predno v Beči strah
Upade, predno te prenaglijo —

Valenštajn (progleduje podpise).

Besedo so taborniki mi dali —
Maks Pikolomini se nej podpisal.
Zakaj ne?

Trčka.

Da nej treba — menil je —

Ilo.

Njegov napuh! — Mej njim i tebi tega
Nej treba.

Valenštajn.

Ima prav, res treba nej —

Armada neče v Flandrijo, poslala
Mi pismo je, ustavlja se ukazu,
Storjen k razporu prvi je korak.

Ilo.

Gotovo laže jo v sovražni tabor
Popelješ, nego k Špancu.

Valenštajn.

Slisal vendar

Bi rad, kaj ima Šved mi poročiti.

Ilo (naglo).

Pozovite ga, Trčka. Zunaj že
Stoji.

Valenštajn.

Počakaj še nekoliko.

Pripravljen nejssem — prišlo je prenaglo —
Navada moja nej, da bi se dajal
V oblast nameri slepej, temnovladnej.

Ilo.

Poslušaj ga sedaj, potem provdari.

(Odideta).

Četrty nastop.

Valenštajn (govori sam s seboj).

Je-li mogoče? Najman več izvolja?
Ne morem več nazaj po svojej volji?
Al moram dovršiti delo, ker mi
Je v mislih bilo, ker uhó nastavljal
Skušnjavi sem, pojil srcé v teh sanjah,
Ker se za delo negotovo nejssem
Pripravljal, le odprto pot si puščal?
Bog večni zna, ozbiljno nejssem tega
Nikoli hotel i nikoli sklenol!

Le misel ta mi bila je prijetna,
Dražila me je svoboda i moč.
Al je krivica, da sem radoval
Kraljeve nadeje slepila se?
Al nejsem hranil v prsih prostega
Izvolja i si puščal dobre poti,
Ka bila mi odprta je k vrnitvi?
I kam zablodil zdaj sem tako naglo?
Za manoj pota nej, za hrptom svojim
Sezidal sem si neprestopno steno,
Vrnitev brani stolp mi do oblakov.

(V misli vtopljen obstoji).

Mené, da kriv sem, i ne morem krivde
Od sebe odvaliti, naj še tako
Poskušam, ker življenje me toži
Dvoumno; še pobožnih virov čisto
Dejan'je mi otruje sum hudobni.
Da sem izdajnik, kakor mislijo,
Zvestobe luč bi svetu kazal bil,
Pod temnim zagrinjalom kril naklepe,
Nevoljin glas ne bil mi nikdar prišel
Iz ust. Udal sem trmi se i strasti,
Ker dobro sem poznal nedolžnost svojo
I voljo nepokvarjeno. Prodrzno
Govoril sem, ker drzno delal nejsem.
Zdaj modrovaje zvežejo vse to,
Kar se je brez namena dogodilo,
Umetno vse spletó v celoto, kar sem
Govoril v jezi, v preobilosti
Veselega srcá, i strahovito
Na glavo tožbo mi nakopljejo,

Da bodem moral oneméti. Tako
Pogubno sem zaplel se v lastno mrežo,
Ko sila more le raztrgati.

(Spet preneha i postoji.)

Drugače nej! ker me poguma prosti
Nagib je silil k delu drznemu,
Ko trpka i surovovladna sila,
Ko moja ohranitev zdaj zahteva.
Osorno lice ima sila. Groza
Človeka zgrabi, ako segne v tajne
Osode vrč. Dejanije še bilo
Je moje v prsih mojih, izpuščeno
Iz srca varnega zavet'ja, svoje
Zibéli, v svét života ptujega
Poslano, onim trmastim zapade
Močem, pri katerih išče um človeški
Zaman zaupa i prijaznosti.

(Naglo korači po izbi, potem spet obstoji i se zamisli).

I kaj počnem? Al sem provdaril sam
Pri sebi? Mirno i neskrbnovladno
Namenjen podkopati sem oblast.
Ka trdno na posest se posvečeno
Opira i navado starodavno,
Ka tisočero krepkih korenin
Vcepila je v detinsko verno srce
Narodom. To moči ne bode boj
Z moč'jo. Tacéga ne bojím se boja.
Nej strah nobenega me vraga, komur
Ozreti prosto morem se v oči,
Junak junaštvo tudi v meni vžiga.
Al strašen mi nevidni je sovražnik,

Ki se upira mi v človeških prsih,
Bojim samó njegove se bojazni —
Nevarno, strašno to nej, kar živi,
Kar ima vidno moč; al grozna je
Navada i vsakdanjest, ka je bila
Od nekdej, ka povrača vedno se,
Denes veljá, ker je veljala včeraj!
Navada mati je, vsakdanjest srca
Človeškega dojnica. Zlo človeku,
Ki se dotakne starega pohišja,
Pradedov starih i čestitljivih
Spominkov! Starost je je posvetila;
Kar čas osívi, to je posvečeno.
V posesti bodi i v pravici si,
I množica jo zvesto bo čuvala.

(Pristopivšemu plemiču.)

Polkovnik švedski? Je-li on? Naj pride.
(Plemič odide. Valenštajn zamišljen vpre okó na vrata).
Ta prag je čist še zdaj. Stopilo čezenj
Še hudodelstvo nej. Tak ozka meja
Obé životni poti loči!

Peti nastop.

Valenštajn in Vrangel.

Valenštajn.

Vi ste Vrangel?

Vrangel.

Da, Gustav Vrangel, polku plavemu
Siedermanlanškemu zapovedujem.

Valenštajn.

Pri Stralsundi mi nekij Vrangel storil
Je mnogo zla, junaško se je branil,
Da nej v roké mi palo morsko mesto.

Vrangel.

Ne jaz, vojvoda, ubranili so ga
Valovi! Belt viharjevoj moč'jó
Njegovo je svobodo branil. Morje
I kopna zemlja nejsta istemu
Služila.

Valenštajn.

Admiralski mi klobuk

Tedaj raz glavo ste raztrgali.

Vrangel.

Zdaj prišel krono det sem nanjo vam.

Valenštajn

(mu pomigne, naj sede, i sede tudi sam).

I nu, pokažite pooblastilo.

Imate neomejeno oblast?

Vrangel (promišljeje).

Pojasniti se morajo še dvombe —

Valenštajn (probravši).

To pismo modro govori. Providen,

Razumen mož je, kega služite.

Takó-le piše kancler: Jaz vladarja

Pokojnega spolnujem le željé

Če vam pomorem k češkej kroni.

Vrangel.

Golo

Resnico govori. Zelo je čislal

Pokojnik vaše milosti razum

I zvedenost vojvodsko; često je
Govoril nam: najumnejši v vladánii
Vladar i kralj imel bi vselej biti.

Valenštajn.

Beseda ta je njemu pristovala.

(Prijazno ga prime za roko.)

Polkovnik Vrangel, za resnico — v srci
Sem vedno bil za Švede — e, na Sleskem
Sem to potrdil i pri Norimbergi.
Imel sem v svojej pasti često vas,
Odprl sem vselej stranska vrata vam.
Sovražijo me zarad tega v Beči,
Zato nastopil sem to pot — i ker
Ujema z vašim prid se moj, zato
Zaupajva drug drugemu.

Vrangel.

Zaup

Se najde, kader se porazumeva.

Valenštajn.

Ne upa mi še kancler, kakor vidim.
Res je — ta igra mi dobička ne
Obeča. Vredni kancler misli, ako
Cesarju, ki je moj gospod, igrám
Sleparski, i sovražniku utegnem.
I to bi se mi laže prizaneslo
Od onega; al tega tudi vi
Ne ménite, gospod polkovnik Vrangel?

Vrangel.

Jaz imam samo posel, ne menitve.

Valenštajn.

Na zadnji kraj me cesar je ugnal.
Ne morem ga pošteno več služiti.
Posili v lastno varnost storil sem
Korak, ki lastna mi očita vést.

Vrangel.

Verjamen. Le kdor mora, tako dela.

(Po kratkem molku).

Ne pristuje ugibati, soditi,
Zakaj ravnate tako, slavni knez,
Z gospodom i cesarjem. Pogajan'je,
Vse prilike so nam ugodne: v vojni
Dobiček vsak veljá, kar pride nam
V roké, to vzamemo, i če je res —

Valenštajn.

O čem še dvomite? O mojej volji?
Al moči? Kanclerju sem zagotovil,
Da mu pripeljem osemnajst tisoč
Cesarske vojske, če mi upa svojih
Vojakov šestnajst tisoč —

Vrangel.

Knez, vojaška

Je vaša slava napolnila svét;
Vi ste mu Atila al Pir. Strmé
Pripoveduje ljudstvo, kako ste armado —
Le malo let je tega — da bi človek
Ne mogel misliti i ne verjeti —
Iz nič nabrali i vodili v zmage.
A vendar --

Valenštajn.

Vendar?

Vrangel.

Vredni kancler meni,
Da laže vojske šestdeset je tisoč
Nabrati, nego desetino nje —

(umolkne).

Valenštajn.

Nu, kaj? Izgovorite brez ovinkov.

Vrangel.

Sovražniku izdati.

Valenštajn.

On to meni?

On sodi, liki Šved i protestant.
Vi Luteranci vsi vojujete
Za sveto pismo; vam reči je mari;
Kder vaš^{je} prapor, tam so vaša srca —
Kdor izmej vas k sovražniku ubegne,
Z gospodoma je dvema zvezo strgal.
Pri nas ne zre nobeden tega.

Vrangel.

Sveta

Nebesa! Ali tukaj v teh deželah
Ognjišča, doma, cerkve nejmate?

Valenštajn.

Naj vam povem, kakó je to pri nas —
Da, ima domovino Avstrijan,
I ljubi jo i vé, zakaj jo ljubi.
Al vojska ta, ka zove se cesarska,
Ka tu leži na Češkem, ta je nejma?
Smetlaka ptujih je dežel, rodú
Človeškega izrod, ka razen solnca,
Ko sije vsem stvarém, ničesar nejma.

I češka zemlja ta, za katero zdaj
Vojujemo, srcá za svojega
Gospoda nejma, ker jo mu je dalo
Orožije, ne volja narodova;
Trinožnost versko nosi grenkoj tožboj.
Oblast jo proplašila je, al ne
Pomirila, živé v spominu gorkem
I maščevan'ja vročih prsih groze,
Ke so na zemlji tej se dogodile.
Al more sin pozabiti, da so
Očeta k maši s hrti ščevali?
Strašán je narod, s kim se tako dela,
Naj se meščuje, al trpi trinoštvo.

Vrangel.

A plemenitniki i častniki?
Knez, tak pobég·i taka nezvestoba
Izgleda nejma v svetnej zgodovini.

Valenštajn.

Na vsak način so moji. Verjemite
Očesu lastnemu, ne mojemu
Jeziku.

(Dá mu prisežno pismo. Vrangel ga probere i molčé
na mizo položí).

Kako je? Al zdaj umete?

Vrangel.

Naj to umè, kdor more, slavni knez!
Od sebe vržem krinko — Da! oblast
Mi dana je, naj z vami sklenem vse.
Porenski grof je le štir dni hodá
Od tod in ima vojske petnajst tisoč,
On čaka le ukaza, da pridruži

Se vašeji vojski. Pošljem mu ukaz,
Če pogodiva se.

Valenštajn.

Kaj hoče kancler?

Vrangel (promišljeje).

Na vagi švedskih polkov je dvanájst.
Zastavljena za to je moja glava.
Naposled lahko bi le sleparija —

Valenštajn (jezno).

Šved!

Vrangel (mirno dalje govori).

Torej treba mi zahtevati,

Da odpové se javno, brez proklica
Zdaj precej Fridolanski knez cesarju,
Sicer mu naših ne zaupamo
Praporov.

Valenštajn.

Kaj zahtevate od mene?

Povejte brez ovinkov!

Vrangel.

Naj se vzeme

Orožije vojakom španskim, ki
Udani so cesarju, naj se Praga
Udá nam, vanjo ino v Hebsko mejno
Trdnjavo švedska vojska posadi.

Valenštajn.

Vi hočete veliko! Praga! Naj bo
Že Heb! Al Praga? To ne more biti.
Vsaktero dadem vam poroštvo, katero
Od mene morete po pameti

Zahtevati. Al Prago — Češko lahko
Sam varujem.

Vrangel.

O tem ne dvomim. Tudi
Nam nej samó za varstvo. Ne daruje
Za nič se ljudstvo i ne trose novci.

Valenštajn.

To je resnica.

Vrangel.

Da se to poplati.

Ostane Praga nam zastavljena.

Valenštajn.

Al tako malo nam verjamate?

Vrangel.

Mej Nemci mora biti Šved providen.
Čez vshodno morje so pozvali nas,
Oteli smo razpada jim državo,
Svobodo versko, sveto evangeljsko
Smo vero zapečatili krv'joj.
Zdaj več ne čutijo dobrote, ampak
Le breme; ptujce gledajo v državi
Očesom zavidljivim, radi nam
Nasuli novcev polno bi perišče,
Nazaj poslali v naše gozde nas.
Ne! nejsmo Judeži, za novčen cvenk
Pustili nejsmo kralja na bojišči,
Za zlato i za srebro tekla nej
Toliko Švedov plemenita kri!
I z lavorikoj suhoj v domovino
Napeti jader nečemo, ostati

Ko državljani hočemo na zemlji,
Ko smrtijo naš kralj si je pridobil.

Valenštajn.

Pomagajte mi občnega zatreti
Sovražnika, i vaša bode lepa
Pokrajina.

Vrangel.

In ako v prah telebi
Sovražnik občni, kdo-li zveže novo
Prijateljstvo potem? Knez, nam je znano —
Da si bi tega Šved ne smel čutiti --
Da s Sasi v tajnih ste pogovorih.
Kdo nam je porok, da ne merijo
V pogubo našo sklepi, ktere nam
Prikrivati se zdi koristno vam?

Valenštajn.

Izvolil svojega moža je kancler,
Poslati mogel nej mi tršega.

(Vstane).

Spremlite se, Gustav Vrangel. Prage
Ne dam!

Vrangel.

Tu moja je oblast pri kraji.

Valenštajn.

Naj vam odstopim glavno svoje mesto!
Ne, raji stopim — k svojemu cesarju.

Vrangel.

Če je še čas.

Valenštajn.

Na volji mi je, zdaj
I kader mi je drago.

Vrangel.

Morebiti

Pred malo dnemi še. Denès ne več.

Kar je zaprt Sesina, nič več ne.

(Valenštajn osupne, Vrangel govori dalje).

Verjamemo, da menite pošteno;

Od včera j smo prepričani o tem —

I ker nam je porostvo za vojake

Pisan'je to, na poti nič več nej

Zaupu. Praga naju nu razprè.

Moj vredni kancler vzame Staro mesto

Za dobro, prepustivši Malo stran

Z Gradčani rokam vaše milosti.

Al Heb se mora precej nam odpreti,

Sicer ne sklenemo nikake zveze.

Valenštajn.

Tedaj bi jaz vam upal, vi ne meni?

To moram dobro še promisliti.

Vrangel.

Ne promišljajte, svétujem, predolgo.

Že v drugo leto vleče se pogovor,

Če zdaj ne sklenemo ničesar, kancler

Razdere pogajanje za vselej.

Valenštajn.

Zelo me stiskate. Promisliti

Stopinjo treba tako.

Vrangel.

Predno misli

Se nanjo. Knez! le naglo delo more

Naključiti, da ne izpodletí.

(Odide).

Šesti nastop.

Valenštajn. Trčka in **Ilo** (se vrmeta).

Ilo.

Je v redu?

Trčka.

Sta zvršila?

Ilo.

Šved je šel

Ves zadovoljin. Da, zvršila sta.

Valenštajn.

Slušajta me! Zgodilo se še nej,
Promislil dobro sem i — ne storim.

Trčka.

Ne? Kako to?

Valenštajn.

Ob milosti bi živel

Oholih Švedov! Tega ne prebijem.

Ilo.

Al prosiš jih pomoči, ko begun?
Koristiš več jim, nego tebi oni.

Valenštajn.

Kakó godilo se je tistemu
Burbonu, kralju, ki prodal se je
Naroda svojega sovražnikom,
V nadlogo treščil lastno domovino?
Prokletstvo bila je njegova plača,
Odmeščevalo gnjusom ljudstvo je
Zlonosno, nenaravno hudobijo.

Ilo.

Je to s teboj takisto?

Valenštajn.

To vam pravim,

Najbliža prijateljica človeku
Je zvesta služba, človek čuti, da
Je rojen, naj se zarad nje meščuje.
Vkrotí sovraštvo verskih družeb se,
Strank besnost, stara nevošljivost i
Zavíst; vse, kar borí še tako se
Tegotno, kar se hoče vničiti,
Pomiri se i spravi, da odbije
Človeštvu vraga zaničljivega,
Zver div'jo, ka moreča plane v trdno
Ograjo, kder prebiva varno človek —
Ker lastni um ne váruje ga vselej —
Natora mu je dala samo spredaj
Očesno luč, pobožna mu zvestoba
Braníti ima nečuvani hrbet.

Trčka.

Nikar ne misli sam o sebi slabše,
No misli tvoj sovražnik, ki rokó
K dejanju ponuja ti vesél.
Še Karol, carske hiše stric i ded,
Imel nej tako plemenite misli,
Sprejel Burbona je v naročije,
Ker le korist je svetu vladarica.

Sedmi nastop.

Grofinja Trčka. Prejšnji.

Valenštajn.

Kdo vas je klical? Tu nej ženskim posla.

Grofinja.

Prišla sem srečo vošit — Ali je
Prezgodaj morebiti? Jaz ne mislim.

Valenštajn.

Pokaži, Trčka, da si mož. Ukaži,
Naj ide.

Grofinja.

Dala že sem Čehom kralja.

Valenštajn.

Zató je ták bil.

Grofinja (obema vojvodama).

Kaj je? Govorita

Trčka.

Knez neče.

Grofinja.

Neče tega, kar mu treba?

Ilo.

Sedaj je vaša skrb. Poskusite,
Jaz sem pri kraji, ko se govori
O vesti mi in o zvestobi.

Grofinja.

Kako?

Ko bilo vse je negotovo še,
Ko bila je še daljna pot pred taboj,
Tedaj imel namen si i pogum,
I zdaj upada srce ti, ko se

Iz sanj rodi resnica, ko je blizu
Spolnitev, i gotov ugoden konec?
Al si junak samó v naklepih, v delu
Plahún? Takó! Naj vragom obveljá,
Prav tukaj te ujeti mislijo;
Ne dvomijo o sklepu, bodi v zvesti,
Dokažejo ga pismom i pečatom!
Al nikdo izmej njih ne véruje,
Da je mogoče delo, ker sicer
Bi se te bali i te spoštovali. —
Je-li mogoče? Ali hočès zdaj
Umeknoti se i pustiti sad,
Ko si do sem že segnol, ko vedó
Najhujše že o tebi, ko jim delo
Veljá že, kakor bi storjeno bilo?
Naklep brez dela je ostudna zloba,
Al z delom započeta je nesmrtna
In odpuščena, ako obveljá,
Kar zvrši človek, to je božji sklep.

Hišnik.

Polkovnik Pikolomini.

Grofinja (naglo).

Naj čaka.

Valenštajn.

Zdaj je zaman. Naj pride drugikrat.

Hišnik.

Opravek ima silen. Prosi le
Za hip —

Valenštajn.

Kdo vé, kaj ima, znal bi rad.

Grofinja (se smeje).

Kakó pa, nje mu se mudí. Ti čakaš
Lehkó.

Valeuštajn.

Kaj je?

Grofinja.

Pozneje ti povem;
Zdaj skusi, da odpraviš Vrangljina.
(Hišnik odide).

Valenštajn.

Da imam še izvolije — da mi
Še ktera pot odprta je — sedaj še
Bi jo izvolil, ognol skrajnej se
Zadrgi.

Grofinja.

Ako družega ne iščeš,
Ta pot leži pred taboj, Vrangljina
Od sebe pošlji. Pusti upe stare.
Proteklemu živenu daj slovo,
I skusi, kako začneš novo. Tudi
Pobožnost ima čislane junake,
Enako, kakor slava, kakor sreča.
Zdaj precej se napoti v Beč k cesarju.
Z obilimi zakladi stopi predenj
I reci, da si le v zvestobi skušal
Služabnike, na led izvabljal Šveda.

Ilo.

Še to prepozno je. Preveč vedó.
Le glavo nesel bi na smrtni panj.

Grofinja.

Nej strah me tega. Nejmajo dokazov.
Da bi sodili ga po zakonu,
Ogibljejo se samovoljnosti.
Dadé vojvodi v miru odstopiti.
Vem, kako bo vse to. Kralj ogerski
Sem pride, i se vé, da vojvoda
Odstopi; razjasnila ne bo treba,
Zakaj se je le-tó zgodilo. Vojska
Priseže kralju, stari red ostane.
I neko jutro vojvoda odide;
Gibanje živo se zbudi na gradih
Njegovih, hodil bo za lovom, zidal,
Kobilarije vreljal, veličastno
Dvoranil i razdajal zlate ključe,
Za gostoljubno mizo vabil, s kratka,
Kralj velik bode — v malem! — Ker bo znal se
Providno zadovoljevati, da bo
V resnici brez veljave i pomembe,
Pusté ga, naj o sebi misli, kar
Sam hoče; velik knez do smrti bode —
Na videz. Lejte no! vojvoda bo
Še nekij človek izmej tistih, ktere
Povišala je vojna; temna stvar
Bo milosti cecarske, ka barone
I kneze dela za enako ceno.

Valenštajn (vstane, močno ganjen).

Pokažite mi pot iz te zadrge,
Usmiljene moči! Pokažite
Mi tako pot, po kterej morem jaz
Hoditi. — Jaz ne morem greti se

Na lastnej volji, lastnih mislih, kakor
Širokoustnik, blebetun kreposti —
Ne morem sreči, ka mi hrbet kaže,
Oholo reči: Idi, maram zate!
Potró me, ako odpovem se delu,
Ne plaši me nevarnost i darovi,
Da zadnjo, skrajno zadržim stopínjo;
Al predno v temno se pogreznem ničnost,
I tako nizko padeni, kakor sem
Začel visoko; predno svét me vrže
Mej tiste malovredneže, ke dan
Na luč poteza i v temoto paha:
Naj svét sedanji i prihodnji moje
Imé proklinja. naj bo Fridolanec
Vsem kletvonosnim hudobijam geslo.

Grofinja.

Kaj tako nenaravnega je tu?
Jaz ne umejem, razodeni mi —
Ne daj, da bi se vraž strahovi nočni
Óklépali ti jasnega duhá!
Obdolžen velike izdaje si —
Zdaj se ne vpraša, al po krivem,
Al po nedolžnem — izgubljen si, ako
Iz roke daš oblast, ko imaš zdaj.
Ej! Kde prebiva kaka mirna stvar,
Ka vsoj moč'jo ne brani svojega
Života? Kaj je tako drznega,
Da sila ne bi opravičila?

Valenštajn.

Kralj Ferdinand mi bil je nekđaj jako
Dobroten, cenil, ljubil me je gorko,

Najbliže sem njegovemu bil srcu.
Enako kneza nej nobenega
Čestil, ko mene. — Zdaj pa tako padem!

Grofinja.

Zapomnil tako zvesto vsako malo
Dobroto si, a za žalitve nejmaš
Spomina? Al te moram še le jaz
Domisliti, kakó so ti plačali
Prezvesto službo v ratisbonskem zboru?
Razžalil si državne vse stanove;
Nakopal vsega sveta si na glavo
Sovraštvo i prokletstvo, ker iskal
Le njemu slave si i veličastva.
Imel na Nemškem nejsi prijatelja
Nobenega, ker služil si le carja,
I nanj samó naslanjal se v viharji,
Ki vstal je zoper tebe v ratisbonskem
Državnem shodu. A tedaj te je
Zatajil! Tebe je zatajil! V prah
Podrl! Izdal napihnenim Bavarcem!
Ne rekaj, da je čast povrnena
Izbrisala krivico prvo, težko.
Zares, ne dobra volja, ampak britke
Potrebe zakon te postavil je
Na mesto, ktero ti zavidajo.

Valenštajn.

Ne dobra volja, to je res, ljubezen
Njegova nej mi naklonila službe;
Ne izneverim se, če v zlo jo rabim.

Grofinja.

Ljubezen? Dobra volja? Trebali
So te! Postavila te je v to službo
I zapisala plačo ti potreba,
Tlačilka razsajalna, kterej se
Ne streže s figuranti, puhlimi
Imeni, ona hoče delo, ne
Podob; prvaka, velikana vselej
Poišče, ter postavi ga h krmilu,
In ako bi ga morala oblastno
Potegnoti na luč izmej drhali.
Ker podkupljive, sužnje duše rabi
Ta rod, pritlikovce umetne svoje
Zvijaače jemlje v službo, dokler more ;
Al ko se mu približa skrajna sila,
Ko blišč ničemni izbrli, tedaj
Natore krepka dlan prevzame službo,
Duh velikanski, ki le sebe sluša,
Ki o pogodbah nič ne vé, pogojev
Ne jemlje, ampak le zahteva je.

Valenštajn.

Res je! Imeli so za tacega
Me vedno, kakoršen v resnici sem,
Kar kupil sem, le-to sem tudi platil ;
Ker zdelo se mi nej pristojno, v srci
Zakrivati prodrzno žgoco misel.

Grofinja.

Narobe je — še strah si delal jim.
Ne ti, ki bil si vedno sebi zvest,
Krivični so le-tí, ki bali tebe
So se, oblast v roké ti vendar dali.

Krepost vsaktera ima svojo pravdo
Tedaj, ko sama s saboj nej v razporu.
Krivično je le to, kar sebi je
Protivno, vražno. Si drugače delal,
Ko ognjem si i mečem — osem lét
Je tega — po deželah nemških
Armado vodil, bičem pokoril
Dežele vse, držav zakone vse
Zasramoval, surovej le pravici,
Oblasti vgajal, vsacega vladarja
Teptal nogami, da si vtrjeval
I širil moč trinogu svojemu?
Takrat zatreti cesar je imel
Prevzetno voljo tebi, k redu te
Zavrnoti! Al bilo mu je všeč,
Kar mu dobičke je donášalo.
Molcé pritiskal je cesarski pečat
Na take hudobije. Kar je takrat
Pravično bilo, ker si delal njemu,
Le-tó sedaj kaj naglo je sramotno,
Ker zoper njega je namenjeno.

Valenštajn (vstane).

Od té strani še nikdar tega nejsem
Promišljeval. Takó je. Moja roka
Služila je cesarja v tacih delih,
Ka redu so protivna i zakonu,
Ogrnol me celo je knež'jim plaščem
Za take službe, ke so hudobije.

Grofinja.

Priznavaš zdaj, da se mej taboj i
Mej njim ne more o dolžnosti, o

Pravici govoriti, ampak le
O moči in o priliki? Sedaj
Je čas, da skleneš véliki račun
Života, zmagonosna znamenija
Visé nad taboj, prorokujejo
Planete srečo ti, ter kličejo:
Prišel je čas! Al kar živiš, zaman
Si meril zvezdni tek? kvadrantom se,
Šestilom uril? — risal po teh stenah
Zodijak i nebeško kroglo, stavil
Krog sebe sedem vladaric osodnih
V pomembonosnih nemih znamenjih
Samó za prazno, dolgočasno ígro?
Al nič ne bo iz te priprave vse?
Nej mozga v puhlej tej umetnosti,
Da ti celó si jej odrekel moč?
Ti ne pomore nič v razsodnem hipu?

Valenštajn

(hodi mej poslednjim govorom sem ter tam zelo nepo-
koin, pa naglo obstóji i seže grofinji v besedo).

Pokličite mi Vrangljina, trijé sli

Naj precej osedlajo.

Ilo.

Hvala Bogu!

(teče iz sobe.)

Valenštajn.

Njegov i moj hud duh je. Njega vdari

Po meni, vladohlepja njegovega

Služitelju, i vsa podoba je,

Da tudi mojim prsom je užé

Nabrušeno železo meščevalno.

Vesele žetve naj ne čaka, kdor
Sejal je zmajeve zobé strupene.
Vsaktero zlo že v sebi kazen nosi,
Pod lastnim srcem krije meščevalne
Duhove, zloprteče nadeje.

Ne more več zanašati se name,
Zato ne morem več nazaj. Zgodi
Naj torej se, kar mora se zgoditi.
Osodi vselej obveljá pravica,
Ker srce jo oblastno izvršuje.

(Trčki.)

Pripelji precej mi v stanico Vranglja,
Sle sam odpravim. pošlji brzo po
Oktavija!

(Grofinji, ka se vzraduje.)

Nikar se ne raduj!

Sumljiva, temna je oblast osodna,
V pravice sega radost jej prezgodna;
Izročamo jej seme, svoje dní
Al sreča, al nesreča dozorí.

(Ko odhaja pade zagrinjalo.)

DRUGO DEJANIJE.

Prvi nastop.

Valenštajn. Oktavij Pikolomini. Kmalu za
njima Maks Pikolomini.

Valenštajn.

Iz Linca mi je pisal, da je bolen;
Al zvedel za gotovo sem, da skriva
V Globokem se pri grofu Galasu.
Obadva primi ter ju pošlji sem.
Prevzemi španske polke, vedno se
Pripravljaj, vedno obotavlaj se,
I če velé ti vojno zoper mene,
Obečaj, ali z mesta se ne geni.
Vem, da ustreženo ti bo, če gledaš
To igro od strani. Zakriješ rad
Menitev svojo, dokler bo mogoče;
Priatelj nejsi nenavadnih del,
Zatorej tebi dal sem posel ta;
Odlasba tvoja zdaj mi bo koristna
Zeló — in ako nagne sreča se
Na mojo stran, volitev bo ti lehka.

(Maks Pikolomini pristopi.)

Zdaj, starec, idi. Drevi moraš proč.

Naprezi moje konje. Ta, sin tvoj,
Pri meni tu ostane. Poslovita
Se brzo! Mislim, videli se bomo
Še vsi veselo, srečno.

Oktavij (sinu.)

Pridi k meni.

(Odide.)

Drugi nastop.

Valenštajn. Maks Pikolomini.

Maks (se mu bliža).

O vójvoda —

Valenštajn.

Zdaj vójvoda jaz nejsem

Več tebi, ako še si častnik carjev.

Maks.

Tedaj je res, da vojsko zapustiš?

Valenštajn.

Odrekel sem cesarjevej se službi.

Maks.

I misliš vojsko zapustiti?

Valenštajn.

Mislim

Privezati jo nase še trdnejše.

(Sede.)

Da, Maks. Poprej ti nejsem hotel tega

Odkriti, zdaj udarila je ura,

Poklicala na delo me ozbiljno.

Mladosti srečni čut se lahko tega

Poprime, kar je prav, z veseljem
Preskuševaje v lastnej trdi se
Menitvi, ker ga dobra vest podpira.
Al kder mej zloma mora dvema se
Voliti eno, kder iz boja se
Z dolžnostmi srce ne povrne čisto,
Tam je dobrotà, če volitve nejma,
Potreba je človeku dobrohotna.
— V tej se nahajava. Nazaj ne glej.
Niè ne koristi. Préd se glej! Ne sodi!
K dejanju pripravljaj se ozbiljno.
— Pogubo mojo sklenola je vlada,
Zato sem prehiteti jo nakanil.
Pridružimo se Švedom, vrli so
Možaki, dobri naši prijatelji.

(Umolkne ter čaka odgovora).

Zavzel si se ob tem. Ne odgovarjaj.
Počakam, da zaveš se i razbereš.

(Vstane i gre na zadnjo stran. Maks dolgo stoji v
hudej britkosti ter se ne gane; ko se premakne, vrne
se Valenštajn i stopi predenj.)

Maks.

Vojvóda! Denes nase me zavračáš.
Do tega dneva trebalo mi nej
Potí iskati. Hodil slepo sem
Za taboj. Da sem le na tebe se
Oziral, pa sem bil na pravej poti.
Na lastno denes prvokrat menitev
Zavračáš me, zahtevaš, naj izvolim
Mej taboj i mej svojim srcem.

Valenštajn.

Milo

Do denes je zibala te osoda.
Igraje spolnoval dolžnost si lahko,
Ugajal plemenitim vsem nagibom,
Nerazdeljenim vedno srcem delal.
Takó ne more zmérom to ostati,
Sovražno loči pot se od poti,
Na eno stran stopiti moraš v vojni,
Ka zdaj se vnema mej cesarjem tvojim
I tvojim prijateljem.

Maks.

Vojna! Vojna

Je strašna šiba iz nebes poslana,
Al dobra, kakor druge bož'je šibe.
Al je pa dobra vojna, ko cesarju
Pripravljaš ti s cesarskimi vojaci?
O Bog nebeški, kakošna promemba!
Al taka mi beseda pristuje
S teboj, ki mojega života delom
Sijal si, liki prikovana zvezda
Na nebu severnem! O, kako trgaš
Mi srce! Spoštovan'ja starega
Nagib utisnени, pokorščine
Navado sveto bi zatajil jaz
Imenu tvojemu! Nikar od mene
Obraza ne obračaj svojega!
Obraz mi tvoj je vedno božij bil;
Njegova moč me še priklepa nate;
V vezéh so tvojih moji čuti še,

Če tudi krvaveča duša se
Je osvobôdila!

Valenštajn.

Maks, slušaj me!

Maks.

Nikar ne čini! O nikar ne čini!
Čist je še plemeniti tvoj obraz,
Nesrečno nej ga še dejanije
Oskrúnilo, oskrúnilo je tvojo
Le domišljijo, z lica tvojega
Visostnega nedolžnost se ne dá
Izbrisati. Iz srca vrzi črne
Skušnjave gada, vraga zlobnega,
I glej, zle bile so le sanje, ke
Svaré krepóstno vsako dušo. Taka
Trenotka naj človeštvo ima, ali
Naposled mora zmóči dobri čút.
Ne, tako ne končáš. Potem bi moral
Ljudém na sveti zlopovesten biti
Vsak slaven mož i vsak oblasten duh,
Verjelo bi se blodinji vsakdanjej,
Ka nejma vere v prostovoljno blagost,
I stavi le v slabost zaupanje.

Valenštajn.

To vem, da hudo svét me sodil bo.
Sam sebi sem uže očital, kar
Očitaš ti mi lahko. Kdo se rad
Ne ogne skrajnega, če je mogoče!
Al tukaj nej volitve. Silo moram
Al rabiti, al pa trpeti. Tako
Je to. Odprta druga pot mi nej.

Maks.

Naj bode! Siloj se na mestu vzdrži,
Zavadi s carjem se; če mora biti.
V državo spora vrzi plamenico!
Če tudi hvalil tega jaz ne bodem,
Al odpustiti morem, s taboj hočem
Deliti to, kar sam sovražim. Ali
Ne bodi izdajalec! Čuj, besedo
Izrekel sem: Ne bodi izdajalec!
To mera nej presežena! To nej
Pogrešek, ki zagazi človek vanj,
Ker daje mu pogum moči. To je
Vse drugo — črno, kakor pekel črno!

Valenštajn

(nabranim čelom, vendar mirno).

Mladosti hitro gre iz ust beseda,
Ka težko vlada se, ko ostri meč,
Razgretoj glavo meri vsako reč,
Ka sodi se le sama. Naglo jej
Sramotno vse je ali plemenito,
Hudobno ali blago — kar v to mrklo
Ime senjarska domišljija vlačí,
Vse to valí na bitija, rečí.
Svét ozek je, možgani so široki.
Na tesnem lahko misli bivajo,
Rečí v tesnobi nejmajo prostora,
S prostora, kamor ena se postavi,
Umeknoti se mora druga. Kdor
Ne dá izgnati se, izgnati mora.
— Da, kdor v životi nejma želj nobenih,
Kdor lahko se odreče vsem namenom,

Prebiva z močeradom v lehkem ognji,
I čist ostane v čistem elementu.
Jaz vstvarjen iz prvín sem surovejših,
I k zemlji vleče poželjivost me.
Hudobni duh v posesti ima zemljo,
Ne dobri. Kar božanstvo nam od zgoraj
Pošilja, samo to je občno blago,
Vesela je njegova luč, al ne
Obogati nikogar; v tej državi,
Ko vladajo božanstvene moči,
Ne pridobi posestva si nobeden.
Zavistne le moči dajó zlató
I dragi kamen, po kem vse hlepí;
Podnevi one samo zlo rodé,
Nikdó se brez darov jim ne prikupi,
Na svetu nej človeka, da iz službe
Njihove bil otel bi čisto dušo.

Maks.

O boj. o boj se teh močí zavistnih!
Varljive so! Duhovi so ležnjivi,
Ki te slepé i v brezdno pahajo;
Ne upaj jim! Svarím te! O! povrni
K dolžnosti se! Storiš to lahko še!
Na Dunaj pošlji mene. Mene slušaj,
Jaz, jaz naj te s cesarjem umirím.
Jaz te poznam, al on te ne pozná,
Naj vidi on te čistim mojim okom,
Od njega ti zaupan'je prinesem.

Valenštajn.

Prepozno je! Ne veš, kaj se godí.

Maks.

In ako bi prepozno bilo — ako
Bi tako daleč bilo, da te pada
Le hudodelstvo reši, padi! padi
Pošteno, kakor stal pošteno si.
Poveljstvo pusti; s tega mesta stopi
Nedolžen, ker stopiti slaven moreš.
— Doslé si živel samo drugim, živi
Odslé saj tudi sebi. S taboj pojdem,
Od tebe se ne ločim jaz nikoli —

Valenštajn.

Prepozno je. Mej tem, ko govoriš
Zaman, hité že moji brzoteki
Na speh od miljnika do miljnika,
Nesó ukaze moje v Heb i Prago.
— Udaj se! Kakor moram, tako delam
Storím dostojno ino krepkodušno
To, kar potreba hoče. — Al storim
Kaj slabšega od tistega cesárja,
Po katerem se na sveti še dan denes
Najviše glave imenujejo?
Udaril zoper Rim je z legijoni,
Ke Rim mu je izročil i zaupal.
Da meč odpaše, izgubljen bi on,
I jaz bi bil, da odložim orož'je,
Da imam v sebi duh njegov, to čutim.
Daj srečo mi njegovo! Drugo najdem.
(Maks, ki je bil do zdaj zelo žalosten, naglo odide.
Valenštajn gleda za njim zavzet, osupel i zamišljen.)

Tretiji nastop.

Valenštajn. Trčka. Precej za njima. **Ilo.**

Trčka.

Maks Pikolomini je bil pri tebi?

Valenštajn.

Kde pa je Vrangelj?

Trčka.

Šel je.

Valenštajn.

Tako naglo?

Trčka.

Izginol je, ko bil pogreznol se
Bi v zemljo. Precej, ko je šel od tebe,
Za njim sem hitel, govoriti sem
Še hotel ž njim, al nej ga bilo več,
I vedel nič o njem nobeden nej.
Da bil je vrag iz pekla, tako mislim,
Tak hitro zginoti ne more človek.

Ilo (pristopi).

Al res je, da poslati starca hočeš?

Trčka.

Oktavija? Nikakor ne! Kaj misliš?

Valenštajn.

Krdelom španskim ino laškim pojde
V Globoko za glavarja.

Trčka.

Bog nej daj,

Da ti bi hotel to ukazati!

Ilo.

Hinavcu bi zaupal vojne trume?
Izpred očij poslal ga v hipu tem,
Ko je razsodni dan uže napočil?

Trčka.

Za bož'ji čas! Le-tega ne storiš.

Valenštajn.

Vi ljudije ste čudni.

Ilo.

Samo zdaj

Svaritve slušaj. Tukaj ga pridrži.

Valenštajn.

Zakaj pa ne bi tudi zdaj mu upal,
Ker upal sem mu vedno? Kaj se je
Zgodilo, da zaupanije moje
Bi mu podrlo bilo? Staro bi
Utrjeno menitev zarad vaših
O njem promenil muh, ne svojih?
Ne nislite, da baba sem. Ker nanj
Zanašal sem do denes se, zato
Zanesti hočem nanj se tudi denes.

Trčka.

Al iti mora ta i drug noben?

Valenštajn.

Ta mora iti, tega sem izvolil.
On je za posel ta. Zato sem ga
Mu dal.

Ilo.

Za posel ti je, ker je Lah.

Valenštajn.

Znam, vidva vedno jima sta mrzela,
Ker ju čestím i ljubim; bolj od vaju,
Od družih cenim, česar vredna sta,
Zató sta v pèti vama trn! Kaj mênì
Zavid je vajin mari v mojem poslu?
Ker ju sovražita, zato ju vendar
Za slabša nejmam. Sovražíte se,
Al pa ljubite, kakor vam je drago;
Naj misli vsakdo, kakor se mu zdí,
Saj vem, kaj vsak mi izmej vas veljá.

Ilo.

Menitve ne promeni, naj mu jo
Zabijem v glavo.

Valenštajn.

Brzdaj jezik, Ilo!

Trčka.

I Kvestenberg, ko bil je tukaj, vedno
Pri njem je tičal.

Valenštajn.

To sem znal i mu
Dovolil.

Trčka.

Tudi vem, da Galas mu
Pošilja tajne posle.

Valenštajn.

To nej res.

Ilo.

O, slep si ti z videčimi očesi!

Valenštajn.

Ti ne omaješ mēni trdne vere,
Ka se naslanja na največo znanost.
Če laže on, potem je laž vse to,
Kar zvezde prorokujejo nebeške.
Osoda mi je dala zastavo,
Da on mi najzvestejši je prijatelj.

Ilo.

Al imaš tudi zastavo kakovo,
Da ona zastava ležnica nej?

Valenštajn.

V životi dani so človeku hipi,
Ko bliže je božanstvu, nego sicer,
I svobodno sme vprašati osode.
Tak hip je bil, ko stal sem na drevó
Naslonjen, utopljen v globocih mislih
Pred bitvoj licenskoj. Noč bila je,
Oziral sem se po planjavi; ognji
Skoz meglo so po taborji brleli;
Orožije zamolklo je rožljalo,
Motili tihi mir so stražni klici.
Živenije mi vse, proteklo i
Bodoče, šlo je mimo mojega
Notranjega očesa, i sluteči
Moj duh navezal je bodočnost mojo
Na jutra prvega razsodno bitvo.

Govoril sam s seboj tako-le sem:
„Ti ukazuješ tolikim! Na tvoje
Obračajo se zvezde, stavijo
Vse na edino tvojo glavo, kakor

Številko eno v velemnožnem broji,
S tebój so v tvoje sreče čoln stopili.
Al dan napoči, ko vse te osoda
Vsaksebi razpodi na vse vetrove;
Do konca ti ostane zvestih malo,
Da vedel bi, kdo mi je najzvestejši
Izmej vseh, kar jih ta ostrog zagraja.
Osoda, znamen'je mi daj! Ta bode,
Kdor mi z ljubezni kakim znamenijem
Naproti prvo jutro prvi pride;“
Ko tako promišlujem to, zaspím.
I duh me zdajci pelje v bitve sredo,
Pritiska strahovito vražnik. Mèni
Ubije konja strel, da v prah telebim,
I čez me hladno se drví i konj
I konjik, podkev jeklo me teptá,
Da hropem, kakor človek v smrtnej uri,
Sedaj me prime roka rešiteljka,
Bil je Oktavij — izbudím se naglo,
Danilo se je — stal pred manoj je
Oktavij. Ljubi brate, reče mi,
Ne jezdi šarca denes, kakor imaš
Navado. Vzemi rajši varnega
Konjiča, kega tebi sem priskrbel.
Poslušaj me, svarile so me san'je,
In urni konj le-tá me Banerjevím
Dragoncem tírajočím je otel.
Moj stric je šarca jezdil le-ta dan,
I konja s konjikom več nejssem videl.

Ilo.

Naključba bila je.

Valenštajn (važno).

Naključbe nej.

I kar se nam namera slepa zdi,
Prav to izvira iz najglobših virov.
Takó gotovo mi je dober angel,
Ko v rokah pismo bi imel i pečat.
I zdaj o tem ne več besedice.

(Odide).

Trčka.

To me tolaži, da nam v zástavo
Ostane Maks.

Ilo.

Živ z mesta se ne gane.

Valenštajn (obstane i se obrne).

Ne bódita, ko babe, katerih prva
Beseda mora vselej biti zadnja,
Ko modro govoriš jim cele ure!
— Pomislita! dejanija človeška
I misli nejsó kakor morja slepo
Razburjeni valovi, svét notránji
V prostoru tesnem vir jim večni je.
Potrebne so, ko na drevesu sad,
Ne more promeníti jih sleparsko
Naključba. Ko sem preiskal notranjest
Človekovo, vem tudi voljo i
Dejanije njegovo.

Četrty nastop.

Soba v Pikolominovem stanovanii. **Oktavij Pikolomini** na pot pripravljen. **Pribočnik**.

Oktavij.

Ali je

Krdelo tukaj?

Pribočnik.

Spodaj čaka.

Okravij.

Ali

So taki, da jim smem zaupati?

Iz katerega ste polka je izbrali?

Pribočnik.

Iz Tifenbahovega.

Oktavij.

To je zvest polk.

Postavite na dvoru zadaj je.

I vi se skrijte, dokler pozvonim,

Potem zapre se hiša in obstraži,

Naj vsak zapre se, kega najdete.

(Pribočnik odide).

Jaz menim, da nej treba vaše službe,

Gotov sem, da mi obveljá naklep.

Al to je carska služba, igra je

Velika, boljši preveč, no premalo

Providnosti.

Peti nastop.

Oktavij Pikolomini. Izolan (pristopi).

Izolan.

Tu sem — Nu! kdo še pride?

Oktavij (skrivnostno).

Grof Izolan, najprej besedo z vami.

Izolan (skrivnostno).

Al boj se vname, ali hoče knez

Začeti kaj? Zanašajte se name.

Preskusite udanost mojo.

Oktavij.

Morda

Se to zgodi.

Izolan.

Pobratim, izmej tistih

Jaz nejsem, ki so le besedo hrabri,

Pa kader treba je dejanija,

Sramotno se odtegnejo. Prijazno

Ravnal je z manoj vojvoda, Bog vé,

Da je takó! Dolžnik sem velik mu,

Zanaša naj se na zvestobo mojo.

Oktavij.

To se pokaže.

Izolan.

Pázite. Vsi tako

Ne misle. Mnogi so za cara še,

I méne, da zvijačoj zadnji je

Ukradeni podpis kar nič ne veže.

Oktavij.

Resnično? Imenujte mi gospode,
Ki tako misle.

Izolan.

Vrag me vzemi. Nemci
Vsi tako govoré. I Esterhazi
I Kavnic z Bogodanom trdita,
Da treba je poslušati cesarja.

Oktavij.

Zeló me veselí to.

Izolan.

Veselí vas?

Oktavij.

Ker tako dobre prijatelje, vrle
Služabnike še ima cesar.

Izolan.

Nikar se ne šalíte. Slabi nejsó
Ti možijé.

Oktavij.

Gotovo ne. Obvari Bog
Me šale! Res me jako veselí,
Ker tako trdna je še dobra reč.

Izolan.

Kaj? za hudiča! Pa kakó je to?
Al nejste vi? — Zakaj pa prišel sem?

Oktavij (važno).

Da brez ovinkov mi oznaníte,
Al hočete prijatelj biti, ali
Sovražnik carju.

Izolan.

To oznanim njemu,

Ki tako mu vprašan'je pristova.

Oktavij.

Poglejte, ali meni pristova.

Izolan.

Ka — kaj? To je cesarjev list i pečat!

(bere).

„Vsi stotniki vesoljnih čet imajo

„Pokorni biti vsem ukazom našega

„Ljubega, zvestega tabornika Pikolomina,

„Ko našim lastnim“ — Hm - Da - Tako —

Da, da!

Veliko sreče, viši tabornik!

Oktavij.

Al se uklonite ukazu?

Izolan.

Jaz —

Prenaglili ste me — Pomislika

Mi vendar boste — menim —

Oktavij.

Dve minuti.

Izolan.

Moj Bog, pa to je —

Oktavij.

Jasno in umevno,

Povejte, ali svojega gospoda

Izdati, ali zvesto hočete

Služiti ga?

Izolan.

Izdati — Moj Bog! — Kdo
Pa o izdaji govori?

Oktavij.

Izdaja

Na dan je prišla. Knez je izdajalec,
Sovražniku prodati hoče vojsko.
Povejte, ali hočete odreči
Cesarju se, sovražniku prodati?
Al hočete?

Izolan.

Kaj mislite? Da jaz

Cesarju bi odrekel se? Al kdaj
Le-to sem rekel? Kdaj sem to govoril?

Oktavij.

Do zdaj še nejste rekli. Ne še. Čakam,
Al morebiti to izrečete.

Izolan.

Nu, lejte, ljubo mi je to, da vi
Ste priča mi, da tega nejsem rekel.

Oktavij.

Tedaj pokornost odpoveste knezu?

Izolan.

Če plete on izdajo — vse raztrga
Vezi izdaja.

Oktavij.

I potegneta

Meč zoper njega?

Izolan.

Mnogo dobrega

Mi storil je — al, ako je slepár,
Ubij ga Bog! Raztrgan je račun.

Oktavij.

Vesel sem, da ste dobrim se udali.
Nocoj, prav tiho odpeljite vso
Pehoto, zdeti mora se, da sam
Vojvoda tak ukaz je dal. V Globokem
Je zbirališče, tam prihodnje vam
Ukaze Galas dá.

Izolan.

Odpeljem jo.

Pa tudi vi cesarju poročite,
Kakó besedam bil udan sem vašim.

Oktavij.

Pohvalim vas.

(Izolan odide, strežaj pristopi).

Tabornik Butlar? Prav.

Izolan (se vrne).

Nikar za zlo mi ne jemljite, ker sem
Takó osorno vedel se. Za Boga!
Kakó pa misliti bi mogel bil,
Da imam posel s tolicim gospodom!

Oktavij.

Naj to vas ne skrbi.

Izolan.

Vesel na stare

Sem dni otrok, ak časi mi beseda
Ušla je nagla zoper dvor cesarski.
Ko sedel sem pri vinu radosten,
Saj veste, zlo nikoli mislil nejsem.

(Odide.)

Oktavij.

Bodite brez skrbi! — Le-tá je moj!
O sreča, daj i druge mi v roké!

Šesti nastop.

Oktavij Pikolomini. Butlar.

Butlar.

Kaj zapoveste, viši tabornik?

Oktavij.

Gost i prijatelj vredni, Bog vas sprimi!

Butlar.

Tabornik, tolika ne gre mi čast.

Oktavij (ko oba sedeta).

Odbili ste mi včerajsnje željé,
Mordà menili, da so celo prazne.
Iz srca so mi šle, resnica mi
Je bila, kajti zdaj so taki časi,
Da morajo se trdno sklenoti
Vsi tisti, ki imajo dobre misli.

Butlar.

To je mogoče tistim le, ki ene
So misli.

Oktavij.

Ene misli so vsi dobri.

Človeka sodi le dejanije,
Ko storil mirno je i treznim umom,
Ker krivih misli slepa sila često
Najboljšega s potí pravične pahne,
Prišli ste na Głoboko. Ali vam

Grof Galas nej zaupal nič? Povejte,
On je prijatelj moj.

Butlar.

Kar je govoril,

Le-temu moje gluho je uho.

Oktavij.

Nerad to čujem, svèt njegov je dober,
I jaz bi dal vam svèt enak, polkovnik.

Butlar.

Nikar se ne trudite spet i meni
Nikar ne delajte sramote, da
Tak malo vreden dobre sem menitve.

Oktavij.

Odkrito govoriva; čas je drag.
To veste, kaj se tu godí. Vojvoda
Izdajo snuje, osnoval jo je
Uže; še malo ur protéklo je,
Kar je s sovražnikom zavezo sklenol.
Na poti sli uže so v Heb i Prago,
In jutri hoče nas sovražniku
Prodati, ali on se vara, še
Budí opaznost, cesar ima tukaj
Še zvestih prijateljev mnogo, zveza
Nevidna njihova je še mogočna,
Izobčilo ga je to carsko pismo,
Pokorščine je odvezalo vojsko,
Ter kliče vsacega, kdor dobro misli,
Naj hitro pribeži pod prapor moj.
Zdaj izvolite, ali hočete
Za dobro z nami stati reč, al ž njim
Deležni biti zlobnih zle osode?

Butlar (vstane).

Njegova je osoda tudi moja.

Oktavij.

Al to je vaš poslednji sklep?

Butlar.

Poslednji.

Oktavij.

Promislite, tabornik Butlar. Še

Je čas. V grob zvestih prs zakopljem naglo

Besedo, ako jo prekličete.

Na boljšo stran stopite. Dobro se

Prijeli nejste.

Butlar.

Al imáte še

Kak drug ukaz, tabornik?

Oktavij.

Sive glave

Spomnite svoje se! Prekličite!

Butlar.

Grof, z Bogom!

Oktavij.

Kaj? Ta dobri, hrabri meč

Potezali bi v tacem boji? Ali

V prokletstvo pahnete zahvalo, ktero

Je Avstrija vam dolžna za zvestobo

Štiridesetletno?

Butlar (britko smeje se).

Avstrija — hvaležna!

(Hoče iti.)

Oktavij

(zakliče, ko pride Butlar do vrat.)

Butlar!

Butlar.

Kaj hočete?

Oktavij.

Kakó se je

Godilo z grofom?

Butlar.

Z grofom! Kaj?

Oktavij.

Jaz menim

Z imenom grofovskim.

Butlar (zarohní).

Kaj? Za hudiča!

Oktavij (mrzlo).

Odbili so je vam, ko ste prosili.

Butlar.

Brez kazni me ne boste sramotili.

Potégnite!

Oktavij.

Vtekníte. Mirno mi

Povedite, kakó je bilo to.

Popolnoma potem se opravičím.

Butlar.

Vesoljni svét naj moja vé slabóst,

Ke sam ne morem odpustiti si!

— Da, viši tabornik, čestí sem lakom,

Zaničevanija trpeti mogel

Nikoli nejsem, res me je skelélo,

Da rod i naslov mej vojaštvom več

Veljata, no zasluge. Hotel nejsem

Slabejši biti od tovaršev svojih;

Zató v nesrečnej uri zapeljati

Sem dal se k temu započeti —
Bedak sem bil! Al pokorili so
Pretrdo me! — Odbiti prošnjo so
Mi smeli. Pa zakaj so jo odbili
Zaničevaje strupnoj me besedoj?
Zakaj so starega moža i zvesto
Udanega služabnika pobili
Zasmehom v prah, očitali osorno,
Naj rod sramotni si v spomin utisne!
Al želo dala je narava črvu,
Ki samosilije ga tre objestno.

Oktavij.

Kriv tega mora biti zloben jezik.
Al sumite sovražnika, ki vam
Učini je to zlo?

Butlar.

Naj bo kdor koli.

Kak Španec mora biti, kak dvorján,
Rodbine stare plemič golobrad,
Ki mu na poti sem, slepar zaviden,
Ki žali čast ga, h kterej sem dospel.

Oktavij.

Povejte, je-li knez potrdil prošnjo?

Butlar.

Še sam me je spodbadal, plemenitoj
Gorečostijo zame se potezal.

Oktavij.

Takó? — al dobro veste?

Butlar.

Bral sem pismo.

Oktavij (važno).

Jaz tudi — al glasilo se nej tako.

(Butlar osupne.)

Naključba mi je pismo v roke dala,

Berite je, da se prepričate.

(mu da pismo.)

Butlar.

Ha! Kaj je to?

Oktavij.

Bojim se, da imeli

Vas za bedaka so, polkovnik Butlar;

Da knez je vas spodbadal, rekli ste?

V tem pismu zaničuje vas, i svèt

Ministru daje, naj kaznuje vašo

Prevzetnost.

(Butlar je pismo probral, kolena se mu šibé, prime stol ter sede.)

Vas noben sovražnik ne

Proganja. Nikdo vam ne kani zla.

Le knezu pripisujte razžalitev

Storjeno, preočiten je namen.

Odtrgati je hotel vas od carja —

Od vašega je maščevanija

Doseči menil, česar nadejati

Nej mogel od preskušene se vaše

Zvestobe i neskaljene zavesti.

Za slepo je orodije zlodejnim

Namenom namerjaval vas dobiti.

Dosegel je. Predobro mu je steklo.

Odvabil vas od dobre je poti,

Po katerj štirideset ste let hodili.

Butlar (tresočim glasom).

Al more odpustiti cesar mi?

Oktavij.

On storil je še več. Popravlil je
Žalitev, ka zgodila se krivično
Je možu vrednemu. Iz prostega
Nagiba potrjuje dar, ki dal
Je knez vam iz hudobnega namena.
Vaš je polk, kemu vi ste vodija.

Butlar

(hoče vstati, pa omahne. Ves je ganjen, hoče govoriti,
ali ne more. Naposled odpaše meč i ga ponuja Piko-
lominu.)

Oktavij.

Kaj hočete? Vmirite se!

Butlar.

Vzemite!

Oktavij.

Zakaj? Promislite!

Butlar.

Vzemite. Vreden

Več nejssem tega meča.

Oktavij.

Iz roké

Sprejmite spet ga moje, čestijo
Potezajte ga vselej za pravico.

Butlar.

Nezvest sem bil predobremu cesarju!

Oktavij.

Popravite le-to. Ločite brzo,
V tem hipu se od kneza!

Butlar.

Jaz bi se

Od njega ločil!

Oktavij.

Ne? Promišljate

Še to?

Butlar (groznoj besedoj).

Samó od njega ločil? O,

Živeti mu ne dam!

Oktavij.

Napotite

Za manoj se v Globoko, kder se vsi,

Ki so ostali zvesti, zbirajo

Pri Galasu in Altringarju. Druzih

Veliko še ohranil sem dolžnosti,

To noč pobegnejo iz Polznja vsi. —

Butlar

(je zelo ganjen sem ter tija hodil, stopi k Oktaviju trdnim sklepom).

Grof Pikolomini! al sme o časti

Besedovati mož, ki stopil je

S potí zvestobe?

Oktavij.

Smé, kdor tako se

Kesá.

Butlar.

Tedaj pustite na besedo

Pošteno tukaj me.

Oktavij.

Kaj kanite?

Butlar.

Pustite z mojim polkom tukaj me.

Oktavij.

Zanašam se na vas. Povejte mi,
Kaj pletete?

Butlar.

To razodene vam

Dejanije. Ne pitajte o tem.
Zaupajte mi! Smete mi! Za Boga!
Ne bodem njemu dober angel. Z Bogom!

(Odide.)

Strežaj (prinese listek).

Ptuj človek ga je dal i precej šel.
Stojé že zdolaj konji kneževi.

(Odide.)

Oktavij (bere).

„Podvizajte se! — Zvesti Izolan!“
— O, da imel za hrptom bi to mesto!
Tak blizu lóke bi utonil še?
Na pot! na pot! Tu nejsem varen več.
Pa kde moj sin še vedno se mudí?

Sedmi nastop.

Oba Pikolomina.

Maks.

(zelo nepokojin, oči divje vrti, opoteka se, zdi se, da ne vidi očeta, ki ga milovalno gleda. Široko po izbi korači, obstane i se vrže na stol ter gleda naravnost préd se.)

Oktavij (se mu približa).

Pripravljen sem na pot, moj sin.

(Ker ne dobí odgovora, prime ga za roko.)

Moj sin,

Bog te obvaruj!

Maks.

Z Bogom!

Oktavij.

I ti kmalu

Za manoj se napotiš?

Maks (še ne pogleda ga).

Jaz za taboj?

Tvoj pot je kriv, tak moj ne more biti.

(Oktavij spusti njegovo roko, ter se naglo umakne.)

O, da bi ti odkritosrčen bil,
Do tega ne bi nikdar prišlo bilo,
Drugače bi vse bilo! Groznega
Bi on nikdar ne storil bil koraka.
Upiral bi se na možé krepostne,
Zločinom v mrežo padel bi ne bil.
Zakaj potajno i prežé lokavo
Ko tat i pomagač tatinski laziš?
Zavist nesrečna! vsega zla i vse
Nezgode mati! ti nas pogubiš!
Resnica čista, ka ohranja svét,
Otela, oče! bila nas bi vse.
Ne morem ti, ne morem prizanesti,
Prevaril knez, prevaril me je grozno,
A ti veliko boljše delal nejsi.

Oktavij.

Sin moj, ah! bolečine ti odpuščam.

Maks

(vstane ter ga pazi dvomljivimi pogledi.)

Je-li mogoče, oče? oče? Ali
Promišljeno do tega si dospel?

Njegov povzdigne tebe pad. Oktavij,
Le-tó mi nej po všeči.

Oktavij.

Bog nebeški!

Maks.

Gorjé mi! Jaz natoro sem promenil.
Kakó mi prišel sum je v prsto srce?
Umr! zaup mi je, ž njim up i vera.
Legalo vse je, kar najbolj sem cenil.
Ne! Ne! Ne vse! Saj ona še živí.
Resnična, čista, ko nebó, je ona.
Prevara i hinavstvo je povsod,
Mor, strup, prisega kriva in izdaja.
Ljubezen naju kraj je mej človeštvom
Edin še čisti, neoskrujeni.

Oktavij.

Maks! Idi z manoj zdaj, to je najboljše.

Maks.

Zdaj? Predno sem poslovil se za večno?
Nikakor ne!

Oktavij.

Prihrani si ločitve

Britkost, ker se odvrnoti ne dá,
Sin, idi, idi!

(Ga hoče s saboj odvesti.)

Maks.

Ne. Bog mi je priča!

Oktavij (silnejše).

Maks, idi. Jaz, tvoj oče, ukazujem.

Maks.

Ukaži, kar mogoče je človeku
Storiti. Jaz ostanem.

Oktavij.

Maks! v imenu

Cesarjevem velevam, idi z manoj!

Maks.

Velevati ne more cesar srcu ;
Al hočeš vzeti mi še to poslednje,
Kar mi pustila je nesreča, njeno
Usmiljen'je? Al mora grozovito
I grozovitost dovršiti se?
Nečastno storil bi še to, kar moram
Storiti, plaho bi skrivaj pobegnol.
Od nje ukradel, ko nevrednik se?
Naj vidi mojo žalost, bolečino,
Naj čuje moje duše britke tožbe,
Naj lije zame solze — Ljudije
So grozoviti, ona angel čist.
Obupa strašno div'jega atmè
Srcé mi, smrtnih bolečin me reši
Tolažnoj togovaje mi besedoj.

Oktavij.

Ti se od nje odtrgati ne moreš,
O, idi z manoj, sin, atmè krepost!

Maks.

O, ne govori mi, zaman je vse!
Jaz slušam srce, verujem le njemu.

Oktavij (se ves zmočen tresè).

Maks! Maks! če vdari grozna me nesreča.
Če ti — moj sin — kri moja — misliti

Ne smem! če se prodaš nesramnežu,
V sramoto pahneš plemenito hišo;
Potem naj grozno vidi zgodbo svét,
Naj s meča sinovega kaplje kri
Očetova, prolita v besnem boji!

Maks.

O, da si mislil boljše o ljudéh,
Gotovo bi i boljše delal bil.
Prokleti sum! Nesrečonosna dvomba!
Nič trdno, stanovitno ne stoji
I vse razpada, koder vere nej.

Oktavij.

I če zanesem se na tvoje srce,
Al moč imel boš, da ga vselej slušaš?

Maks.

Ti nejsi srčnega glasú premogel,
I tako tudi knez ga ne premòre.

Oktavij.

O! Maks, jaz vidim, nikdar se ne vrneš!

Maks.

Nikoli jaz ne bom nevrèden tebe.

Oktavij.

V Globoko pojdem jaz, za brambo tebi
Pustim tu Papenhajmovce, Toskance
I Lotrinčane s Tifenbahovci,
Vsa ta krdela tebe ljubijo,
I zvesta so prisegi, rajša bodo
Prolila kri boré se hrabro, nego
Pustila vodijo i svojo čast.

Maks.

Zanašaj se na to, boré se kri
Prolijem, al odpeljem ja iz Polznja.

Okravij (zaplaka).

Sin, z Bogom!

Maks.

Z Bogom!

Oktavij.

Kako? Še pogledaš

Me ljubeznjivo ne? Ne daš mi roke?

V krvavo gremo vojno, ino konec

Je negotov, očém zagrnjen našim.

Takó se nikdar še ločila nejsva.

Je-li resnica? Nejmam sina več?

(Maks se mu v naročije vrže; dolgo se molčé obje-
mata; potem odideta vsak na svojo stran.)

TRETIJE DEJANIJE.

Dvorana pri Fridolanškej kneginji.

Prvi nastop.

Grofinja Trčkina. Tekla. Gospica Najbrunška.

Obe poslednji v ženskih opravkih.

Grofinja.

Vi, Tekla, nič ne vprašate? Kar nič?

Besede vaše čakam dolgo že.

Al morete prebiti, da užé

Več dni še v misel nejste vzeli ga?

Al morda mène zdaj več treba nej?

Al sta brez mène našla drugo pot?

Povedite, sestričina, al ste

Ga videli?

Tekla.

Ni denes, niti včeraj.

Grofinja.

Pa čuli kaj o njem? Ne zakrivájte!

Tekla.

Nič.

Grofinja.

Pa takó ste mirni!

Tekla.

Mirna sem.

Grofinja.

Vstanite, gospica, pustite naju.

(Najbrunška gospica odide).

Drugi nastop.

Grofinja. Tekla.

Grofinja.

Nej mi po všeči, da se on sedaj

Ne oglaší.

Tekla.

Sedaj?

Grofinja.

Ko vse je zvedel!

Sedaj je čas izprožiti besedo.

Tekla.

Jasnejše govorite, ne umejem.

Grofinja.

Zató poslala sem iz sobe jo.

Vi, Tekla, nejste več otrok. Zavedlo

Se vaše je srcé, vi ljubite,

Ljubezen ima drzovit pogum,

I vam prirojen je pogum. Po majki

Se nejste vrgli, ampak po očetu.

Zató vam razodeti smem, kar ona

Prebiti ne bi mogla.

Tekla.

Prosim vas,

Končajte ta uvod. Naj bo kar koli,
Na dan! Ne vstraši tako me, ko ta
Začetek. Kaj bi radi razodeli?
Povejte brez ovinkov.

Grofinja.

Da se le

Ne vstrašite.

Tekla.

Povejte! prosim vas.

Grofinja.

Zelo ustrezete lehkó očetu —

Tekla.

Jaz bi ustregla mu? Kaj more —

Grofinja.

Maks Pikolomini vas ljubi. Lehko
Za vedno pridobite ga očetu.

Tekla.

Je treba mene? Nej uže njegov?

Grofinja.

Poprej je bil —

Tekla.

Zakaj bi zdaj ne bil,

I vedno ne ostal?

Grofinja.

Udan je tudi

Cesarju.

Tekla.

Kolikor dolžnost i čast

Zahtevati, ne bolj.

Grofinja.

Dokazati

Ljubezen mora svojo, ne čestí —
Dolžnost i čast! To sti na vsako stran
Imeni dvojnega pomena, vi
Le-tó mu razjasníti morete.
Naj razloží mu čast ljubav njegova.

Tekla.

Kakó?

Grofinja.

Naj odpové se vam. al carju.

Tekla.

Če oče vojski da slovó, na dom
Ž njim pojde. Čuli ste iz ust njegovih,
Kakó bi rad orožije odložil.

Grofinja.

Želí se, naj iz rok ne dene meča,
Naj za očeta ga potegne.

Tekla.

Kri,

Život veselo posvetí očetu.
Ak bi krivica mu zgodila se.

Grofinja.

Vi nečete umeti — Poslušajte,
Zvestobo oče je odrekel carju,
S sovražnikom združiti se namenil,
Izdati vojsko vso —

Tekla.

O mati moja!

Grofinja.

Izgleda treba je velicega,
Da vojska sluša ga. Vojakom mnogo
Veljata Pikolomina; po njiju
Ravnajo se dejanii; razsoden
Izgled je njiju; če imamo sina,
Očeta bodemo imeli tudi.
Veliko zdaj imate v svojej roci.

Tekla.

O joka vredna mati! Kaka smrtna
Britkost te čaka! Tega ne prebije.

Grofinja.

V nepromenljivo se udá potrebo.
Poznam jo — Stiska jej sreé boječe,
Kar daljno i prihodnje je, udano
Pronaša, kar se dogodilo je,
Ter se odvrnoti ne more.

Tekla.

Ah,

Sluteča moja duša! Zdaj je tu,
Zdaj! mrzla, strašna, grozonosno roka
V moj up veseli drgetaje seza.
Saj znala sem — O precej, ko sem došla,
Prorokovala mi je britka slutnja,
Da nad menoj visé nesrečne zvezde —
Kakó, da nase mislim najpoprej —
O mati! mati!

Grofinja.

Vpokojite se.

Pustite prazne tožbe. Ohranite

Očetu prijatelja, sebi ljubega,
I lahko vse bo dobro še i srečno.

Tekla.

Kaj? Dobro! Ločena za večno sva! —
Ah! to se več ne more misliti.

Grofinja.

On vas ne zapustí. Ne more biti
Brez vas.

Tekla.

Ubožec!

Grofinja.

Če vas ljubi res,

Kaj naglo sklene.

Tekla.

Naglo sklene, da,

O tem ne dvomim. Sklene! Ali tu
Je še kaj sklenoti?

Grofinja.

Vmirite se,

Tu sem gre mati.

Tekla.

Kako njeni

Pogled prebijem!

Grofinja.

Vpokojite se.

Tretiji nástop.

Vojvodica. Prejšnji.

Vojvodica (grofinji).

Kdo bil je tukaj, sestra? Živo

Sem čula govorico.

Grofinja.

Bilo nej

Nikogar.

Vojvodica.

V tako hudem strahu sem.

Vsak šum nezgodonosnega mi sla

Oznanja. Veste, sestra, kako je?

Al volji se cesarjevej udá,

I pošlje kardinalu jezdece?

Je dober dal odgovor Kvestenbergu?

Grofinja.

Ne dobrega.

Vojvodica.

Tedaj smo izgubljeni!

To vidim, da največe zlo nas čaka.

Odstave ga i zopet bode vse,

Ko bilo v Ratisboni je.

Grofinja.

Takó

Ne bo. Zdaj ne. Ne bojte tega se.

(Tekla, zelo ganjena, steče k materi ter je objame
jokajoč.)

Vojvodica.

O. neugnani, nebrzdani mož!

Kaj sem trpela, koliko prebila

V nesrečnej zvezi tega zákona;
Ko bila na ognjeno bi pripeta
Koló, ko brez prestanka se vrtí,
Tako živila sem britkosti polna,
Ker vedno nad propadnim strmim robom
Drevil me je v višini vrtoglavnej.
— Ne jokaj, moj otrok. Trpenije
Naj moje ti ne bode slutnja zla,
Naj ti ne ugrení prihodnjega
Stanú, drug Fridolanec ne žíví
Na svetu, tebe, moj otrok, ne čaka
Osoda materína.

Tekla.

Ljuba mati!

Bežívi s tega kraja urno! urno!
Tu nejma nama prebivanija,
Bodoča vsaka ura izkovari
Strašilo kako novo, grozonosno!

Vojvodica.

Mirnejše tvoje bo življenje!
I midva, jaz in oče tvoj, vžívala
Sva lepe dni. Spominjam prvih lét
Se radostijo. Koprnel veselo
Je takrat še po časti, koprnen'je
Le-to enako bilo ognju je
Grejočemu prijetno, ne plamenu,
Ki div'je žge i žre nevsmiljeno,
Car ga je ljubil i se nanj zanašal,
Kar je pričel, po sreči vse je steklo.
Al od nesrečne ratisbonske ure,
Ka z visokosti ga je tresčila,

Polastil se ga je sumljivosti
Nestalen, temen, neprijazen duh.
Mirú nej več imel, izgubil je
Veseli up na lasto moč i srečo,
Srcé je temnej dal umetnosti,
Ka še nikogar nej osrečila.

Grofinja.

Vi svojim gledate očesom — Ali
Ga s takoj govoricoj čakamo?
Pomislite, da zdajci pride. Ali
Naj take najde vas?

Vojvodica.

Otrok moj, idi.

Otri si lice. Jasnim okom sprejmi
Očeta svojega — Glej, odvezala
Se je prevoza ta — Privezati
Se morajo ti lasci. Idi, solze
Obriši si — kalé okó ti milo —
Kaj sem poprej užé hotela reči?
Da, Pikolomini, le-ta je res
Prevreden i zaslužin plemenitnik.

Grofinja.

Gotovo, sestra.

Tekla (britkostno grofinji).

Teta, smem li iti?

(Hoče iti).

Grofinja.

Kam? oče pride.

Tekla.

Zdaj ga videti

Ne morem.

Grofinja.

Al pogrešal vas bo, vpraša,

Kde ste.

Vojvodica.

Zakaj pa hoče iti?

Tekla.

Ne

Prebijem v pričo njega zdaj.

Grofinja (vojvodici).

Ne čuti

Se dobro.

Vojvodica (skrbno).

Kaj je ljubemu otroku?

(Obe gresti za gospico i se prizadevati, da bi jo pridržali. Valenštajn se prikaže v pogovoru z Ilom.)

Četrty nastop.

Valenštajn. Ilo. Prejšnje.

Valenštajn.

Je še vse tiho v taborji?

Ilo.

Vse tiho.

Valenštajn.

V nekterih urah vest utegne priti
Iz Prage, da je glavno mesto naše.
Potem razkrijemo lehkó obraz,
Oznanimo tukajšnjemu vojaštvu,
Kaj smo sklenoli, ka se je zgodilo.
Izgled vse v tacih prilikah stori,
Čelovek je posnemajoča stvar,

I kdor je prvi, le ta vodi čedo.
Vojaci v Pragi samo to vedó,
Da nam prisegla so krdela v Polznji,
I v Polznji morajo priseči nam,
Ker v Pragi dala so jim tak izgled.
— Ti praviš: Butlar se je nam zavezal?

Ilo.

Iz prostega nagiba, nepozvan
Je prišel sebe i svoj polk ponujat.

Valenštajn.

Verjeti, vidim, vsacemu nej glasu,
Ki govori svareče v našem sreci.
Resnice glas posnema večkrat duh
Laži, da nas prevari, preslepí,
I seje prekanljive govorice. —
Tedaj prositi moram Butlarja,
Prevrednega možá, naj odpustí,
Da storil sem krivico mu skrivaj.
Čut, kega se ubraniti ne morem —
Ne rekel rad bi, da bojazen je —
Protresa dušo blizu njega mi,
Ljubezni gib veseli zadržuje;
A zvesti mož, ki duh mi toži ga,
Podal mi sreče zástavo je prvo.

Ilo.

I cenjeni njegov izgled, ne dvomi,
Najboljše tebi v vojski pridobí.

Valenštajn.

Zdaj idi, pošlji Izolana sem,
Dolžan mi hvalo za dobroto je,

Ko storil onidan sem mu še le,
Začetek hočem ž njim storiti. Idi.

(Ko odhaja llo, prihajajo drugi.)

Valenštajn.

Pogledi, mati z ljubeznjivoj hčerkoj!
Počijem zdaj od dela, želel uro
Veselo sem mej svojimi prebiti.

Grofinja.

Že davno nejsmo tako skupaj bili.

Valenštajn (na strani grofinji).

Smé čuti? Ali je pripravljena?

Grofinja.

Ne še.

Valenštajn.

Premila hčerka, sedi k meni!

Na tvojih ustnih ziblje duh se blag,
Umetnost mati je hvalila tvojo,
Premil i sladek glas, ki čara dušo.
Zdaj treba mi je tacega glasú,
Da odpodím zlovoljnega duhá,
Ki fofota peruti črnimi
Krog moje glave.

Vojvodica.

Vzemi citre, Tekla.

Naj čuje oče, kako si umetna.

Tékla.

O mati! Bog!

Vojvodica.

Očeta razveséli.

Tekla.

Ne morem, mati —

Grofinja.

Kako? Kaj je to,

Sestričina!

Tekla (grofinji).

Prizanesite! Peti —

Zdaj v muki tej, ka dušo trga mi —

Zdaj peti njemu, ki v grob mater paha!

Vojvodica.

Kaj, Tekla, svojeglavnost? Ali želij

Spolniti nečeš dobremu očetu?

Grofinja.

Tu imaš citre.

Tekla.

O moj Bog! — Ne morem —

(Drži citre trepetajočoj rokoj, v hudem dušnem boji.
V hipu, v kem bi imela začeti, zdrgeče, vrže citre od
sebe i naglo odide.)

Vojvodica.

O moj otrok — o, bolna je!

Valenštajn.

Kaj je

Dekletu? Ali je navadno taka?

Grofinja.

Nu, ker se razodeva sama, torej

Pa tudi jaz molčati nečem dalje.

Valenštajn.

Kaj?

Grofinja.

Ona ljubi.

Valenštajn.

Ljubi! Koga ljubi?

Grofinja.

Pikolominoviča. Ali nejsi
Opazil? Sestra tudi ne?

Vojvodica.

O, to

Jej stiskalo je srce! Moj otrok,
Naj Bog te blagoslovi! Treba nej
Ti sramovati se volitve take.

Grofinja.

Če nej bil tvoj namen, to pot pripiši
Sam sebi. Druzega spremljalca bil
Imel bi izvoliti.

Valenštajn.

Vé-li on?

Grofinja.

I up gojí, da v zakon mu jo daš.

Valenštajn.

I up gojí, da v zakon mu jo dam!
Al blede mladič?

Grofinja.

Naj to sama čuje!

Valenštajn.

Hčer Fridolančevo dobiti méni.
Ta misel mi je všeč! Ne sega nizko.

Grofinja.

Ker toliko si milostij mu storil,
Zató —

Valenštajn.

Še dedič hoče biti moj!

Resnično! Ljubim ga, i vreden je.
Al kaj to ima z rokoj moje hčere

Opraviti? Al s hčerami, edinim
Otrokom kdo skazuje milosti?

Vojvodica.

Njegova plemenita duša, nravi
Njegovi —

Valenštajn.

Moje so mu pridobili

Srcé, ne moje hčere.

Vojvodica.

Stan njegov,

Njegovi dedije —

Valenštajn.

Kaj? dedije!

On je podložnik, jaz pa na prestolih
Evropskih hočem zeta poiskati.

Vojvodica.

O knez predragi! Previsoko ne
Hlepimo, da ne pademo prenizko.

Valenštajn.

Al sem zato se trudil toliko,
Spenjaje se v višavo, vzdigovaje
Nad glave se vsakdanije človeške,
Da sklenol bi življenje preslavno
Naposled z nizkim srodstvom? Sem-li jaz —
(naglo preneha, zbere se.)

Edina stvar je ona, ka na zemlji
Ostane za menoj, na glavo moram
Jej deti krono, al poginoti.
Vse, vse zastavim, da jo poveličam,
Da, v tem trenotii, ko govorimo —

(premisli se.)

Al jaz bi zdaj, ko mehkosrčen oče,
Ljubeča zvezal po vsakdanije?
Sedaj bi storil to, sedaj ko hočem
Na dokonano delo venec deti —
Ne, ona mi je dragotina, dolgo
Že hranjena, najdraži, zadnji penez
Zaklada mojega; za Boga! dati
Ne mislim je cenejše, no za žezlo
Kraljevo —

Vojvodica.

Dragi mož, ti zidaš,
V oblake zidaš, više ino više.
A misliš ne, da ozka tla ne mogo
Nositi vrtoglavnih, šibkih del.

Valenštajn (grofinji.)

Al si povedala, kam pošljem jo
Stanóvat?

Grofinja.

Ne še, to jej sam povej.

Vojvodica.

Al na Koroško se ne vrnemo?

Valenštajn.

Ne.

Vojvodica.

Al na kateri izmej tvojih gradov?

Valenštajn.

Tam ne bi varni bili.

Vojvodica.

Varni ne

V cesarskih zemljah, pod cesarsko brambo?

Valenštajn.

Obrambe Fridolančeva naj žena
Ne upa.

Vojvodica.

Bog pomagaj! Kaj si storil!

Valenštajn.

V Holandii obrambo najdete.

Vojvodica.

Poslal bi nas v deželo luteransko?

Valenštajn.

Knez lauenburški spremi vas tija.

Vojvodica.

Knez lauenburški? On, ki s Švedom je
V zavezi? Vrag cesarjev?

Valenštajn.

Vražniki

Cesarjevi zdaj nejsó moji več.

Vojvodica

(zelo prestrašena pogleda vojvodo i grofinjo.)

Je torej res? Je res? Ti padel si?
Poveljstvo so ti vzeli? Bog nebeški!

Grofinja (na strani vojvodi).

Pustiva v veri jo, to vidiš, da
Resnice ne prebije.

Peti nastop.

Grof Trčka. Prejšnji.

Grofinja.

Trčka ! Kaj je ?

Strah grabi ga, ko bi pošast bil videl.

Trčka.

(pelje Valenštajna na stran, skrivaj.)

i velél odjezditi Hrvatom ?

Valenštajn.

Jaz nič o tem ne vem.

Trčka.

Izdani smo !

Valenštajn.

Kaj ?

Trčka.

Vsi to noč odšli so, tudi lovci.

V okolici so prazne vse vasi.

Valenštajn.

In Izolan ?

Trčka.

Poslal si ga nekamo.

Valenštajn.

Jaz ?

Trčka.

Ne ? poslal ga nejsi ? Bogodana

Tud ne ? Oba sta zginola to noč.

Šesti nastop.

Ilo Prejšnji.

Ilo.

Al ti je Trčka —

Trčka.

Znano mu je vse.

Ilo.

Da so te zapustili Maradas,
Kolalto, Esterhazi, Gec i Kavnic?

Trčka.

Za vraga!

Valenštajn (pomigne).

Tiho!

Grofinja.

(ka jih boječe opazovaše, pristopi.)

Trčka! Bog! Kaj je? Kaj se

Zgodilo je?

Valenštajn (hoče iti).

Nič! Idimo.

Trčka (hoče za njim iti).

Nič nej,

Terezija.

Grofinja (ga zadržuje).

Nič? Al ne vidim, da

Iz vaših je mrtvaškobledih lic
Izginola vsa kri, da brat celo
Se promaguje strah zakrivati?

Plemič (pride).

Pribočnik nekij išče grofa Trčke.

(Trčka ide s plemičem.)

Valenštajn.

Govôri ž njim. (Ilu) Skrivaj brez spora moglo
Se to zgoditi nej — Kdo straži vrata?

Ilo.

Tabornik Tifenbah.

Valenštajn.

Nemudoma

Odstrani Tifenbaha. Trčkine
Na stražo pošlji granatirje — Čuj!
Al si pozvedel kaj o Butlarji?

Ilo.

Da, našel sem ga, precej tukaj bode.
On ti stoji ko skala.

(Ilo odide; Valenštajn hoče za njim iti.)

Grofinja.

Sestra! strani

Ne daj mu, zadržuj, zadrži ga —
Tu je nesreča —

Vojvodica.

Večni Bog! Kaj je?

(Se nanj obesi.)

Valenštajn (se je ubrani).

Upokojite se! Pustite me!
O sestra! Ljuba žena! Tu je ostrog!
Drugače nej mogoče, zdaj vihar
Razsaja tu, zdaj solnce jasno sije,
Težkó je vladati razvnete duše,
Nikdár vodnika mir ne osrečuje —
Če hočeti, naj tu ostanem jaz,
Odlaziti vedvé! ker ženski vek
Ujema slabo z moževim se delom.
(Hoče iti, Trêka se vrne.)

Trčka.

Ostani tukaj! Videti skoz to
Se mora okno.

Valenštajn (grofinji).

Sestra, idi!

Grofinja.

Ne,

Nikakor ne!

Valenštajn.

Jaz čem.

Trčka

(jo pelje na stran, pomembno pomežkne na vojvodico.)

Terezija!

Vojvodica.

Ker on zahteva, idi, sestra.

(Odideji).

Sedmi nastop.

Valenštajn. Grof Trčka.

Valenštajn (stopi k oknu).

Kaj je?

Trčka.

Vojaci vseh krdel i barv drevé se
Po taborji ter skupaj vró. Nobeden
Ne vé zakaj. Skrivnostno v temnej zbira
Tišini pod prapore vsak se polk.
Sovražno Tifenbahovci držé se,
Valonci le od drugih ločeni
Stojé, nobenemu ne dajo k sebi,
Držé ozbiljno po navadi se.

Valenštajn.

Al je mej njimi Pikolomini?

Trčka.

Povsod ga iščejo, nej ga nikoder.

Valenštajn.

I kaj pribočnik ti prinesel je?

Trčka.

Poslala so mi ga krdela moja,
Zvestobo ti prisezajo iz nova,
I željno čakajo ukaza k boju.

Valenštajn.

Kakó pa hrup je počil v taborji?
Saj vojski se imelo je prikriti,
Da v Pragi sreča nam obrne lice.

Trčka.

O, da verjel bi meni bil! Sinoè
Še le smo te zaklinjali! Ne daj
Zvijaskemu Oktaviju skoz vrata.
Ti pa še konje dal si mu za beg —

Valenštajn.

Špet stara pesem! Zadnjikrat ti pravim:
Nič več o sumu tem nespametnem!

Trčka.

Imel si vero tudi v Izolana,
Pa bil je prvi, ki te je zapustil.

Valenštajn.

Izvlekel sem ga še le včeraj iz
Zadrega. Idi! Na zahvalo nejsem
Nikoli mislil.

Trčka.

Taki so i tema

Enaki vsi.

Valenštajn.

Al je krivičen, ker

Me je zapustil? Slušal je bogá,
Ki ga je, kar je živ, pri igri služil.
Zavezo z mojoj srečoj sklenol je,
Tedaj je meni nej prelomil. Kaj
Sem jaz mu bil, kaj meni on je bil?
Jaz sem le ladija, ná ktero je
Naložil svoje upe, v kateri se
Vesel je vozil po svobodnem morji.
Ko je opazil, da nevarni jej
Prté grebeni, blago je otél.
Ko lahka ptica s plodovite veje,
Kder je nanesla gnjezdo, zletel je
Pred manoj k višku; vez človeška nej
Nikaka se mej nama strgala.
Da, vreden je, da v plačo ima varko,
Kdor srca je iskal pri nemislečih!
Zivenija podobe, ke pišó
Na gladko čelo se, zbrišó se naglo,
Na prs tihotno dno ne pade nič,
Veseli čut protaka lehke soke,
Al drobovine duša ne ogreva.

Trčka.

Zaupal vendar bi se rajši gladkim,
No onim jako grbovitim čelom.

Osmi nastop.

Valenštajn. Trčka. Ilo pride ves razkačen.

Ilo.

Izdaja in upor!

Trčka.

Ha! Kaj je spet?

Ilo.

Ko sem ukazal Tifenbahovce
Na straži zmenjati, Slepjarji zreli!

Trčka.

Nu?

Valenštajn.

Kaj je?

Ilo.

Slušati neté ukaza.

Trčka.

Tedaj ga svincem vcepi jim v možgane.

Valenštajn.

Polagoma! Zakaj ne slušajo?

Ilo.

Nobeden nejma jim ukazovati,
Samó pribočnik prvi, Pikolomini.

Valenštajn.

Kaj — Kako to?

Ilo.

Naročil tako je,

Zapisano pokazal od cesarja.

Trčka.

Cesarja — Čuješ, knez!

Ilo.

Zapeljal tud je

Polkovnike, da so pobegnoli
Sinoči.

Trčka

Čuj!

Ilo.

I Montekukuli,

Karafa i šest drugih generalov
Pogreša se, on je je pregovoril,
Da so za njim pobegnoli. To vse
Pri sebi pisano imel uže
Je davno od cesarja, še le zadnjič
O tem se pogovoril s Kvestenbergom.

(Valenštajn se zgrudi na stol ter si obraz zakrije.)

Trčka.

O, da besedam bil verjel bi mojim!

Deveti nastop.

Grofinja. Prejšnji.

Grofinja.

Tesnobe te prebiti več ne morem,
Za božjo voljo, kaj se je zgodilo!

Ilo.

Pokorščino odpovedujo polki.
Grof Pikolomini je izdajalec.

Grofinja.

O. saj sem to slutila!

(Skoči iz dvorane.)

Trčka.

Da bi meni

Verjeli bili! Vidiš zdaj, kakó

Legale so ti zvezde!

Valenštajn (se sklone).

Zvezde nau

Ne lažejo, to pa zgodilo se
Je zoper zvezden tek i zoper
Osodo, zvezdarija je poštena,
Al to hinavsko srce nosi celo
V nebesa same laž i goljuŕfjo.
Le na resnici vedeštvo sloni.
Kder narava iz svojih mej uhaja,
Tam vsaka učenost se moti. Ako
Je vraža bila, da človeške nejsem
Podobe takim sumom onečastil,
Tedaj se ne sramujem te slabosti!
Živali vcepljena v mesó je vera,
Dív'ják celo ne pije z darovancem,
Kemú prodreti hoče mečem prsa.
Ne, to junaštvo bilo nej, Oktavij!
Hudobno tvoje zoper prosto moje
Srcé dobilo je nesramno zmago.
Nej branil mene ščit morilnega
Udarca tvojega, udaril ti
Brezbožno si na prsa nečuvana,
Otrok le zoper tako sem orož'je.

Deseti nastop.

Prejšnji. Butlar.

Trčka.

O, gledi! Butlar! ta je še prijatelj!

Valenštajn.

(mu gre razpetima rokama naproti i ga srčno objame.)

Na moje srce, stari vojni drug!

Tak dobro solnčni žarek vigredi

Ne dene, kakor prijateljevo

Obličije v takó osornej uri.

Butlar.

Moj general — Prišél sem —

Valenštajn (se mu na ramo nasloni).

Ali veš

Uže? Izdal me starec je cesarju.

Kaj praviš? Trideset sva skupaj lét

Živela, prebivala i — prebila,

V isteji postelji v ostrogi spala,

Iz iste čaše pila i delila

En grižljeji, nanj sem se naslanjal, kakor

Slonim na trojeji zvesteji rami zdaj,

Pa v hipu, ko v ljubezni vročeji i

Zaupno moja prsa na njegovih

Bijó, zapazi dobro priliko,

Prekanjeno preže zabode nož

Počasi mi v srcé!

(Zakrije obraz na Butlarjevih prséh.)

Butlar.

Pozábite

Hinavca! Kaj storiti mislite?

Valenštajn.

O dobro! dobro! Idi! Vedno še
Obilo imam prijateljev, ne?
Osoda me še ljubi, ker mi zvesto
Srcé je darovala zdaj, ko snela
Hinavcu krinko je zvijaškemu.
Nič več o njem! Ne mislite, da peče
Njegova me izguba, o! prevara
Me peče le njegova, cenil, ljubil
Sem ju, i Maks me je resnično ljubil.
On me prevaril nej, on ne. — Zadosti
O tem! Zdaj naglega je treba sveta —
Vsak hip utegne priti jezdec, kega
Iz Prage mi grof Kinski je poslal.
Naj on prinese, kar si koli bodi,
Upornikom ga moramo braniti.
Zatorej precej zanesljivega
Pošljite mu naproti sla, naj k meni
Pripelje ga po tajnem potu.

(Ilo hoče iti.)

Butlar (ga zadržuje).

Koga,

Moj vojvoda, iz Prage čakate?

Valenštajn.

Sla, ki prinese poročilo, kako
Se v Pragi je zvršilo.

Butlar.

Hu!

Valenštajn.

Kaj vam je?

Butlar.

Al še ne veste?

Valenštajn.

Kaj?

Butlar.

Kakó ta hrup

Je prišel v tabor? —

Valenštajn.

Nu, kakó je prišel?

Butlar.

Ta sel —

Valenštajn (radovedno pričakovaje).

Nu, sel —

Butlar.

Užé je tukaj.

Trčka in Ilo.

Tukaj?

Valenštajn.

Moj sel?

Butlar.

Užé več ur.

Valenštajn.

In jaz ne vem še?

Butlar.

Ujela ga je straža.

Ilo (nogoj ob tla udari).

Za hudiča!

Butlar.

Odrpli so njegovo pismo, po
Ostrogi gre iz roke v roko.

Valenštajn (pozoren).

Veste,

Kaj v njem je pisano?

Butlar (se obotavlja).

Ne vprašajte!

Trčka.

Gorjé nam, Ilo! Vse na kup leti!

Valenštajn.

Ne zakrivajte mi. Prebijem tudi
Najhujšo vest. Je Praga izgubljena?
Je-li? Pritrdite.

Butlar.

Izgubljena je.

Vsi polki v Taborji, Budejevicah,
I tudi v Brni, Znojmu, Brunovi,
I tako tudi v Plesu so vas zapustili,
Zvestobo spet cesarju so prisegli;
Obsojeni v prognanstvo ste i vi,
I z vami Kinski, Trčka, Ilo.

(Trčka in Ilo se prostrašita i sta razkačena, Valen-
štajn stoji brez strahu).

Valenštajn (nekoliko časa molči).

Končano je, sedaj je dobro — naglo
Minole dvombne bolečine so;
Svobodno zopet prsa dihajo,
Moj duh je bister, tema biti mora,
Kder sveti zvezda Fridolančeva;
Odlášal sem i se umikal, predno

Sem meč izdrl, nerad sem storil to,
Ko mogel sem še svobodno voliti.
Potreba prišla je, nej dvombe več,
Za lastno glavo zdaj potegnem meč.

Enajsti nastop.

Grofinja Trčka (pride iz stranske izbe).

Ne! dalje več ne morem — Kde so? Vse
Je prazno. Samo — samo tukaj so
Pustili me v pregroznej tej britkosti.
Posili kriti moram sestri grozo,
Zaklepati vse muke v tesnih prsiah.
O, tega ne prebijem! Ako nam
Izpodleti, ak moral s praznoj rokoj
Pobegnoti bo k Švedom — ako ne
Pripelje vojske jim obilo, ko
Čestit zaveznik — ako morali —
Ubežni, kakor palatinski knez —
Ubijati se bomo po deželah,
Izgled sramoten padle visokosti —
Ne, tega dneva nečem videti!
In ako on bi padši ne poginol,
Jaz padlega bi gledati ne mogla.

Dvanajsti nastop.

Grofinja. Vojvodica. Tekla.

Tekla

(hoče zadržati vojvodico.)

O ljuba mati, ostanite v izbi!

Vojvodica.

Ne, tukaj se mi še zakriva strašna
Skrivnost. — Zakaj se me ogiblje sestra?
Zakaj jej strah nikder ne daje ni
Pokoja, ni mirú. Zakaj ti vsa
Trepečeš? Kaj pomenjajo ta nema
Znamen'ja tajna mej teboj i njoj?

Tekla.

Nič, ljuba mati!

Vojvodica.

Sestra! Znati hočem.

Grofinja.

Kaj pomagalo bi zakrivati!
Al moremo zakriti? Zvedeti,
Prebiti mora prej, al pa poznej!
Zdaj časa nej slabosti vstrezati,
Poguma, krepkega duhá nam treba,
Kreposti zdaj se moramo učiti,
Zató je boljše, da razsodi njena
Osoda enoj se besedoj — Sestra,
Slepé vas, da je knez odstavljen, nej —
Knez je —

Tekla (stopi h grofinii).

Al hočete jo umoriti?

Grofinja.

Knez je —

Tekla (stisne mater v roke).

Pogumno, moja mati!

Grofinja.

Pobunil se je knez, k sovražniku

Se hotel jo probiti, zapustila

Ga vojska je, izpodletelo je.

(Mej temi besedami omahne vojvodica i se zgrudi brez zavesti hčeri v naročije).

Trinajsti nastop.

(Velika dvorana pri Fridolanskem knezu.)

Valenštajn (v železnej obleki)

Dosegel si, Oktavij! Zapuščen

Sem zopet skoraj tako, kakor šel

Sem nekdanj s zbora ratisbonskega.

Takrat imel nič nejssem, razen sebe;

Al koliko en moč veljati more,

O tem ste se uže prepričali;

Zelene veje ste odsekali,

Stojim, ko deblo, tu brez listija!

Živi pa znotraj v mozgu stvarna moč,

Ka je brsté iz sebe svét rodila.

Že enkrat sem veljal za celo vojsko.

Jaz sam. Skopnela vaša so krdela

Pred Švedovim orožijem. Na Liki

Je padel Tili, zadnji vaš branitelj,

Poplaval, ko razvodenela reka

Bavarsko Gustav, v stolnem mestu, svojem

Se gradu tresel cesar. Dragi bili

Vojaki so, ker množica se goni

Za srečo. — Tákrat so obrnoli
Oči na mé, rešitelja v potrebi;
Ponižal se oholi cesar je
Pred manoj, ki sem hudo bil razžaljen,
Imel sem vstati jaz z besedoj stvarnoj,
Polniti z ljudstvom prazne taborje.
I vstal sem. Boben je zaropotal.
Ko vojni bog sem zaslovél po svetu.
Od pluga in obrtstva vse hití
Pod staroslavni uponosni prapor. —
— Še čutim, da sem isti, ki sem bil!
Duh stvari truplo si, i Fridolanec
Krog sebe bode polnil tabor svoj.
Peljite svoje tisoče pogumno
Nasproti mi, navajeni so res
Z menoj zmagavati, ne zoper mene.
Če loči glava se od trupla, koj se
Pokaže, kde je duša prebivala.
(Ilo i Trčka pristopita.)
Pogum, prijatelja, pogum! Še nejsmo
Pobiti v prah, pet Trčkinih je polkov
Še naših, naša Butlarjeva so
Krdela še; i šestnajst tisoč Švedov
Pridruži nam se jutri. Nejssem bil
Mogočnejše pred devetými leti,
Ko vstal sem, carju Nemčijo podjarmil.

Štirnajsti nastop.

Prejšnji. Najman (pelje Trčko na stran i ž njim govori).

Trčka (Najmanu).

Kaj iščeš?

Valenštajn.

Kaj je?

Trčka.

Papenhajmovih

Deset oklopnikov želi s teboj

V imenu vsega polka govoriti.

Valenštajn (naglo Najmanu).

Pripelji je.

(Najman odide.)

Od tega pričakujem,

Da se obrne vse na bolje. Čujta,

Še dvomijo, lahko je še dobom.

Petnajsti nastop.

Valenštajn. Trčka. Ilo. Deset oklopnikov,

ke pripelje poddesetnik. Na ukaz stopijo vsi v eno vrsto pred kneza, ter ga pozdravijo.

Valenštajn.

(poddesetniku potem, ko je je nekoliko časa oèmi motril.)

Poznajem dobro te. Iz Bruge si

Na Flandriškem. Mersí se pišeš.

Poddesetnik.

Henrik

Mersí mi je imé.

Valenštajn.

Zajeli so

Na potu Hesi te, prodrl pa s sto
In osemdeset si možmi skoz tisoč.

Poddesetnik.

Takó je, vojvoda.

Valenštajn.

Kaj si prejel

Za to junaštvo?

Poddesetnik.

Čast, moj vojvoda,

Za ktero prosil sem, da v polku tem
Služiti smem.

Valenštajn (se obrne k družemu).

Ti bil mej tistih

Si dobrovoljci, ktere sem izvolil
Na Altenbergu, da so vzeli Švedom
Grmečo baterijo.

Drugi oklopnik.

Tako je,

Moj vojvoda.

Valenštajn.

V spominu mi je vsak,

Ki z manoj kdaj se pogovarjal je.

Povejte, kaj želite?

Poddesetnik (veleva).

Puško v roke!

Valenštajn (se obrne k tretjemu).

I ti si Risbek, rojen si v Kolinu.

Tretji oklopnik.

Da, Risbek iz Kolina.

Valenštajn.

Švedskega

Polkovnika Dibalda si ujél,
I ga pripeljal v norimberški ostrog.

Tretiji oklopnik.

Jaz ne, moj general.

Valenštajn.

Zarés! Bil je

Tvoj starši brat, ki to je storil — imel
Si mlajšega še brata, kde je on?

Tretiji oklopnik.

Pri Olumuci mej cesarsko vojsko.

Valenštajn (poddesetniku).

Tedaj govori!

Poddesetnik.

V roke nam je prišlo

Cesarsko pismo, ko nam —

Valenštajn (mu seže v besedo).

Kdo je vas

Izvolil?

Poddesetnik.

Prapor vsak izbral po ždrebu

Je svojega možá.

Valenštajn.

Tedaj govori!

Poddesetnik.

V roké je prišlo nam cesarsko pismo,

Ko nam veleval, naj se odpovemo

Dolžnostim, ktere imamo do tebe,

Ker vrag si i države izdajalec.

Valenštajn.

Kaj sklenoli ste zaradi tega?

Poddesetnik.

Naši

Tovarši v Brunovi, Budejevicah
I v Pragi, tudi v Olumuci so
Slušali, polka Tifenbah, Toskana
Ravnala so po njihovem izgledu.
— Al mi pa ne verjanemo, da si
Sovražnik i državni izdajalec,
I mislimo, da to je laž i varka.
I španska izmišljija.

(Zvestosrčno).

Sam ti nam

Povedi, kaj namerjaš, bil si nam
Odkritosrčen vedno, tebi bolj,
No komur bodi si verjameno.
Naj se ne vtika jezik ptuj noben
Mej kneza dobrega i dobre trume.

Valenštajn.

Na tem poznajem svoje Papenhajmce.

Poddesetnik.

I to na znanije tvoj polk ti daje:
Ak sklenol si, da žezla vojnega
Iz rok ne daš, ker tebi gre i ker
Ga tebi je zaupal cesar, ako
Ostati hočeš Avstrii vojvoda
Pošten; tedaj te bodemo branili
I varovali zoper vsacega —
I ako bi vsi drugi polki se
Obrnoli od tebe. verni ti

Ostanemo sami, kri zate damo ;
Ker to konjiška naša je dolžnost,
Da rajši gremo v smrt, no gledamo,
Da te podró. Če je pa tako, kakor
Cesarsko pismo govori, če res je,
Da nezvestobno hočeš nas peljati
K sovražniku, kar Bog obvaruj ! dà,
Pustimo te, slušali bomo pisma.

Valenštajn.

Otroci, čujte —

Poddesetnik.

Besedi nej treba,

Izreci: da, al ne, pa nam bo dosti.

Valenštajn.

Slušajte ! Vem, da ste razumni, da
Sami provdarjate i mislite,
Da slepo vi ne hodite za čedo ;
Zató sem z vami, kakor znate, vedno
Ravnal drugače, no z velikoj trumoj,
Ker le prapore šteje nagli pogled
Vojvodin, same glave ne opazi
Nobene, slepo in osorno vlada
Ukaz železni ; tu ne more človek
Človeku nič veljati — Tako, lejte,
Ravnal jaz nejsem z vami : Ko ste se
Zavedati začeli v rokodelstvu
Surovem, ko mi s čela vašega
Človeška misel zasvetila je,
Za svobodne možé sem vas oklical,
Volilnega glasú vam dal pravico.

Poddesetnik.

Da, vedno z nami lepo si ravnal,
Moj vojvoda, čestil si svojim nas
Zaupom, več smo milosti prijeli
Od tebe, no vsi drugi tvoji polki.
Mi tudi množta ne posnemamo,
Saj vidiš! zvesti hočemo ti biti.
Besedo izgovori le, zadosti
Beseda nam je tvoja, da ne misliš
Izdati svojih trum sovražniku.

Valenštajn.

Izdali mene, mene so. Sovragom
Me daroval je cesar, pasti moram,
Če hrabri ne otmó vojaci me.
Na vas zanašati se hočem. Vaše
Srcé naj bo trdnjava moja. Glejte,
Na ta-le prsa merijo! Na sivo
To glavo! Taka je hvaležnost španska,
To imamo za tisto strašno bitvo
Na licenskih planjavah! Gola prsa
Zato nastávljali smo sulicam,
Zato smo izvolili za blazino
Ledeno zemljo, trdi kamen; nam
Preurna bila nej nobena reka,
I gozd noben pregost, gonili smo
Mansfelda brez počitka netožljivo
Po vseh ovinkih begajočega;
Popotovan'je vedno bilo je
Živen'je naše; kakor vetra piš,
Brez krova, provihravali smo v vojni
Krvavo zemljo; i sedaj, ko smo

Končali grozno vojno, nehvaležno
I kletvonosno delo zvestoj i
Netrudnoj rokoj, carski ta mladinec
Odnese z lebka mir, naj oliko,
Kras naše glave, katero zaslužili
Smo trdo, vplete si v rumene lase —

Poddesetnik.

Ne bo je, dokler moremo braniti.
Nobeden ne, le ti pregrozno vojno
Končaš, ker slavno si se bojeval.
Ti vodil nas v krvavo smrtno si
Poljé, nobeden drug, le ti veselo
Popelješ nas v mirú livade lepe,
I z nami vžival sad boš dolzih trudov —

Valenštajn.

Kakó? Al v poznih letih veseliti
Sadú se menite? Ne verjemíte
Le-tega! Videli ne boste nikdar
Te vojne konca! Vojna ta požrè
Nas vse. Mir Avstrija sovraži, le
Zató, ker jaz mir hočem, pasti moram.
Kaj briga Avstrijo, če dolga vojna
Gonobi trume i razdeva svét,
Le rasti hoče, širiti se hoče.
Srcé sem ganol vam — iz bojevitih
Očij vam bliska plemenita jeza.
O, naj bi vas moj duh sedaj navdušil
Pogumom, kakor vodil vas je v bitve!
Pomoči vi mi hočete, braniti
Orožijem pravice moje — to
Je blagodušno! Al ne mislite,

Da izvrši to mala vojska! Zaman
Se boste darovali vojvodi.

(Zaupno.)

Ne! varno pot hodimo, iščimo
Si prijateljev! Šved pomoči nam
Obeča, rabimo dozdevno jo,
Da bomo strah na dve strani evropsko
Osodo v rokah mi nosili; svetu
Veselemu lepó ovenčan mir
Podarimo iz našega ostroga.

Poddesetnik.

Tedaj na videz s Švedom le držiš?
Izdati nečeš carja, nečeš nas
Pošvediti? Glej, to je vse, kar mi
Zahtevamo, naj razodel bi nam.

Valenštajn.

Kaj mene Šved skrbi? Sovražim ga.
Kakor peklensko jezero ognjeno,
I mislim, da poženem z Bogom kmalu
Čez severnega morja ga valove.
Na srci mi je le celota. Glejte!
Naroda nemškega nadloge hude
V srcé me režejo. Vi možije
Ste nizki le, a nizke nejmate
Menitve, vrednejši od drugih ste,
Da vam zaupno govorim besedo —
Slušajte! vojna plamenica petnajst
Že lét vahlá, a še prestanka nej.
Ni Šved, ni Nemeč, ni katoličan,
Ni luteranec, nikdo drugemu
Se ne umakne! Roka roko tepe!

Na dvoje vleče vse, nikoder nej
Sodnika! Govoríte, kam dospemo?
Razreši kdo zapletajoče klopko,
Ko raste dan na dan? Prosekati
Se mora. Čutim, da sem mož osode,
In upam, z vašoj pomoč'jo zvršim.

Šestnajsti nastop.

Butlar. Prejšnji.

Butlar (goreče).

Knez, to nej bilo prav i dobro!

Valenštajn.

Kaj?

Butlar.

Za zlo vzemó, ki dobro mislijo.

Valenštajn.

Kaj pa?

Butlar.

Vpor javno napovedati!

Valenštajn.

I kaj pa je?

Butlar.

Trčkini polki

S praporov trgajo cesarske orle,

I tvoja znamen'ja natikajo.

Poddesetnik (oklopnikom).

Na desno! Stopaj!

Valenštajn.

O, proklet je svèt,

I kdor ga dal je!

(odhajajočim oklopnikom.)

Stojte, stojte, moji

Otroci — zmota je — Slušajte — Strogo

Jo kaznim — Čujte vendar! Ostanite! —

Ne slušajo. (Ilu) Za njimi idi, vèli,

Pripelji je nazaj, kar moreš, stori!

(Ilo hiti iz dvorane.)

V pogubo nas to pahne — Butlar! Butlar!

Vi ste moj hudi duh, zakaj ste v pričo

Oklopnikov to oznanili. Vse

Na dobrem bilo potu je — Uže

So bili omečeni — Besniki

Vi strežniki ste nepromišljeni!

O, grozovito me osoda tepe!

Pogubljajo me prijatelji moji

Goreči, ne sovražniki črteči.

Sedemnajsti nastop.

Prejšnji. Vojvodica lopne v sobo. Za njoj Tekla
i grofinja. Potem Ilo.

Vojvodica.

O Albert! kaj si storil!

Valenštajn.

Nu, še to!

Grofinja.

Odpusti, brat, vtrpeti nejsem mogla,

Vse vesti.

Vojvodica.

Kaj si storil?

Grofinja (Trčki).

Ali več

Nej nade? Ali vse je izgubljeno?

Trčka.

Vse. Praga v kraljevej je roki, polki
So mu prisegli spet.

Grofinja.

Potuhneni

Oktavij! Ali Maks je tudi šel?

Trčka.

Kde bode? Šel z očetom je k cesarskim.
(Tekla se vrže materi v naročije i zakrije obraz na
njenih prsih.)

Vojvodica (jo objame).

Ubogi moj otrok! Uboga mati!

Valenštajn (gre s Trčkoj na stran).

Pripravi naglo voz na dvoru zadaj,
Da strani pošljemo le-té.

(pokaže mu ženske.)

Naj spremi

Je Šerfenberg, on zvest je nam;
V Heb naj je pelje, mi za njimi se
Napotimo.

(Ilu, ki se vrne.)

Ali nejsi jih pripeljal?

Ilo.

Ne čuješ hrupa? Papenhajnici sem
Deró. Zahtevajo od tebe Maksa
Polkovnika trdeči, da je v gradu,

Da siloma ga tukaj ti držiš,
In ako precej ga ne izpustiš,
Osvoboditi mečem ga hoté.

(Vsi so osupli.)

Trčka.

Kaj hočemo storiti?

Valenštajn.

Nejsem trdil? —

Proroško moje srce! Še je tukaj.
Izdal me nej, on tega mogel nej —
O tem nikoli nejsem dvomil.

Grofinja.

Se

Je tukaj, o, potem je vse še dobro.

Vem, kaj ga ima vezati za vedno.

(Objame Teklo.)

Trčka.

To nej mogoče! Le pomisli! Starec
Je nas izdal, k cesarju se obrnol,
Kakó ostati bi si upal tukaj?

Ilo (Valenštajnu).

Proteklo je še malo ur, kar sem
Na trgu videl lovsko vprego, ko
Si mu podaril.

Grofinja.

O sestričina,

Potem i on nej daleč!

Tekla

(vpira oči v vrata i živo zakliče).

Tukaj je!

Osemnajsti nastop.

Prejšnji. Maks Pikolomini.

Maks (stopi sredi dvorane).

Da! Tukaj je! Ne morem več boječe
I tiho krog te hiše laziti,
Da skrivši bi ugodni hip zapazil —
To ščakovanije i ta britkost
Presega mojo moč!

(bliža se Tekli, ka se je vrgla materi v naročije.)

O, mili angel moj, ozri se name!
Očij nikar od mene ne obračaj!
Tu v pričo vseh svobodno razodeni.
Ne boj nikogar se! Naj čuje, kdor
Si bodi, da se ljubiva. Zakaj
Bi še skrivala? Srečnim pristuje
Skrivnost; nesreči, kterej up je vgasnol,
Nobenega nej treba zagrinjala,
Pod vsakim solncem lahko prosto dela.
(Opazi grofinjo, aka se veselim licem na Teklo ozira.)
Ne, teta Trčkina! ne pričakujte,
Ne upajte ničesar! Nejssem prišel,
Da tu ostanem, po slovó sem prišel,
Vse nič več ne pomaga. Moram, moram
Te zapustiti, draga Tekla — moram!
Poglej usmiljeno me le še enkrat;
Ne morem s saboj vzeti jeze tvoje,
Ti me ne vražiš, je-li, Tekla, je-li?

(Prime jo za roko zelo ganjen.)

O Bog — Bog! jaz ne morem s tega mesta,
Ne morem — te roké nej moč spustiti.

O Tekla, je-li, da se tebi smilim,
Da sama veš, da moč mi nej drugače.

(Tekla se ogiblje njegovega pogleda, pokaže rokoj na očeta; on se obrne h knezu, kega še le zdaj zapazi.)

Ti tukaj? Tebe nejsem tu iskal,
Pred mojimi očmi ne smel bi ti
Več stati. Posel imam samo ž njoj.
Le to čem, da odveže me to srce,
Za drugo vse nej meni mari več.

Valenštajn.

Sem-li bedak, da te od tod pustim?
Da blagodušno te pritisnem k sreči?
Sleparsko me tvoj oče je prevaril,
Sedaj si meni ti le sin njegov,
Zaman v oblast dobil te svojo nejsem.
Nikar ne mislite, da jaz čestil
Bom staro prijateljstvo, ker ga on
Nesramno je oskrunil. Prošla je
Ljubezni, nežne prizanašbe doba,
Na vrsti je sovraštvo, maščevan'je.

Maks.

Po svojej moči z manoj boš ravnal.
Ti dobro veš, da jeze tvoje niti
Ni zaničujem, niti se bojím.
Kaj tukaj me drží, to dobro znas!

(Prime Teklo za roko.)

Poslušaj! Hvalo vedeti sem hotel
Za vse, za vse le tebi, srečo menil
Nebeško sem iz tvoje očine
Prijeti roke. Ti si vse razdel.
Al kaj to briga tebe! Lehkodušno

Otrók si svojih vrgel srečo v prah.
Bog, kega služiš ti, o, ta bog nej
Bog milosti, i kakor slepi, strašni,
Nečutni element, s kim nej zaveze,
Le srca div'jemu nagibu strežeš
Gorjé njim, ki zanašajo se nate,
I nate varno svoje sreče kočó
Naslanjajo, ker gostoljubna je
Podoba tvoja mami. Naglo v nočnej
Tišini iznenada v trmastem
Zavrè ogujenem žrelu i bobnečoj
Oblast'jo treskne, po človeških plane
Saditvah div'ja reka grozovito
Razdevajoča.

Valenštajn.

Ti mi popisuješ

Očeta svojega srcé. Takó
V njegovem drobu je, v hinavskih črnih
Njegovih prsih. O, peklena me
Umetnost je prevarila! Poslal mi
Je pekel najbolj skritega duhá,
Najbolj lažnjivega, i ga postavil
Na stran mi, kakor prijatelja. Kdo se
Peklenskej more vstavljati oblasti!
Odgojil baziliska sem na prsih.
Izredil iz krvi ga svoga srca.
Požresno na ljubezni moje se
Napil je prsih; nej mi bil sumljiv,
Odprl mu sem široko misli vrata,
Od sebe vrgel ključ providnosti —

Na zvezdovitem nebu mej svetovi
V širjavi neizmernej moje so
Oči iskale vruga, kega sem
Zapiral v sreci lastnega srca.
— Da bil sem Ferdinandu jaz, kar meni
Je bil Oktavij — Nikdar napovedal
Bi ne mu vojne bil — ne bil bi mogel.
Gospod mi bil je oster, ne prijatelj,
Na mojo se zanašal nej zvestobo.
Mej nama bila vojna je uže,
Ko dal mi žezlo je vojvodino :
Ker v boji večnem je s zvijačoj sum,
Le vera i zaup imata mir.
Kdor ostrupí zaup, o, ta morí
Bodoči rod v telesi materinem!

Maks.

Očeta nečem zagovarjati.
Gorjé mi, da ne morem!
Nesrečna dela so se dogodila,
In eno hudodelstvo grozój se
Oklepa družega na tesno spetih
Verigah; kak pa prišla sva nedolžna
Midvá v nesreče i zločinstva krog?
Komú zvestobo sva midvá odrekla?
Zakaj uklenoti se grozno mora
Očetov dvojna krivda i zločinstvo
I naju, kakor kač strupeni par?
Zakaj sovraštvo mej očetoma
Raztrgati ljubeča mora tudi?

(Objame Teklo v velikej britkosti.)

Valenštajn

(molče vanj oči vpre i se mu bliža).

Ostani. Maks, pri meni! Maks, ne hodi
Od mene! Gledi, bil si nežen deček,
I nenavajen nemške zime, ko
So v moj te šator pripeljali v praškem
Pozimskem taborji, promrla ti
Na težkem praporu je roka, branil
Si se junaški deti ga iz rok —
Sprejel sem takrat te, ogrnol svojim
Te plaščem. strežnica sem tvoja bil,
Postrežbe nizke sramoval se nejsem,
Marljivostijo ženskoj sem ti stregel,
Da se ogrel na mojem si telesi,
Začutil radostno živenje mlado
Na mojem srci. Kdaj od tega dne
Promenil svoje sem srce do tebe?
Bogastva dal sem tisočerim, zemelj
Jim daroval i služb visocih — tebe
Sem ljubil, svoje sree, sebe dal
Sem tebi. Drugi vsi so bili ptujci,
Ti bil si hišni sin — Maks! zapustiti
Me ti ne moreš! To ne more biti.
Verjeti nečem i ne morem, da
Bi mene mogel zapustiti Maks.

Maks.

O Bog!

Valenštajn.

Od lét otročih sem te

Gojil i pestoval. Kaj storil je

Tvoj oče tebi, da bi jaz ne bil?

Krog tebe sem razpel ljubezni mrežo;
Raztrzi jo, če ti mogoče je;
Telo i duša veže name te,
Natorna vsakotera sveta spona,
Ka more vezati človeka na
Človeka. Idi, pusti me i služi
Cesarja; zlatoj naj verižicoj,
Naj runom dá plačilo ti zató,
Ker nič veljal ti nej prijatelj, tvoje
Mladosti oče, nič veljal ti nej
Čut najsvetejši.

Maks (v hudem boji).

Moj Bog! Kako morem

Drugače! Moram, ali ne? Prisega —

Dolžnost —

Valenštajn.

Dolžnost, do koga! Kdo si ti?

Če jaz krivico delam carju, moja
Krivica je, ne tvoja. Ali si sam svoj?
Svoj lastni gospodar? Al si na svetu
Svoboden, kakor jaz, da mogel del
Bi svojih stvarnik biti? Zasajèn
Si v mene, jaz sem cesar tvoj, čast tvoja,
Natorni zakon tvoj je ta, da moj si,
Da meni si pokoren. Ako zvezda,
Na kterej ti živis i bivas, zlomi
Tečajje i goreča vrže se
Na drugo zemljo ter jo zapali,
Al volil bodes, ali hočes ž njoj?
Potegne v silnem teku s saboj tebe,
I svoj obstrét i svoje lune vse.

S krivicoj majhnoj ideš v ta razpor,
Svét grajal te ne bode, ampak hvalil,
Da ti prijatelj je največ veljal.

Devetnajsti nastop.

Prejšnji. Najman.

Valenštajn.

Kaj je ?

Najman.

Zjahali Papenhajmci so,
I peš se bližajo ter žugajo
Napasti mečem v roci hišo, grofa
Hoté osvoboditi.

Valenštajn (Trčki).

Naj verige

Razpnó i topi se nastavijo,
Sprejeti lančnicami hočem je.

(Trčka odide.)

Da mēni bi ukazovali mečem!
Oznani, Najman, jim, da jaz velevam,
Naj precej se umaknejo, molčé
I v redu čakajo, kaj meni bode
Storiti volja.

(Najman odide, Ilo stopi k oknu.)

Grofinja.

O, izpusti ga!

Za bož'jo voljo!

Ilo (pri oknu).

Vsi hudiči!

Valenštajn.

Kaj je?

Ilo.

Na svetovalnico se spenja, streho
Odkriva truma, že postavlja tope
Na hišo —

Maks.

Besniki!

Ilo.

Pripravljajo

Se že k streljani —

Vojvodica i Grofinja.

O Bog nebeški!

Maks (Valenštajnu).

Naj idem jaz, ukažem —

Valenštajn.

Ni koraka!

Maks (kaže na Teklo i vojvodico).

A teh život! Tvoj!

Valenštajn.

Kaj oznaniš, Trčka?

Dvajseti nastop.

Prejšnji. Trčka se vrne.

Trčka.

Od zvestih naših polkov ti poročam:
Poguma več ne morejo krotiti,
Dovoli jim sovražnika popasti.
V oblasti praška vrata imajo —

I mlinska tudi, če jim daš le geslo,
Od zadaj lahko primejo sovraga,
Vgnjetó ga v mesto, v ozkih ulicah
Ga lahko zmorejo.

Ilo.

Nikar ne čakaj,

Da ohladi se njihova gorečnost!
Krdela Butlarjeva nam so zvesta.
Število naše je obilnejše,
Potremo je i v Polznji vpor končamo.

Valenštajn.

Al bi se v bojno polje promenilo
To mesto, svada bratovska ognjenim
Očesom po njegovih ulicah
Spustila se v div'jaštvu grozovitem?
Tegoti gluhej, ka nobenega
Ne sluša vodije, naj prepusti
Razsodek se? Tu nej prostora boju,
Le davljen'ju je prostor; pekelnic
Z verig spuščениh besnih ne pokliče
Nazaj nobenega vladarja glas.
Naj bode! dolgo sem promišljeval,
Naj sproži naglo i krvavo se.

(k Maksu se obrne.)

Kako je? Hočesh skusiti se z manoj?
Svobodo imaš. Stopi mi nasproti.
V boj pelji je. Umeješ vojno, nekaj
Pri meni si naučil se, nej treba
Mi sramovati se nasprotnika,
I ne učakaš dneva lepšega,
Da platiš mi poduk.

Grofinja.

Al prišlo je

Do tega? Striček! Striček! Morete
Vtrpeti to?

Maks.

Zavezal sem se polke,

Ki meni so zaupani, cesarju
Od tod peljati zveste, i to hočem
Spolniti, al umreti. Več dolžnost
Od mene ne zahteva. Zoper tebe
Ne bom se bojeval, če morem se
Umaknoti, ker tudi tvoja mi
Sovražna glava je še sveta.

Valenštajn.

Kaj je

To bilo?

Trčka.

Pal je.

Valenštajn.

Pal? Kdo?

Ilo.

Ustrelili

So Tifenbahci.

Valenštajn.

Koga?

Ilo.

Najmana,

Ki si poslal ga —

Valenštajn (zarohni).

Vsi hudiči! Pa jaz —

(Hoče iti.)

Trčka.

Njihovo slepo ukrotiš tegoto?

Vojvodica i Grofinja.

Za božjo voljo, ne!

Ilo.

Zdaj ne, vojvoda!

Grofinja.

O drži, drži ga!

Valenštajn.

Pustite me!

Maks.

Nikar. zdaj ne; S krvavim naglim delom

Skipela je tegota v njih, počakaj,

Da se skesajo —

Valenštajn.

Strani! Obotavljal

Sem se predolgo, take zlobe so

Se drznoli, ker nejsa mojega

Obraza videli — naj vidijo

Oblič'je moje, čujejo moj glas —

Al nejsa moje trume? Ali nejsem

Jaz vojvoda njihov i strahoviti

Zapovednik? Poglejmo, ali ne

Poznajo več obraza, ki jim bil

Je solnce v temnej bitvi? Treba nej

Orožija. S pomolov se pokažem

Upornim trumam, i slušajte!

Kaj naglo ukročen uporni duh

Na staro pot pokorščine se vrne.

(Odide. Za njim Ilo, Trčka i Butlar.)

Eden i dvajseti nastop.

Grofinja. Vojvodica. Maks i Tekla.

Grofinja (vojvodici).

Če ga zapaze — Sestra, še je up.

Vojvodica.

Up? Jaz ga nejmam.

Maks,

(ki je mej zadnjim prizorom v vidnem boji od daleč stal, stopi bliže).

Tega ne prebijem,

Tu sèm prišel sem s stanovitnim sklepom,

Mené, da bode prav i dobro to,

A stati moram tu, ko vraštva vreden,

Surov div'jak, prokletstvom obložen,

Ostuden vsacemu, ki mi je drag.

V nevrednej moram gledati britkosti

Preljube, ktere lahko bi osrečil

Besedoj enoj — srce se mi vpira,

Glasova dva borita se mi v prsih,

Noč v meni je, voliti pravega ne vém.

O da, resnico si govoril, oče,

Preveč sem lastnemu zaupal srcu!

Ah, omahujem, nevedoč, kaj hočem.

Grofinja.

Ne veste? Ali vam srcé ne pravi?

Tedaj vam jaz povem!

Nesramno, da nikoli tako, nas izdal

Vaš oče je, grešil hudobno je

Na glavo kneževo, v sramoto nas

Je pah nol; jasno je iz tega, kaj

Vi, sin njegov, storiti imate:
Popraviti, kar je zadolžil gnjusnik,
Izgled preblage dati nam zvestobe,
Da v naši hiši Pikolominovo
Ime ne bo sramotna pesem, večno
Prokletstvo v hiši Valenštajnovaj.

Maks.

Kde najdem glas resnice, da ga slušam?
Željé i strasti nas prevzemajo.
Da k meni stopil zdaj bi angel iz
Nebés, natočil pristne mi resnice
Na čistem lučnem viru čisto rokaj!

(Ozre se na Teklo.)

Kaj? Tega angela še iščem? Čakam
Še družega?

(Bliža se jej ter jo objame.)

Ti čisto, sveto sree,

Le tvoje hočem vprašati ljubezni,
Ka se ne more motiti — ka more
Le srečnega osrečiti, ka se
Obrača od nesrečnega zločina:
Al moreš me ljubiti, če ostanem?
Če moreš, tu ostanem i sem vaš.

Grofinja (važno).

Promislite —

Maks (jej seže v besedo).

Nič ne promisli. Kar

Srcé ti pravi, izgovori.

Grofinja.

Na

Očeta mislite —

Maks (jej seže v besedo).

Jaz vprašam drage,

Ne hčere Fridolančeve. Promisli
Razumno, tukaj te ne čaka krona,
Tu gre za mir le prijateljev i
Za srečo več od tisoč src junaških,
Kim bo v izgled dejanije njegovo.
Al jaz prelomil carju bi prisego?
Al v ostrog bi Oktavijev poslal
Očetomorno kroglo? Ako iz
Ceví grmeče trešči grozna krogla.
Nej mrtvo več orodije, živi,
Duh plane vanjo, zgrabijo v tem hipu
Jo grozne mučiteljke, maščevalke
Zlodejstva, jezno jo drevé po potu
Pregroznem.

Tekla.

O Maks —

Maks (jej seže v besedo).

Ne prenašli se!

Poznam te. Srcu plemenitemu
Najteža bi dolžnost utegnola
Najprva zdeti se. Naj to zgorí se,
Kar blago je, ne kar je veličansko.
Pomisli, kaj je meni storil knez,
Kakó mu oče moj je to povrnol;
O, tudi gostoljubnosti pobožne
Ćutila lepa, svobodna, i srčne
Zvestobe prijateljske zakon svet
So srcu, nad div'jakom, ki ja skruni,
Narave grozo hudo odmaščujo;

Vse, vse na vago deni, sprogovori,
Razsodi tvoje naj srcé.

Tekla.

O, davno

Užé je tvoje srce razsodilo.
Poslušaj prvi čút —

Grofinja.

Nesrečnica

Tekla.

Kakó bi dobro bilo t o, kar nežno
To srce ne bi v prvem hipu niti
Čutilo niti našlo? Idi, stori
Dolžnost! Ljubila bi vsekako te,
Da si izvolil, kar si bodi, saj
Ravnal bi blago bil i sebi vredno —
Al kes naj tvojej duši ne kalí
Nebeškega mirú.

Maks.

Tedaj te moram

Pustiti i ločiti se od tebe!

Tekla.

Ostani sebi zvest i zvest boš meni ;
Osoda loči naju, naju srci
Ostaneti zedinjeni. Krvavo
Sovrašstvo hišo Fridolančevo
Na večne čase s Pikolominovoj
Razdruži, ali midva hišama
Se tema ne prištevava. — O, hiti,
Razloči svojo dobro reč od naše
Nesrečne. Naše glave so proklela

Nebesa. Posvečene so pogubi.
I mene mojega očeta krivda
V pogubo trešči. Ne žaluj za manoj!
Osoda moja dovrši se naglo.

(Zelo ganjen Maks jo objame. Zunaj se čuje div'je,
dolgo trajajoče vpitije: Vivat Ferdinandus! spremlja ga
vojaška muzika. Maks i Tekla sta objeta, ko bi oka-
menela bila.)

Dva i dvajseti nastop.

Prejšnji. Trčka.

Grofinja (njemu nasproti).

Kaj to? Kaj to klicanije pomenja?

Trčka.

Končano je i vse je izgubljeno.

Grofinja.

Al nič pomogel nej obraz njegov?

Trčka.

Nič, nič. Zabadava je bilo vse.

Vojvodica.

Klicali „Vivat“ so.

Trčka.

Cesarju.

Grofinja.

Vporci!

Trčka.

Se govoriti nejso dali mu.

Ko govoriti je začel, vojaškoj

So muzikoj zaprli mu besedo.

— Tu sem gre.

Tri i dvajseti nastop.

Prejšnji. Valenštajn, kega spremljata **Ilo**

Butlar. Za njimi **oklopniki.**

Valenštajn (prihajaje).

Trčka!

Trčka.

Knez moj!

Valenštajn.

Naši polki

Naj denes še od tod odrinejo;

Še pred večerom Polzenj zapustimo.

(Trčka odide.)

Butlar —

Butlar.

Moj vojvoda!

Valenštajn.

Poveljnik hebski

Je vaš prijatelj i rojak. Pošljite

Mu z brzotekom list, naj vse pripravi,

Da nas v trdnjavo jutri sprejme, tudi

Vi s polkom svojim z nami pojdete.

Butlar.

Zgodí se, vojvoda.

Valenštajn

(stopi mej Maksa i Teklo, ki sta objeta).

Ločita se!

Maks.

Bog!

(Oklopniki prihajajo z nasajenimi bodali v dvorano ter se zbirajo zadaj. Od spoda se čuje krepka papenhajmska popotnica, i zdi se, da kliče Maksa.)

Valenštajn (oklopnikom).

Tukaj je. Svobodo dajem mu.

(Stopi tako, da Maks ne more do njega, pa se tudi
gospici ne more približati.)

Maks.

Ti me sovražis, jezno me odganjaš.
Ljubezni stare naj se vez protrga,
Ne reši nežno; a ti hočeš grenko
Ločitev mi se bolj ogrenoti!
Ti ves, da se brez tebe še naučil
Ziveti nejsem — Zdaj v puščavo pojdem,
A tu ostane vse, kar mi je drago.
O, ne obračaj svojega očesa
Od mene! Zadnjikrat obraz pokaži
Mi vedno dragi i čestitljivi!
Ne pahaj me od sebe —
(Hoče ga za roko prijeti. Valenštajn mu jo odtegne.
Obrne se h grofinii.)

Ali tukaj

Nej družega očesa, ko bi z manoj
Usmiljen'je imelo — Teta Trčka —
(Ona se od njega obrne, on se obrne do vojvodice.)
Čestita mati —

Vojvodica.

Idite, grof, kamor
Dolžnost vas kliče — Tako zvest prijatelj
I dober angel pri cesarji kdaj
Utegnete nam biti.

Maks.

Up dajó mi,

I nečejo, naj čisto bi obupal.
Slepilom praznim me ne varajte!

Nesreča moja je gotova, hvala
Nebesom, ka mi razodevajo,
Kak se je iznebim.

(Vojaška muzika se zopet oglasi. Dvorano vedno bolj
vojaci polne. Zagledavši Butlarja.)

I vi ste tukaj,

Polkovnik Butlar — I ne pojdete
Z menoj? Al boste novemu gospodu
Zvestejši, nego staremu ste bili?
Sezite na poštenije mi v roko,
Da boste varovali mu život.

(Butlar neče roke dati.)

Proklical ga je cesar, a prepušča
Kneževsko glavo vsacemu morilcu,
Ki plačo hoče zaslužiti si
Krvavega dejanija, skrbi
Pobožne prijateljeve mu zdaj
Je treba i ljubezni zvestega
Očesa — a ti, ktere vidim zdaj
Krog njega, ko zapuščam ga —

(Sumljivo pogleduje Ila i Butlarja.)

Ilo.

Pri vasem

Očetu izdajalca isčite,
Pri Galasu. Tu je le eden se.
Le idite i oprostite nas
Njegovega vrazljivega pogleda!
Le idite!

(Maks se hoče še enkrat Tekli približati. Valenštajn
ubrani. Še omahuje, kaj bi sklenol, zelo potr; mej
tem pa se dvorana vedno bolj polni i rogovi se zunaj
oglašajo vedno krepkejše i bolj pogostoma.)

Maks.

Trobite! Le trobite!

O, da bi Švedovi rogovi bili!
Da šel od tukaj v smrtno polje bi
Naravnost, da bi meči vsi, kar vidim
Jih tukaj golih, prsa mi prodrli!
Kaj hočete? Al prišli ste od tod
Me strgati? V obup me ne gonite!
Nikar! Utegnete kesati se!

(Vojaci napolne vso dvorano.)

Še več! — Utež se na utež pripenja,
I breme njihovo me hudo tare. —
Pomislite, kaj delate. Nikar!
Obupnika za vod'jo ne volite!
Od sreče tirate me togi v dar,
O, duše maščevan'ju posvetite!
Pogubo ste izbrali lastnej glavi,
Kdor z manoj gre, naj k smrti se pripravi!

(Ko se obrne proti vratom, vstane naglo gibanije mej
oklopniki, vzemó ga mej se i spremljajo v div'jem
hrupu. Valenštajn se ne gane; Tekla se vrže materi
v naročije. Zagrinjalo pade.)

ČETRTO DEJANJE.

V županovej hiši v Hebu.

Prvi nastop.

Butlar (prišedši v Heb).

Tu je. Osoda ga je pripeljala.
Zatvornica mu pala je za hrbtom.
Ta hip, ko brana se spustila je
I vzdignola, zaprla mu je rešnja
Vsa pota. Boginja osodna pravi:
Do semkaj, Fridolanec, dalje ne!
Z dežele češke vzdignol se je divni
Tvoj meteor, po daljnem nebu je
Sijal puščaje svitlo pot za saboj,
A tu na meji češkej mora pasti!
— Prelomil ti prisego starim si
Praporom, zaslepelec, pa zanašáš
Na staro srečo se! Orožije
V hudobno roko jemlješ, da napadeš
Cesarjeve dežele z vojskoj, sveto
Ognjišče razvališ bogov domačih.
Osvete duh ti zli mirú ne daje,
O pazi, da ne stare te osveta!

Drugi nastop.

Butlar. Gordon.

Gordon.

Ste vi? Kak rad govoril z vami bi!
Vojvóda izdajalec! O moj Bog!
Ubežen! Kneška glava je njegova
Prokleta, prosim vas, povejte mi
Razločno, kako se zgodilo to
Je v Polznji?

Butlar.

Ali ste prejeli pismo,
Ko vam prinesel je od mene sel?

Gordon.

I zvesto storil sem, kar ste veleli,
Odprl mu brez spotikljaja trdnjavo;
Ker pismo ukazuje mi cesarsko,
Naj slepo slušam vse ukaze vaše.
Al odpustite! ko sem videl kneza
Sedaj, začel sem zopet dvomiti.
Ker za resnico! Fridolanski knez
Nej prišel v mesto, ko da je prokletec.
Bliščalo se vladarsko veličastvo
Z njegovega je čela, zahtevaje
Pokorščino, i mirno, kakor v dneh,
Ko vladal lep je red, račun zahteval
Od mene je; v nesreči, v krivdi je
Priljuden človek, i ponižno padli
Ponos se klanja nizkemu človeku;
Al knez obilo hvale nej imel,
Dostojno se je vedel, kakor vede

Gospod se proti hlapcu, ki dolžnost
Je svojo storil.

Butlar.

Kakor vam sem pisal,

Prav tako se zgodilo je, prodal
Sovražniku je vojsko knez, odpreti
Mu hotel Prago je i Heb. Zvedevši
Le-to so ga vsi polki zapustili,
Pet Trčkinih samó, ki sem so prišli,
Ostalo mu je zvestih; izobčen je.
Služabnik zvesti vsak je dolžen njega
Al živega al mrtvega izdati.

Gordon

Cesarjev izdajalec — tak gospod!
Takó razumen! Kaj je visokost
Človeška! Večkrat sem govoril: To
Ne more srečnega imeti konca;
Moč, visokost i temna opotočna
Oblast njegova mu je bila progla.
Krog sebe človek seza, da bi strasti
Krotíl, ne smemo se zanašati;
Le jasni zakon v mejah ga drží
I sled globoko vtisnenih navad,
Al nenavadno i posebno vojno
Oblast imél je v rokah mož le-tá.
Enačila ga je celo cesarju;
Odvadil se poklomb je duh ponosni.
O, škoda tacega moža! Kder on
Je padel, menim, da nobeden ne
Ostane trden.

Butlar.

Ne tožite, dokler

Ne potrebuje milovanja; ;
Ker strašen zdaj mogotec nam je še,
Na poti v Heb so Švedi; ako naglo
Pogumno ne ubranimo, združé
Se ž njim. To se ne sme zgoditi! Knez
Ne sme svobodno s tega mesta več;
Zastavil čast sem i življenje,
Da tukaj ga ujamem i zanašam
Na vašo se pomoč.

Gordon.

O, da učakal,

Da ta nesrečni dan sem videl! Iz
Njegove roke sem prejel to čast,
On sam zaupal mi le-tá je grad,
Ki naj mu v ječo promením sedaj.
Mi smo podložni, volje nejmamo,
Svobodni in oblastni mož samó
Poslušá lahko lepi čút človeski,
Mi krutega zakona smo beriči
Samó. Pokorščina se imenuje
Krepost, ke sme iskati nizki človek.

Butlar.

Naj vani ne bode žal, da stisnena
Je v ozke meje vašá moč. Kder je
Svobode mnogo, tam je tudi mnogo
Zablode. Al dolžnosti ozka pot
Je varna.

Gordon.

Vsi ga zapustili so?

Osrečil jih je tisoč ino tisoč,
Ravnal kraljevo, dan na dan
Dobrote sipal polnim je periščem —
(Ozrè se po strani na Butlarja.)

Iz praha marsikterega je vzdignol
K visokej časti i visokej službi,
A prijatelja si nobenega,
Ni enega nej kupil, da stojí
V nesreči na njegovej strani zvesto!

Butlar.

Tu ima enega, ki nadejal
Gotovo se ga nej.

Gordon.

Dobrot prejemal

Od njega nejsem jaz, i dvomim, da
Kedaj mladosti svoje spomnil se
Je prijatelja, ko je stal visoko —
Ker daleč me od njega služba je
Vezala, v tega grada me zidovih
Nej videlo okó njegovo, milost
Njegova sem mi nej sijala, srce
Svobodno v tej tišini sem ohranil.
Ko v varstvo dal mi je ta grad, takrat
Je mislil še ozbiljno na dolžnosti;
Njegovega zaupa ne prevarim,
Če zvesto hranim, kar je bilo moj
Zaupano zvestobi.

Butlar.

Hočete

Tedaj ukaz cesarjev slušati,
Pomoči mi, da varno ga ujamem ?

Gordon,

(ko je nokoliko časa promišljeval, britkostno).

Če to je tako, kakor pravite —
Če je izdal cesarja, svojega
Gospoda, če prodal je vojsko, hotel
Državnemu sovražniku odpreti
Trdnjave naše zemlje — Da, potem
Mu nej pomoči več — Al britko je,
Da za orodije njegovega
Sem pada izmej vseh prav jaz namenjen.
Strežaja skupaj bila sva na dvoru
Burgavskem, i starejši bil sem jaz.

Butlar.

To mi je znano.

Gordon.

Dobrih trideset

Je let. Uže tedaj pogum je drzen
Kipel v mladinci dvajsetletnem. Duh
Njegov je bil ozbiljen, nenavaden
Le-tacim letom, le velike je
Promišljeval reči razumom godnim,
Skoz našo sredo hodil je tihoten,
Sam svoj družabnik, mikale ga nejso
Mladosti veselice, ali često
Ga naglo je popalo čudovito,
I švignola iz prs njegovih je

Skrivnostnih bistrouma svitla iskra,
Da smo čudeči se spogledali,
I nevedoči, ali blaznost, ali
Kak duh iz ust njegovih govori.

Butlar.

Tam padel iznad družega je stropa,
Ko je zaspal na oknu nad obokom,
A vstal je zdrav i nepoškodovan.
Od tega dneva, tako govore,
Obhajala ga časi blaznost je.

Gordon.

Zamišljen bolj je bil, to je resnica,
Prestopil v cerkev je katoliško.
Rešitev spreobrnola ga čudna
Je čudno. Za povišano, svobodno
Odsle imel je bitije sam sebe,
I drzno, kakor mož, ki se ne more
Spotaknoti, po tankej vrvi tekel
Živenija. Potem ločila je
Osoda naju daleč, zelo daleč
Vsaksebi, on je šel po drznej poti
V višavo z naglimi koraki, gledal
Za njim sem v vrtoglavno visočino ;
Za grofa, kneza, vojvodo i za
Diktatorja je bil povišan, zdaj
Pa mu je vse prenizko, steza po
Kraljevej kroni drzovito roko,
I se udrè v pogubo neizmerno !

Butlar.

Nehajte, sem gre.

Tretiji nastop.

Valenštajn v pogovoru s hebskim županom.

Prejšnja.

Valenštajn.

Sicer ste bili svobodni meščani?
Pol orla v grbu imate, to vidim,
Zakaj le pol?

Župan.

Podložni bili smo

Cesarju neposrednje, ali češkej kroni
Je naše mesto zadnjih dve sto let
Zastavljeno. Zato pol orla v grbu
Imamo le. Zastavljen del je spodnji,
A morda spet država ga odkupi.

Valenštajn.

Svobode vredni ste. Bodite jaki.
Nikar podpihovalcev ne slušajte.
Plačujete veliko davka? Kali?

Župan (zgane pleča).

Da skoraj dihati ne moremo.
Živí ob naših stroških i posada.

Valenštajn.

To vam se zljajša. Zdaj povejte mi,
Al v mestu protestantov je še kaj?

(Župan ostrmi).

Da, da. Vem. Mnogo se jih skriva še
V zidovih teh — Da! ne tajite nič —
Vi sami — Nej resnica?

(Skuša ga očmi. Zupan se prestraši.)

Ne strašite

Nikar se! Jezuvite jaz črtim,
Da imam jaz ukazovati, davno
Uže bi onstran mej državnih bili —
Al mašne bukve, ali sveto pismo!
To me ne briga. — Svetu sem pokazal —
V Glogavi sam sem evangelcem cerkev
Sezidati ukazal. — Poslušajte,
Župan, — kakó se pišete?
Župan.

Pahhebel,

Prejasni knez.

Valenštajn.

Slušajte, ali drugim

Ne pravite, kar vam sedaj zaupam.

(Roko mu položi na ramo, nekako slovesno.)

Župan, dopolnjena je časov mera,
Visoki padejo, povišajo
Se nizki — Al za sé to ohranite! —
Zdaj konec jemlje španska dvojna vlada,
Nov red v vladarstvu se pričinja — Saj ste
Na nebu videli tri lune?

Župan.

Grozj.

Valenštajn.

Dve sti v podobo promenili se
Krvavih mečev. Samo ena, srednja
Ostala je v svitlobi jasnej.

Župan.

Mi

Smo to na Turka obračali.

Valenštajn.

Turka!

Kaj? V krvi dve pogineti državi,
Na vshodu i zapadu, to vam pravim,
I luteranska vera le ostane.

(Zapazi onadva.)

Ko bili ta večer na potu smo,
Streljanije smo hudo čuli na
Levici. Se je čulo tudi tukaj
V trdnjavi?

Gordon.

Čuli smo je, vojvoda
Od juga vel je veter, glas donašal.

Butlar.

Od Novega je mesta al Vidnave
Prihajal, tako se mi zdelo je.

Valenštajn.

Po tej se poti Švedi bližajo.
Koliko mož je tu v posadi?

Gordon.

Sto

In osemdeset je za službo dobrih,
Nezmožni, nerabljivi so vsi drugi.

Valenštajn.

I v Jahimovu?

Gordon.

Samostrelnikov

Sem dve sto t'ja poslal, da zoper Švede
Stojé na straži.

Valenštajn.

Hvalevredna je

Previdnost tvoja. I trdnjava se
Popravlja! O prihodu sem to videl.

Gordon.

Napraviti sem dal še dva nameta,
Ker renski grof prti nam tako blizu.

Valenštajn.

Natančni ste v cesarskejš službi. Z vami
Sem zadovoljin, podpolkovnik.

(Butlarju)

Naj

Iz Jahimova se pokliče straža,
I vsi, ki stražijo sovražnika.

(Gordonu.)

Poveljnik, v zvesto vašo roko ženo
I sestro dam i svojega otroka,
Ker tukaj ne ostanem, pričakujem
Le pisem, i ob ranejš uri jutri
Trdnjavo z vsemi polki zapustim.

Četrti nastop.

Prejšnji. Trčka.

Trčka.

Prijetna vest! Novice radostne!

Valenštajn.

Kaj je?

Trčka.

Pri Novem mestu bil je boj,
I Švedi so premogli.

Valenštajn.

Kaj mi praviš?

Od kod ti došlo je to oznanilo?

Trčka.

Prinesel ga je kmet iz Tiršenrajta,
Začel se boj po solnčnem je zahodu,
Od Drenovega planola cesarska
Je truma v švedski tabor, trajal strel
Dve uri je, cesarskih palo tisoč,
I ž njimi polkovnik, več kmet nej znal.

Valenštajn.

Kakó bi v Novomesto prišla truma
Cesarska? Altringar peruti bi
Imeti moral, včeraj bil od tod
Štirnajst je milj še; Galasove trume
Se zbirajo v Globokem, i do zdaj
Še nejso zbrane. Da bi Svis bil se
Tak daleč drznol? To ne more biti.

(Ilo se prikaže.)

Trčka.

To zvemo zdajci, ker tu sem gre Ilo,
Ves radosten, mudí se mu zelo.

—

Peti nastop.

Prejšnji. Ilo.

Ilo (Valenštajnu).

Prispel je jezdec s taboj govorit.

Trčka.

Povej, al zmogli Švedi so zares?

Valenštajn.

Kaj hoče mi? Od kod je prišel?

Ilo.

Grof

Ga renski je poslal, kaj hoče, to
Povem ti precej. Le pet milj od tod
So Švedi. Planol je pri Novem mestu
S konjico nanje Pikolomini,
Morija vstala grozopolna je ;
Naposled je premogla množica,
Vsi Papenhajmci, tudi Maks, ki je
Je vodil — obležali so na mestu.

Valenštajn.

Kde je poslanec? K njemu me peljite.

(Hoče iti, ali zdajci plane Najbrunška gospica v dvo-
rano, za njoj nekoliko služabnikov, ki tekó skoz dvo-
rano.)

Gospica.

Pomoč! pomoč! pomoč!

Ilo i Trčka.

Kaj je?

Gospica.

O, Tekla!

Valenštajn i Trčka.

Al vé?

Gospica.

Umreti hoče.

(Strani teče.)

(Valenštajn, Trčka in Ilo za njoj.)

Šesti nastop.

Butlar i Gordon.

Gordon (se čudi).

Razjasnite

Mi, kaj pomenil je prigodek ta ?

Butlar.

Zgubila je mladeniča, kega je

Ljubila. Pikolomini je padel.

Gordon.

Uboga gospica!

Butlar.

Vi čuli ste,

Kaj Ilo je oznanil, zmagovalni

Se Švedi bližajo.

Gordon.

Da, čul sem to.

Butlar.

Dvanajst jih polkov je, i pet jih tu

V okolici stoji za brambo knezu ;

A mi imamo polk edini moj,

Posada pa še dve sto nejma mož.

Gordon.

Takó je.

Butlar.

S tako malim ljudstvom nej

Mogoče tacega državnega

Jetnika varovati.

Gordon.

To je res.

Butlar.

Orožije bi vzela kmalu množica
Krdelu malemu i njega bi
Otela.

Gordon.

Tega se je bati.

Butlar (premolknje).

Veste!

Za dober konec jaz sem porok; svojo
Zastavil za njegovo sem glavó.
Ostati moram mož beseda, naj se
Zgodí, kar hoče, ako živega
Ne bodem mogel varovati — mrtev
Mi bo gotov.

Gordon.

Kaj? Ali vas umejem?

Pravični Bog! Vi bi —

Butlar.

Ne sme živeti.

Gordon.

Vi mogli bi?

Butlar.

Vi ali jaz. Poslednji

Je videl dan.

Gordon.

Vi bi ga umorili?

Butlar.

To je moj sklep.

Gordon.

Ki je zaupal vašej

Zvestobi —

Butlar.

Zlo osodo svojo!

Gordon.

Sveto

Vojvodino osobo!

Butlar.

To je bil!

Gordon.

O, kar je bil, le-tega ne izbrise
Nobeno hudodelstvo! — Brezi sodbe?

Butlar.

Namesti sodbe bode izvršitev.

Gordon.

To bi moritev bila, ne pravica,
Ka mora slušati najkrivšega.

Butlar.

Kriv je gotovo, car ga je obsodil,
Samó njegovo izvršiva voljo.

Gordon.

Odlašati s krvavim treba sklepom,
Beseda se prekličče, mrlič ne
Oživi.

Butlar.

Všeč je kraljem nagla služba.

Gordon.

Za rablja blag se ne ponuja mož.

Butlar.

Pogumen se ne straši drznih del.

Gordon.

Pogum život zastavlja, ne vesti.

Butlar.

Kaj? Naj se dá mu svoboda, užge
Naj zopet žarno vojno plamenico?

Gordon.

Zató zaprite ga, al ne morite.
V pravico milosti ne segajte
Krvavoj rokoj.

Butlar.

Živega bi hranil,

Da bila nej pobita carska vojska.

Gordon.

Gorjé, da sem trdnjavo mu odprl!

Butlar.

Ne mesto, pogubi osoda ga.

Gordon.

Na teh bi pal nasipih bil junaško
Braneč cesarjev grad.

Butlar.

I tisoč vrlih

Junakov z vami kri prolilo!

Gordon.

V svojei

Dolžnosti — To čestí možá i diči;
Narava črni je umor proklela.

Butlar (seže po pisanije).

Tu je cesarsko pismo, ko veleva
I vam i meni, naj ga primeva.
Al vi ste porok za nasledke, ako
Sva kriva, da k sovražniku uide?

Gordon.

Gorjé mi, moj Bog!

Butlar.

Vi ste porok zanj.

Vi odgovorni ste! Naj bo iz tega,
Kar koli hoče, glejte vi za to.

Gordon.

O, Bog nebeški!

Butlar.

Ali veste drug svèt,

Da izvršite voljo carjevo?
Povejte ga! Podreti hočem ga,
Ne vničiti.

Gordon.

O Bog, kar mora biti,

To vidim tako dobro, kakor vi,
Al srce v prsah mi drugače bije.

Butlar.

Živeti niti Ilo niti Trčka
Ne smeta, ako pade vojvoda.

Gordon.

Nej žal mi teh. Hudobno srce je
Ta dva vodilo, zvezdna ne oblast.
Ta dva sta mu vsejala v mirna prsa
Pohlepa seme zlo, nesrečen sad
Redila v njem prokletoj skrbijo.
Za službe zle dobosta plačo zlo.

Butlar.

Zato poprej umreta, nego on,
Dogovorjêno vse je že. Ta večer
Hoteli pri veselej smo gostii
Oba prijeti živa. Smrt je krača.
Sedaj potrebne dam ukaze precej.

Sedmi nastop.
Prejšnja. Ilo i Trčka.

Trčka.

Drugače bode kmalu! Jutri pride
Dvanajst tisóč vojakov, hrabrih Švedov.
Potem na Beč naravnost! He, moj stari
Pajdaš, raduj se! Tako kislo se
Ne drži ob takó veselej vesti!

Ilo.

Sedaj zakone bomo mi dajali,
I maščevali se nad zlobnimi
Nesramneži, ki so pustili nas.
Uže je platil Pikolomini.
O, da se tako vsakemu zgodi,
Ki zlo nam kani! Kako hudo je
Zadel le-tá udarec staroglavca!
Vse dni se je upiral i ubadal,
Da si pokneži hišo grofovsko,
A zdaj edinega pokoplje sina.

Butlar.

Al škoda vendar je mladeniča
Junaškega; še vojvodi storilo
Se je inako, to sem dobro videl.

Ilo.

Prijatelj stari, čujte! To je, kar
Od njega nej mi vseč. Prepiral sem
Ž njim vedno zarad tega se. Najbolj
Čislál je vedno Lahe. I še zdaj —
Pridušam se — desetkrat rajši videl

Vse nas bi mrtve, da mu je mogoče
Prijatelja poklicati v živõt.

Trčka.

Nu, tiho! tiho bodi! Mir daj mrtvim.
Denès veljá, kdo družega vpijani,
Ker polk vaš hoče pogostiti nas.
Veselo pustovati hočemo,
Naj v dan se noč proméni, s polnoj čašoj
Čakali bomo švedske prednje vojske.

Ilo.

Da, veselimo se še denes, ker
Nas vroči dnevi čakajo, ta meč
Še le potem počival bo, ko skoplje
V avstrijske krvi se do sita.

Gordon.

Sram

Vas bodi, kaj se ménite, maršal!
Zakaj rohnite tako na cesarja —

Butlar.

Preveč nikar ne pričakujte od
Te prve zmage. Le pomislite,
Kak hitro sreče se koló vrti,
Ker vedno še je car zelo mogočen.

Ilo.

Vojakov ima car, ne vojvode,
Ker ne umeje vojne Frdinand,
Kralj ogerski — i Galas? Sreče nejma,
I le gonobil je od nekdej vojsko,
I kača ta, Oktavij, v peto zna
Skrivaj raniti, al na bojnem polji
Ne more stati zoper Fridolanca.

Trčka.

Ne more nam izpodleteti, to
Mi vérujte. Vojvodi sreča ne
Ubegne, saj je znano: Avstrija
Je zmagovalka samo z Valenštajnom.

Ilo.

Veliko vojsko knez imel bo kmalu,
Vse drenja se i vre pod staroslavne
Njegove prápore. Spet vračajo
Se stari dnevi, spet bo velikan,
Ko bil je nekdej. Kako se potem
Nespametniki opekó, vsi oni,
Ki so ga zapustili! Daroval
Bo zemelj zvestim svojim prijateljem,
Ko kralj bo zvesto službo plačeval.
Mi pa smo prvi v milosti njegovej.

(Gordonu.)

I vas potem se spomni, iz temote
Potegne vas na luč, da se svetila
Zvestoba vaša bode v službi višej.

Gordon.

Jaz sem dovoljin, više ne želím,
Kdor previsoko leta, nizko pade.

Ilo.

Vi tukaj več opravkov nejmate,
Ker jutri pridejo v trdnjavo Švedi. —
Al, Trčka, idite, večerja čaka. —
Kaj menite? Naj mesto razsvetlí
Na čast se Švedom, i kdor tega ne
Storí, le-tá je Španec, izdajalec.

Trčka.

Pustimo to. Ne bo po všeči knezu.

Ilo.

Kaj? Mi smo tu gospodije; nobeden
Ne sme cesarju se udati, kder smo
Mi gospodarji. — Gordon, lahko noč. —
Poslednjikrat vam paznost priporočam.
Pošljite straž okoli in okoli!
Za radi varnosti še lahko geslo
Proménimo. Natanko ob desetih
Vojvodi prinesite ključe, službe
Vratarske vas potem odvežemo,
Ker jutri pridejo v trdnjavo Švedi.

Trčka (odhajaje Butlarju).

Saj pridete na grad?

Butlar.

O pravem časi.

(Ilo i Trčka odideta.)

Osmi nastop.

Butlar i Gordon.

Gordon (gleda za njima).

Nesrečnika! Prav nič ne slutita,
Da padata pijana od te zmage
V razpeto smrtno mrežo! Milovati
Ne morem ju. Ta Ilo, ta ošabni,
Nesramni i hudobni človek hoče
Skopáti v krvi se cesarjevej!

Butlar.

Storite, kar je vam ukazal. Straž
Okrog pošljite. Vaša skrb naj bode
Za grada varnost. Kader bodo zgoraj,
Tedaj zaprem ga precej, da se v mestu
Ne razglasi dejanije!

Gordon.

O ne

Hitite tako! Prej povejte mi —

Butlar.

Vi čuli ste, da jutri mesto Švedi
Posedejo, le noč še naša je!
Oni so hitri, še hitrejši biti
Mi hočemo — Bog vas obvaruj!

Gordon.

Ah,

Pogled mi vaš nič dobra ne oznanja.
Zagotovíte me —

Butlar.

Zašló je solnce,

Osodopolni večer dela se.
V napuhu mislita, da varna sta.
Brez brambe dade v naše ja roké
Zla zvezda njihova, i ko vpijani
Ja sreča i veselije, takrát
Proreže ostro jeklo jima život. —
Računar velik knez je bil od nekđaj,
Vse znal je proračuniti, ljudi
Ko kostke je na špani znal po svojem
Postavlјati, pomikati namenu.
Kobrál, igrál je moštvo, čestijo,

Imenom dobrim vsacega možá,
Računil i računil vedno je,
Račun nazadnje vendar prav ne bode,
Živenije vračunil vanj je svoje,
Ko ona dva, podrè osoda njega.

Gordon.

Progrèškov zdaj se ne spominjajte
Njegovih! Mislite na velikost,
Dobroto, plemenito srce, na
Njegovega života blaga dela!
Naj ta opnó se vzdignenega meča,
Ko dober angel, milosti proseč.

Butlar.

Prepozno je. Ne smem usmiljen biti,
Imeti misli le krvave smem.

(Prime Gordona za roko.)

Gordon! Ne vódi me sovraštvo — Jaz
Ne ljubim kneza, ker ne vem, zakaj
Bi ljubil ga — sovraštvo moje vendar
K moritvi ne priganja me. To je
Njegova zla osoda. Vodi me
Nesreča i dogodeb vražna zveza.
Svobodno človek delati želi,
Zaman! Igrača le je slepe sile,
Ka vstvari hitro mu iz lastne volje
Potrebo strahovito. Kaj bi njemu
Pomoglo, ako imam tudi srce
Zanj — Umoriti vendar moram ga.

Gordon.

O, ako vas srcé svari, slušajte
Ta glas njegov! Srcé je bož'ji glas;

Človeško delo je le pameti
Presodek. Kaj krvavo delo more
Vam dobrega roditi? Iz krvi
Nič dobrega ne klije! Al postavi
Stopnico vam do visokosti? Tega
Nikar ne vérujte — Moritev časi
Je kraljem všeč, nikoli ne morilec.

Butlar.

Vi nič ne veste. Nič ne pitate.
Zakaj so Švedi zmogli i zakaj
Se tako hitro bližajo! Prepustil
Bi rad ga milosti cesarskej bil;
Njegove ne želim krvi. Ne, naj
Bi živel, al besedo dal sem, čast
Zastavil, vsmrtiti ga moram — Čujte!
Izgubil čast sem, ako knez ubegne.

Gordon.

O, tacega možá oteti —

Butlar.

Kaj?

Gordon.

Darú je vredno. Blagodušni mu
Bodite! Ne menitev, ampak srce
Čestí možá.

Butlar (mrzlo in oholo).

Gospod je velik — knez.

Jaz pa le nizek človek, to hoteli
Ste reči mi. Vi menite, kaj svét
Se briga, al je človek nizkega
Stanú češčen al sramočen, da le
Otme se knez. Veljavo daje vsak

Sam sebi. Koliko sam sebi hočem
Veljati, to mi je na voljo dano;
Takó visoko ne stoji na zemlji
Nikdó, da poleg njega bi sam sebe
Zaničeval. Človeka lastna volja
Veliča ino niža, i ker jaz
Sem svojej zvest, zato umreti mora.

Gordon.

O, trdo skalo skušam omečiti!
Vas nejsó zarodili ljudije;
Braniti vam ne morem; njega naj
Sam Bog otme iz strašne roke vaše.

(Odideta.)

Deveti nastop.

Izba pri vojvodici.

Tekla v naslanjači, blede, oči ima zaprte. Vojvodica i
Najbrunška gospica imati posel ž njoj. **Valenštajn**
i **grofinja** v pogovoru.

Valenštajn.

Kakó je tako naglo zvedela?

Grofinja.

Slutila je nesrečo, tako se
Mi zdi. Proplašil jo je glas o bitvi,
V kej padel je cesarski polkovnik.
Opazila sem precej. Švedskemu
Naproti je letela slu, nesrečno
Skrivnost izpraševaje zvedela.
Prepozno smo jo pogrešili, brzo
Za njoj hiteli, ali ona je
Medlela že v naročii njegovem.

Valenštajn.

Ko blisk iz neba morala zadeti
Jo ta nesreča je! Ubogo dete!
Kakó je? Al zaveda se?

(Obrne se k vojvodici.)

Vojvodica.

Odpira

Oči.

Grofinja.

Živi!

Tekla (se ozre krog sebe).

Kde sem?

Valenštajn

(stopi k njej ter jo rokama podpre).

Zavej se, moja Tekla.

Krepotna moja bodi deklica!
Pogledi ljube matere obraz,
Roké očetove, ke te držé.

Tekla (se skloni).

Kde je? Ga nej več tu?

Vojvodica.

Kdo, moja hči?

Tekla.

Ki to nesrečo mi oznanil je —

Vojvodica.

O, moj otrok, ne misli tega! Misli
Obrni strani od podobe te!

Valenštajn.

Beseda srce jej olajša. Naj
Toguje! Prelivajte solze ž njoj!
Zadela jo je huda bolečina;

Al preboli, ker moja Tekla ima
Očeta nepremagano srcé.

Tekla.

Saj nejsem bolna. Sama morem stati.
Kaj méni mati? Sem jo prostrašila?
Prošlo mi vse je, zopet se zavedam.

(Vstane i se ozira po izbi.)

Kde je? Nikar mi ne skrivajte ga.
Moči imam zadosti, da ga čujem.

Vojvodica.

Ne, Tekla! Ta nesrečni sel pred tvoje
Okó nikoli več ne sme stopiti.

Tekla.

Moj oče —

Valenštajn.

Ljubó dete!

Tekla.

Nejsem slaba,

I kmalu tudi se še bolj okrepim,
Dovoli eno prošnjo mi!

Valenštajn.

Govori!

Tekla.

Dovoli, naj se ptuji mož pokliče,
Da sama lahko vprašam ga i čujem.

Vojvodica.

Nikakor ne!

Grofinja.

Ne! Jaz ne svétujem

Le-tega! Ne dovoljaj!

Valenštajn.

Moja hči,

Zakaj bi rada govorila ž njim?

Tekla.

Vmirim se, ko mi vse bo znano. Nečem,

Da mene varate. Le varovati

Me hoče mati; al jaz nečem tega.

Največa groza se je dogodila,

Ne morem čuti nič groznejšega.

Grofinja i vojvodica (Valenštajnu).

Nikar ne čuj je!

Tekla.

Strah me je prenaglil;

Pri ptujem možu me izdalo je

Srcé, slabosti moje bil je priča,

Da, v roke sem mu pala. Sramoti

Me to. Dobiti poštovanije

Njegovo moram spet, i govoriti

Ž njim moram, da ne bode človek ptuj

O meni slabo mislil.

Valenštajn.

Ima prav,

To vidim. Vslisati jej hočem prošnjo.

Naj se pokliče!

(Najbrunška gospica odide.)

Vojvodica.

Al jaz, tvoja mati,

Ostanem tu pri tebi.

Tekla.

Sama bi

Najrajše govorila ž njim. Mirnejše

Potem bi vedla se.

Valenštajn.

Vstreži jej.

Naj ž njim se zmeni sama. So bolesti,
V keh more človek si le sam pomoči.
Krepostno srce le na svojo se
Krepost zanaša. Ne na ptujih prsih,
Moči iskati mora v svojih, da
Prebije ta udarec. Srce ima
Krepotno, nečem, da bi kakor s ženskoj
Ravnali ž njoj, naj ž njoj ravná se, kakor
Z junakinjoj.

(Hoče iti.)

Grofinja (ga zadržuje).

Kam greš? Povedal mi

Je Trčka, da napotiš jutri se
Od tod, da misliš tukaj nas pustiti.

Valenštajn.

Da, tukaj vi ostanete i vrli
Vas bodo varovali možije.

Grofinja.

O, brat moj, s saboj vzemi nas! Ne hoti,
Da trepetaje konca bi čakali
V tišini tej samotnej. To nesrečo
Lehkó prebijemo; al pomnoži
Jo grozno dvom i negotovosti britkóst
Človeku, ki je daleč od dogodeb.

Valenštajn.

Kdo o nesreči govori? Popravi
Besedo! Jaz vse druge imam upe.

Grofinja.

Tedaj nas vzemi s saboj. O, ne puščaj
Na mestu britkega spomina nas ;
Ker težko mi je srce v teh zidovih,
I zdi se mi, da vonjam groba hlip,
Povedati ne morem, kako studi
Se mi ta kraj. O strani pelji nas !
O, sestra, prosi ga i ti, naj s saboj
Nas vzame ! Prosi ga, sestričina !

Valenštajn.

Proménim kraja znamenija zla,
Pokažem, da mi hranil to je, kar
Mi je najljubše.

Najbrunka (prišedši).

Švedec !

Valenštajn.

Pusti samo.

(Odide.)

Vojvodica (Tekli).

Glej, kako probledela si ! Otrok,
Ne moreš govoriti ž njim. Poslušaj !

Tekla.

Najbrunka naj tedaj ostane tukaj.

(Vojvodica i grofinja odideti.)

Deseti nastop.

Tekla. Švedski stotnik. Najbrunška gospica.

Stotnik (pristopi spoštovavno).

Jaz moram — vojvodičina — prositi
Za odpuščanije, beseda moja nagla
I nepromišljena — Kako sem mogel —

Tekla (blagoj dostojnostijo).

Vi ste me v bolečinah videli,
Nezgodonosna mi naključba vas
Iz ptujca promenila naglo je
V zaupnika.

Stotnik.

Bojim se, da se vam
Je moj pogled pristudil, ker besedo
Je žalostno moj jezik izgovoril.

Tekla.

Izsilila sem vam jo sama. Sama
Sem kriva. Vi ste bili samo moje
Osode glas. Protrgal strah je moj
Začeto poročilo. Prosim vas,
Povejte vse mi.

Stotnik (promišljuje).

Vojvodičina,

Bolesti poročilo ponovi.

Tekla.

Sedaj sem mirna — in ostanem mirna,
Kak se je boj začel? Povejte mi.

Stotnik.

Pri Novem mestu bili v trdnem smo
Ostrogi, nejsmo čakali napada;
Kar jame se na večer kvišku prah
Valiti sem od gozda. Naša prednja
Je straža v ostrog dirjala kričé:
Sovražniki so tu! Na konje naglo
Se vržemo, ko v urnem diru so
Uže zasék prodrli Papenhajmci,
ko bi trenol provihrali rov,

Ki bil skopan je krog ostroga. Ali
Pogum je tiral nepromišljene
Predaleč. Preoddaljena je bila
Pehota še, le drzni Papenhajmci
So z drznim privihrali vodijem —

(Tekla se zgane. Stotnik umolkne, ona mu pomigne,
naj dalje govori.)

Stotnik.

Od spredaj in obeh strani zgrabili
Smo zdaj je z vsaj konjicoj i zagnali
Nazaj do rova, tu pa sulicami
Zajame je pehota razvrščena,
Nej bilo jim mogoče dalje, ni
Umaknoti se nejsa mogli v britkej
Tesnobi grozopolnej; renski grof
Zdaj vodi zakliče, naj udá
Pošteno v dobrem se poboji, ali
Polkovnik Pikolomini —

(Tekli se v glavi zvrtili, prime se za stol.)

Poznal

Po čopu se na šlemu je i dolzih
Laséh, ki so se razvezali v naglem
Mu diru, k rovu zdaj pomigne, prvi
Na čilem konji skoči čezenj, polk
Njegov za njim se zadrvi — prepozno!
Probola sulica je konja mu,
Da spne se div'je, jezdeca raz sebe
Otrese daleč proč i silno čezenj
Drevé se uzdi nepokorni konji.

(Tekla, ka je poslušala zadnji govor vedno večoj i vid-
noj britkostijo, začne se zelo tresti i hoče omedleti ;
Najbrunška gospica skoči k njej in jo v roke vjame.)

Najbrunka.

O draga gospica —

Stotnik (ganjen).

Jaz pojdem proč.

Tekla.

Prebila sem — le dalje govorite.

Stotnik.

Ko trume vidijo, da vodija
Je padel, besen, divij polastí
Se jih obup. Na lastno zdaj rešitev
Nobeden več ne misli, kakor tigre
Boré se divije, njih trmoglavi
Upor razdraži nas i še le takrat
Se boj končá, ko zadnji pal je mož.

Tekla.

Kde — kde je — Vsega nejste poročili.

Stotnik (po kratkem molku).

Shranili smo ga davi. Plemenitih
Dvanajst mladeničev ga neslo, za
Pogrebom šla je vojska vsa. Njegovo
Je trugo lavorika venčala,
Svoj zmagovalni meč položil nanjo
Je renski grof, i solz osodi nej
Njegovej manjkalo, ker mnogim bil
Je izmej nas prijazen, blagodušín.
Osoda vse je ganola njegova.
Otel bi rad ga bil porenski grof,
Al sam je kriv, da tega mogel nej.
Vsi pravijo. da smrti je iskal.

Najbrunka

(ganjena Tekli, ka je zakrila obraz).

O draga gospica, poglejte kvišku!

Zakaj te žêlije zatrli nejste?

Tekla.

Kde zdaj počiva.

Stotnik.

V samostanskej cerkvi

Pri Novem mestu smo shranili ga,

Da pride poročilo od očeta.

Tekla.

Kakó se imenuje samostan?

Stotnik.

Pri svetej Katarini.

Tekla.

Je-li daleč

Od tukaj?

Stotnik.

Sedem milj hodá.

Tekla.

Kde pot

Drži?

Stotnik.

Skoz Tiršenrajt i Zaltman, prve

Stojé tam naše straže.

Tekla.

Kdo poveljnik

Je stražam tem?

Stotnik.

Polkovnik Sekendorf.

Tekla

(stopi k mizi ter vzame iz lišpnice prstan).

Vi ste me v bolečinah videli,

Usmiljeno srcé mi pokazali,

(daje mu prstan.)

Prejmite ure te spominek — Dosti!

Stotnik (se vtraši).

Vojvodičina —

(Tekla mu pomigne, naj ide, ter ga zapusti. Stotnik se obotavlja i hoče govoriti. Najbrunška gospica ponovi znamenije. On odide.)

Enajsti nastop.

Najbrunka. Tekla.

Tekla (se oklene Najbrunki krog vratú).

Najbrunka, zdaj potrdi mi ljubezen,

Ko si obečala mi vedno. Spríčaj,

Da zvesta si mi prijateljica

I tovaršica! Iti moravi,

Še to noč.

Najbrunka.

Iti? Kam?

Tekla.

Kam? Na tem svetu

Je eno mesto le! K njegovej raki!

Najbrunka.

Kaj tam počnete, draga gospica?

Tekla.

Kaj tam, nesrečnica! Vprašala ne

Bi tega, da si kdaj ljubila. Tam, tam

Je vse, kar je ostalo še od njega ;
Ta kraj edin mi je vesoljni svét;
Nikar ne zadržuj me! Idi ter
Pripravi se; premislivi, kakó
Ubegnevi.

Najbrunka.

Se jeze ne bojite

Očetne ?

Tekla.

Jeze ne bojim se več

Nobenega človeka.

Najbrunka.

I svetá

Poroge! Zlobnega jezika graje!

Tekla.

Jaz iščem necega, ki več ga nej.
Al hočem mu v naročije — Moj Bog!
Saj hočem samo v rako k drazemu.

Najbrunka.

I medve sami, dve slabotni ženski ?

Tekla.

Orožije vzemevi; moja roka
Te bode varovala.

Najbrunka.

V temnej noči ?

Tekla.

Zagrinjala bo naju noč ?

Najbrunka.

V osornem

Viharji ?

Tekla.

Al je bilo njemu mehko
Postljano pod kopiti konjskimi?

Najbrunka.

Moj Bog! I toliko sovražnih straž!
Zapró vsa pota nama.

Tekla.

Ljudije so.
Nesreča svobodno po svetu hodi!

Najbrunka.

Pa dolga pot —

Tekla.

Al šteje romar mil'je,
Ko gre na božjo pot k podobi svetej?

Najbrunka.

Kakó iz tega mesta pridevi?

Tekla.

Zlató otvori nama vrata. Idi,
O idi!

Najbrunka.

Če izdade naju lice?

Tekla.

V ubežnej in obupnej nikdo hčere
Ne išče Fridolančeve.

Najbrunka.

Kde konje

Za beg dobovi?

Tekla.

Priskrbí je moj
Konjuh. Le idi ter pokličí ga!

Najbrunka.

Stori brez vedi svojega gospoda?

Tekla.

Stori. O, idi! Ne odlašaj dalje!

Najbrunka.

Ah, kak bo žalovala vaša mati,

Če vi izginete!

Tekla

(se zdrami i bitko pred se oči vpre).

O moja mati!

Najbrunka.

Trpi že toliko predobra mati;

Al mora še ta žalost jo zadeti?

Tekla.

Pomoči jej ne morem! Idi, idi!

Najbrunka.

Promislite, kaj hočete storiti.

Tekla.

Promislila, provdarila sem dobro.

Najbrunka.

I ko tija dospevi, kaj počnete?

Tekla.

To Bog mi v srce dá, ko bovi tam.

Najbrunka.

Nemirno, draga gospica, srcé

Je vaše zdaj, to pot nej do mirú.

Tekla.

Do tihega mirú, kakoršni on

Je našel. — O, nečakaj! Idi, idi!

Nikar ne ugovarjaj več! Uleče

Me strani, da povedati ne morem!

Tam boljše mi v trenotii bo prvem!
Bolesti vez, ka srce mi duši,
Odpade, solze se vlijó. — O, idi,
Ze davno lahko bi na poti bili.
Mirú ne najdem, dokler ne ubegnem
Iz teh zidov — podirajo se name —
Drezaje vedno goni moč od tod.
Me temna — O kakó mi je pri srci!
Te hiše vsi prostori polnijo
Se z bledimi i gluhimi duhovi —
Jaz nejmam več prostora — Vedno novi!
Iz teh zidov me rine mrtvih gnječa
Pregrozna, mene živo!

Najbrunka.

Strah i groza,

O gospica, besed me vaših je,
Da sama tu ostati si ne upam,
Zdaj precej klicat pojdem Rosenberga.

(Odide.)

Dvanajsti nastop.

Tekla.

Njegov me kliče duh. Krdelo zvestih,
Ki maščevaje so se njemu darovali,
Neblage me odlašbe tožijo.
Še v smrti nečejo pustiti njega,
Ki bil je vodija njihovega
Zivenija. Surova srca so
Storila to, a jaz živela bi!

— Ne! Meni tud je zvita lavorika
Mrtvaškega nosila tvôga dika.
Život je brez ljubezni prazna pena,
Naj ide, ker je šla njegova cena!
Ko pala mi ljubav je iz nebés,
Takrat život imel je ceno res!
Prekrasno zlata zora je sijala,
O dveh nebeških urah sem senjala!

Ti stal na pragu si v životni dan,
Iz samostana jaz stopila nanj
Očesom sramežljivim sem boječe,
Sijalo solnc je sto v cvetočo plan,
Ko dober angel iz nebes poslan
V višave hotel dvignoti prekrasne
Iz dní pravljíčnih si me v hlipe jasne,
Nebeški čut zalil je prsi moje,
Pogled moj prvi pal je v srce tvoje.
(Zamisli se, potem pa grozj dalje govori.)
Surova, mrzla zgoda vzropotá,
Popade milega prijatelja,
Pod konjske podkve trešči ga jeklene;
— Takó na sveti vsa krasota zvene.

Trinajsti nastop.

Tekla. Najbrunška gospica s konjuhom.

Najbrunka.

Tu je, storiti hoče, gospica.

Tekla.

Pripraviš nama konje, Rosenberg?

Konjuh

Pripraviti je hočem.

Tekla.

Al naju spremiš?

Konjuh.

Na konec sveta, gospica.

Tekla.

Pa več

Ne boš se mogel vrniti k vojvodi.

Konjuh.

Ostanem pa pri vas.

Tekla.

Doboš darilo,

Priporočim te družemu gospodu.

Al moreš naju skrivši iz trdnjave

Odvesti.

Konjuh.

Lehko.

Tekla.

Kdaj bo to mogoče?

Konjuh.

To uro. — Kam ste namenili se?

Tekla.

U — Vi mu to povejte, gospica.

Najbrunka.

U Novo mesto.

Konjuh.

Dobro; precej pojdem

Pripravljat je.

Najbrunka.

Ah, gospica, tu sem
Gre vaša mati, glejte!

Tekla.

O moj Bog!

Stirnajsti nastop.

Tekla. Najbrunka. Vojvodica.

Vojvodica.

Odšel je, vidim, da si zdaj mirnejša.

Tekla.

Da, mati. — Rada kmalu spat bi šla.

Najbrunka naj ostane tu.

Vojvodica.

Počivaj, Tekla.

Vesela sem, da morem vmiriti

Očeta.

Tekla.

Lehko noč, preljuba mati!

(Oklene se jej krog vratú in jo strastno objame.)

Vojvodica.

Hči, mirna nejsi še popolnoma,

Takó se treseš, tvoje srce bije

Na mojem, da ga slišim.

Tekla.

Spanije

Me vmiri — Lehko noč, preljuba mati!

(Ko se iz materinih rok izvije, pade zagrinjalo.)

PETO DEJANIJE.

Butlarjeva soba.

Prvi nastop.

Butlar. Četnik Geraldin.

Butlar.

Dragoncev izberite korenjaških
Dvanajst, i sulice jim v roke dajte,
Ker vstréliti ne sme nobeden, zraven
Obednice je skrijte, i ko mi
K večerii za mizo sedemo,
Planite v sobo i zavpijte: Kdo je
Prijatelj carju? Jaz prevrnem mizo,
Potem planite na obá tér ja
Probodite. Zaprti grad čuvala
Bo straža, da ne zve ničesar knez.
Zdaj idite — Al pride Deverú
I Makdonald?

Geraldin.

Zdaj precej tukaj bosta.
(Odide.)

Butlar.

Odlašati je prenevarno. Celo
Meščani stopajo na stran njegovo;
Ne vé, kakó je to, da vrtoglavost

Prevzela je vse mesto. Menijo,
Da knez jim mir podari, vstvari novo
Jim zlato dobo. Svetovalstvo je
Orožije meščanom razdelilo,
Uže se jih ponúdilo je njemu
Za stražo sto. Na delo treba urno,
Ker vrag prti od zunaj in od znotarj.

Drugi nastop.

Butlar. Stotnika Deverú i Makdonald.

Makdonald.

Tu sva, tabornik.

Deverú.

Naše geslo?

Butlar.

Bog

Ohrani carja!

Oba (se umekneta.)

Kaj?

Butlar.

Ohrani hišo

Avstrijsko!

Deverú.

Al zvestobe Fridolaneu

Prisegli nejsmo?

Makdonald.

Nejsmo njega branit

Sem prišli?

Butlar.

Mi državnega bi vraga,
Mi izdajalca bi branili!

Deverú.

Nu, da,
Ti sam si nas v njegovo službo vzel.

Makdonald.

I v Heb si spremil njega.

Butlar.

To sem storil,
Da pogubim ga toliko gotovše.

Deverú.

A, tako je!

Makdonald.

To je kaj družega.

Butlar (Deveruvu).

Dolžnosti i praporu tako lahko
Ne ubežiš.

Deverú.

Gospod moj, za hudiča!
Jaz delam po izgledu tvojem, ako
Slepar si ti, zakaj bi jaz ne bil.

Makdonald.

Mi ne promišljamo. To reč je tvoja.
Ti si poveljnik, ti nam ukazuješ,
Za taboj pojdemo i da nas v pekel
Popelješ.

Butlar (se potolaži).

Dobro. Saj poznamo se.

Makdonald.

Da, tako mislim tudi jaz.

Deverú.

Vojaci

Smo sreče; kdor največ ponudi, ta
Nas ima.

Makdonald.

Da, da, tako je.

Butlar.

Vojaci

Odsle ostanete poštteni.

Deverú.

Radi

Takovi smo.

Butlar.

I srečo vjamete.

Makdonald.

To je še boljše.

Butlar.

Čujta.

Oba.

Čujeva.

Butlar.

Želí, veleva cesar: Valenštajn
Naj živ al mrtev se mu izročí.

Deverú.

Al

Takisto v pismu je?

Makdonald.

Da, žival mrtev!

Butlar.

I lepih novcev i posestev v dar
Dobó, kdor njega prime.

Deverú.

Lepa je

Beseda ta. Od tam beseda vedno
Lepó zvoní. Da, da! Uže umeva!
Mordà verižico kakovo zlato,
Šepava konja, prgamen, al še
Kaj tacega. — Knez boljši je plačnik.

Makdonald.

Da, on je blagodušín.

Butlar.

Konec je

Njegove blagodušnosti. Njegova
Se srečna zvezda je utrnila.

Makdonald.

Je to gotovo?

Butlar.

Jaz vam pravim to!

Deverú.

Al konec je njegove sreče?

Butlar.

Konec

Za vedno. Kakor mi, takó ubog je.

Makdonald.

Ubog je, kakor mi?

Deverú.

Da, Makdonald,

Tedaj ga zapustiti moramo.

Butlar.

Uže ga zapustilo dvajset tisoč
Vojakov je. Rojak, več moramo

Storiti. Brez ovinkov! — Moramo
Ga umoriti.

(Oba se od strahu umekneta.)

Oba.

Umoriti!

Butlar.

Umoriti,

To vama pravim. Prav za to sem vaju
Izvolil.

Oba.

Naju?

Butlar.

Vaju, Deverú

I Makdonald.

Deverú (premolčne).

Volite družega.

Makdonald.

Da, družega volite.

Butlar (Deveruvu).

Al se strašiš,

Strašljivec? Kako? Trideset že duš

Na vesti imaš —

Deverú.

Vójevodo moriti —

Pomisli to!

Makdonald.

Ki smo prisegli mu!

Butlar.

Nič ne veljá prisega.

Deverú.

Poslušajte,

Tabornik! To se mi pregrozno zdi.

Makdonald.

Da, res je! Človek ima tudi vest.

Deverú.

Da nej glavar, ki nam ukazoval
Je tako dolgo in od nas zahteval,
Naj ga spoštujemo.

Butlar.

Al se ob tem

Spotikata?

Deverú.

Da, slušaj! Komur koli

Sicer le hočeš! Sinu lastnemu,
Če služba carjeva zahteva, v drob
Porinem nož, al vojvodo moriti,
O, to je greh i hudobija, da je
Noben menih odvezati ne more!

Butlar.

Jaz sem tvoj papež, ter te je odvežem.
Skleníta naglo.

Deverú (promišlja).

To ne more biti.

Makdonald.

Ne, to ne more biti!

Butlar.

Idita

Tedaj — i mi pošljita — Pestaluca.

Deverú (se zavzame).

Hem, Pestaluca!

Makdonald.

Kaj pa temu hočeš?

Butlar.

Če vidva nečeta, dobodem dosti —

Deverú.

Ne, ako mora pasti, midva tako
Lehkó zasluživa plačilo, kakor
Kdor bodi si. Tovariš, kaj ti meniš?

Makdonald.

Da, ako mora, ako ima pasti,
In ako nej drugače, ne privošil
Bi Pestalucu.

Deverú (nekoliko promišlja).

Kdaj pa ima pasti?

Butlar.

Nocoj, ker jutri Švedi pridejo.

Deverú.

Al za dejanije ti daš odgovor?

Butlar.

Da, jaz odgovor dam.

Deverú.

Je volja to

Cesarjeva? Njegova čista volja?
Izglede imamo, da je po vseči
Moritev, a kaznujejo morilca.

Butlar.

Cesarsko pismo pravi: Živ al mrtev,
A živega mogoče nej, to vidita —

Deverú.

Zatorej mrtev! Mrtev — Kako pa
Do njega pridemo? Vojakov polno
Je Trčkinih po mestu.

Makdonald.

Trčka tudi

Ostane še in Ilo —

Butlar.

S tema se

Začne, to se umeje.

Deverú.

Al ta dva

Naj tudi padeta?

Butlar.

Ta dva najprva.

Makdonald.

Čuj, Deverú — to bo krvav večér.

Deverú.

Imaš uže človeka za ta posel?

Ukaži meni.

Butlar.

Četnik Geraldin

Izvoljen za ta posel je. Večér

Je pustni denes, v gradu bo gostija.

Tam vanja planejo nenadoma,

Ter ja probodejo — I Pestaluc

I Leslej bosta z Geraldinom —

Deverú.

Čuj,

Čuj vodija, saj tebi je enako,

Naj menjam z Geraldinom.

Butlar.

Manjša je

Pri vojvodi nevarnost.

Deverú.

Za hudiča!

Gospod, nevarnost! Kaj o meni misliš?

Očesa se bojím njegovega,

Ne meča.

Butlar.

Kaj njegovo more ti

Okó?

Deverú.

Pri mojej duši! Baba nejsem,

Poznaješ me. Al gledí, nej še teden,

Kar vojvoda mi je podaril dvajset

Cekinov za to gorško suknjo, ko

Na sebi imam — Ako pred seboj

Me vidi zdaj i se ozre na suknjo —

Tedaj — veš — Hudič me vzemi! Baba nejsem!

Butlar.

To gorško suknjo ti je knez podaril,

I ti, uboga reva, se pomišljaš

V život mu meč porinoti. Veliko

Gorkejšo suknjo, krežki plašč mu cesar

Pripél na pleča je. Kakó se mu

Zahvalil je? Uporom in izdajo.

Deverú.

To je resnica. Vzemi ga hudič,

Kdor je hvaležen! — Jaz ga — umorím.

Butlar.

In ako hočès vest umiriti,
Le suktnjo treba sleči i storiš
Veselim srcem delo.

Makdonald.

Ali še

Je drug pomislik —

Butlar.

Še pomislik drug?

Makdonald.

Kaj zoper njega nam pomore meč
I bramba, niti puška, niti meč
Ne more kože mu načéti.

Butlar.

Kako —

Makdonald.

To pravim, da je trd, da njega je
Hudičeva obsedla moč. Nobeno
Orožije polti mu ne načnè.

Deverú.

Da! V Ingolstatu bil je tudi nekdo,
Ki tako trdno kožo je imel
Ko jeklo, pušknimi kopiti so
Nazadnje ga pobiti morali.

Makdonald.

Slušajta, kaj storim!

Deverú.

Govôri.

Makdonald.

Znan

Z dominikancem sem iz naših krajev,

Ki tu je v samostanu, on naj v vodo
Mi blagoslovljeno pomoči meč
I sulico, i krepek blagoslov
Nad njima zmoli, to se potrdilo
Je vsele zoper moč hudičevo.

Butlar.

To stori, Makdonald. — Zdaj idita.
Iz polka dvajset, trideset prav krepkih
Junakov izberita; naj cesarju
Prisežejo — i ko odbije ura
Enajst — odide mimo prva straža,
Prav tiho proti hiši je peljita,
Jaz bodem onde blizu čakal vas.

Deverú.

Kakó pa pridemo skoz mnoge straže,
Ke so po vežah razpostavljene?

Butlar.

Vse kote v gradu sem pretaknol. Vanj
Popeljem vas skoz zadnja vrata, straži
Jih samo en vojak. Ob vsakej uri
Smem k vojvodi, dopušča dostojenstvo
Mi to i služba. Jaz pred vami pojdem,
Nož v tilnik naglo stražniku zabodem,
Ter tako pot vam naredim.

Deverú.

Ko pa

Smo v grad dospeli, kako pridemo
K vojvodi v spalnico, da dvorniki
Se ne prodramijo i hrupa ne
Zaženejo? Obilo ima spremstva.

Butlar.

Na desnej strani spé služabniki.
On šum sovraži, sam na levej biva.

Deverú.

Da bi uže končano bilo. Čudno
Mi je pri srci. Vrag ga vedi!

Makdonald.

Mêni

Je tudi. Tako slaven človek je.
Imeli bodo naju za zločina.

Butlar.

Zasmehovala bosta lehkó v blišči,
Obilosti i časti govorico
Svetá i sodbo.

Deverú.

Ako s čestijo

Je le gotovo tudi.

Butlar.

Ne skrbita,

Državo Ferdinandu rešita
I krono. Plače ne dobosta majhne.

Deverú.

Tedaj prestol cesarju hoče vzeti?

Butlar.

To je! Državo i življenje
Uplenoti mu hoče!

Deverú.

Torej prišel

V roké bi rablju, ako živega
V Beč pošljemo.

Butlar.

Nikakor ognoti

Ne mogel takej bi osodi se.

Deverú.

Zdaj idi, Makdonald! pošteno pade
Naj vojvoda, vojniki mu smrt zadade.

(Odide.)

Tretiji nastop.

Dvorana, iz katere držé dolgi prehodi.

Valenštajn sedi za mizoj. **Švedski stotnik** stoji
pred njim. Kmalu potem **grofinja Trčka**.

Valenštajn.

Priporočite me gospodu svômu.
Radujem se njegove sreče, ako
Ne kažem toliko veselija,
Kolikor vredna ga je vest o zmagi,
Verujte, dobre volje mi ne manjka,
Ker strnena je naju sreča zdaj.
Hodite z Bogom! Hvala vam za trud,
Trdnjava vam odpre se jutri, kader
Dospete.

(Švedski stotnik odide. Valenštajn sedi ves zamišljen
ter gleda naravnost pred se, rokoj podpira glavo. Gro-
finja Trčka pristopi ter postojí nekoliko časa, precej
je on ne opazi, ko pa se naglo premakne, zagleda jo
ter se razbere.)

Al od nje si prišla? Ali
Se je uže ukrepila? Kaj dela?

Grofinja.

Povedala mi sestra je, da jo
Umiril je pogovor. Zdaj je šla
Počivat.

Valenštajn.

Ohladi se bolečina.

Jokala bo.

Grofinja.

I tebe, brat moj, ne
Nahajam tacega, ko bil sicer si,
Po zmagi bi ne smel otožen biti.
O, bodi krepek! Bodi nam tolažba,
Ker ti si naša luč i naše solnce.

Valenštajn.

Ne skrbi. Nič mi nej. Kde mož je tvoj?

Grofinja.

On šel je v gostije in Ilo ž njim.

Valenštajn

(vstane i hodi po dvorani sem ter tija).

Užé je temna noč. Počivat idi!

Grofinja.

Ne sili strani me. Pri tebi naj
Ostanem.

Valenštajn (stopi k oknu).

Vse premika se na nebu.

Na stolpu veter prapor vije, naglo
Oblaki se podé, srp lunin se
Zakriva, nestalna bliska v noč
Svitloba. — Zvezda ne migljá nobena!
Edina luč iz Kasjopeje tam

Medlí, i tam je Jupiter — Al zdaj

Viharnega neba ga krije mrak!

(Zamisli se i srpo skoz okno gleda.)

Grofinja

(ga žalostno gleda i za roko prime).

Valenštajn.

Zdi se mi, da se

Bi zljajšalo mi srce, da ga vidim.

Živeniju se mojemu leskeče,

I čudno me okrepil često je

Pogled njegov.

(Premolkne.)

Grofinja.

Še bodeš videl ga.

Valenštajn

(je zopet ves razmišljen, razbere se i naglo h grofinii
obrne.)

Da bodem njega videl? — Nikdar več!

Grofinja.

Kaj?

Valenštajn.

Mrtev — prah je!

Grofinja.

Koga vendar meniš?

Valenštajn.

On srečen je. On je končal. Nič več

Mu nej bodočnosti, ne prede mu

Osoda več zvijač — brez želij svitlo

Njegovo je življenje prostrto,

I madež v njem noben mu nej ostal,

Nezgodonosna mu ne bije ura.

Iznebil se bojazni je i žêlij,
Ne lažejo varljive mu planete —
On, on je srečen! Komu pa je znano,
Kaj nam prinese prva temna ura!

Grofnja.

Ti govoriš o Pikolominu.
Kak je umrl? Ko sem prišla sem,
Zapuščal te je sel.

(Valenštajn jej migne rokoj, naj molčí.)

Ne glej v preteklost,

V jasnejše dni prihodnje gledajmo,
Vesêli zmage se, pozabi zgube,
Vzet še le denes bil ti nej prijatelj;
Umrl je tebi, ko te je zapustil.

Valenštajn.

Pozabim ta udarec, to je res,
Ker česa ne pozabi človek! Tako
Odvadi se stvari najprve, kakor
Najzadnje v tem životu, ker oblastna
Ga zmore ura. Vendar živo čutim,
Kaj ž njim izgubil sem, života môga
Najlepša je cvetica vsahnola.
I mrzlo, neveselo bo vprihodnje.
Ker stal je poleg mene, kakor moja
Mladósti, resnico mi prominjal v sanje,
V vonjavo zlate zarije vsakdanje
Reči je tkal; navadne, plitve so
Podobe dvigale se v ognji čutov
Preljubeznjivih, da sem čudil se.
— Kar koli si vprihodnje pridobiti
Utegnem, zgubil vendar sem lepoto,

Té več ne bó ; največ veljá prijatelj,
Ki stvari čutom, množi jo delé.

Grofinja.

Nikar o lastnej ne obupaj moči.
Srcé je tvoje dosti krepko, lahko
Oživlja samo sebe. — Zasejal
Si v njega, v njem izbudil si kreposti,
Zaradi kterih ceniš ga i ljubiš.

Valenštajn (gre k vratom).

Kdo naju moti zdaj še v poznej noči?
Poveljnkl je. Trdnjave nese ključé mi.
Počivat idi, sestra, polnoč je.

Grofinja.

O, denes tako težko te zapuščam,
Pri srci mi je tako britko.

Valenštajn.

Britko!

Zakaj?

Grofinja.

Zelo bojím se, da to noč
Ne zapustiš nanagloma te hiše,
Da te ne najdemo, ko vstanemo.

Valenštajn.

Kakova domišljija!

Grofinja.

Davno britek
Spomín uže protresa mojo dušo ;
I če budé ga odpodím, zgrozé
Mi britko srce težke sanije.
— Senjalo se mi je proteklo noč,

Da sedel s prvoj ženoj si za mizoj
Opravljen krasno —

Valenštajn.

Sanje té so dobra
Prorokba. Prvi zakon mi je srečo
Rodil.

Grofinja.

I denes se mi je senjalo,
Da v tvojej sem iskala sobi te.
Ko vanjo sem stopila, bila nej
Več tvoja soba, samostan je bil
Jičinski. kega ti si ustanovil,
I kder želiš, naj bi te pokopali.

Valenštajn.

Kaj pa, tvoj duh se vedno s tem peča.

Grofinja.

Kaj? Al ne veruješ, da glas svarilni
Pomembno s sanjah govori človeku?

Valenštajn.

Glasovi taki so — O tem ne dvomim!
Al teh bi jaz ne zval svarilnih glasov,
Ki duši prorokujejo le tó,
Česar se človek ognoti ne more.
Prav tako, kakor solnce, predno vzide,
V ozračije pošilja svoje žarke,
Prav tako velikanske zgodbe svoje
Duhove pred seboj pošiljajo.
Dan jutrišnji uže v denšnjem biva.
Promišljeval sem često to, kar bere
O Henrika četrtega se smrti.
Kralj noževo strašilo čutil mnogo

Poprej je v prsih, nego vzel ga je
V roké morilec Ravelak. Ubegnoj
Je mir od njega. V Lovru mu prebiti
Nej bilo več, pod milo blodil je
Nebó, ko klenkanije so doneli
Zvonovi mu, ko venčal je kraljico;
Sluteča uha so njegová čula
Korake nog, ke so iskale ga
Po ulicah pariških.

Grofinja.

Ali tebi

Ne pravi nič sluteči glas notranji?

Valenštajn.

Nič. Mirna bodi!

Grofinja.

Ino drugikrat,

Ko za tebój hitela sem, pred manoj
Skoz dolge si prehode, dolge bežal
Dvorane, da jim bilo konca nej,
Reskaje luskala so vrata — jaz
Za taboj sem sopihala, doiti
Te nejssem mogla — Naglo mrzla roka
Od zadaj me je vjela; ti si bil,
Poljubil me, i zdelo se mi je,
Da zgrinja se nad nama krov rudeč —

Valenštajn.

To moje sobe je rudeči prt.

Grofinja (ga pazi).

Ko prišlo bi do tega, ko bi tebe,
Ki v polnej moči zdaj stojiš pred manoj —

(Zajoka i se mu vrže na prsi.)

Valenštajn.

Cesarjeva te straši izobčitev.
Črnilo ran ne dela — rok ne najde.

Grofinja.

Ko pa bi našel je, potem je sklep moj
Storjèn — pri sebi nosim tolažilo.

(Odide.)

Četrty nastop.

Valenštajn. Gordon. Kmalu za njima **hišnik.**

Valenštajn.

Je v mestu mirno vse?

Gordon.

Vse mirno je?

Valenštajn.

Hrumečo čujem muziko. Veliko
Je v gradu lučij. Kdo so veseljaki?

Gordon.

Napravili gostijo v gradu so
V čast grofu Trčki i maršalu.

Valenštajn (sam s seboj).

To

Je zarad zmage. — Rod ta se ne more
Drugače veseliti, no za mizoj.

(Pozvoní. Hišnik pristopi.)

Počivat pojdem, sleci me.

(Vzame ključe k sebi.)

Tedaj

Smo varni vsacega sovražnika,

I z dobrimi obdani prijatelji;
Ker vse bi moralo legati mi,
Al pa obraz, ko ta, (pogleda Gordona) nej ličina
Hinavčeva.

(Hišnik mu sleče plašč, ščitek i vojaški pas.)

Kaj tu je palo? Pazi!

Hišnik.

Pretrgana verižica je zlata.

Valenštajn.

Nu, dosti dolgo je držala. Daj!

(Ko pazi verižice.)

To bila carjeva je prva milost,
V furlanskej vojni me je njoj okrasil,
Takrat je bil še dedni carjevič.
Do denes sem jo nosil iz navade.
— Iz vraže, če je drago vam. Hranilo
Imela mi je biti za ves čas,
Dokler na vratu verno nosim jo,
Priklenoti imela name srečo
Je opotočno, ktere prva milost
Je bila — Nu, naj bode! Zanaprej
Se nova sreča me oviti mora,
Ker to hranilo moč je izgubilo.

(Hišnik odide z oblekoj. Valenštajn vstane, koraka po
dvorani ter zamišljen pred Gordonom obstoji.)

Kak me spomin na stari čas obhaja,
Zdi se mi, da v Burgavi sem na dvoru,
Kder plemiča sva bila skupaj. Često
Sva se razprla, ti si dobro mislil,
Svaril si me pogosto in očital
Si mi, da v veri na predrzne san'je

Preveč hlepim za visokostijo,
I hvalil si mi zlato srednjo pot.
— Ej, slabo se je potrdila tvoja
Modrost, postarala te rano je,
I da jaz z blagodušno zvezdoj nejsem
Vmes stopil, otemnila bila te
Bi v slabem kotu.

Gordon.

Knez moj! Vbogi ribič

Priveže v varnej loki mali čoln
Pogumom lehkim, ko se vélika
Razbije morska ladija ob bregu.

Valenštajn.

Tedaj uže si v loki, stari mož?
Jaz ne še. Moj pogum še nej opešal,
Še krepko plava žizni po valovih,
I nadeja še boginja je moja,
Mladenič duh je moj; ko gledam tebe
Nasproti sebe, da, pohvalil bi se,
Da nagla leta brez moči so brila
Nad mojimi rujavimi lasmi.

(Široko po dvorani koraka in obstoji na drugej strani
Gordonu nasproti.)

Kdo trdi še, da sreča laže. Meni
Je bila zvesta, ljubeznjivo me
Iz vrst je vzdignola človeških, po
Gredéh nosila žizni močnimi
I lehkimi nebeškimi rokami.
Nič nej vsakdanjega na potih moje
Osode, niti v črtah moje roke.
Kdo moje po človeških bi navadah

Živenije presojal? Zdi sicer
Se zdaj, da sem pogreznol se globoko,
Al vzdignem zopet se; visoka plima
Naraste kmalu na oseko to.

Gordon.

A vendar pravi stari nam progovor:
Ne hvali dneva pred večerom. Upa
Iz dolge sreče jaz bi ne zajemal.
Poslan je up nesreči. Srečnemu
Bojazen naj krog glave fofotá,
Ker nikdar ne stoji osodna vaga.

Valenštajn (se smeje).

Spet čujem starega Gordona jezik.
— Vem dobro, da prominjajo reči
Posvetne se, darov zahtevajo
Duhovi zli, to znala so uže
Poganska stara ljudstva, i zató
Volila prostovoljno so darove;
Človeško krv so Tifonu točila,
Da jezo tolažé i srd božanstva.

(Po kratkem molku ozbiljno i bolj tiho.)

I jaz mu dar sem daroval — Ker pal
Najljubši mi prijatelj je — i jaz
Sem tega kriv. Takó ne more več
Nobena sreča vradovati me,
Ko zbolela me je ta nezgoda.
Nasičena osodna je zavist,
Za žizen vzela žizen je, na ljubo
Odvrnola je glavo smrtno strelo,
Ka je hotela tresčiti na mojo.

Peti nastop.

Prejšnja. Seni.

Valenštajn.

Al Seni sem ne gre? Kakó je plašen!
Kaj te je tako pozno sem prignalo?

Seni.

Strah zarad tebe, knez.

Valenštajn.

Govôri, kaj je?

Seni.

Knez, beži, predno dan napoči! Ne
Zaupaj Švedom se!

Valenštajn.

Kaj prišlo ti

Je v glavo?

Seni (povzdignenim glasom),

Ne zaupaj Švedom se!

Valenštajn.

I kaj pa je?

Seni.

Ne čakaj Švedov teh!

Od prijateljev žuga ti hinavskih
Nezgodá naglá, grozopolná se
Kažó znamenija, i blizu, blizu
Pogubne mreže te zapletajo.

Valenštajn.

Krsník, senjá se ti, slepi te strah.

Seni.

Ne misli, da me prazni strah slepi,
O, beri sam v planetah, da ti žuga
Nesreča od hinavskih prijateljev.

Valenštajn.

Nesreča moja vsa je prišla od
Hinavskih prijateljev, to prorokbo
Poprej si oznaniti mi imel,
Sedaj mi zvezd za to nej treba več.

Seni.

O idi! gledi lastnimi očmi,
Znamenije stoji pregrozno v hiši
Života tvojega, sovražnik bližnji,
Neznanska luč preži za tvojoj zvezdoj —
O, čuj svaritev mojo! Ne zaupaj
Se tem poganom, ki bojujejo
Se zoper sveto našo cerkev.

Valenštajn (se smeje).

Ali

Od tod prorokba govori? — Da! Da!
Zdaj se spominjam — Zveza s Švedi
Po vseči ti nikoli bila nej;
Krsnik, k počitku idi! Tacih se
Znaménij ne bojim.

Gordon,

(kega so te besede močno protresle, obrne se k Valenštajnu.

Gospod i knez moj!

Dovoli mi besedo. Često pride
Iz slabih ust besede dobre glas.

Valenštajn.

Govori svobodno!

Gordon.

O, knez moj! Ak

Strašilo vendar bi ne bilo prazno,
Ak božija providnost bila ta
Bi jezik izvolila, da te reši!

Valenštajn.

V vročini bledeta i ti i on —
Kakó mi Švedi prinesó nesrečo?
Iskali moje zveze so, ker jim
Koristna je.

Gordon.

Ak vendar Švedov bi

Prihod — prav ta prihod razlil pogubo
Na tvojo sicer tako varno glavo —

(Poklekne pridenj.)

O, še je čas, moj knez —

Seni (tudi poklekne).

O, čuj ga! čuj!

Valenštajn.

Čas, i čemú? Vstanita! Nu! vstanita.

Gordon (vstane).

Porenski grof še daleč je. Ukaži,
I vrata mu zapremo te trdnjave,
Če hoče, naj poskusi nas obleči.
Al to ti pravim: Predno izgubi
Vso vojsko pred le-tem ozidijem,
No vtrudi našega poguma hrabrost,
Zvé, kaj premore majhen trop vojakov,
Ki vnema je junaški vojvoda,

Ki volja ga oprati je progrešek.
To carja gane ino s taboj spravi,
Ker milostivo je njegovo srce,
I Fridolanec, ki skesan se vrne,
V cesarskeji milosti sijal bo lepše,
No kdaj, ko bil je kakor solnce čist.

Valenštajn

(ga opazuje i se mu čudi, nekoliko časa molči, vidi se mu, da je želó ganjen).

Goreča skrb vas daleč tira, Gordon,
Iz mladih let prijatelj marsikaj
Sme reči — Krv je tekla, Gordon! Cesar
Ne more mi nikakor odpustiti,
In ako bi odpustil on, jaz, jaz bi
Ne dal nikoli, da mi odpusti,
Da vedel sem poprej, kaj se zgodi,
Da izgubím najboljša prijatelja —
Da srce mi, ko zdaj je govorilo —
Mogoče, da bi se promislil bil —
Mogoče, da i ne — Al zdaj bi jenjal?
Začelo se je preozbiljno, da
Vse razkadi se v nič. Naj dalje gre!

(K oknu stopi.)

Glej, noč se je storila, tiho tudi
Uže je v gradu — Hišnik, sveti mi!
(Hišnik, ki je mej tem tiho v dvorano stopil, i ganjen
poslušal, približa se i poklekne knezu k nogam.)
Al tudi ti še? Pa saj vem, zakaj
Želiš, naj v miru jaz živím s cesarjem.
Ubogi človek! Na Koroškem ima
Posestvo majhno, skrb ga tare, da

Mu ga ne vzamejo, ker meni služi.
Al tako sem ubog, da povračila
Služabnikom ne morem svojim dati?
Nu, siliti nikogar nečem. Idi
Od mene, ako meniš, da se je
Obrnola od mene sreča. Sleci
Me denes zadnjikrat, potem k cesarju
Prestopi. — Gordon, lehkó noč!
Počiti mislim v dolgem spanii.
Veliko v dneh poslednjih sem prebil.
Skrbite, da me ne zbudé prerano.

(Odide. Hišnik mu sveti. Seni gre za njima. Gordon ostane v temi i gleda za vojvodom, dokler ga vidi. potem se žalosten na steber nasloní.)

Šesti nastop.

Gordon. Butler. Iz začetka za igralnico.

Butlar.

Tu stojte tiho, da pomignem vam.

Gordon (se prostraši).

On je, pripeljal je uže morilce.

Butlar.

Luč ne gorí nobena več. Užé

Vsi trdo spé.

Gordon.

Kaj bi počél? Al skusim

Oteti ga? Al spravim hišo, straže

Na noge?

Butlar (se zadaj prikaže).

Luč brlí od mostovža.

Tam vrata v kneževo so spalnico.

Gordon.

Al pa prisege ne prelomim carju?
I če ubegne i sovražniku
Pomnoži moč, al si na svojo ne
Nakopljem glavo groze vse, ka pride?

Butlar (se približa).

Molčite! Čujte! Kdo tam govori?

Gordon.

Ah! boljše bo, da sodbo prepustim
Nebesom. Kaj sem jaz, da toliceга
Predrznol bi se dela? Jaz ga nejsem
Umoril, če pogine, al njegova
Rešitev bila moje delo bi.
I name vse bi se valilo zlo,
Ko bi utégnolo iz tega priti.

Butlar (še bliže stopi).

Ta glas mi znan je.

Gordon.

Butlar!

Butlar.

Gordon je.

Kaj tukaj iščite? Al tako pozno
Odpravil vas je vojvoda?

Gordon.

Imate

V naramnici rokó.

Butlar.

Da, ranjeno.

Prokleta se je branil Ilo, dokler
Da smo podrli ga na tla.

Gordon (groza ga sproletí).

Mrtva sta!

Butlar.

Zgodilo se je — Ali šel je spat?

Gordon.

Ah, Butlar!

Butlar (tišči vanj).

Al šel je? Govorite! Dolgo se
Dejanije zakrivati ne more.

Gordon.

Ne smé ga umoriti vaša roka!
Nebesa vaše roke nečejo.
Poglejte, ranjena je.

Butlar.

Moje roke

Nej treba.

Gordon.

Mrtva sta krivičnika,

Pravici se je zadostilo! Naj
Vtolaži njeno jezo dar le-tá!

(Hišnik pride z mostovža, prst drži na ustih, molk velevaje.)
On spi! O, ne morite svetega spanja!

Butlar.

Ne, speč umreti nejma.

(Hoče iti.)

Gordon.

Ah, njegovo

Srcé je na posvetne še rečí
Privezano, pripravljen nej stopiti
Pred svojega Bogá.

Butlar.

Bog je usmiljen!
(Hoče iti.)

Gordon (ga zadržuje).

Prizanesite mu le-to še noč.

Butlar.

Lehko izdá trenutije nas prvo.

Gordon (ga zadržuje).

Le eno uro!

Butlar.

Kaj pomore mu

Ta kratki čas? Pustite me!

Gordon.

O! čas

Je čudodelen bog. Sto tisoč steče
Peščenih zrn se v enej uri, naglo,
Ko ona, misli se mené v človeku.
Le eno uro! Promeni se vaše,
Njegovo srce promeni se lahko —
Utegne priti poročilo kako,
Nanagloma dogodba srečna, rešnja,
Ka vsa razsođi, pasti iz nebés —
O, česa ne premore ena ura!

Butlar.

Vi me spominjate, kako so draga
Trenotija.

(Nogoj ob tla udari.)

Sedmi nastop.

Makdonald. Deverú z bradničarji pristopita. Za
njimi **hišnik. Prejšnja.**

Gordon

(se vrže mej Butlarja i prišleca).

Ne, grozovitec! idi

Čez moje truplo, nadživeti jaz

Te groze nečem.

Butlar (ga od sebe paha).

Slaboumni stavec!

(Trobente se od daleč oglasé.)

Makdonald i Deverú.

Švedske trombe! Švedi

Stojé pred Hebom! Hajdi, hajd' na delo!

Gordon.

Moj Bog!

Butlar.

Na svoje mesto, zapovednik!

(Gordon plane ven.)

Hišnik (priteče).

Kdo tako drzno tu razsaja? Tiho!

Vojvoda spi.

Deverú (glasno i grozno).

Prijatelj, zdaj je čas

Razsajati.

Hišnik (vpije).

Morilci! Pomagajte!

Butlar.

Vmorite ga!

Hišnik

(kega probode Deverú, pade blizu mostovža).

O, Jezu! Marija!

Butlar.

Vlomite vrata!

(Drevé se čez mrliča po mostovžu. Od daleč se čuje, ko padejo dvojra vrata zaporedoma. Zamolkli glasovi, orožije brenkoče — potem naglo vse utihne.)

Osmi nastop.

Grofinja Trčka z lučjjo.

Njena spalnica

Je prazna i nikder je nej. Najbrunka,

Ka čula je pri njej, izginola

Je tudi. — Ali je pobegnola?

Kam bi utekla bila? Treba urno

Za njoj hiteti, vse na noge spraviti!

Kak grozno sprejme to dogodbo knez!

Da prišel soprug bi moj bil z gostij že!

Ak-li še vojvoda budí? Da čula

Sem glase tu i hojo, zdelo se

Mi je. Poslušat hočem k vratom iti.

Čuj! kdo je to? Gor po stopnicah teče.

Deveti nastop.

Grofinja. Gordon. Pozneje **Butlar.**

Gordon (naglo, ves zasopel priteče).

To je le zmota — nejsó Švedi ne.

Čakajte — Butlar — Bog! Kde je?

(Zapazi grofinjo.)

Povejte

Vi, grofinja —

Grofinja.

Vi ste iz grada prišli?

Kde mož je moj?

Gordon (ostrmi).

Vaš mož! — O, ne vprašujte!

Vrnite v izbo se —

(Hoče iti.)

Grofinja (ga vzdrži).

Ne, dokler nejste

Mi razodeli —

Gordon (v velikej sili).

Svét visi na tem

Trenotii! za Boga — idite —

Ko govoriva — Bog nebeški!

(Vpije.)

Butlar! Butlar!

Grofinja.

Saj on je v gradu z mojim možem.

(Butlar pride z mostovža.)

Gordon (ga zapazi).

Zmota

Je bila — Nejsó Švedi — carski so

Prodrli v mesto — generallajtnant
Poslal me sem je, brzo pride sam —
O, stojte, stojte saj --

Butlar.

Prepozno pride.

Gordon (omahne na zid).

Bog se usmili!

Grofinja (sluté).

Kaj je prepozno? Kdo sem brzo pride?
Je-li Oktavij v Heb prodril? Izdaja!
Izdaja! Kde je vojvoda?

(Teče proti mostovžu.)

Deseti nastop.

Prejšnji. Seni. Za njim župan. **Plemič. Hišina.**
Služabniki tekajo v velikem strahu čez igralnico.

Seni

(pride zelo prestrašen z mostovža).

Dejanije krvavo, grozopolno!

Grofinja.

Kaj se je dogodilo, Seni?

Plemič.

Grozni

Pogled!

(Služabniki s plamenicami).

Grofinja.

Kaj je? Za Boga svetega!

Seni.

Al še vprašujete? Knez umorjen
Leži tu notri, mož je v gradu vam
Zaklan.

(Grofinja odreveni).

Hišnik (priteče).

Na pomoč kneginji! Na pomoč!

Župan.

Kak tožni glas budi v tej hiši speče?

Gordon.

Na veke je prokleta vaša hiša!
Knez v vašej hiši umorjen leži.

Župan.

Ne prizadeni tega Bog!

(Teče ven.)

Prvi služabnik.

Bežite!

Bežite! Vse nas umoré!

Drugi služabnik (nese srebrno posodo).

Tu doli!

Vojaki so posedli spodnje veže.

Za igralnico glas.

Umeknite se generallajtnantu!

(Pri teh besedah se grofinja zdrami ji naglo odide.)

Za igralnico.

Čuvajte vhodov! Zadržujte ljudstvo!

Enajsti nastop.

Prejšnji brez grofinje. Oktavij Pikolomini pristopi s spremstvom. Deverú i Makdonald prideta izza igralnice z bradničarji. Valenštajnovo truplo nesó na rudečem prtú zadaj čez igralnico.

Oktavij (naglo pristopi).

Ne more biti! Nej mogoče! Butlar!

Recite: Ne! Verjeti nečem. Gordon!

Gordon

(nič ne odgovorí, le rokoj pokaže proti zadnji strani.

Oktavij se ozre i groza ga propade).

Deverú (Butlarju).

Tu-le je zlato runo, knežev meč!

Makdonald.

Al hočete, da se pisalnica —

Butlar (kažoč Oktavija).

Zdaj ima ta-le sam ukazovati.

(Deverú i Makdonald se spoštljivo umekneta; vsi tiho odidejo, le Butlar, Oktavij i Gordon ostanejo.)

Oktavij (se obrne k Butlarju).

To ste menili, ko sva se ločila?

Pravični Bog! Desnico vzdigam kvišku,

Da kriv le-té jaz nejsem groze.

Butlar.

Čista

Je vaša roka. Rabili ste mojo.

Oktavij.

Nesramnik! Tako moral si ukaz

Gospodov v zlo obrnoti, zavrtni

Umor krvavi, grozni zavaliti

Na svojega cesarja sveto glavo?

Butlar.

Izvršil le cesarjevo sem sodbo.

Oktavij.

O kraljevo prokletstvo, ko njegovim
Besedam strašni život daje, precej
Priklene trdno neovržno delo
Nestalne, naglej misli! Ali moral
Si tako brzo slušati? Nejsi mogel
Za milost časa dati milostnemu?
Čas je človeku angel — Sodbe nagla
Vršitev pristuje le Bogu, ki
Se ne sprominja!

Butlar.

Kaj me grajate?

O čem grešil sem jaz? Dejanije
Sem storil dobro, strašnega sem rešil
Sovražnika državo ter zahtevam
Plačilo. Mej dejanijem razlika
Je mojim ino vašim samo ta-le:
Vi nabrusili ste pušico, jaz
Sem jo izprožil. Kri ste vi sejali,
Pa strah vas je, ker je pognala kri.
Prevdaril vselej delo svoje sem,
Zato me ne prostraši, ne osupne
Nikoli konec — Ali mi sicer
Še kaj ukažete? Ker brez odloga
Napótim se na Dunaj, meč krvavi
Pred carski položim prestol, da si
Dobóm pohvalo, ktero nagla, točna
Pokorščina zahteva od sodnika
Pravičnega.

(Odide.)

Dvanajsti nastop.

Prejšnji brez Butlarja. **Grofinja Trčka** pristopi bleda i vsa spremenjena. Govori tiho i počasi brezi strasti.

Oktavij (jej stopi naproti).

O grofinja, al je

Do tega priti moralo? To so
Nesrečnega dejanija nasledki.

Grofinja.

Dejanij sad so vaših — Vojvoda
Je mrtev, mrtev mož je moj, umira
Vojvodica, izginola je moja
Sestričina, ta svitla, jasna hiša
Je prazna zdaj i skozi vrata vsa
Bežé preplašeni služabniki?
Jaz sem poslednja v njej, zaprla jo,
I tukaj vam izročam njene ključe.

Oktavij (zelo britko).

I moja hiša, grofica, je prazna!

Grofinja.

Kdo naj pogine še? Kogá bi še
Mučili? Knez je mrtev, zadovoljin
Je lahko cesar z maščevanijem.
Služabnikom prizanesite starim,
Naj zvestim se zvestoba i ljubezen
Ne jemlje v hudobijo! Brata mi
Osoda je prenaglila, da več
Nej mogel nanje misliti.

Oktavij.

Zadosti

Mučitve je i maščevanija :

Oprala težki dolg je kazen težka,
Cesarja omečila, za očetom
Hči ne podedova ničesar, le
Samó njegovo slavo i zasluge.
Čestí nesrečo vašo cesarica.
V roké usmiljene sprejema vas.
Ničesar ne bojite se! Zaupno
Se izročite milosti cesarskej.

Grofinja (se ozre proti nebu).

Zanašam se na milost višega
Gospoda — Kam pokoplje kneževo
Se truplo? V samostanu, kega on
V Jičinu ustanovil je, počiva
Njegova prva žena, ka mu prvo
Je srečo utrdila, želel je,
Da kdaj počival bi na njenej strani.
O, dajte, naj ga tam pokopljejo.
I za ostanke svojega možá
Enake prosim milosti. Vlastnik
Gradov je naših cesar, naj privoši
Se nam le grob pri grobih naših
Očetov.

Oktavij.

Vi se tresete — bledíte — Bog!

I kaj pomenjajo besede vaše?

Grofinja.

(napne zadnje močí, ter govori živo i plemenito.)
Vi mislite o meni bolje, da bi
Verjeti mogli, da prebiti morem
Nesrečo svoje hiše. Po kraljevej
Smo kroni stezali roké v bliskoti

Moči i slave — nejsmo je dosegli —
A mislimo kraljevo, smrt svobodno,
Pogumno više cenimo, no žizen
Osramočeno — Vzela strupa sem....

Oktavij.

Pomoč! Pomoč!

Grofinja.

Prepozno je. Le malo
Trenotij mi je še odmerjenih.

(Odide.)

Gordon.

O groze i moritve hiša!

(Sel pride i prinese pismo.)

Gordon (mu stopi naproti).

Kaj je? To je cesarski pečat.

(Bere napis i da pismo Oktaviju, očitki se mu beró
v očesi.)

Knezu Pikolominu.

(Oktavij se prestraši i britko ozre proti nebu. Zagri-
njalo pade.)

POPRAVKI.

- Stran 40 — 4. vrsta od spodaj: Macih — beri: Mačih
- „ 61 — 42. „ „ zgoraj: paganja — „ poganja
- „ 77 — 8. „ „ zgoraj: Durgako — „ Drugako
- „ 77 — 6. „ „ spodaj: prisla — „ prišla
- „ 84 — 18. „ „ zgoraj: naj se bolj proti desnej strani pomakne.
- „ 85 — 10. „ „ spodaj: naj se bolj proti desnej strani pomakne.
- „ 151 — 9. „ „ zgoraj: Se — beri: Še
- „ 152 — 8. „ „ zgoraj: naj se bolj proti desnej strani pomakne.
- „ 157. Zadnja vrsta prvega odstavka ima biti prva vrsta drugega odstavka.
- „ 172. Zadnjo vrsto pomakni na desno plat, enako tudi na strani 177.
- „ 209 — 16. i 17. vrsta: Vzeli
Ti bodo vodstvo, nej . . . beri:
Vodstvo
Ti vzemejo, i nej . . .
- „ 212 — 9. vrsta od spodaj: Najman — beri: Nejmam
- „ 216 — 13. „ „ zgoraj: det sem nanjo vam — beri: devat vam sem nanjo.
- „ 225 — 9 „ „ spodaj: jim, nego — beri: jim ti, no..
- „ 235 — 6. „ „ spodaj: žgoco — beri: žgočo.
- „ 270 — 5. „ „ zgoraj naj se bolj na levo stran pomakne
- „ 297 — 13 „ „ spodaj: V istej postelji v ostrogi spala — beri: V ostrogi v istej spala postelji.
- „ 316 — 15. „ „ zgoraj: Se — beri: Še
- „ 332 — 4. „ „ spodaj: „ „ „
- „ 336 — 8. „ „ zgoraj: Me strgati? V obup me ne gonite! — beri: Me strgat? Ne gonite me v obup!
- „ 366 — 2. „ „ zgoraj: Vstreži — beri: Vstrezi
- „ 368 — zadnja vrsta: ko bi — beri: I ko bi —
- „ 384 — 7. vrsta od zgoraj: znotarj — beri: znotraj
- „ 385 — 4. „ „ spodaj: žival — beri: živ al
- „ 398 — 18. „ „ zgoraj: s sanjah — beri: v sanjah.

